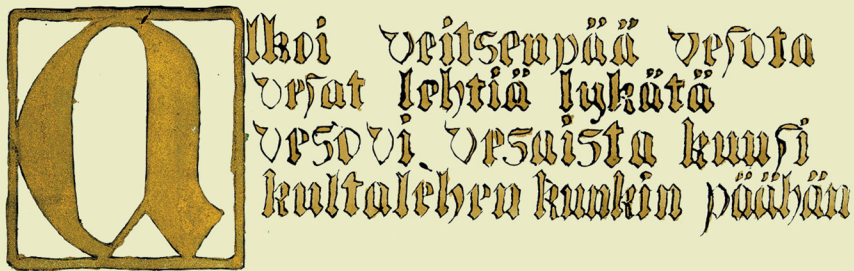

Toivo Flink

Pois nöyrän panta

Inkerin Liitto 1922-1944

Inkerin Liiton perustamisesta tuli 2012 kuluneeksi kunnioitettavat 90 vuotta. Liiton toiminnan ensimmäisessä kokonaisesityksessä dosentti Toivo Flink antaa laajan ja monipuolisen kuvan inkerinsuomalaisuudesta Suomessa 1920–1940-luvuilla.

Mikä on Inkerin Liitto, ja mitä tekemistä sillä on Suomen kanssa? Tarkempi tutustuminen sen synty- ja toimintavaiheisiin osoittaa, että Inkerin Liitto kuuluu suomalaisuuteen sen elimellisenä osana, kuten suomalainen Inkeri laajemminkin. Inkerin Liiton perustava kokous pidettiin Helsingissä Uudella ylioppilastalolla 25. syyskuuta 1922. Jatkosodan loppuun mennessä merkittäväksi heimojärjestöksi kasvaneen Inkerin Liiton jäsenmäärä oli ylittänyt tuhat henkeä. Liiton toimintaa oli tukemassa useita satoja arvostettuja suomalaisia vaikuttajia.

Valvontakomission vaatimuksesta valtioneuvosto lakkautti Inkerin Liiton 19.10.1944. Inkerinsuomalaisten aktiivien ja heidän suomalaisten tukijoidensa toiminta ei päättynyt siihen. Se virisi uudelleen 1959 Inkeriläisten Yhdistyksenä ja on jatkunut paluumuuton myötä Suomen Inkeri-liiton nimissä vuodesta 1994 tähän päivään asti.

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Institute of Migration

ISBN 978-952-5889-51-4

Kannen akvarelli: E.I. Haapakoski, 1920-luku. Kansalliskirjaston kokoelma.

Kannen suunnittelu: Jaana Tarsa

POIS NÖYRÄN PANTA

Toivo Flink

POIS NÖYRÄN PANTA

INKERIN LIITTO 1922–1944

ISBN 978-952-5889-31-4

INKERIN LIITON PERUSTAMISESTA
TULI VUONNA 2012 KULUNEEKSI
90 VUOTTA.

PERUSTAVA KOKOUS PIDETTIIN
HELSINGISSÄ 25. SYYSKUUTA 1922.

Sisällysluettelo

KIITOKSET	9
ALKUSANAT	10
VALLANKUMOUKSEN JA VAPAUDEN TOIVEITA.....	13
Kansallistoiminnan tuloksia Inkerissä.....	13
Inkeri itseään suurempien voimien armoilla	17
Yhtenäinen ja jakamaton Venäjä.....	19
Kenraali Judenitš jätetään oman onnensa nojaan	21
Inkerin Väliaikainen Hoitokunta.....	22
Länsi-Inkeri ja Inkerin rykmentti	24
Kesä Virossa 1919.....	25
Kesä ja syksy Suomessa 1919.....	29
Suomi ja Inkerin pakolaisten toiminta	30
Länsi-Inkerissä 1920 alussa	35
Inkerin itsemääräämisoikeuden ääriviivoja	37
Rajajoen neuvotteluista Tarton rauhaan	41
Tarton rauhan tuloksia	43
Yrjö Elfvingren	45
Pohjois-Inkerin rykmentin ongelmallinen asema	48
INKERIN LIITTO PERUSTETAAN 1922	53
Inkerin Liiton perustajajäsenet	53
Ratkaiseva vuosi.....	60
Kaikki, mitä tehtiin, tehtiin tulevan Inkerin hyväksi	65
Karkotuksia ja väestönsiirtoja Inkerissä	66
Suomen nootti Neuvostohallitukselle 1931	71
Inkerin hätä tunnetuksi Euroopassa.....	74
Juhlat tiedotuskanavana	77
Tukea opiskeluun ja muuhun toimintaan.....	78
Yhteistyö ja heimotyö	82
Erkki Räikkönen ja Itsenäisyyden Liitto.....	85
Vapaa Karjala ja Inkeri.....	87

Eero Ilmari Haapakoski ja Inkerin lippu	89
Kulakit tuhattava luokkana.....	94
Lisää omatoimisuutta ja tiedottamista	100
Inkeri-tiedon tarve.....	103
Inkeriläisiä opettajia Suomessa	107
Kymmenen kohtalokasta vuotta	112
Inkeri-kirja	114
Inkerin Arkisto	117
Vetovastuussa samat miehet	121
KANSAN ARVOA EI MITATA SEN MÄÄRÄLLÄ	125
Talvisota	125
Jatkosota ja inkeriläisten väestönsiirrot Suomeen	127
Tutkimuskomission matka Inkeriin 1942	131
Hallituksen iltakoulu	133
Työtä inkeriläisten hyväksi	135
Inkerin arvo Suomelle	139
Inkerin Liiton tehtäväkenttää tulee laajentaa	143
Heimotoiminnan huipentuma	146
Inkeriläisten edustajakokous 1944.....	148
Inkerin siirtoväen mielialoja	150
Pakkopalautusten pelko	151
LOPPUSANAT	153
VIITTEET	157
LÄHTEET	170
LIITTEET	173
Liite 1. Inkerin Liiton jäsenluettelo 1922–1944.....	173
Liite 2. Luettelo Suomessa olleista inkeriläisistä henkisen alan toimijoista 1930-luvulla	193
Liite 3. Inkerin liiton laatima kiertokysely tilastoa varten Suomessa toimineista inkeriläisistä opettajista vuonna 1930.....	197
HENKILÖHAKEMISTO	198

Kiitokset

Epävarmuus onnistumisesta pitää kirjoittajan hereillä ja tiettyssä jännitystilassa. Siinä mielessä sanonta ”alku aina hankalaa” puolustaa paikkansa. Kun täytyy koko ajan pysyä asiassa ja samalla huolehtia vaikeidenkin asioiden ymmärrettävyydestä kirjoittamisen edetessä, toivoo jossakin vaiheessa saavansa työlleen henkistä tukea. Erityisen tärkeäksi olen kokenut kannustuksen, jonka kirjan viimeistelyvaiheessa olen saanut keskustellessani kollegoitteni ja historiaa harrastavien ystäväni kanssa.

Tästä syystä minulla on ilo muistaa professori Reijo Vihkoa, pääjohtaja Jussi Nuortevaa, dosentti Lassi Saressaloo, maisteri Martti Kupiaista, tutkija Timo Laaksoa ja kirja-antikvariaatin pitäjä Tauno Äijöä. Toimituspäällikkö Rauno Endén on auttanut kokonaisuuden kannalta tärkeiden painotusten tiedostamisessa ja kuva-aineiston käsittelyssä. Kiitos teille kaikille.

Erityinen kiitos kuuluu Siirtolaisuusinstituutin johtaja Ismo Söderlingille, joka kokeneen toimittajan ottein kävi lopullisen tekstini läpi, antoi arvokkaita korjausehdotuksia ja hyväksyi kirjani instituutin julkaisusarjaan.

Omat kiitoksensa kuuluvat Kansallisarkiston ja ulkoasianministeriön arkiston tutkijoille sekä Kansalliskirjaston kirjastonhoitajille. Teidän apunne on säästänyt aina loppumassa olevaa aikaa.

Ilmaisujen hiomiselle ei tunnetusti näytä olevan loppua. Välillä mieleeni tuli Honoré de Balzacin kohtalonomainen tapa uudistaa sanomansa kerta kerran jälkeen. Työssäni apunani ja tukenani on ollut vaimoni Eeva.

Toivo Flink,
dosentti, erikoistutkija
Siirtolaisuusinstituutti

Alkusanat

Runsaat 20 vuotta sitten inkerinsuomalaisten kansallinen olemassaolo tiedostettiin Suomessa, kun presidentti Mauno Koivisto mahdollisti paluumuuttomme.¹ Tutkimustieto on jo pitkään osoittanut, että nykyisten inkerinsuomalaisten esi-isät olivat Ruotsin vallan aikana kuningaskunnan tuella ja ilman sitäkin Inkerinmaalle muuttaneita suomalaisia.² On merkille pantavaa, että inkerinsuomalaiset ovat kymmenen sukupolven ajan säilyttäneet äidinkieltensä ja luterilaisen uskontonsa vieraassa ympäristössä.

Tieto Inkerinmaan ja Suomen kirkollisista, sivistyksellisistä ja kulttuuriyhteyksistä autonomian ja itsenäisyyden aikana oli paluumuuton alkaessa Suomessa vähäistä. Totuuden nimissä on tunnustettava, ettei paluumuuttajienkaan tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan voinut pitää silloin hyvänä, eikä voida kehua vielääkään. Siihen on omat syynsä. Ne liittyvät Neuvostoliiton ja nykyisen Venäjän vähemmistökansojen rajattuihin itsemääräämisoikeuksiin. Inkerinsuomalaisten paluumuutto Suomeen on epäilemättä vauhdittanut asiaan liittyvää akateemista tutkimusta Suomessa, mutta onko tiedostettu, millä tasolla on inkerinsuomalaisuuden tuntemus maassamme tänään?

Mikä ihmeen Inkerin Liitto, ja mitä tekemistä sillä on Suomen kanssa? Tarkempi tutustuminen sen synty- ja toimintavaiheisiin osoittaa, että Liitto kuuluu suomalaisuuteen sen elimellisenä osana, kuten suomalainen Inkeri laajemminkin. Jatkosodan lopussa tapahtuneiden palautusten seurauksena Inkeri ja sen suomalaisuus ajettiin Suomessa sivuraiteille ja unohdettiin sinne heimoaatteen jouduttua pannaan. Myös ”ryssä”-leimalla on osuutensa unohtamiseen.

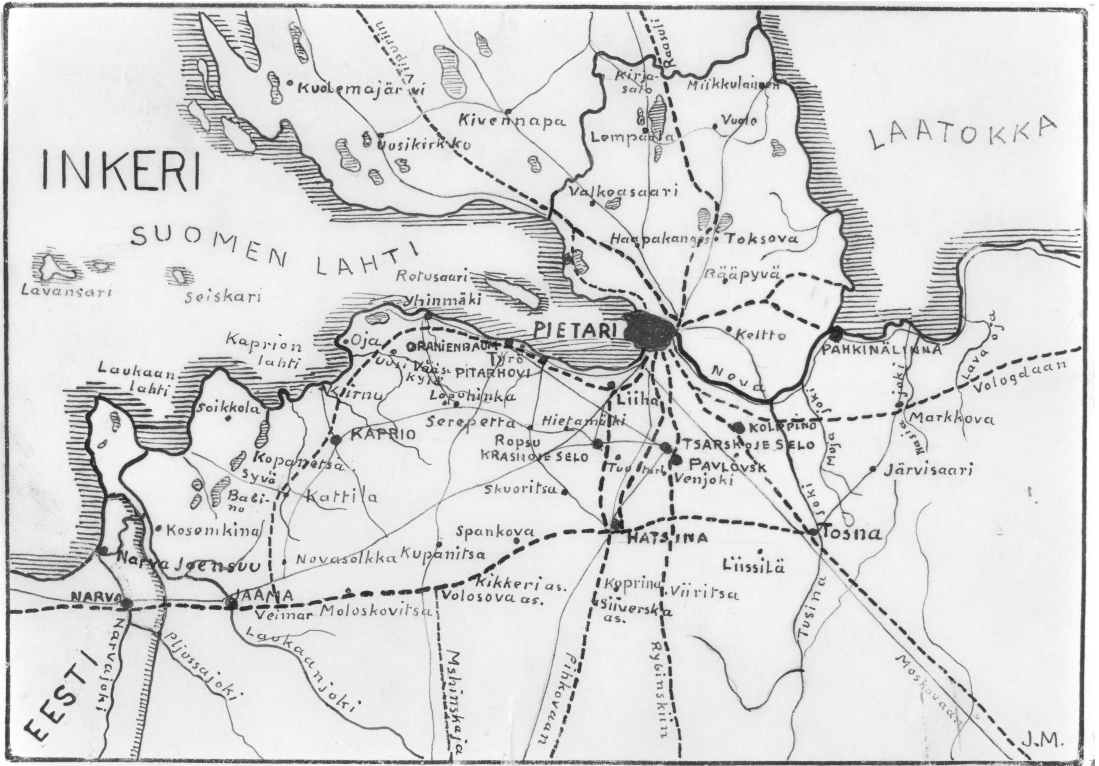
Tapauksessa nimeltä Inkeri tai Inkerin suomalainen ei ole mitään uutta. Samanlaisen kohtalon koki aikanaan suomalaisuuden syntyjuurien selvittäjänä tunnetuksi tullut Anders Johan Sjögren. Kohottuaan Venäjällä keisarillisen akatemian jäseneksi hän oli aikansa tunnetuin suomalainen tiedemies. Hän vaikutti kuitenkin Pietarissa ja kuoli siellä vuonna 1855. Samalla hän jäi kotimaassaan unholaan. Suomen kansallinen ideologi J. V. Snellman antoi arvoa Sjögrenille muistokirjoi-

tuksessaan,³ mutta siihen se muistaminen jäikin. Snellmanin käsityksen mukaan suomalaisuutta tuli puolustaa lähinnä kotimaassa. Professori Mikael Branchin mukaan A.J. Sjögren kuuluu vieläkin Suomessa toisen luokan suurmiesten joukkoon.⁴

Arviolta puolet Inkerin suomalaisista on jo muuttanut Suomeen. Joidenkin mielestä meidän pitäisi toimia heimomme hyväksi Venäjällä tai ainakin Inkerissä. Jos Sjögren oli aikanaan vaikuttanut väärässä maassa, mikä maa on se oikea, jossa meidän tulisi puoltaa suomalaisuuttamme ja tehdä sitä tunnetuksi?

Toivon, että Inkerin Liiton historiikki tulee omalta osaltaan lisäämään sen tiedon painoarvoa, joka lopulta johtaa Inkerin suomalaisuuden hyväksymiseen Suomen koulujen ja korkeakoulujenkin oppimäärään.

Tikkurilassa Eino Leinin päivänä 2012

Inkerin kartta. Piirtänyt Juuso Mustonen. Suomen Inkeri-liiton arkisto.

Vallankumouksen ja vapauden toiveita

Kansallistoiminnan tuloksia Inkerissä

Yhteiskunnallinen elämä Venäjällä politisoitui ja ilmapiiri kiristyi syksyn 1917 edetessä. Bolševikkien asema vahvistui. Äärivasemmisto ja äärioikeisto tekivät parhaansa estääkseen perustuslakia säätävän kokouksen koolle kutsumisen marraskuun 12. päivänä.⁵

Poliittinen vastakkainasettelu kärjistyi syksyllä myös Inkerissä. Se paljasti inkerinsuomalaisen maalaisväestön heikon valveutuneisuuden. Suomesta saapuneet Inkerinmaalla liikkuneet bolševikkien luottomiehet leimasivat inkeriläiset opettajat herrojen asiaa ja omaa etuaan ajaviksi kansan pettureiksi. Parjauskampanjan tulokset näkyivät jo loppuvuodesta 1917, kun bolševikit voittivat kunnalliset ja kihlakuntatasoiset vaalit selvin luvuin. Valtakunnalliseen lakia säätävään kokoukseen pyrki kolme inkeriläistä opettajaa, Juho Peräläinen, Mikko Pitkänen ja Matti Kaasolainen, mutta he hävisivät kamppailun jo alkuvaiheessa.⁶

Marraskuun lopussa 1917 pidetty yleisinkeriläinen edustajakokous keräsi noin 150 henkeä. Kokouksen päätökset osoittivat, että ydinjoukko oli valmis taistelemaan loppuun asti. Tuloksiakin oli nähtävissä. Lääninsemmstvo (hallinto) määräsi Kolppanan seminaarin ylläpitoon vuosittain 25 000 ruplaa edellyttäen, että se muutetaan maalliseksi oppilaitokseksi ja sen opetusohjelmaa laajennetaan. Seminaari aloitti toimintansa 11. marraskuuta 1917.⁷

Inkerinmaan suomalaista opettajaliittoa edustaneet opettajat kokoontuivat Kolppanan seminaariin joulukuun alussa 1917 ottamaan kantaa heihin kohdistuneeseen parjauskampanjaan. Läsnä oli 81 mies- ja naisopettajaa. He vakuuttivat tunnustavansa perustuslakia säätävän kansalliskokouksen ainoaksi Venäjän tasavallan täysivaltaiseksi päättäväksi elimeksi. Heidän mielestään ”tyrannivalta ei ollut kansanvaltaa eikä sotilasvalta sosialismia”, ja he sitoutuivat vastustamaan kansalaisvapauksien polkemista.⁸

Vuoden 1917 viimeisellä viikoilla elettiin yhä perustuslakia säätävän kokouksen koolle kutsumisen toivossa. *Inkeri*-lehden julkaiseman laajan tilannekatsauksen yhteenveto vaikutti masentavalta. ”Jos perustavaa kokousta ei saada, tai jos se ei kykene ottamaan valtaa ja pitämään sitä, vaan laskee sen luisumaan käsistään,

silloin on kansanvalta mennyttä, se on automaattisesti lopussa. Tasavaltamme ei silloin ole kansanvaltainen, vaan se on luokkavaltainen. Mitä ihanoituksia meille on lahjoittanut voimassa oleva luokkavaltainen, sen olemme jo aivan selvästi tulleet näkemään ja kokemaan”, Paavo Räikkösen toimittama viimeiseksi jäänyt *Inkerilehti* ennusti.⁹

Vuoden 1918 maaliskuussa pidetty inkerinsuomalaisen kolmas edustajakokous tähtäsi kansalliseen järjestäytymiseen ja suomalaisen kunnallisliiton perustamiseen. Kokous asetti kansalaisvaltuuston, jonka puheenjohtajaksi valittiin Kaapre Tynni. Valtuusto sai hoidettavakseen kansakouluasiat, Kolppanan seminaarin uudistamisen ja kansanopiston perustamisen.¹⁰

Valtuusto ehti saada liittoa koskevan asian liikkeelle muutamassa kunnassa, ennen kuin sen puheenjohtaja ja sihteeri joutuivat uusien päättäjien epäsuosioon. Tsarskoje Selon kihlakunnan kokouksessa huhtikuussa 1918 estettiin Kaapre Tynnin valitseminen neuvoston puheenjohtajaksi, ja hänet määrättiin pidätettäväksi. Tynnin pelasti pako ja kahden viikon piileskely Pietarissa. Hänet pidätettiin uudelleen helmikuussa 1919, mutta päästettiin pian vapaaksi. Hän ei jäänyt odotamaan seuraavaa pidätystä, vaan pakeni Viron kautta Suomeen, minne myös hänen perheensä seurasi. Tynnin lisäksi Suomeen tulleet Kolppanan seminaarin viimeiset oppilaat valmistuivat opettajiksi uudessa kotimaassaan.¹¹

Inkerin kansalaistoiminnan tulokset jäivät terrorin ja kansalaissodan jalkoihin. Kapinoita puhkesi kesällä ja syksyllä 1918, ja pakolaisliike Suomeen alkoi. Pakolaisia laskettiin olleen Suomessa vuoden 1919 lopussa 8 200–8 300 henkeä. He järjestivät ensimmäisen neuvottelukokouksensa Viipurissa, Viipuri-hotellissa, 24. marraskuuta 1918.

Kokouksessa oli läsnä kolmisenkymmentä Inkerinmaan eri puolilta kotoisin olevaa henkilöä, useimmat edellisen kesän ja syksyn kuluessa saapuneita. Kokouksen pöytäkirjasta päätellen se ei saanut valtuuksia esiintyä Inkerin kansan nimissä. Kokous päätti kuitenkin yksimielisesti, että kolmihenkinen valtuusto sai luvan esitellä asian Suomen hallitukselle. Asiana oli Inkerin liittäminen Suomeen. Mielenpitojen jakautuessa kokous päätti, että

- 1) oli pyydettyä Suomen Hallituksen toimenpidettä siihen, että koko Inkeri saataisiin yhdistettyä Suomeen, tai ellei se kävisi päinsä, että Pohjois-Inkeri yhdistettäisiin Suomeen, jolloin Etelä-Inkerin suomalaiselle väestölle olisi saatava sivistyksellinen autonomia;
- 2) ellei mikään osa Inkeristä voisi tulla Suomeen yhdistetyksi, oli pyydettyä sivistyksellistä autonomiaa koko Inkerille.¹²

<u>Inkerin suomalainen väestö vuonna 1918.</u>				
<u>-----</u>				
<u>Luterilaiset kirkonkirjojen mukaan</u>				
<u>A. Pohjois-Inkerin rovastikunta.</u>				
	<u>Seurakunta</u>	<u>Miehiä</u>	<u>Naisia</u>	<u>Yhteensä</u>
1	Valkeasaari	2299	2605	4904
2	Lempaala	4022	4161	8183
3	Vuole	1425	1509	2934
4	Miikkulainen	1375	1459	2834
5	Toksova	5104	5687	10791
6	Keltto	3509	3815	7324
7	Rääpyvä	1122	1250	2372
8	Marikkova	1326	1399	2725
9	Järvisaari	1324	1429	2753
		<u>21506</u>	<u>23314</u>	<u>44820</u>
<u>B. Itä-Inkerin rovastikunta.</u>				
10	Liissilä	1572	1564	3136
11	Venjoki	6144	6810	12954
12	Inkere	1741	1945	3686
13	Tuutari	2953	3208	6161
14	Hietämäki	2468	2609	5077
15	Skuoritza	3908	4178	8086
16	Ropsu	1347	1400	2747
17	Tyrö	3880	4544	8424
18	Serepetta	775	843	1618
		<u>24788</u>	<u>27101</u>	<u>51889</u>
<u>C. Länsi-Inkerin rovastikunta</u>				
19	Kolppena	1214	1336	2550
20	Koprina	2979	3247	6226
21	Spankkova	1602	1586	3188
22	Kupanitza	3070	3234	6304
23	Moloskovitza	1197	1350	2547
24	Kaprio	913	917	1830
25	Kattila	315	337	652
26	Soikkola	268	297	565
27	Novasolkka	192	209	401
28	Kosemkina	2080	2180	4260
		<u>13830</u>	<u>14693</u>	<u>28523</u>
<u>D. Kaupunkiseurakunnat.</u>				
29	Pieterin suom.seurakunta	6493	9009	15502
30	Pieterin P.Nikolain suom-virol-ruots. seurakunta	266	274	540
31	Kornstadtin suom-virol.s.	125	196	321
32	Narven suom-virol-ruots.	373	443	816
33	Hatsinen suom-virol-saksal.	165	192	357
34	Pähkinälinnan suom-virol.	65	92	157
		<u>7487</u>	<u>10206</u>	<u>17693</u>
	<u>Yhteensä</u>	<u>67611</u>	<u>75314</u>	<u>142925</u>
		<u>-----</u>	<u>-----</u>	<u>-----</u>
	Suomen kansalaisia eri pitäjissä		noin	10000
	<u>Yhteensä luterilaisia</u>			<u>152925</u>
				<u>-----</u>
<u>E. Kreikenuskoiset suomalaiset</u>				
35	Inkerioiset eli inkerikot		noin	20000
36	Vatjalaiset		noin	500
			<u>Yhteensä</u>	<u>20500</u>
			<u>-----</u>	<u>-----</u>
	<u>Yhteensä Inkerin suomalaisia</u>			<u>162925</u>
				<u>-----</u>

Tilasto Inkerin suomalaisesta väestöstä 1918. Kansallisarkisto, Inkerin Arkisto.

Asiaa perille viemään valittiin lähetystö, joka valtuutettiin esittämään Inkerin kansan toivomukset Suomen hallitukselle. Lähetystöön kuuluivat talolliset Taa-vetti Tapanainen ja Mikko Pitkänen sekä agronomi Toivo J. Toikka. Lähetystö kävi Suomen valtionhoitajan C. G. E. Mannerheimin, pääministeri Lauri Ingmanin ja ulkoministeri Carl Enckellin luona. Mikäli Suomen hallitus olisi katsonut sen suotavaksi, toivoi lähetystö pyrkivänsä Englannin, Ranskan ja joidenkin muiden valtioiden edustajien puheille.

Yliopettaja Pietari Toikka, agronomi Toivo J. Toikka ja johtaja Mikko Tirranen saivat tehtäväkseen laatia inkeriläisten puolesta Suomen hallitukselle jätettävän adressin. Ulkopoliittisten tehtävien lisäksi kokouksessa valittiin toinenkin toimikunta. Sen tuli huolehtia Inkeristä Suomeen pakenevien sijoittamisesta ja toimeentulosta sekä muista inkeriläisten yhteisistä asioista.¹³

Tässä yhteydessä herää kaksi kysymystä: miksi Mannerheim, Ingman ja Enckell ottivat lähetystön vastaan, ja miksi Suomen hallitus suostui ottamaan vastaan Inkerin pakolaisia ja turvaamaan heidän toimeentulonsa? Suomen silloinen poliittinen ja taloudellinen tilanne huomioon ottaen nämä hyvän tahdon eleet eivät olleet lainkaan Suomen päättäjiä velvoittavia. Yksiselitteisiä ja tyhjentäviä vastauksia ei näihin kysymyksiin voida antaa. Tarkoituksena on seuraavassa luoda taustaa esitettyjen ja tulevien kysymysten sekä tapahtumien ymmärtämiseksi. Suomalaiset päättäjät tekivät ratkaisunsa riippuen siitä, millainen tietotausta heillä oli Inkerin suomalaisuuden merkityksestä Suomelle poliittisessa, kansallisessa, kulttuurisessa ja henkisessä mielessä. Tätä tietoutta, asiantuntemusta ja harrastustakin löytyi silloisessa Suomessa eniten maan tunnetuimpien kielen, kansanrunouden, kansatieteen, historian, politiikan ja oikeustieteen tutkijoiden piiristä. Moni heistä oli noussut vaikutusvaltaiseen asemaan juuri itsenäistyneessä Suomessa. Monet heistä eivät jääneet odottamaan poliittisia ratkaisuja. Niinpä he perustivat Inkerin Ystävät-yhdistyksen.

Yhdistyksen perustava kokous pidettiin Helsingissä Viipurilaisen osakunnan huoneistossa sunnuntaina 2. helmikuuta 1919. Pöytäkirjan mukaan kokouksessa oli läsnä satakunta henkeä Pietarin suomalaisia, inkeriläisiä, Suomen kansalaisia, joista mainittakoon professori Kustavi Grotenfelt, tohtori Aukusti Koskimies, tohtori Väinö Salminen, maisteri Herman Stenberg, kenraali Kaarlo Kivekäs ja luutnantti E. Heikell. Maisteri Juho Koivistoinen mielestä uskonnoltaan luterilaisena, länsieurooppalaiseen kulttuuriin äärimmäisenä etuvartiona idässä kuuluneena Inkerillä oli oikeus vaatia maailmalta, että sille tunnustetaan oikeus järjestää elämänsä mielensä mukaan. Siihen kuuluisi uskonnollinen, sivistyksellinen

sekä taloudellinen toiminta, siis oikeus saada niin sanottu kulttuuriautonomia. Koska Inkeri itse ei voinut kaikkea tätä toteuttaa, se toivoi apua Suomelta.

Pöytäkirjan mukaan Suomen Kotikasvatusyhdistys aikoi uudistaa työnsä Inkerissä heti, kun siihen olisi tarjoutunut mahdollisuus. Kokouksen osanottajat olivat sitä mieltä, että mikäli Inkeriin olisi voitu lähettää 20 hyvää puhujaa, olisivat he ehtineet talvessa käydä kaikki kylät läpi. Toiminnassaan he olisivat lähteneet liikkeelle kaikille läheisestä kotikasvatustyöstä ja panneet alulle kotiopiintotyön. Samalla olisi tarjoutunut tilaisuus jakaa tiedonalkeita ja antaa herätteitä lukuhalulle. Lyhyillä kurssilla olisi onnistuttu saamaan myös pyhäkoulun opettajista kotiopiintotyön johtajia Suomen kirjastoliikkeen kokemusta hyödyntäen. Kokouksen osanottajien mielestä joka seurakuntaan tuli saada toimiva keskuskirjasto, josta käsin olisi voitu uudistaa kylien pienempiä kirjastoja.¹⁴

Inkerin Ystävät-yhdistyksen lisäksi perustettiin muitakin Inkerin suomalaisuutta tukevia yhdistyksiä, kuten Inkeriläinen Valistusseura, joka aloitti toimintansa marraskuussa 1920.¹⁵

Inkeri itseään suurempien voimien armoilla

Lyhyt katsaus vuosiin 1918–1919 osoittaa, millaisten ongelmien kanssa Suomi kamppaili juuri saavutetun itsenäistymisen jälkeen. Muilta mailta saatava itsenäisyyden tunnustaminen ei silloin ollut vielä suinkaan itsestään selvää, vaikka lopulta tunnustaminen etenikin joutuisasti. Tarton rauhanneuvottelujen ja kansalaissodan järkytysten ristiaallokossa Suomi otti vastaan Inkerin pakolaisia ja piti heistä huolta. Muurmannin radan hallintaan liittyvät eturistiriidat, suomalaisten epäonnistunut sotaretki Vienan Karjalaan ja Pietariin suunnattu hyökkäys olivat käsittääkseni saman ketjun tapahtumia. Entente-valtioille oli jo lähtökohtaisesti yhdentekevää kuka pääsee Venäjällä valtaan. Tärkeintä oli, että I. maailmansodan tuloksena syntynyt tilanne asettaisi tulevaisuudessa Saksan ja Venäjän vastakain. Tässä asetelmassa Inkerin suomalaisten taistelu itsemääräämisoikeudestaan oli tuomittu epäonnistumaan jo ennen kuin ensimmäinenkään mies oli astunut ruotuun ja yksikään laukaus oli ammuttu. Valtataistelun tuloksena Venäjältä oli muodostunut totalitaarinen valtio. Voidaan vain arvailla, mikä olisi Venäjän hallitusmuoto, mitä oikeuksia sen lukuisat suuret ja erityisesti pienet kansat olisivat saaneet kehittyäkseen, jos bolševikit olisivat hävinneet taistelunsa. Me vain tie-

dämme kuinka meille on käynyt. Näin päätettiin meidän puolestamme, ja vielä sata vuotta myöhemminkin ne ratkaisut vaikuttavat meihin.

Carl Enckell luonnehti Poliittisissa muistelmissaan¹⁶ alkuvuoden 1918 tilannetta seuraavasti: ”Koska taistelu bolshevismia vastaan jatkuvasti kiinnosti ententevaltoja ja venäläiset vastavallankumoukselliset kenraalit niiden kannatuksella valmistelivat Pietarin valloitusta, toivottiin Suomen aktivistipiireissä, että suomalaisten vapaaehtoisten suorittama Itä-Karjalan miehitys ei aiheuttaisi diplomaattista vastalauseita ententevaltojen taholta.” Toisin kävi.

Enckell viittaa Lloyd Georgen muistelmiin, joissa pääministeri esitti Englannin pyrkineen estämään saksalaisia saamasta jalansijaa Pohjoisen Jäämeren rannikoilla. Tämän toteuttamiseksi Englanti oli miehittänyt sen ”bolševikkihallituksen pyynnöstä”. Täten estettiin myös suomalaisia vapaajoukkoja tunkeutumasta Petsamon vuonoon toukokuussa 1918, ja samalla katkaistiin saksalaisilta mahdollisuus perustaa sinne sukellusvenetukikohtiaan. Enckellin mukaan Englannin hallitus pyrki monin keinoin estämään suomalaisten hyökkäyksen Muurmännin radalle jo alkuvuodesta 1918. Niinpä Englannin ulkoministeriö oli Suomen epävirallisen Lontoossa olevan asiamiehen, tohtori Rudolf Holstin, välityksellä varoitannut Suomen hallitusta mahdollisista Muurmännin radan valtaamisyrityksistä joko saksalaisten joukkojen avun turvin tai ilman apua.¹⁷

Muurmännin joukkojen englantilainen johto toimi myös niitä pyrkimyksiä vastaan, jotka tähtäsivät Karjalan liittämiseen Suomeen. Tammikuussa 1919 Suomen Lontoossa oleva epävirallinen edustaja vastasi pyynnöstä Englannin ulkoasiainministeriölle, että suomalaiset joukot olivat miehittäneet Repolan paikallisen väestön pyynnöstä. Vastaus saatiin 28. helmikuuta. Siinä todettiin, että Englannin hallituksella ei ollut mitään tietoa bolševikkien väkivaltaisuuksista Repolassa. Foreign Affairs halusi lisätietoja syistä, joiden takia siellä oli suomalaisia joukkoja. Se piti toivottavana, että suomalaiset joukot viipymättä poistuisivat alueelta jo ennen kuin rauhankonferenssi tulisi päättämään rajoista.¹⁸

Enckellin mukaan valtionhoitajana Mannerheim antoi vastata, että Itä-Karjalan, Aunuksen ja Inkerin asukkaat jatkuvasti vetosivat lähetystöjensä välityksellä Suomen apuun bolševikkien väkivaltaa vastaan. Suomessa ajateltiin, että jos Suomen hallitus antaisi joukoilleen käskyn poistua Repolasta, tämä aiheuttaisi mitä suurinta tyytymättömyyttä myös Suomessa. Epäilyksenä oli, että tilanne johtaisi kenties siihen, että vapaaehtoiset suomalaiset vastoin hallituksen tahtoa miehittäisivät nämä pitäjät. Annettiin ymmärtää, ettei hallitus voinut pitää kurissa yksiyksisten tahojen toimia. Heinrichsistä tämä ei vaikuttanut diplomaattiselta keksin-

nöltä. Pikemminkin se antoi kuvan valtionhoitajakauden todellisista olosuhteista. Samalla se korosti maassa vallitsevaa tunnelmaa, joka oli kannattamassa Karjalan tukemista. Englantilaisille ilmoitettiin, että valtionhoitaja vastusti joukkojen vetämistä pois ja toivoi, että Englanti arvostaisi Suomen vastarintaa bolševismien leviämisen estämiseksi. Heinrichs antoi ymmärtää, että Mannerheim tuskin itsekään uskoi siihen ”hurskaaseen toivomukseen”.¹⁹

Suomen itsenäisyyden tunnustamista koskeva tilanne näytti vain mutkistuvan. Lontoosta ja Pariisista tuli Suomen edustajilta raportteja, joissa kerrottiin, että itsenäisyyden pikaisen tunnustamisen mahdollisuudet olivat huonontuneet. Ahvenanmaan kysymyksessä ratkaisu näytti kääntyvän Ruotsin toiveiden mukaiseksi. Enckell matkusti Pariisiin rauhankonferenssiin puoltamaan Suomen etuja. Mannerheim kirjoitti Enckellille Pariisiin 15. huhtikuuta 1919 entente-valtioiden interventiomahdollisuuksista näin: ”Heillä pitäisi olla kaikki syy saada käyntiin suomalaisten toiminta, jonka avulla heidän haltuunsa joutuisi Pietari ja suurempikin alue tukikohdaksi ja rintaman lähtöasemaksi laajempaa bolševikkienvastaista operaatiota varten. Sen sijaan, että tarjoaisivat meille esim. Itä-Karjalan ja 500 miljoonaa sekä Inkerinmaan itsehallinnon, he päästävät hetken käsistään ja kinsastelevat siitä, onko Suomen itsenäisyys tunnustettava vai ei.” Heinrichsin mukaan ajatuksena oli, että etelään suunnattu isku antaisi Suomelle maata idästä.²⁰

Yhtenäinen ja jakamaton Venäjä

Runsaan tuhannen miehen suomalaisjoukko lähti etenemään Aunuksen, Syvärin ja Petroskoin suuntaan huhtikuun lopussa 1919. Aunukseen päästyään laadittiin julistus Karjalan vapauttamisesta bolševikeista ja karjalaisten oikeudesta määrätä itse kohtalostaan. Kun englantilaisen prikaatinkenraali Charles Maynardin joukot olivat edenneet tukikohdistaan Jäämeren rannoilta Äänisen pohjoisrannoille, majuri Paavo Talvela tarjosi yhteistoimintaa brittiläiselle komentajalle. Maynard torjui ehdotuksen. Valkoisten Pohjois-Venäjän väliaikainen hallitus yhtyi kenraalin päätökseen. Omskista käsin amiraali Aleksandr Koltšak kehotti sähköissään Pohjois-Venäjän hallituksen ulkoministeri Milleriä ”välttämään hankauksia Mannerheimin kanssa, kunnes voitiin toivoa hänen ryhtyvänsä hyökkäykseen Pietaria vastaan.”

Koltšakin mukaan Suomen aluevaatimukset Venäjältä tuli jättää ajankohtaan, jolloin Venäjällä oli jälleen sananvaltaa kansainvälisissä asioissa. Sen sijaan oli

muistettava, ettei tietyn alueen tilapäinen miehittäminen antanut oikeudellisia perusteita myöhemmille vaatimuksille. Juuri tässä suhteessa Ranskan hallitus oli tarjonnut Koltšakin hallinnolle takuunsa.²¹

Koska kenraali Nikolai Judenitšin joukot oli osittain koottu Suomessa tšekäläisistä venäläisistä emigranteista, hän toivoi, että suomalaiset suostuisivat tukemaan näiden neuvostovastaista hyökkäystä. Yhteistyö edellytti eräiden poliittisten ongelmien hoitamista. Amiraali Koltšakin hallinnon käsityksen mukaan ”vain Venäjän tulevalle kansalliskokouksella oli oikeus tunnustaa Suomen riippumattomuus, ja ettei Suomi voinut yksipuolisesti katkaista siteitään Venäjän kanssa.”²²

Eikä siinä kaikki. Britannian Hänen Majesteettinsa Hallitus (HMH) oli sitä mieltä, ettei se voinut hyväksyä minkäänlaista suomalaisten joukkojen yhteistointa taistelussa bolševikkeja vastaan, kunnes Suomelta saatiin tyydyttävä vakuutus, ettei suomalaisilla ollut tarkoitusta ”annektoida Venäjän-Karjalan aluetta tai pysyvästi miehittää mitään sellaista aluetta, joka mahdollisesti vallataan bolševikeilta, sekä että koko se venäläinen alue, joka miehitetään, asetetaan Venäjän hallintoon. Vain tällä perusteella HMH on valmis harkitsemaan ehdotuksia suomalaisten avustamiseksi rahalla, materiaalilla ja elintarvikkeilla.”²³ Amiraali Koltšak puolestaan vakuutti, että hän mieluummin taistelee yksin, jopa tiedostaen mahdollisen tappion, kuin tekee myönnytyksiä suomalaisille siinä kriittisessä tilanteessa. Hänen mielestään Venäjän tulee pysyä yhtenäisenä ja jakamattomana.²⁴

Heinrichsin mukaan Mannerheim ymmärsi, ettei muodostuneessa tilanteessa Suomi osallistuisi sotaan, ja että kenraali Judenitš lyötäisiin. Samoin tulisi käymään muidenkin neuvostovastaisten voimien. Ja Pietari jäisi punaiseksi. Kun Koltšakin ja Denikinin joukot olivat menettäneet iskuvoimansa, Arkangelissa kenraali Edmond Ironsiden alaisia valkoisia venäläisiä joukkoja oli siirtynyt bolševikkien puolelle. Vianmeren seudulle sijoitetut liittoutuneiden voimat eivät muodostuneessa tilanteessa enää onnistuisi yhtymään Koltšakin joukkoihin. Amiraalin joukot perääntyivät yhä kauemmas itään.²⁵

Heinrichs kuvaa muistelmissaan Mannerheimia nostettuna niinä päivinä ”kiusausten vuorelle”. Hänessä eli edelleen sama bolševismin kukistamiseen tähtäävän ristiretkeläisen henki, mutta hän torjui houkuttelevat näköalat. Mahdollisuudet saada Englannilta ja Ranskalta tuntuvaa aineellista apua vaihtelivat viikoittain. Vaikka apua olisikin saatu, Suomen valtionhoitajana Mannerheim ei Heinrichsin mielestä olisi voinut tukea valkoista Venäjää, jonka johtajat johdonmukaisesti kieltäytyivät tunnustamasta Suomen itsenäisyyttä vedoten takeisiin ja tulevaan yleisvenäläisen perustuslakia säätävän kokouksen päätöksiin.²⁶

Kenraali Judenitš jätetään oman onnensa nojaan

Poliittinen paine kohosi, kun Venäjän Luoteisarmeijan kenraali Aleksandr Rodzjanko, joka toimi kenraali Nikolai Judenitšin alaisena rintamajoukkojen komentajana Länsi-Inkerin, Viron rajan ja Pietarin välisellä rintama-alueella, antoi käskyn hyökätä Pietaria kohti. Jaama vallattiin kaksi viikkoa myöhemmin. Valkoisten venäläisten itseluottamus kasvoi ja Luoteisarmeijan eteneminen jatkui. Seuraavan vajaan viikon sisällä se otti haltuunsa Krasnoje Selon ja Hatsinan. Virolaisista ja inkeriläisistä koottu osasto eteni Krasnaja Gorkan (Yhimäen) linnoituksen suuntaan. Virolainen jalkaväkirykmentti ja inkeriläiset vapaaehtoiset eristivät linnoituksen mantereen puolelta. Krasnaja Gorkaa puolusti vahva varusväki, runsaat 4000 luotettavaa miestä. Rodzjanko oli laskenut, että linnoitus saataisiin haltuun englantilaisten sotalaivojen tukiessa hyökkäviä.²⁷ Laivat eivät tukeneet, ja punaiset onnistuivat vastahyökkäyksessään vahvistetuin voimin.

Kenraali Judenitš otti Luoteisarmeijan komentoonsa lokakuun alussa 1919 ja käynnisti uuden hyökkäyksen Pietaria kohti. Joukot saavuttivat Pulkovon 20. lokakuuta ja valmistautuivat viimeiseen koitokseen. Valkoisten lentokoneet heittelivät jo julisteita kaupungin asukkaille.²⁸ Samana päivänä sotakomissaari Lev Trotski²⁹ antoi vastahyökkäyskäskyn. Bolševikkihallituksella oli Pietarin puolustukseen käytettävissä kaksi armeijaa, yhteensä runsaat 60 000 miestä. Mikäli lukumäärä pitää paikkansa, oli se Luoteisarmeijaa suurempi, mutta huomattava osa punaisista joukoista oli taisteluun kelpaamatonta väkeä. Sitä oli ajamalla ajettava eteenpäin. Punaisten venäläisten riveissä taisteli mm. pari tuhatta suomalaista punapakolaista sekä lisäksi puolalaisia, tataareja, kirgiisejä, kalmukkeja, tšekkejä ja unkarilaisia.³⁰

Pariisissa ollut Mannerheim sai 25. lokakuuta sähkeen Helsingistä, jossa ilmoitettiin, että kenraali Judenitšin Suomessa oleva edustaja oli suullisesti esittänyt avunpyynnön. Toinen sähke kertoi, että kenraali Gulevitš oli Judenitšin nimessä pyytänyt kirjallisesti Suomen apua Pietarin valloittamiseksi, ja että Suomen hallitus oli evännyt pyynnön. ”Suurvalloilla oli valtioneuvoston käsityksen mukaan suurempi velvollisuus kuin Suomella vastata siitä, että Pietarin väestö vapautettaisiin nykyisistä vaikeuksistaan.”³¹

Mannerheim toimitti 28. lokakuuta entisen pääministeri Ingmanin välityksellä tasavallan presidentille avoimen kirjeen, joka oli tarkoitettu julkiseksi. Suomessa se herätti runsaasti huomiota. Yleinen mielipide, jolta piti saada tukea sotaretkele, arvosteli sitä ankarasti. Suuri enemmistö ei hyväksynyt pyrkimystä pystyttää

uudelleen vihaamansa keisarivalta, josta kansalla oli katkerampia muistoja kuin bolševikeista.³²

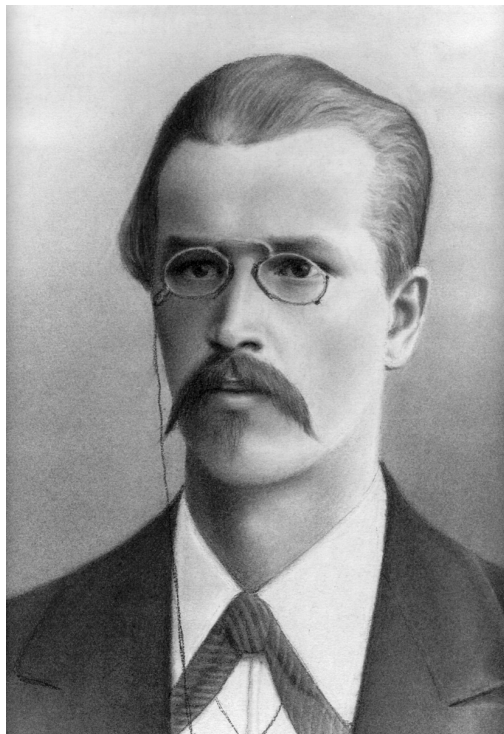
Lloyd George selitti parlamentissaan marraskuussa 1919, ettei hänen hallituksensa aikonut taloudellisesti tukea Venäjän vastavallankumouksellista liikettä. Muistelmissaan pääministeri oli perustellut tätä kantaa seuraavin sanoin: ”Meidän asiamme ei kuitenkaan ollut määrätä Venäjän poliittista järjestystä. Me teimme parhaamme säilyttääksemme ystävälliset diplomaattiset suhteet bolševikkeihin ja tunnustimme heidät de facto entisen Suur-Venäjän valtiaiksi... Meidän etujemme mukaista oli saada heidät vastustamaan Saksan valtauspolitiikkaa.”³³ Englannissa toivottiin, että idässä syntyisi tavalla taikka toisella vahva valtio Saksan vastapainoksi. Saarivaltiossa sitä yhä epäiltiin ja pelättiin. Mannerheimin mielestä Keski-Euroopan ongelmat olivat omiaan peittämään idästä uhkaavan vaaran.

Tämä ratkaisi luoteisarmeijan kohtalon. Avusta ei ollut enää toivoa. Viro oli odottanut Suomen suhtautumista asiaan ja teki siitä johtopäätöksensä, jotka olivat suunnilleen samat kuin Suomen. Kenraali Judenitš jätettiin oman onnensa nojaan. Marraskuun 14. Judenitš sähköitti kenraali Laidonerille ja tarjosi hänelle luoteisarmeijan päällikkyyttä. Laidoner kieltäytyi tarjouksesta. Kahta viikkoa myöhemmin Judenitš luopui itse ylipäällikkyydestä. Jaama luovutettiin samana päivänä. Viron hallitus riisui aseista ne Luoteisarmeijan osat, joissa hajaantumisilmiöt ja kurittomuus pahimmin rehottivat. Sen sijaan parempien joukkojen annettiin osallistua Narvan rintamalla Viron puolustamiseen. Toisen käsityksen mukaan venäläiset riisuttiin aseista, jotta näin, vähän myöhään kylläkin, osoitettaisiin Viron haluavan pysyä puolueettomana valkoisten ja punaisten venäläisten välisessä taistelussa.³⁴

Inkerin Väliaikainen Hoitokunta

Jo Inkerinmaalla järjestötoimintaan tottuneet koulutetut henkilöt, pääasiallisesti opettajat, ryhtyivät jälleen kerran ottamaan vastuuta heimolaisistaan. Kipein ja tärkein ongelma oli pakolaisten toimeentulon turvaaminen. Suomen hallituksen toivomuksesta inkeriläisten tuli muodostaa ”hallitus”, joka toimisi välittäjänä Suomen viranomaisten ja pakolaisten välisissä asioissa. Sellainen muodostettiin Helsingissä 31. tammikuuta 1919 pidetyssä kokouksessa Inkerin Väliaikaisen Hoitokunnan (IVH) nimellä. Sen johtajaksi valittiin yliopettaja Pietari Toikka.³⁵ Hänen ensimmäiseksi tehtäväkseen tuli laillistaa hoitokunnan toiminta Suomes-

*Yliopettaja Pietari Toikka.
Kuva Pekka Wikberg.*

sa. Sen perimmäisenä tavoitteena oli koota joukkoja vapauttamaan Inkerinmaa bolševikeista.³⁶

IVH:n pyrkimykset näkyvät kokousten pöytäkirjoista. Niiden mukaan Hoitokunta teki tavoitteitaan tunnetuksi Suomen ja Viron lisäksi Euroopassa ja Pohjoismaissa. IVH:n ydinjoukossa toimi pakolaisten lisäksi Suomeen jo ennen vallankumousta kotiutuneita inkeriläissyntyisiä koulutettuja henkilöitä. Pietari Toikan lisäksi sellainen oli insinööri Jukka Savolainen. Hän kävi muun muassa Ruotsissa ja Norjassa. Hoitokunta piti toimintaansa ensisijaisen tärkeänä lähinnä Suomessa ja Virossa. Tuloksena syntyi sopimus Viron tasavallan väliaikaisen hallituksen kanssa. Viron puolelta sopimuksesta neuvoteltiin pääministeri Konstantin Pätsin sekä kenraalien Johan Laidonerin ja Jaan Sootsin kanssa. Hoitokuntaa edustivat luutnantti Pietari Tapanainen, insinööri Jukka Savolainen ja agronomi Toivo J. Toikka.³⁷ Sopimukseen kirjattiin, että Viro sallii inkeriläisten asekuntoisten miesten saapua maahan, kustantaa joukkojen varustamisen, harjoitukset sekä ylläpidon ja alistaa ne samalla Viron asevoimille erillisenä sotajoukkona suunnitellussa hyökkäyksessä Pietariin.

Ensimmäiset vapaaehtoiset inkerinsuomalaiset saapuivat Tallinnaan 7. maaliskuuta 1919 jäänmurtaja *Väinämöisellä*. Tulijat kirjattiin merivoimiin kuuluviksi.³⁸ Seuraavana päivänä saapui 49 miestä ja 3 upseeria sekä 11. maaliskuuta vielä 51 vapaaehtoista.³⁹ Sopimus inkeriläisen sotilasyksikön perustamisesta allekirjoitettiin Tallinnassa 26. maaliskuuta 1919. Sen tekstissä sanotaan muun muassa, että ”kun osa Inkerinmaata on bolševikkien väkivallasta vapautettu ja sen puolustamiseksi ovat omat sotajoukot tarpeen, niin on se yhtenä syynä Inkerin sotaväen vapauttamiseen Viron palveluksesta.”⁴⁰

Länsi-Inkeri ja Inkerin rykmentti

Kapteeni Emil Pekkanen⁴¹ julkaisi muistelmansa sotatoimistaan Länsi-Inkerissä jatkosodan alussa. Arvattavasti parinkymmenen vuoden takaiset tapahtumat nousivat elävinä entisen kapteenin, silloisen vanhenevan lakimiehen muistiin.⁴²

Länsi-Inkerissä toimineiden inkeriläisten joukkojen muodostaminen alkoi Tallinnassa 12. maaliskuuta 1919, jolloin ensimmäiset retkikunnan jäsenet merkittiin Inkeriläisen Vapaaehtoisen retkikunnan luetteloihin, kuten inkeriläisten joukkojen virallinen nimitys silloin kuului.⁴³ Retkikunnan muodostaminen taistelukelpoiseksi joukko-osastoksi tapahtui inkeriläisen alikapteeni Aleksanteri Tynnin johdolla ja kesti vähän yli kaksi kuukautta. Tänä aikana, tarkemmin sanoen 6. toukokuuta, retkikunta sai nimen Inkerin Rykmentti. Runsaan viikon kuluttua⁴⁴ annetulla päiväkäskyllä määrättiin rykmentin ensimmäinen pataljoona, johon kuului kaksi jalkaväki- ja yksi konekiväärikomppania, lähtemään rintamalle.

Majuri Aarne Uimonen kutsuttiin Suomesta Inkerin Rykmentin komentajaksi kesäkuun alussa 1919. Ensimmäisen pataljoonan komentajaksi jäi alikapteeni Kontto. Muodostettavana olleen toisen pataljoonan komentajaksi määrättiin inkeriläinen kapteeni Emil Pekkanen.

Näihin aikoihin syntyi inkeriläisten ja valkoisten venäläisten joukkojen välillä useita selkkauksia, jotka silloin johtivat Inkerin Rykmentin toiminnan lamaantumiseen viikkojen ajaksi. Tämän jälkeen jatkettiin rykmentin muodostamista siten, että valmiit komppaniat toimitettiin rintamalle ja uusia miehiä koottiin Soikkolassa olleeseen reservikomppaniaan. Aseellinen toiminta jatkui heinäkuussa.

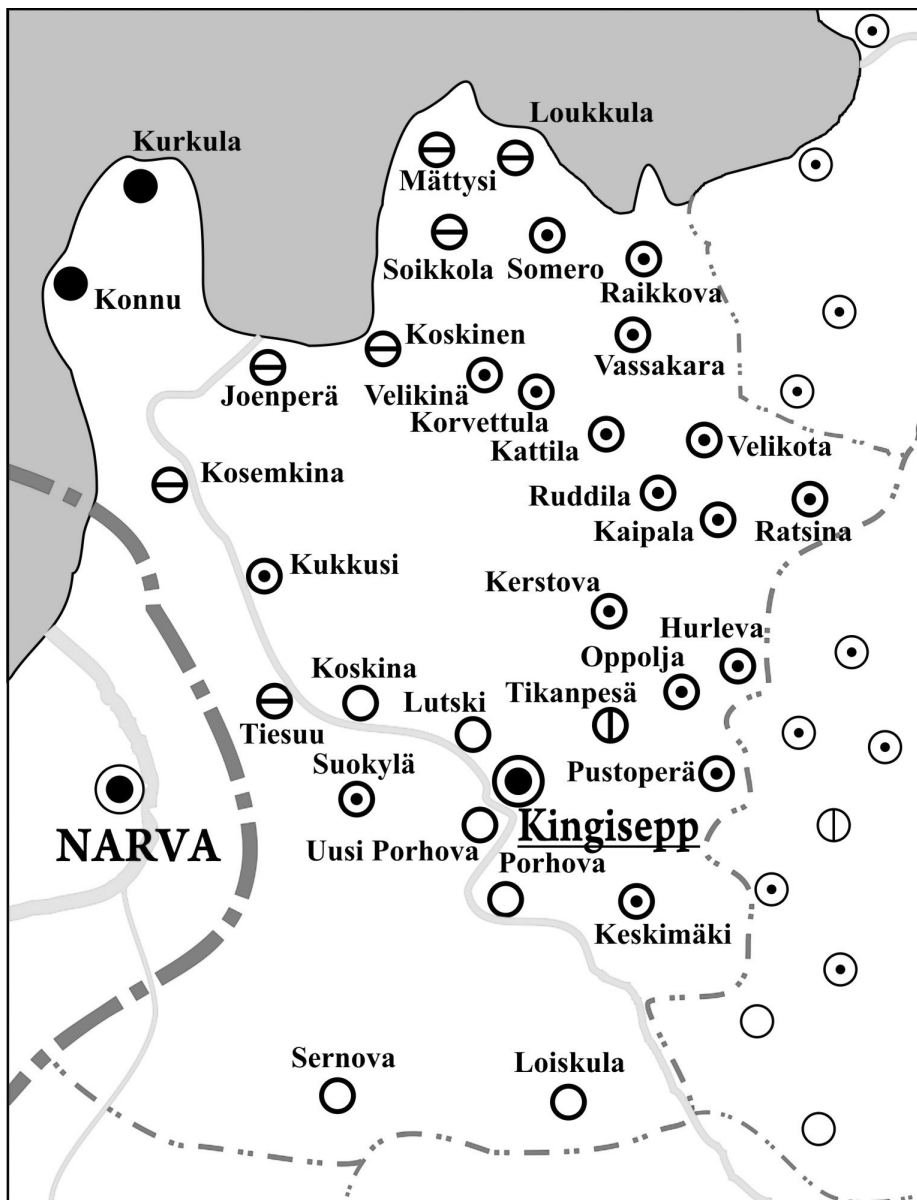
Emil Pekkasen muistelmissa ohimennen mainittu ”inkerialäisten ja venäläisten välinen ristiriita” ja sen selvittely oli laatuaan vakavampi kuin mitä Pekkanen antoi ymmärtää. Hänen käyttämänsä liittolaisten välisten suhteiden luonnehdinta

osui kuitenkin asian ytimeen. Inkerin Väliaikaisen Hoitokunnan nimissä Viron ulkoministeri Jaan Poskalle⁴⁵ osoitetun selvityspyynnön lähempi tarkastelu osoittaa, että perimmäiset syyt osapuolten ymmärtämättömyyteen viittasivat vuosisatoja hiertäneeseen, sovittamattomaan ristiriitaan. Käytyjen sotatoimien taustalla välirikko vaikutti pieneltä. Pohjimmiltaan kyseessä oli iso ja periaatteellinen asia. Sen selvittäminen auttaa ymmärtämään, miksi inkerinsuomalaiset eivät saaneet toimilleen ymmärtämystä sen enempää bolševikeilta kuin valkoisilta kenraaleiltakaan.

Kesä Virossa 1919

Päätösvaltaa käyttävänä elimenä Inkerin Väliaikainen Hoitokunta kokoontui Peipiassa 11. kesäkuuta 1919⁴⁶ selvittelemään syntyneen konfliktin ratkaisua Pohjoisen armeijakunnan päällikön kenraali Aleksandr Rodzjankon⁴⁷ kanssa. Koukussa olivat mukana Kaapre Tynni, Paavo Tapanainen ja Otto Räikkönen sekä neuvottelevina jäseninä komendantti Mikko Tirranen ja toimittaja Aapo Vesikko. Heidän mielestään IVH:n tuli tehdä Viron hallitukselle selvitys seuraavin perustein:

- a) Inkerin vapaajoukot toimivat Viron merivoimien ylipäällikön kapteeni Pitkan desanttiyksikkönä, jonka lukumäärä nousi 2 000 mieheen, ja oli alistettu Viron armeijan ylipäällikölle. Desantilla oli oikeus paikallisen siviilihallinnon välityksellä värvätä vapaaehtoisia valtaamaltaan alueelta.
- b) Kapteeni Pitkan alainen desanttiyksikkö oli operatiivisessa yhteydessä Pohjoiseen armeijakuntaan.
- c) Desanttiyksikölle myönnettiin oikeus määrätä hallussaan olevilla alueilla komendantit ja järjestää väliaikaisesti siviilihallinto, väestön muonitus, selkäpuolen turvaaminen, suojeluskuntien muodostaminen ym. asiat. Komendanteista tehtiin ilmoitus Pohjoisen armeijakunnan ylipäällikölle ja piirikunnan komendantille.
- d) Väestön muonitus, siviilihallinnon järjestäminen ja selkäpuolen turvaaminen toteutettiin samoin perustein kuin Pohjoisen armeijakunnan valtaamilla alueilla. Siviilihallinnon järjestämisestä IVH:n tuli neuvotella ujestin (kunnan) siviilihallinnon kanssa.
- e) Inkerin vapaajoukoilla oli oikeus ottaa kyyditys valtaamiltaan alueilta.

Länsi-Inkeri. Karttapiiirros Aleksei Krjukov ja Mihail Braudse.

Myös Inkerin rykmentin nimissä laaditussa tiedotteessa korpuksen päällikölle todettiin, että IVH:n järjestämä sotilasosasto otti tehtäväkseen toimia bolševikkeja vastaan, avustaa nälkää näkevää siviiliväestöä elintarvikkeilla, auttaa pakolaisia pääsemään Neuvosto-Venäjältä Suomeen, varustaa ja muonittaa rintamalla toimivia sotajoukkoja sekä täydentää sotajoukkoja vapaaehtoisilla paikallisesta väestöstä.

Inkerin Väliaikainen Hoitokunta vakuutti, ettei se ollut puuttunut Inkerin vapaaehtoisjoukkojen ja Pohjoisen korpuksen sotatoimialueella voimassa olleisiin hallinnollisiin kysymyksiin.⁴⁸

Muutaman päivän kuluttua IVH:n kokouksen jälkeen kenraalimajuri Rodzjanko lähetti sähkeen kenraali Laidonerille. Hän ilmoitti, että Pohjoisen rintamalohkon vaatimuksesta englantilaisen kenraali Taffen suorittamassa tarkastuksessa ilmeni, että Inkerin Väliaikainen Hoitokunta harrasti kiihotusta ja vältti rintamalohkon päällikön antamien käskyjen noudattamisen. Velvollisena estämään politikoinnin Rodzjanko pyysi Laidoneria puuttumaan asiaan ja alistamaan inkeriläiset tämän toimivaltaan tai vetämään heidät pois asemistaan. Rodzjankon mielestä siviiliväestön muonitus tuli saada kokonaan venäläisten käsiin, koska hänen mielestään korpuksen valvonnassa olleen alueen väestöstä valtaosa oli puhtaasti venäläistä. Rodzjanko pyysi Laidoneria viivyttämättä poistamaan suomalaiset upseerit tehtävistään, koska tämän mukaan he olivat muun muassa suhtautuneet epäkorrektisti venäläisiin Viron alueella. ”Suvaitkaa vastata minulle, kunnes ryhdyn mitä päättäväisimpiin toimiin” vaati kenraalimajuri Rodzjanko lopuksi.⁴⁹

Inkerin rykmentin hyökätessä kohti Yhimäkeä (Krasnaja Gorka) kesäkuun puolivälissä 1919, Pohjoisen rintamalohkon erikoisosaston komentaja eversti Ostrovski määräsi Inkerin Väliaikaisen Hoitokunnan lopettamaan toimintansa ja inkeriläinen Peipiän komendantti mukanaan poistumaan Jamburgin kihlakunnan ulkopuolelle. Sotajoukot hän alisti Ostrovskin rykmentin päällikön määräysvaltaan. Vapaaehtoisten ja ulkomaalaisten upseerien tuli poistua alueelta, mikäli he eivät hyväksyneet palvelusta esitetyillä ehdoilla.

Inkerin Väliaikainen Hoitokunta näki syntyneen konfliktin eri valossa ja esitti vastalauseen lähestymällä Viron ulkoministeriä muistiolla. Sen keskeiset argumentit voidaan tiivistää seuraaviin perusteluihin:

- Inkerin Väliaikainen Hoitokunta muodostettiin pakolaisista Inkerinmaalta, toisin sanoen Pietarin läheisyydessä olevasta Pietarin, Lyyssin, Pietarhovin, Saaren ja Jamburgin kihlakunnista. Johtuen siitä, että entisen Venäjän imperiumin laillinen valtiovalta oli hajallaan, eikä kyennyt puolustamaan

kansalaisiaan, Hoitokunta asetti itselleen tehtäväkseen puolustaa heidän elämänsä ja kunniaansa sekasorrolta ja anarkialta. Hoitokunnan mukaan kaikkinaisen kaksoisvallan välttämiseksi se jätti siviilihallinnon Pohjoisen korpuksen ylipäällystölle.

Hoitokunta vakuutti täyttä lojaalisuuttaan Pohjoiselle korpukselle ja valmiuttaan toimia yhteisymmärryksessä sen kanssa. IVH ihmetteli, miksi Inkerin joukko-osaston saavuttua sotatoimialueelle korpuksen ylipäällystö kieltäytyi hyväksymästä järjestön laillisuuden ja sen toiminnan. Niinpä Kaprion haltuun oton jälkeen 23. toukokuuta 1919 kenraali Rodzjanko saapui Jamburgin komendantti, eversti Bibikovin seurassa Inkerin rykmentin esikuntaan. Rodzjanko ilmoitti, ettei hän tunne mitään inkeriläisiä, koska Venäjällä on vain venäläisiä. Mitä tulee inkeriläisten Virosta saatavaan varustukseen ja muonitukseen, kenraali Rodzjanko ilmaisi asiansa kirjaimellisesti seuraavin sanoin:

Viroon ei kannata luottaa, koska ei vielä tiedä, tuleeko siitä Viro, Turkki vai Venäjä. Näillä lausunnoillaan Pohjoisen korpuksen ylipäällikkö osoitti kuuluvansa sen venäläisen yhteiskuntapiiriin loistaviin edustajiin, jotka eivät olleet koskaan tunnustaneet eri kansallisuuksien olemassaolon laillisuutta ja muiden kuin venäläisen pyrkimystä suojella kansallista omaleimaisuutta ja kulttuuria.

Kenraali Rodzjankon kutsusta Inkerin joukkojen komentaja majuri Uimonen saapui neuvottelujen käymiseksi Jamburgiin 9. kesäkuuta. ”Neuvottelut” päättyivät siihen, että kenraali Rodzjanko panetteli Uimosta, vangitsi hänet, joskin tilapäisesti, ja ilmoitti, ettei salli suomalaisten upseerien palvella Inkerin sotajoukoissa. Uimonen esitti menettelystä kirjallisen vastalauseen Viron asevoimien ylipäällikölle.

IVH:n muistiossa painotettiin, että syy inkeriläisten ilkeämieliseen kohteluun oli siinä, että he olivat ylipäätään olemassa ja nousivat itsenäiseen vastarintaan bolševikkeja vastaan. Pohjoisen korpuksen ylipäällystö puolestaan tavoitteli siviilihallinnossa vallankumousta edeltävää, varallisuuteen perustuvaa säätyhajaista maalaishallintomallia, mikä tuotiin esiin korpuksen vastaavalla kirjallisella käskyllä. IVH:n muistiossa ihmeteltiin kuinka korpuksen ylipäällystö on voinut sallia, että heidän rinnallaan taisteli entisiä äänettämiä orjia edustava Inkerin Hoitokunta. Lopuksi se pyysi Viron ulkoministeriä puuttumaan asiaan inkeriläisten ”tallatun oikeuden palauttamiseksi kunniaan”⁵⁰.

Kesä ja syksy Suomessa 1919

Samalla kun Inkerin Väliaikainen Hoitokunta oli selvittelemässä välejäan Pohjoisen korpuksen kanssa, oli IVH Suomen valtioneuvoston luvalla ensimmäisen keran järjestänyt varojen keräyksen Inkerin pakolaisten ja hätää kärsivien hyväksi.⁵¹ Vetoimuksessa todettiin, että Suomessa oli anteliaasti autettu Viroa ja Karjalaa. Nyt Suomen heimoista suomalaisin ja läheisin, inkeriläiset, olivat avun tarpeessa. Vetoimuksen allekirjoittivat suomalaisten puolesta kansanedustaja J. P. Kokko, professori Theodor Homén ja tohtori Mikko Erich sekä inkerinsuomalaisten edustajina yliopettaja Pietari Toikka, opettaja Vilho Reima ja konttoristi Mikko Tirranen.

Millainen maa Suomi oli alkusyksystä 1919? Sen itsenäistymisestä oli kulunut vajaat kaksi vuotta. Lyhyt ja verinen sisällissota käytiin vuoden 1918 tammikuun lopusta toukokuun puoliväliin. Vankileireillä virui vielä tuhansia punakapinaan osallistuneita. Venäjälle paenneet punaiset perustivat kommunistisen puolueensa Moskovassa⁵² ja havittelivat paluuta kotimaahansa muuttamaan sen yhteiskuntajärjestystä.

Suomen itsenäisyyden tunnustaminen oli edennyt omaa vauhtiaan vuosien 1918 ja 1919 aikana.⁵³ Sisällissodan jälkeen Suomen hallitusmuodoksi oli tulla monarkia. Kuningaskuntahanke jäi kuitenkin toteutumatta, kun Saksa hävisi ensimmäisessä maailmansodassa. Suomesta tuli tasavalta, jonka hallitusmuoto vahvistettiin 17. heinäkuuta 1919. Pian tämän jälkeen Suomen ensimmäiseksi presidentiksi valittiin K. J. Ståhlberg.

Suomen suurimmaksi yhteiskunnalliseksi haasteeksi muodostui torpparilaki. Se tuli käsittelyyn eduskuntaan tammikuussa 1918. Kansalaisodan jalkoihin jääneenä se otettiin käsittelyyn niin sanotussa tynkäeduskunnassa toukokuussa 1918. Lakiin sisällytettiin punakaartilaispykälä, joka poisti siihen kuuluneilta ja vähintään kymmenen vuoden vankeustuomion saaneilta oikeuden torppansa lunnastamiseen. Pykälä kumottiin kesällä 1919. Valtionjohtaja P. E. Svinhufvud vahvisti lain 15. lokakuuta 1919.⁵⁴

Sitä mukaa kuin bolševikkien otteet kiristyivät Inkerinmaalla, sen suomalaisväestön pako Karjalan kannakselle kiihtyi. Päälimmäiseksi ongelmaksi nousi pakolaisuuden hallitsemattomuus ja siihen liittyvän ruoka- ynnä muun avun tarve. Valtioneuvosto oli päätöksellään myöntänyt heinäkuun lopussa 1919 noin tuhannen inkeriläisen pakolaisen avustamiseksi á 2,50 markkaa per päivä eli yhteensä 176 400 markkaa kuukaudessa. Näillä varoilla tuli selvitä kolmen kuukauden ajan

elokuusta alkaen. Elokuun loppupuolella pakolaisia oli jo 3 800 henkeä. Sisäasiainministeriön luvalla rahoitusta korotettiin 210 000 markkaa kuukaudessa. Kokonaismenoerä nousi syyskuun alusta lähes puoleentoista miljoonaan markkaan. Niillä korvattiin elintarvikkeet, asuntojen vuokrat, lämpö ja valo, vaatetusapu, karjan rehu, sairaanhoito ja kouluopetus pakolaislapsille Metsäpirtin pitäjässä, Raasulin ja Miettälä-Vepsen seuduilla.⁵⁵

On syytä muistuttaa, että pakolaisten mahdollisuus ansaita elantonsa omalla työllään oli olematonta jo senkin vuoksi, että valtaosa heistä oli naisia, lapsia ja vanhuksia. Tässä yhteydessä arvokkaiksi tulivat ymmärtämys ja suvaitsevaisuus, jota Suomen julkinen valta osoitti heimopakolaisille.

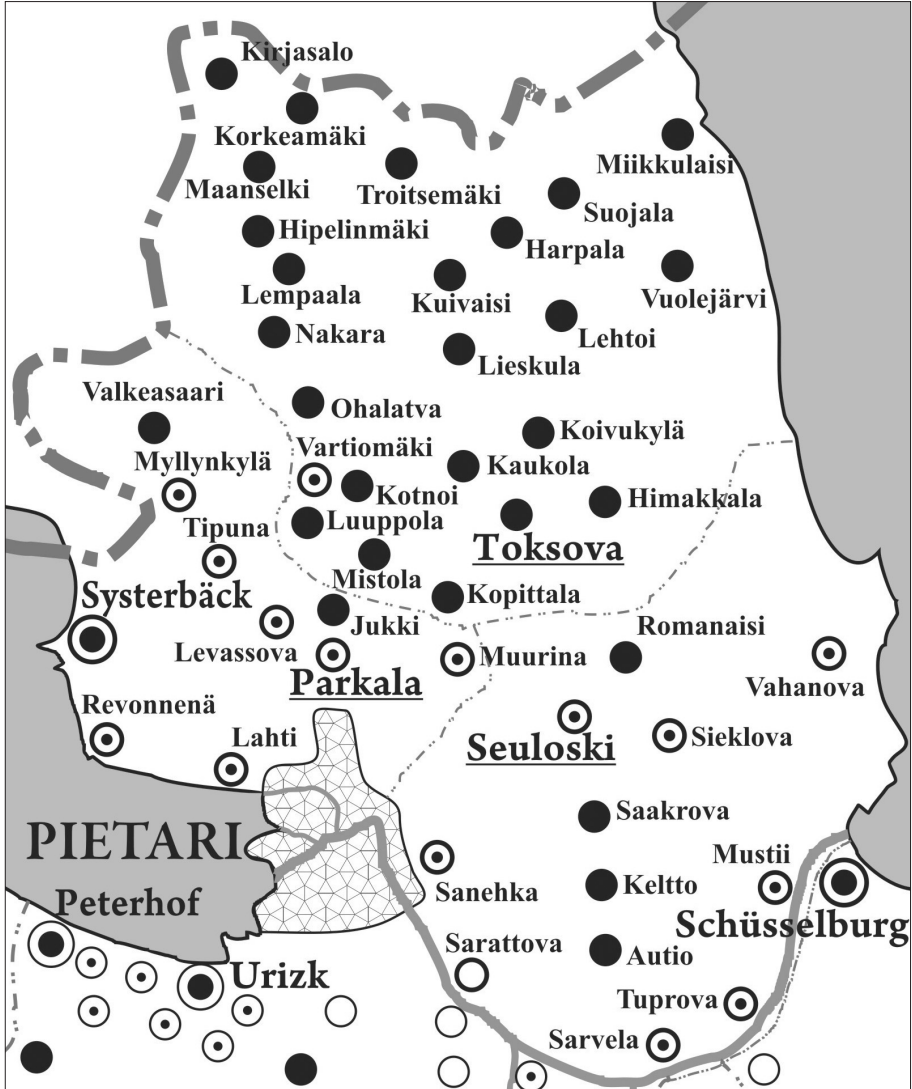
Niissä oloissa kukaan ei osannut arvioida kuinka monta tuhatta pakolaista tulee lisää ja kuinka nopeasti. Inkerinsuomalaiset eivät olleet ainoita Suomeen pyrkineitä ja päässeitä pakolaisia. He olivat kaiken lisäksi Venäjän alamaisia. Rajajoen rauhanneuvottelut eivät tuottaneet tulosta. Tarton rauhanneuvotteluista ei vielä ollut tietoa.

Suomi ja Inkerin pakolaisten toiminta

Tilannetta pohtiessa perimmäiseksi nousee kysymys, miksi Suomi otti silloin inkerinsuomalaiset pakolaiset vastaan kaikkine siihen liittyvine velvoitteineen, kun enimmillään heitä oli yli 8 000 henkeä? Lyhyt vastaus kuuluu: koska Suomen kansallinen johto piti Inkerin suomalaisia maalleen merkittävinä.⁵⁶

Suomalaisten siteet Inkeriin löytyvät 1611 virinneestä luterilaisesta seurakuntaelämästä Inkerinmaalla, siis jo ennen kuin Ruotsi sai alueen haltuunsa Stolbovan rauhanneuvotteluissa 1617. Täten alkanut luterilaisen väestön muutto Inkerinmaalle pääasiallisesti Karjalan kannakselta ja Savosta jatkui yli sadan vuoden ajan. Ruotsi menetti Inkerinmaan Uudenkaupungin rauhansopimuksen mukaan 1721. Inkeriin jääneet suomalaiset saivat silti pitää uskontonsa. Vielä kauaskantoisemmat seuraukset Inkerin suomalaisten elämään oli Suomen liittämällä Venäjän keisarikuntaan vuonna 1809. Venäjän luterilaisten seurakuntien kirkkolaki vuodelta 1832 määritteli Inkerinmaan seurakuntajaon, joka oli voimassa vuoteen 1917. On muistettava, että kirkkolain mukaan Inkerinmaalla aukeavat pappisvirat täytettiin yksinomaan Suomesta tulevilla papeilla.

Suomalaisuuden alkujuurien selvittely 1800-luvun alkupuolella käynnisti lukuisia tutkimusmatkoja Suomesta Inkerinmaalle. Pietarin Tiedeakatemia jä-

Pohjois-Inkeri. Karttapiirros Aleksei Krjukov ja Mihail Braudse.

seneksi kohonnut A. J. Sjögren osoitti tutkimuksessaan vuodelta 1834, että Inkerinmaan savakot ja äyrämöiset olivat Savosta ja Karjalan kannakselta Ruotsin vallan aikana Inkeriin muuttaneita luterilaisia suomalaisia. Sjögrenin tutkimus laski vankan perustan myöhemmälle suomalaisuuden nousulle Suomessa. Kieli- ja kansatieteellisiä tutkimuksia täydensivät kansanrunouden keruu ja tutkimus. Kalevala ja Kanteletar muodostuivat peruspilareiksi suomalaisen identiteetin rakentamisessa 1800-luvulla. Harva suomalainen silti tiedostaa tänäänkään, että Inkerinmaalta kerätty kansanrunous muodostaa yhdeksän nidettä Suomen Kansan Vanhojen Runojen 33 osasta. Inkerillä oli merkittävä osuus myös Kalevalassa. Ilman Kullervoa Kalevala olisi erilainen. Myös Suomen musiikki, kuvataide ja teatteri olisivat jääneet ilman Kullervon hahmon käsittelyä paljoka paitsi.

Inkerin suomalaisten historiallista yhteenkuuluvuutta kielelliseen ja etniseen emämaahan oli muistettu jo 1800-luvun puolivälissä. Y. S. Yrjö-Koskisen *Oppikirjassa Suomen kansan historiassa* vuodelta 1869 huomauttaa, että Inkerinmaan suomalaiset asukkaat ”olisivat kyllä ansainneet tulla samaan isänmaahan luetuiksi”. Isänmaalla Yrjö-Koskinen tarkoitti tietenkin Suomea. Kouluopetus teki mahdolliseksi suomenkielisten sanomalehtien ja kansankalentereiden ilmestymisen Pietarissa 50 vuoden ajan ennen vallankumousvuotta 1917. Arvokkaimpana saavutuksena Inkerissä on pidettävä suomen kielen ja mielen säilymistä kymmenen sukupolven ajan.

Länsi-Inkerin pakolaisten toiminta muodostui kolminapaiseksi. Narvan seudulle perustettu Toimikunta syntyi tarpeesta toimia yhdistävänä kansallisena linkkinä ympäri Vironmaata hajaantuneitten inkeriläisten pakolaisten keskuudessa. Pakolaisia tuli auttaa hankkimalla heille työtä, antamalla aineellista, oikeudellista ja muuta tarvittavaa apua Viroon saapuville ja Virosta poistuville inkeriläisille. Lisäksi Toimikunta sitoutui pitämään yhteyttä Viron tasavallan hallintovirastoihin ja Inkerin Keskustoimikuntaan Helsingissä sekä muihin tahoihin.⁵⁷

Vuosi 1919 kului loppuun tuoden viimeisenä päivänään tiedon Viron ja Venäjän välillä tehdystä aselevosta.⁵⁸ Taistelutoiminnan loputtua ja rauhan koitettua alkoi joukkojen hiljalleen tapahtunut hajottaminen, vaikka inkeriläisten joukkojen toiminta jatkui vielä kesäkuulle 1920. Inkerin rykmentti muutettiin näiden toimenpiteiden yhteydessä ensin itsenäiseksi pataljoonaksi, kunnes sekin lakkautettiin. Inkeriläisten joukkojen toiminta Virossa ja Länsi-Inkerissä päättyi tähän.⁵⁹

Sotatoimien loppuessa Inkerin suomalaisten keskinäinen kansalaistoiminta pääsi hakemaan muotoaan. Samalla kun Länsi- ja Pohjois-Inkerin toimikunnat pitivät huolta omien alueittensa pakolaisista, oli myös Helsinkiin ja sen lähiympäristöön kulkeutunut entistä enemmän inkeriläispakolaisia. Tästä syntyi tarve saada Helsingissä ja sen ympäristössä asuneille inkeriläisille samanlainen edustus Inkerin Väliaikaisessa Hoitokunnassa kuin Virossa ja Karjalan kannaksella asuneilla. Kaavailtiin myös, että edustajiensa kautta Hoitokunta avustaisi pakolaisia arkitoimien tärkeimmissä asioissa ja samalla muokkaisi yleistä mielipidettä heille suotuisammaksi. Toinen syy liittyi pyrkimykseen hyödyntää Tarton neuvotteluja Inkerin kysymyksen ratkaisemiseksi. Rauhanneuvottelut puolestaan kangertelivat, koska osapuolet seurasivat tarkasti tahojensa sotilaallista menestymistä, jota käytettiin valttina omien etujen valvomisessa.⁶⁰

Pohjois-Inkerin Vapaa joukkojen I:n rykmentin tilasta toimitettiin tarkastus 12.–14. tammikuuta 1920.⁶¹ Sen suoritti reserviin siirretty kenraalimajuri Ivar Adolf Gulin⁶² määrättyinä erikoistehtäviä varten Sotaministeriöön. Rykmentin kolme pataljoonaa oli majoitettu Karjalan kannakselle Raasulin, Liippulan, Kirjasalon, Perämäen, Tikanmäen ja Pusanmäen kyliin.⁶³

Tarkastuspäivänä oli rykmentin kirjoissa 24 upseeria, 237 aliupseeria ja 1 406 sotamiestä, yhteensä 1 667 henkeä. Lausunnon mukaan sotilaat esiintyivät kaikkiin puolin reippaina, ja ulkonaisesti he eivät missään suhteessa eronneet Suomen armeijan omista sotilaista.⁶⁴ Sekä siviilipakolaisten että vapaa joukkojen tulevaa kotiuttamista ajatellen Inkerin Väliaikainen Hoitokunta pääsi sopuun passinloimakkeen sanamuodoista vuoden 1920 helmikuun puoliväliin mennessä.⁶⁵ Hoitokuntaan perustettiin kuusi osastoa: yleisten asiain, sisäasiain, opetus- ja kirkollisiasiain, oikeudenhoito-, elintarvike- ja huolto- sekä tilapäisesti sota-asiainosasto.

Hoitokunnan nimissä tapahtunut Inkerin suomalaisuuden määrittelemisen institutionaalaisella tasolla jatkui omien passien hyväksymisellä Inkerin ”kansalaisille”. Tämä saattaa tänään herättää hilpeyttä, mutta niissä oloissa, kun vanhan Venäjän alamaisuus lakkasi ja uuden Venäjän kansalaisuudesta ei vielä ollut täyttä selvyyttä, ”kansalaisuusaloite” voidaan laskea aloitteeksi kaikkien Inkerin pakolaisten hyväksi. IVH näet ryhtyi teettämään suomen- ja ranskankielisiä luonnoksia passilomakkeeksi.⁶⁶ Inkerin ”kansalaisten” Suomessa oleskelua ja liikkumista koskevassa asiassa laadittiin Valtioneuvostolle esitys, että inkeriläiset kyseessä olevassa suhteessa asetettaisiin samaan asemaan kuin Suomen omat kansalaiset.

Valokuva

N:

Inkerin Väliaikaisen Hoitokunnan määräyksestä annettu

HENKILÖTODISTUS

Inkerin kansalainen (ammatti, nimi), syntynyt _____
kuun _____ p:nä v. _____, kotoisin _____
kunnasta _____ kylästä, kirkonkirjoilla _____
seurakunnassa.

Uskonto _____

Kansallisuus _____

Perhe _____

Tuntomerkit: pituus _____ hiuksien väri _____

silmien väri _____ parta _____

muita tuntomerkkejä _____

Omakätinen nimikirjoitus _____

Helsinki, _____ kuun p:nä, v. _____

Sinetti. _____

Lunastus:

IVH:n pöytäkirjasta ilmenee, että omanlaisena hallituksena esiintyessään se oli valmis jakamaan ”kansalaisilleen” passeja, vaikkei sillä ollut edes omaa nurkkaa kokoontua, sopivasta huoneistosta puhumattakaan. ”Kansliahuoneustoksi” anottiin huonetta Vanhalta Ylioppilastalolta. Hoitokunnan raha-asioiden selvittämiseksi pyydettiin apua pankinjohtaja Mauri Honkajuurelta, ja samalla tiedusteltiin avustuksen saantimahdollisuuksia.

Rahanpuute ei estänyt Hoitokunnan jäseniä pohtimasta kansansa tulevaisuutta. Tulevan perusasiakirjan pohjaksi kirjattiin kymmenen kohtaa, jotka koskivat asiakirjan muotoa, Pietarin ja Inkerin keskinäistä suhdetta, suhdetta keskushallituksen toimivaltaan, maakunnan itsehallintoon ja suomen kielen asemaan Inkerin tulevassa itsehallinnossa.⁶⁷

Päätökset nuijittiin jo seuraavana päivänä, 16. helmikuuta 1920.⁶⁸ Niiden mukaan henkilötodistuksia tuli jakaa Helsingin lisäksi Pohjois-Inkerin Hoitokunnan

välityksellä Kannaksella ja Länsi-Inkerin Toimikunnan kautta Virossa. Lomakkeet piti varustaa Hoitokunnan kansliassa sen sinetillä. Paikallinen toimikunta varmistti valokuvan omalla sinetillään.

IVH kokoontui helmikuun aikana 1920 lähes päivittäin. Sen pöytäkirjoista saa kuvan asioiden edistymisestä yllättävän sujuvasti. Pietari Toikka kävi sisäasiainministeri Heikki Ritavuoren puheilla. Pohjois-Inkerin vapaajoukon tulevan aseman johdosta ministeri Ritavuori oli selvittänyt, että Hoitokunnan kirjelmän mukaisesti Valtioneuvosto myönsi joukkojen ylläpitämiseksi 500 000 markkaa helmikuun ajaksi. Muonitus oli tarkoitus järjestää sotaministeriön toimesta. Inkeriläisjoukkojen ylipäällikkyydestä eronneen, everstiksi kohotetun Elfvengrenin tilalle suositeltiin kapteeni Jukka Tirrasta. Elfvengrenille myönnettiin valtuudet toimia Hoitokunnan edustajana sota-asioissa. Vapaajoukkojen upseerikuntaa täydentämään komennettiin Virosta kapteenit Karkkonen, Kaasonen ja Meriluoto. Näiden toimien tarkoituksena Pohjois-Inkerin rykmentti alistettiin rajavartio-tehtävässään rajamaan komendantin määräysvaltaan. Asemapaikaksi kaavailtiin Raudun asemataloista Rautatiehallitukselta anottavia huoneistoja.⁶⁹

Länsi-Inkerissä 1920 alussa

Myös Länsi-Inkerissä elettiin Viron ja Venäjän rauhansopimuksen jälkeisessä epä-tietoisuudessa. Hankalimpana oli pakolaiskysymys. Länsi-Inkerin Toimikunta, tuntien siveellisen velvollisuutensa näitten onnettomien, kurjuudessa, puutteellisuudessa ja sairaudessa nääntyvien, kotia kaipaavien ihmisten edessä, kääntyi Viron ulkoministeriön puoleen. Tarkoituksena oli saada selvyys, mitä ja milloin Viron hallitus aikoi tehdä pakolaisten kotiin pääsyä varten, ja oliko neuvoteltu henkilökohtaisesta koskemattomuudesta Venäjän poliittisille vastustajille heidän palattuaan kotipuoleensa. Mikäli pakolaisten pääsy kotiin osoittautuisi mahdolliseksi, miten Viron hallitus aikoi kohdella mainittuja henkilöitä. Lisäksi Toimikunta kaipasi selvyttä Inkeristä hallinnollisena alueena, hallitusjärjestelmän muodostamisesta siinä ja kaikkien puolueettomalta alueelta vangeiksi otettujen vapauttamisesta sekä armahduksesta.⁷⁰

Lisävalaistusta Viron rajan tuntumassa vallitsevasta tilanteesta antaa Kaapre Tynnille osoitettu kirje.

Arvoisa maisteri K. Tynni!

Länsi-Inkerin Toimikunnan päätöksen mukaan tässä lähetän Teille selostuksen inkeriläisten pakolaisten oloista Virossa, myötä liitettynä kokouksen pöytäkirja 23. 2. ja Toimikunnan menoarvio neljän kuukauden ajalta, jota summaa Toimikunta päätti viime kuukaudessa pyytää Viron hallitukselta. Kaikesta tästä en rupea kirjoittamaan sen enempäällä sillä lähetetyt paperit puhuvat puolestaan.

Toimikunnan jäseniä on täällä Hindenburgissa ja sen lähellä viisi, nimittäin A. Yllö, M. Pitkänen, E. Säkki, Y. Kekki ja minä. Toimikunnan varapuheenjohtaja A. Lohi on mennyt Rakvereen palvelukseen. Ja tietysti, jos asia näin kauemmin jatkuu, niin täytyy useammankin meistä lähteä palvelusta hakemaan sieltä, mistä saa. On hyvin mahdollista, että minäkin lähipäivinä lähdän opettajaksi. Toistaiseksi ollaan vielä vanhassa koossa ja koitetaan kutsua pitempienkin matkojen päästä Toimikunnan jäsenet kokouksiin.

Arvoisa maisteri! Mitä tulee Länsi- Inkerin Toimikunnan papereihin ja pöytäkirjoihin, jotka Te jätitte Kosemkinään, olemme onnistuneet Kosemkinan kirkkoa nyt hoitaville luotettaville henkilöille sanomaan, missä ne paperit ovat ja että he kaikki polttaisivat tai piilottaisivat semmoiseen paikkaan, josta kukaan ei löydä. Ja tämä on nyt tietysti jo täytetty.

Olisi paljonkin kirjoittelemista kaikista asioista, mutta kun M. Pitkänen lupasi kirjoittaa laajemmin vastauksen Teidän sähkösanomaan, niin minä lopetan.

Terveiset niin minun kuin toisien Toimikunnan jäsenien puolesta Teille sekä muille aateveljille siellä. Tervehdykset uudelle Inkerin Hoitokunnalle, sekä onnea ja menestystä sen toiminnalle. Me, L-I. edustajat annamme sille täyden kannatuksen ja toivomme, että rikki revitty ja raadeltu Inkeri ja sen kärsivä ja kurjuudessa nääntyvä kansa saa vielä kerran elää vapaata yhteiselämää.

Hingerburgissa⁷¹ 29.2.1920

A. Seppänen

Näin asioita järjesteltiin helmikuussa 1920. Odotettiin, miten tilanne muuttuu Viron ja Venäjän rauhansopimuksen solmimisen myötä. Intendentti Matti Pitkäselältä saadun selonteon perusteella Hoitokunta valtuutti agronomi Toivo J. Toikan neuvottelemaan kenraali Laidonerin kanssa rykmentin miesten kohtalosta.⁷² Virossa huhtikuun puolivälissä käyneen Toikan mukaan rykmentissä oli miehiä 946, upseereita 40 ja hevosia 60. Ruoka oli moitteetonta, mutta vaatetus puutteellista. Töihin eivät virolaiset pakottaneet rajan vartioimista ja rajalinjan korjausta lukuun ottamatta. Länsi-Inkerin Toimikunnan tekemiset olivat supistuneet sängen

*Agronomi Toivo Toikka.
Kuva Pekka Wikberg.*

vähiin varojen puutteen ja pakolaisten määrän vähenemisestä johtuen. Heitä kun oli paljon muuttanut Inkeriin. Toimikunnan jäsenet Yllö, Leppänen ja Lohi olivat menneet Viron valtion palvelukseen.⁷³

Inkerin itsemääräämisoikeuden ääriviivoja

Helmi-maaliskuun taitteessa 1920 valmistui Kaapre Tynnin laatima luonnos Inkerin itsehallinnosta. Siitä on löytynyt päiväämätön, käsin kirjoitettu paperinippu, jossa on säilynyt viite IVH:n pöytäkirjaan 4.3.1920, 7§. Itsemääräämisjulistukseksi luonnehdittava luonnos hyväksyttiin Hoitokunnassa, joskin katsottiin, että eräitä jyrkkiä kohtia oli lievennettävä. Lisäksi pidettiin tarpeellisena neuvotella ulkoministeri Rudolf Holstin kanssa asiakirjan tarkoituksenmukaisuudesta.⁷⁴

Kyseessä on sen hetken ja pakolaisyhteisön tulevan toiminnan kannalta siinä määrin ainutlaatuinen asiakirja, että on syytä esittää se kokonaisuudessaan. Asiakirjan sanamuodot ja oikeinkirjoitus ovat säilytetty muuttumattomina.

EHDOTUS INKERIN MAAKUNTAITSEHALLINNON PERUSTEIKSI, 1920.

Perustuen ajan vallitsevaan oikeuskäsitykseen kansojen itsemääräämisoikeudesta ja valitsijoiltaan saamiinsa valtuuksiin Inkerin Väliaikainen Hoitokunta pitää ehdottomasti välttämättömänä, että niin pian kuin liittolaisvallat ja varsinkin Suomi ryhtyvät jälleen järjestelemään suhdettaan Venäjään, järjestelyn alaiseksi täytyy ottaa myös kysymys Inkerinmaan historiallisen alueen valtiollisesta asemasta Venäjän valtakunnan yhteydessä. Siihen järjestelyyn velvoittavat ennen kaikkea tämän alueen asutussuhteet.

Tunnettu historiallinen tosiasia on, että Inkerinmaan alue on vanhastaan supisuomalaista maata, johon venäläinen asutus on verraten vasta myöhäisellä ajalla tunkeutunut. Toiseksi on venäläinen asutus suurimmaksi osaksi kaupunkilaisväestöä, jolla seudun vakinaisen väestön kanssa ei ole mitään yhteistä ja jonka olemassaolo ja vastainen kehitys kokonaan riippuu siitä, millaiseksi muodostuu Pietarin kaupungin tulevaisuus. Tämän huomioon ottaen ei voida oikeuden ja kohtuuden mukaan jättää Inkerinmaan ammoisista ajoista vakinaisen suomalaissukuisen väestön elinehtoja varjoon eikä kansainvälistä turvaa vaille.

Toiselta puolen vaatii Inkerin valtiollisten ja kansallisten olojen uudelle pohjalle saatamista Itämeren nuorten valtakuntien vastainen turvallisuus. Niin kauan kuin Pietarin kaupunki ja sen lähin ympäristö tulevat edelleen olemaan entisessä välittömässä yhteydessä muun Venäjän kanssa, ei Itämeren rannoilla pääse vakiintumaan nykyinen olotila, ei myöskään pääse kehittymään se turvallisuuden tunne, jolle mainittujen valtakuntien ja Venäjän molemminpuoliset ystävälliset naapurussuhteet voidaan menestyksellä rakentaa.

Kokonaan siitä riippumatta, millaiseksi Venäjän valtiollinen kokonaisuus vastaisuudessa on muodostuva, tuleeko se kehittymään sisällisesti itsenäisten alueiden liittovallaksi tai pysyy yhtenäisenä valtakuntana enemmän tai vähemmän keskitettyine hallitusjärjestelmineen, kummassakin tapauksessa on Pietarin kaupunki ja siihen liittyvä Inkerinmaa ajateltava eroitetuksi välittömästä valtiollisesta kuuluvaisuudestaan muuhun Venäjään ja järjestettävä sisällisesti autonomiseksi valtioksi kuuluen muuten Venäjän valtakunnalliseen yhteyteen. Tämän ohella on Pietarin kaupunki tehtävä kaupallisessa suhteessa vapaakaupungiksi ja maakuntana siihen liittyvän Inkerinmaan valtiollinen asema turvattava näin muodostuvan uuden valtion perustuslaissa. Suhde muuhun Venäjään olisi taas määriteltävä paitsi valtion omissa ja Venäjän perustuslaissa kansainvälisen sopimuksen tietä.

Inkerinmaa, joka näin ollen muodostaisi oleellisen osan Pietarin maakuntavaltiosta, käsittäisi osan nykyistä Pietarin lääniä, nimittäin suunnilleen Lyyssin, Pietarin, Pietarhovin, Tsarskoje Selon ja Jaaman kihlakunnat. Läänin eteläiset kihlakunnat sen sijaan sekä asutus- että taloudellisten kuin myös maantieteellisten seikkain puolesta on jätettävä muun Venäjän yhteyteen. Autovan kihlakunta kernaammin Pihkovan, Laukaan- Novgorodin ja Uusi Laatokka uuteen Tsherepovetskin kuvernementtiin liitettynä.

Vakuutettuna siitä, että vain tällaisen valtiollisen järjestelyn kautta pääsee Inkerin suomalaisen kansa määräämään omasta kohtalostaan ja vastaisesta kehityksestään tarvitsematta silti polkea minkään muun Inkerinmaan kansallisuuden oikeuksia ja että vain edellä esitetyllä tavalla saa myös Pietarin kysymys uusissa Itämeren valtiollisissa olosuhteissa tarkoituksenmukaisen ja tyydyttävän ratkaisunsa, esittää Inkerin Väliaikainen Hoitokunta seuraavassa ne yleiset perusteet, jotka on laskettava edellä viitoitellun ratkaisun pohjaksi.

ALUE

1 §. Riippumatta siitä, millaiseksi Venäjän valtiollinen kokoomus on lopullisesti tuleva, Pietarin kaupunki esikaupunkeineen ja siihen maantieteellisesti välittömästi liittyvä Inkerinmaa käsittäen nykyisen Pietarin läänin, suunnilleen Lyysin, Pietarin, Tsarskoje Selon, Pietarhovin ja Jaaman kihlakunnat, muodostavat yhteisen sisäisesti autonomisen maakuntavaltion.

PIETARI. INKERIN AUTONOMIAN SISÄLLYS

2 §. Pietari esikaupunkeineen nauttii kaupallisessa suhteessa kansainvälisen vapaakaupungin oikeuksia. Pietarin kaupungin ynnä Inkerinmaan välinen suhde määrätään maakuntavaltion perustuslaissa ja tulee siinä vastaavilla säännöksillä turvata Inkerinmaan suomenkielisen väestön elinehdot – kansallisen itsehallinnon, oikeudenkäytön, taloudellisen ynnä sivistyksellisen elämän aloilla.

SUHDE VENÄJÄÄN

3 §. Inkerin maakuntavaltio on riippumaton hallinnollisessa, lainsäädännöllisessä ja oikeudellisessa suhteessa.

VALTAKUNNAN TOIMIVALLAN ASIAT

4 §. Maakuntavaltion autonomian piiriin eivät kuulu valtion ulkopoliittiset suhteet, raha- ynnä postilaitos, sotalaitos, edellyttäen, että maakunnan asevelvolliset saavat rauhan aikana suorittaa asevelvollisuutensa maakunnan kansallisissa osastoissa rajojen sisällä, ja se osa kulkulaitosta, jolla on yleisvaltakunnallinen luonne.

MAAKUNNAN KORKEIN VALTA

5 §. Maakuntavaltion korkeinta valtiovaltaa autonomian piirissä käyttää maakunnan kamarieduskunta, jossa Inkerin suomensukuisella väestöllä on suhteellinen, kulloinkin määrävuosiksi säädetty kansallinen edustuksensa. Kansaneduskunta asettaa maakuntahallituksen, huomioon ottaen siinä kansallisen vähemmistön edut. Kansallinen edustus maakunnan kansaneduskunnassa valitaan suomensukuisissa kunnissa yleisillä vaaleilla. Kaupunkikuntien suomensukuinen väestö muodostaa näissä vaaleissa erityisen vaalipiirinsä.

KANSALLISET MAAPÄIVÄT

6 §. Maakunnan suomenkielisen väestön edustus kansaneduskunnassa paitsi sitä, että se on tämän eduskunnan osa, käyttää edustamansa kansan kansallisen elämän piiriin kuuluvissa asioissa muusta eduskunnasta riippumatonta lainsäätäjän valtaa erityisillä täydennetyillä kunnallisilla maapäivillä yleisen rahasäännön määräämissä rajoissa.

MAAPÄIVIEN TOIMIVALTA

7 §. Kansallisten maapäivien yksinomaiseen päättämivaltaan tulee kuulua 1. seurakunnallisen elämän kunnioittaminen ja taloudellinen säännöstely, 2. kansanvalistus-toimi niin yleinen kuin ammatillinen, 3. asianhoidon yleinen järjestely suomensukuisen väestön muodostamisessa kunnissa ja oikeudenkäyttö siinä sekä 4. kaikki julkiset kansallisen elämän edistämistä tarkoittavat toimenpiteet, kuten verotusoikeus, jotka eivät vaadi varoja maakunnan yhteisen rahasäännön perustuksella, eivätkä ole ristiriidassa yhteisen lainsäädännön kanssa.

KANSALLINEN KUNTA

8 §. Kansallisen edustuksen aikaansaamiseksi ja yleensä Inkerin suomensukuisen väestön kansallisen itsemääräämisoikeuden käytännössä toteuttamiseksi ja sen kansallisten elinehtojen turvaamiseksi on välttämätöntä, että suomensukuinen väestö kootaan kansallisiksi kunniksi käyttämällä kulloinkin paikallisista oloista riippuen tarkoitukseenmukaista menettelytapaa, jolloin nykyiset kuntien rajat saattavat tulla kuntien suurempien tai pienempien muutosten alaisiksi. Vähemmistön etujen turvaamiseksi sanotussa suhteessa tulee edellyttää mahdolliseksi kahden eri kielisen kunnan muodostaminen myös samojen rajojen sisällä.

SUOMEN KIELEN ASEMA. VIRON KIELEN ASEMA.

9 §. Suomensukuisen väestön virallisissa laitoksissa, samoin kuin kansallisessa lainsäädännössä, kunnallisen elämän ja lainkäytön alalla on suomen kieli oleva virallisena kielenä. Suomen kielellä tulee julkaista myös kaikki maakunnan yleiset asetukset ja lait, jos ne koskevat suomensukuisia kuntia, samoin kuin hallitusvallan määräykset.

HALLITUSELIN

10 §. Inkerin suomensukuisen väestön maapäivien toimivaltaan kuuluvien asioiden hoitoa varten on maakuntavaltion hallitukseen asetettava erityinen Inkerin asiain toimituskunta vastaavine osastoineen. Tämän toimituskunnan tehtävänä sitä paitsi tulee olla lähempien ohjeiden ja määräysten antaminen niin hyvin Inkerin maapäivien kuin maakunnan suomensukuisia kuntia koskevien asetusten muodostamisessa ja soveltamisessa ynnä näiden asetusten noudatettavaksi julkaiseminen suomen kielellä.”

Rajajoen neuvotteluista Tarton rauhaan

Selkeän muodon saaneella itsehallintoluonnoksella oli merkitystä IVH:n pyrkiessä mukaan Suomen ja Venäjän Rajajoen aseleponeuvotteluihin. Ajatuksena oli saada aikaan Miikkulaisten, Vuoleen, Lempaalan ja Valkeasaaren kunnista puolueeton osa Inkeriä, Pietarista riippumaton itsehallintoalue, kunnes asia järjestyisi rauhanneuvottelujen kautta. Tarkoituksena oli myös säilyttää Inkerin vapaajoukot puolustusvoimina muodossa taikka toisessa. IVH:n kokous pidettiin, kun Rajajoen aseleponeuvottelut olivat päässeet alkuun.⁷⁵

Kaapre Tynnin työstämä kymmenen kohdan asiakirja tarjoaa mielenkiintoisen vertailukohteen ulkoministeri Rudolf Holstin laatimaan sopimusluonnokseen, joka koski ”rauhantilan palauttamista Suomen ja Venäjän välillä.” Sen Inkeriä koskeva XXXIX artikla sisälsi tiivistettynä kaikki Tynnin muotoileman asiakirjan oleelliset kohdat.⁷⁶

Inkerin asioiden käsittely kehittyi päällisin puolin hyvää vauhtia. IVH:n puheenjohtajana yliopettaja Pietari Toikka kävi tapaamassa pääministeri Rafael Erichiä Rajajoen aseleponeuvottelujen käynnistyessä. Pääministeri kehotti jättämään asiasta kirjallisen ilmoituksen ulkoasianvaliokunnalle. Sen sai muotoilla Kaapre Tynni. Asiakirjan tärkeys huomioon ottaen se kiirehditettiin saamaan valmiiksi jo Toikan ja Erichin tapaamisen jälkeiseksi päiväksi. Asiakirja myös varustettiin Hoitokunnan jäsenten nimikirjoituksilla. Edustajaksi Rajajoelle valtuutettiin Kaapre Tynni.

Rajajoen aseleponeuvottelujen osapuolten suurista erimielisyyksistä huolimatta kukaan ei osannut odottaa niiden nopeaa kariutumista. Neuvottelujen alkaessa Inkerin pakolaisten keskuudessa oli vallalla tietynlainen huuma heitä koskevan perusongelman pikaisen ratkaisemisen toivossa. Lähinnä näillä seikoilla voitane selittää se, että Hoitokunta hyväksyi Kaapre Tynnin suurisuuntaisen esityksen sellaisenaan. Kyseessä oli erityisen neuvottelukokouksen järjestäminen Inkerin kysymyksestä. Siihen oli tarkoitus kutsua muiden muassa Suomen kaikki ministerit, pankki- ym. liike-elämän vaikuttajia, kirjailijoita, taiteilijoita, kansanedustajia, Inkerin Avun ja Inkerin Ystävien toimikunnat. Kokouksessa oli tarkoitus pitää kaksi alustusta. Pietari Toikan tuli esitellä päämäärä Inkerin kysymyksessä, ja Kaapre Tynnin pohtia Inkerin itsehallinnon toteuttamismahdollisuuksia. Sopivan tilaisuuden katsottiin lopulta koittaneen. Näissä merkeissä tilattiin IVH:n hyväksymiä henkilöllisyyslomakkeita.⁷⁷

Suomen ja Neuvosto-Venäjän valtuuskunnat kokoontuivat Rajajoen neuvotteluihin 12. huhtikuuta 1920. Ne eivät kestäneet kahta viikkoa enempää osapuolten suurten näkemuserojen vuoksi. Suomi lähti neuvotteluihin ajatuksena saada aikaan puolueeton turvallisuusvyöhyke maiden välille. Siihen kuuluisi Vienan Karjala, Repolaa ja Porajärveä lukuun ottamatta, Aunuksen Karjalan pohjoisosat ja Nevasta pohjoiseen sijaitseva Inkerinmaa. Repolasta ja Porajärvestä saatettiin neuvotella erikseen, mutta Neuvosto-Venäjä halusikin neuvotella yksinomaan vuoden 1914 rajan pohjalta.⁷⁸

Kaapre Tynni oli pakolaisvuotensa aikana noussut IVH:ssä entistä keskeisemmäksi vaikuttajaksi. Hoitokunnan sihteerinä hän oli mukana kaikissa kokouksissa, ja hänen asiantuntemuksensa lisääntyi kerta kerralta. Hän oli jo ennestäänkin taitava kirjoittaja, sillä kokemusta hänelle oli kertynyt 20 vuoden ajalta. Pietarissa ilmestyneen *Neva*-lehden päätoimittajana hän oli kehittänyt taitojaan ilmaista asioita tiiviisti, selkeästi ja ytimekkäästi. Myös toimintansa Inkerissä, sen kunnallispolitiikassa, oli kehittänyt hänen puhujan ja kirjoittajan kykyjään. Hoitokunta sai hänestä ahkeran toimijan, jota ilman Inkerin suomalainen pakolaisyhteisö olisi jäänyt paljolta paitsi.

Kaapre Tynni teki aloitteita, muotoili muistioita ja otti yhteyttä moniin tahoihin, myös matkustamalla paikan päälle. Kirjeiden määrästä päätellen hän oli ahkera ja sujuvasanainen kirjoittaja. Hänelle myös vastattiin. Kirjeistä avautuu uusia särmiä Tynnin ja hänen kauttaan koko Inkerin suomalaisen pakolaisyhteisön toiminnasta.⁷⁹

Vaikuttaa siltä, että Rajajoen aseleponeuvottelujen kariutuminen oli sotkenut IVH:n tavoitteita. Hoitokunnan saama Viron sotaministeriön ilmoitus Länsi-Inkerin rykmentin hajottamisesta lisäsi huolien painolastia. Hoitokunta ei voinut muuta kuin kirjata tiedon saaduksi. Rykmentin miehistö sai halutessaan muuttaa Suomeen tai jäädä Viroon. Hoitokunta ei kuitenkaan katsonut voivansa vetäytyä asioiden käsittelystä sivuun. Päinvastoin. Se valtuutti Kaapre Tynnin käymään neuvotteluja Viron hallituksen kanssa ja muodostamaan työvoimatoimiston rykmentin miesten asioiden hoitamiseksi. Pietari Toikka kävi Suomen pääministerin puheilla neuvottelemassa noin 200 Länsi-Inkerin rykmentin miehen siirtämisestä Karjalan kannakselle.

IVH:n toiminnasta päätellen vastoinkäymiset vain lisäsivät sen johdon tarmokkuutta. Hoitokunta onnistui tuomaan Inkerin kysymyksen käsiteltäväksi eduskuntaan. Sinne oli asetettu rauhanneuvotteluja hoitava valiokunta, joka tarkasteli ja suunnitteli alajaostossaan heimokansojen tulevaa asemaa. Valiokuntaan

kuuluvat senaattorit Juho Kusti Paasikivi, professori Väinö Voionmaa sekä lehtori Väinö Kivilinna. Kivilinna sai tehtäväkseen laatia esityksen Inkerin kysymyksestä. Häntä evästivät Pietari Toikka ja Kaapre Tynni.

Kivilinna piti Inkerin kartan saamista rauhanneuvotteluihin välttämättömänä. Inkerihän tuli määritellyksi alueellisesti tarkasti vasta seurakuntajaossa, kun Venäjän keisari vahvisti maan luterilaisen kirkkolain 1832.⁸⁰ Koska Inkerin kartta ei ehtinyt valmistua, hankittiin sellainen, johon voitiin merkitä ”huomattavalla värillä” suomalaiset kylät. Hoitokunta valmisti Inkerin kysymyksessä Tynnin laatiman laajan itsehallinto-ohjelman lisäksi myös minimiohjelman, joka supistui kulttuuriautonomian vaatimukseen.⁸¹

Koko toukokuun ajan 1920 Inkerin Väliaikainen Hoitokunta valmisti täydentävää Inkeri-aineistoa suomalaiselle rauhanvaltuuskunnalle. Siitä kiteytyi kolme osa-aluetta: kuntien hallintoyksikkö, jonka kautta yksinomaan Inkerin suomalaiset kunnat olisivat tekemisissä venäläisten virastojen kanssa; rauhanehtoja valvovan toimikunnan asettaminen ja maaomaisuuden hoitaminen kunnissa.

Pietari Toikka kävi puhumassa valtioneuvoston puheenjohtajan ja rauhanvaltuuskunnan kanssa. Hän esitti toivomuksen, että Inkerin Hoitokunnalle myönnettäisiin tilaisuus lähettää edustajansa Tarttoon.⁸²

Tartton rauhan tuloksia

Rauhanneuvottelut alkoivat Tartossa 12. kesäkuuta 1920. Suomen valtuuskuntaa johti J. K. Paasikivi. Hallitus antoi Suomen valtuuskunnalle tavoitteeksi liittää Petsamon ja Kuolan niemimaan Suomeen, sekä vetää neuvostovallan raja Laatokan–Syvärin–Äänisen–Vienanmeren linjalle. Kirjasalon ja Inkerinmaan tavoittelua pidettiin epärealistisina. Erityisesti Inkerin tavoittelua Pietarin läheisyyden vuoksi. Inkeriläisille päätettiin suositella kulttuuriautonomiamia.

Kesän lopussa alkoi Pohjois-Inkerin Rykmentin lakkauttaminen. Karjalan kannaksen rajamaan komendanttilaitos everstiluutnantti Erik Heinrichsin nimissä ilmoitti Terijoelta Pohjois-Inkerin Hoitokunnalle Rautuun erikoispataljoonan patterin hajottamisesta ja sen miehistön ikäluokan 1895 vapauttamisesta sotapalveluksesta. Samalla Raasulin kenttävahti tuli lakkauttavaksi ja siirrettäväksi Kirjasaloon 1. syyskuuta 1920. Pataljoonan komentajan ja talouspäällikön toimet pyydettiin vielä täytettäväksi. Heinrichs käytti tilaisuutta lausua tyydytyksensä

”siitä reippaasta ja sotilaallisesta vaikutuksesta,” jonka Inkerin pataljoonan miehistö hänen mukaansa Kirjasalossa teki.⁸³

Suomen ja Neuvosto-Venäjän rauhansopimus allekirjoitettiin Tartossa 14. lokakuuta 1920. Suomi luopui Repolasta ja Porajärvestä ja sai tilalle Petsamon. Inkerin ja Itä-Karjalan itsemääräämisoikeudesta annettiin niitä koskevat ilmoitukset. Neuvosto-Venäjä perusti Karjalan Työkansan kommuunin Tarton rauhan neuvottelujen kynnyksellä ja piti täten Itä-Karjalan väestön itsemääräämisoikeuden tulleen täytetyksi.

Vaikka Tarton rauhassa Suomen ja Neuvosto-Venäjän maaraja oli määritelty, sen sovitteluja jatkettiin toistakymmentä vuotta.⁸⁴ Moni muukin asia Neuvostoliitossa oli yhä käymistilassa, eikä neuvostovallan pysyvyydestä 1920-luvun alussa ollut vielä takeita.

Neuvosto-Venäjän valtuuskunta hyväksyi Inkeriä koskevan ilmoituksen Suomen valtuuskunnan laatiman esityksen mukaan. Tämän ”deklaratsionin”⁸⁵ teksti on siinä määrin tärkeä, että sitä on syytä siteerata. Vertaamalla sitä Inkerin Väliaikaisen Hoitokunnan esitykseen näkee, mitä siitä oli jäänyt jäljelle.

Venäläinen valtuuskunta ilmoittaa Venäjän Federatiivisen Neuvostotasavallan hallituksen nimessä, että Pietarin kuvernementin suomalainen väestö nauttii täydessä määrässä kaikkia niitä oikeuksia ja etuja, jotka Venäjän lait myöntävät vähemmistökansallisuuksille. Tämä tarkoittaa erityisesti että:

- mainitulla suomalaisella väestöllä on oikeus valtakunnan yleisten lakien ja asetusten rajoissa vapaasti järjestää kansanvalistustoimi, kunnallinen ja kuntainvälinen hallinto sekä paikallinen oikeudenkäyttö,
- oikeus ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin yhteisiin toimenpiteisiin taloudellisen asemansa kohottamiseksi,
- oikeus toteuttaa edellä mainittuja tarkoituksia tarpeellisten edustus- ja toimeenpanoelinten kautta, joita yleisillä varoilla riittävästi tuetaan voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti,
- oikeus kansanvalistustoimessaan sekä muissakin sisäisissä asioissa vapaasti käyttää paikallisen väestön kieltä.

Venäjän ja Suomen välillä tehtyyn rauhansopimukseen sisältyvän amnestia-artiklan mukaan saavat Pietarin kuvernementin suomalaisen väestöön samoin kuin Aunuksen ja Arkangelin kuvernementtien karjalaiseen väestöön kuuluvat henkilöt, jotka ovat paenneet kotipaikoiltaan, täyden valtiollisen amnestian sekä oikeuden palata kotipaikoilleen.

Yrjö Elfvingren.

Kuva Antti Pyykkönen.

Tämän johdosta palauttaa Neuvostohallitus heidät niihin taloudellisiin oikeuksiin, joita Venäjän kansalaiset yleisten lakien ja asetusten mukaan nauttivat, sekä on valmis ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin niiden kotiseudulle palaavien pakolaisten kohtalon helpottamiseksi, joiden taloudellinen toimeentulo käy mahdolliseksi rakennusten ja muun omaisuuden häviämisen kuin myös siemenviljan puutteen vuoksi.

Yrjö Elfvingren⁸⁶

Pohjois-Inkerin rykmentin hyökkäys alkoi samana päivänä kuin vastavalittu tasavallan presidentti K. J. Ståhlberg vannoi virkavalansa. Tutkimuksessa Salaliiton ääriviivat Martti Ahti asettuu sille kannalle, että hyökkäysajankohdan valinta ei ollut sattuma. Kyseessä ei hänen mukaansa täten ollut evl. Elfvingrenin ”yksityinen toiminta”, vaan laajempi oikeistoradikaalisen ryhmän hanke käyttää Inkerin kysymystä hyväksi Ståhlbergin aseman heikentämiseksi.⁸⁷

Georg (Yrjö) Wilhelm Elfvingen syntyi Haminassa 1889. Isänsä tavoin hän jatkoi sotilassukunsa perinteitä. Yrjön tie johti Hatsinaan sijoitettuun henkikaartin kyrassierirykmentiin. Sen komentajan 1912 antama lausunto Yrjö Elfvingenistä on lukemisen arvoinen.⁸⁸

Elfvingen erosi armeijasta sodan kynnyksellä, marraskuussa 1913. Hän ei ollut ainoa, joka oli lopettanut varsinaisen palvelun. Nuoren upseerin elämä oli raskasta muutenkin kuin fyysisesti, ellei hänen vanhempansa kyenneet rahoittamaan poikansa elämää. Eliittijoukossa vietetty aika, vaikka se jäikin lyhyeksi, tarjosi Elfvingenille tilaisuuden tutustua yhteiskunnan ylimmän luokan edustajiin. Hän tunsi henkilökohtaisesti mm. ruhtinas Felix Jusupovin, kenraalit Pjotr Wrangelin ja Nikolai Judenitšin. Sodan alettua Elfvingen palasi rykmenttiinsä ja osoitti taitelussa urhoollisuutta, josta sai Pyhän Yrjön 4. luokan ristin 1916.

Elfvingen pääsi Mannerheimin kokoamien sotajoukkojen kirjoihin 18. helmikuuta 1918 ja sai majurin arvon. Taistelutantereeksi tuli Karjalan kannas. Raudun kylään ja sen rautatieasemalle oli keskittynyt punaisten noin 3 000 miehen joukko tykkeineen ja konekivääreineen. Johtoapuna heillä oli entinen Venäjän armeijan pääesikunnan tiedustelupalvelun päällikkö kenraali Nikolai Potapov ja Pietarin sotilaspiirin komentaja Konstantin Jeremejev. Heitä oli vastassa Kiviniemessä muodostettu 500 miehen vapaaehtoispataljoona. Karjalan rintaman vt. päällikkönä toimi Virolahdelta kotoisin ollut tuleva kenraali Aarne Sihvo. Elfvingenin johtamassa rynnäkköiskussa punaiset kärsivät murskatappion 4. huhtikuuta 1918. Sekä Sihvo että Mannerheim ovat muistelmissaan antaneet arvoa majuri Elfvingenin rohkeille toimille. Hänestä tuli Raudun sankari. Taistelu jatkui Terijoen suunnalla, ja Elfvingen nousi Terijoen sotilaskomendantiksi huhtikuun lopussa.

Kansalaissodan päätyttyä Elfvingen oli Karjalan valtuuskunnan mukana luovuttamassa pääministeri P. E. Svinhufvudille esitystä toimista Karjalan alueen elämän järjestämiseksi. Elfvingen syrjäytettiin sotilaskomissaarin tehtävästä lokakuussa 1918, ja hän joutui eroamaan varsinaisesta palvelusta. Hänen tilalleen määrättiin lehtimies, poliitikko ja pankinjohtaja Kaarle Rantakari.

Elfvingenin lyhyeksi jäänyttä sotapalvelusta Suomessa on luonnehdittu skandaalimaiseksi.⁸⁹ Häntä oli syytetty myös seikkailumielestä, venäläismyönteisyydestä ja omapäisestä politikoinnista. Ottaen huomioon hänen edelliset elämänvaiheensa, saattoi esitetyissä moitteissa olla perää.⁹⁰ Kukaan ei kuitenkaan voinut syyttää Elfvingenia saamattomuudesta. Pikemminkin päinvastoin. Itse asiassa hänellä oli syytä hyvään itsetuntoon, jopa olla ylpeä tekemisistään. Hän sai arvostus-

ta rohkeana sotilaana jo I:n maailmansodan rintamilla. Hän oli sillä hetkellä yhtä tunnettu kuin Karjalan vapauttajana juhlittu Aarne Sihvo. Harvinaisessa OGPU:n kuulustelupöytäkirjassa⁹¹ Elfvingren väitti, että Mannerheim piti silmällä tämän toimia, kutsui luokseen puhutteluun ja harkitsi kieltää pääsyn Karjalaan.

Alkuvuodesta 1919 Elfvingren perusti perheen ja asettui asumaan Viipuriin. Saman vuoden keväällä hän oli mukana suunnittelemassa Judenitsin armeijan ja Suomen sotavoimien yhteishyökkäystä Pietariin. Hän oli tukalassa taloudellisessa tilanteessa ja eli pankeilta saamallaan luotoilla. Hänen seurapiiriinsä kuului muun muassa Viipurin silloinen maaherra Antti Hackzell, pankinjohtaja Kaarle Kantakari ja paikallisen divisioonan komentaja Wilhelm Thesleff.

Elfvingrenin kuulustelupöytäkirjan mukaan hänen tietonsa Inkeristä, inkerinsuomalaisista ja heidän aseellisista toimistaan neuvostovaltaa vastaan, olivat peräisin sanomalehdistä. Kesällä 1919 hänen luokseen Viipuriin saapui Pohjois-Inkerin väli aikaista toimikuntaa edustaneen kolmen miehen valtuuskunta. Heistä asian esitteli Antti Tiittanen. Elfvingrenin mukaan ehdotus tuli hänelle yllätyksenä. Silti hän kiinnostui tarjouksesta ja totesi, että mikäli Suomen hallitus määräisi, hän ryhtyisi toimeen. Elfvingren kutsuttiin sotaministerin puheille Helsinkiin viikkoa myöhemmin. Hän sai määräyksen ottaa inkeriläiset vapaajoukot komentoonsa, sillä Suomen hallitus tuki hanketta. Hän sai alaisekseen vajaan 600 miestä, yhden pataljoonan verran. Suunnitelmissa oli hyökkäys Pietaria kohti.

Heinäkuusta 1919 helmikuuhun 1920 Elfvingrenin toiminta liittyi kiinteästi inkerinsuomalaisten Pietarin valtaamisen tavoitteisiin. Moneen kertaan selvitetty ja analysoitu aikansa sotilaallisen tilanteen kehitys ei kaipaakaan tässä kertausta. Asiasta kiinnostunut löytää yksityiskohdat useista lähteistä. Sen sijaan kiinnostavaa on Elfvingrenin osuus Inkerin vapaajoukkojen ja pakolaisten tulevaisuuden kannalta.

Elfvingrenin komennossa olleen Pohjois-Inkerin rykmentin haltuun jäi vain Kirjasalon kunta. Siitä muodostui vajaan vuodeksi inkeriläisten itsensä hallitsema alue, johon liittyi ensisijaisesti rajavalvontaa. Elfvingren tultua valituksi Pohjois-Inkerin väli aikaisen toimikunnan puheenjohtajaksi, hän sai käytännössä rajattomat valtuudet järjestää sotilas- ja siviilielämä alueella.

Viro solmi rauhansopimuksen Venäjän kanssa 2. helmikuuta 1920. Suomen neuvottelut alkoivat Rajajoen rautatieasemalla samana keväänä. Ounastellen, että rajavalvonnan lisäksi Elfvingrenin toiminta voisi tuoda odottamattomia käännteitä, Suomen hallitus ei kuitenkaan erottanut häntä, vaikka ministerit Santeri Alkio,

Kyösti Kallio, Heikki Ritavuori ja Mikael Soininen vastustivat Elfvengrenin jättämistä asemaansa.⁹² OGPU:n kuulustelupöytäkirjassa Elfvengren väitti luopuneensa puheenjohtajuudestaan täysin itsenäisesti päädyttyään siihen, että Inkerin tilanne muuttuisi vain koko Venäjän tilanteen muuttumisen myötä. Eron jälkeen hänet ylennettiin valkoisten joukkojen kenraalimajuriksi, ja hänestä tuli kenraali Pjotr Wrangelin⁹³ ja Boris Savinkovin⁹⁴ edustaja Suomessa.

Everstiluutnantti Yrjö Elfvengrenin toiminta inkeriläisten hyväksi ei päällisin puolin vaikuta sellaiselta, että sitä kannattaisi muistella yhdeksän vuosikymmentä myöhemmin. Näin ei kuitenkaan ole, vaikka Elfvengren itse muisteli hymyillen 15 neliökilometrin kokoisen ”maansa” johtamista. Olihan Kirjasalossa käytössä Inkerin vaakuna, lippu, kansallislaulu, asevoimat, Valkoisen Muurin risti- niminen kunniamerkki, postimerkit, ja viikkolehti *Kirjasalon Sanomat*.⁹⁵ Kirjasalossa toimi myös oikeuslaitos, jossa sotilashenkilöiden lisäksi oli edustus paikallisella väestöllä.

Pohjois-Inkerin rykmentin ongelmallinen asema

Kun Erik Heinrichs otti vastaan tehtävänsä rajakomendanttina, Pohjois-Inkerin rykmentti, samoin kuin paikalliset suojeluskunnatkin, määrättiin välittömästi hänen alaisekseen. Pohjois-Inkerin rykmentillä oli puolivirallinen asema Kannaksen rajan valvonnassa ja puolustuksessa valtioneuvoston 12.2.1920 antamalla päätöksellä. Hallitus myönsi sotaministeri K. E. Bergin esityksestä ”Pohjois-Inkerin vapaajoukolle” 500 000 markan avustuksen. Rykmentin taisteluvahvuus oli 1920 helmikuun alussa 24 upseeria, 237 aliupseeria ja 1 406 miestä.⁹⁶

Suomen valtion virallisesta tuesta huolimatta rykmentin tilanne oli ongelmallinen. Se oli Suomen viranomaisten käskyvallan alainen, vaikka toimikin maan rajojen ulkopuolella. Tähän asiaan Erik Heinrichs kiinnitti huomiota kirjeessään sotaministeri Karl Emil Bergille. Heinrichsin mielestä Pohjois-Inkerin rykmentin toimintaa ei voitu jatkaa silloisessa muodossaan. Martti Turtolan mukaan Heinrichsiä askarrutti pääministeri Rafael Erichin hallituksen kahden raiteen politiikka Inkerin kysymyksessä. Kun hallitus kerran oli asettanut Pohjois-Inkerin rykmentin Kannaksen rajakomendantin käskyvaltaan, oliko se myös valmis tarpeen vaatiessa tukemaan Pohjois-Inkerin alueen puolustamista samalla tavalla kuin oman alueensa puolustamista, vai aiottiinko jättää inkeriläiset ylivoimaisen

vihollisen hyökätessä oman onnensa nojaan? Heinrichsin kannanotto oli tässä tapauksessa poikkeuksellisen suorasukainen: ”Jos viimeksi mainittu menettely on päätetty, esiintyykö koko Suomen puolesta inkeriläisille annettu turva vain näennäisenä? Jos heidän aluettaan tullaan niin kuin Tasavallan omaa aluetta puolustamaan, on tämä kanta, joka voi tuoda mukanaan seurauksia, joiden vakavuus on ilmeinen.”⁹⁷

Erik Heinrichs esitti uudistuksia rykmentin kokoonpanoon. Vanhemmat ikäluokat oli vapautettava palveluksesta ja kuria oli tiukennettava, sillä heikosta kurista olivat todisteena ryyppäämiset, karkaamiset ja varastelut.⁹⁸ Ratkaisuna hän esitti, että Pohjois-Inkerin rykmentti ja inkeriläinen suojeluskunta keskitettäisiin kokonaan Suomen alueelle. Tämän jälkeen molemmat nykyisessä muodossaan hajotettaisiin. Jäljelle jääneestä 18–25-vuotiaiden ikäluokista tuli muodostaa asevelvollisuuslain nojalla järjestetty harjoituspataljoona. Tämä noin 500 miehen vahvuinen yksikkö oli tarkoitus pitää koossa, kunnes lopullinen rauha Neuvosto-Venäjän kanssa solmittaisiin. Pataljoonaa ei tulisi käyttää rajavartiopalvelukseen, vaan ”sen epäilemättä suuri poliittinen merkitys saisi olla ainoastaan korvauksena Suomen tasavallalle sen ylläpidossa.”⁹⁹

Heinrichsin esitys rykmentin vetämisestä Suomen alueelle ei vallitsevassa poliittisessa tilanteessa toteutunut. Tarton rauhanneuvottelujen jatkuessa hallitus halusi säilyttää kaikki hallussa pitämänsä alueet, joista saattoi olla hyötyä. Pohjois-Inkerin rykmentin asema liittyi täten Karjalan kannasta laajempiin kuvioihin, joiden odotettiin ratkeavan rauhansopimuksen myötä.

Mikäli neuvostojoukot hyökkäisivät, annettaisiin inkeriläisille vapaa rajan ylikulkuoikeus varusteiden ja reservien kuljettamiseksi. Jos rykmentti joutuisi vetäytymään Suomen puolelle, alistettaisiin se välittömästi Käkisalmen läänin rykmentin III pataljoonan reserviksi. Bolševikkijoukkojen mahdollisesti jatkaessa hyökkäystä yli Suomen rajan, olisi suomalaisilla siinä tilanteessa oikeus käyttää inkeriläisiä myös etulinjassa.

Niin ulkoministeri Rudolf Holsti kuin koko valtioneuvosto otti loppukesästä 1920 sellaisen kannan, ettei rajalla vallitsevaa status quota pitänyt niissä oloissa muuttaa. Hallituksen mielestä Pohjois-Inkerin rykmentti voitiin kyllä hajottaa, mutta Kirjasalon alueesta ei saisi luopua, vaan suomalaisten joukkojen olisi miehittävä se. Venäläisten protesteihin olisi vain ilmoitettava, että Suomi vastaa vallitsevasta tilanteesta.

Olikin yllättävää, että syyskuun alussa sotaministeri Bruno Jalanderille lähettämässään kirjelmässä Kannaksen rajakomendantti otti aikaisemmasta poikkeavan kannan, jonka mukaan Kirjasalon miehittäminen ja siellä asustavan inkeriläisen väestön turvallisuus oli vaatinut Pohjois-Inkerin Erikoispataljoonan jatkuvaa ylläpitoa. Kotiuttamisten ja tykkipatterin lakkauttamisen vuoksi rykmentti supistui pataljoonan vahvuiseksi. Heinrichsin mielestä tämä kohotti joukko-osaston kuntoa, jota hän piti silloin hyvänä.¹⁰⁰

Kirjeessään sotaministerille Heinrichs anoi, että hallitus myöntäisi varat pataljoonan ylläpitoon ainakin kuluvan vuoden 1920 loppuun. Näin tapahtuikin. Joukko-osasto lakkautettiin joulukuussa, ja juhlatilaisuudessa nostettiin Inkerin lippu salkoon. Juhlatilaisuus päättyi lauluun *Nouse Inkeri* ja *Porilaisten marssiin*. Heinrichs piti kokoontuneille mieleen jäävän puheen:

Inkerin sotilaat! Me tiedämme ja muistamme, että se yksinäinen varjoketju, joka Kirjasalon hallaisissa soissa on tähän päivään ja tähän tuntiin saakka vaakaana valvonut kivääri kädessä ja katse koillista kohti on ollut ei vain näitten köyhien kyläkuntien turvana, vaan koko vapaan Pohjolan äärimmäisenä vartiostona itää vastaan. Inkerin hoitokunta on tämän maapalan isäntänä ja haltijana ollut Euroopan vanhojen vapausaatteiden äärimmäisenä lipunkantajana idässä.

Minä tervehdin Inkerin lippua! Pohjolan maiden yhteinen lippumalli, ristilippu, liehuu vielä tänä sunnuntiaamuna juhlallisena lipputangossa. Se laskee kohta.

Eläköön kaatuneiden muisto, josta Inkerin tulevaisuus on nouseva!¹⁰¹

Suomen puolelle siirtynyt Inkerin erikoispataljoona hajotettiin Heinrichsin päiväksyillä 13.12.1920. Osa miehistä seurasi kansallisen joukko-osaston mukana Suomeen. Osa palasi Inkeriin ja sai maksaa hengellään sinisilmäisyydestään.

INKERIN VAPAAJOUKKOJEN MIEHISTÖN LUKUMÄÄRÄ KOKO VAPAUSSODAN AIKANA¹⁰²

Kuu ja vuosi	Miehistön yleinen lukumäärä päällystön kanssa	Niistä inkeriläisiä sotilaita	Suomalaisia sotilaita
maaliskuu 1919	52–126	–	
huhtikuu 1919	126–325	–	
toukokuu 1919	334–957	–	
kesäkuu 1919	2 258–82	–	
heinäkuu 1919	784	470	180
elokuu 1919	1 146	1 008	
syyskuu 1919	1 401	1 263	
lokakuu 1919	1 714	1 556	
marraskuu 1919	1 655	1 504	
joulukuu 1919	1 644	1 360	
tammikuu 1920	1 728	1 492	
helmikuu 1920	1 429	1 226	
maaliskuu 1920	1 580	1 230	
huhtikuu 1920	998	795	
toukokuu 1920	905	705	

Kun Heinrichs valittiin Suomen valtion rahoittaman Inkerin avustuskomitean johtajaksi, hän jatkoi inkeriläisten siviiliasioiden hoitamista. Vuoden 1920 lopulla inkeriläispakolaisia oli yhteensä noin 8 300, joista miehiä 2 200, naisia 3 500 ja lapsia 2 750. Tarton rauhansopimuksen tultua voimaan Kirjasalosta palasi Inkeriin 1 700 henkeä, pääasiassa naisia lapsineen. Suomeen jääneestä 6 600 pakolaisesta Viipurin läänissä oleskeli noin 5 000 henkeä. Hoitokunnalla oli siellä oma sairaala, orpokoti, kansanopisto ja 10 kansakoulua.¹⁰³ Taloudellista tukea saatiin Suomen valtiolta ja Amerikan Punaiselta Ristiltä. Heinrichs joutui taistelemaan komitean valtionavun puolesta ja käyttämään arvoaltaansa painostaakseen päättäjiä. Vuoden 1921 lopulla pakolaisten terveydentila oli selvästi heikentynyt, koska valtio oli vähentänyt lääkärinavustukset puoleen. Kaikkein heikoimmille jaettiin kerta-avustuksia.

Kun Heinrichs nimitettiin 1.6.1921 yleisesikunnan osastopäälliköksi, hän kuitenkin jatkoi Inkerin avustuskomitean puheenjohtajana huhtikuun lopulle 1922. Kun Suomi sai kutsun aseidenriisuntakonferenssiin Moskovaan kesäkuussa 1922, tasavallan presidentti Kyösti Kallio nimitti valtuuskuntaan myös Heinrichsin. Sitä ennen hän osallistui elokuussa asiaa valmistelleen reunavaltioiden kokoukseen Tallinnassa. Konferenssissa olivat mukana Suomen lisäksi Puolan, Latvian ja Viron edustajat. Aseidenriisunnan lisäksi siinä käsiteltiin hyökkäämättömyyssopimusta ja Venäjää koskevien tiedustelutietojen vaihtoa.¹⁰⁴ Ennen Moskovaan lähtöään Heinrichs ehti tulla mukaan myös Inkerin Liiton perustavaan kokoukseen 25. syyskuuta 1922.

Inkerin lipun laskeminen Kirjasalossa 4.12.1920. Kuva Suomen Inkeri-liitto.

Inkerin Liitto perustetaan 1922

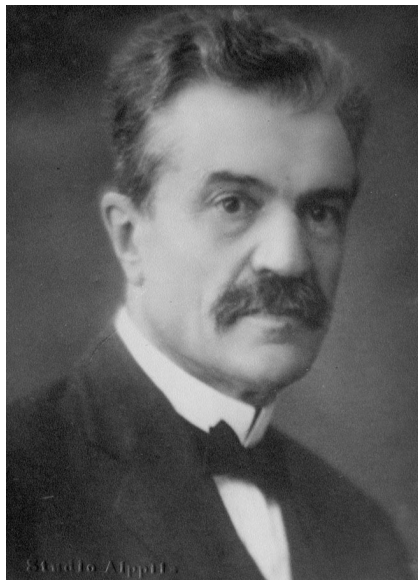
Inkerin Liiton perustajajäsenet

Heitä oli kuusi miestä: kolme syntyperäistä suomalaista ja kolme inkerinsuomalaista pakolaista. He tapasivat Helsingissä Heikinkadun varrella sijaitsevassa Osakuntatalossa 25. syyskuuta 1922, jossa Inkerin Liiton perustava kokous pidettiin. Paikka tunnetaan nykyään Uutena ylioppilastalona. Kokouksen avaajaksi ja puheenjohtajaksi pyydettiin professori Kaarle Krohn. Johtokuntaan valittiin väliaikaisen toimikunnan jäsenet.¹⁰⁵ Tila oli varattu Karjalaisesta osakuntahuoneistosta klo 7 ip. alkaen. Paikallaan on lyhyt esittelykierros osallistujista.

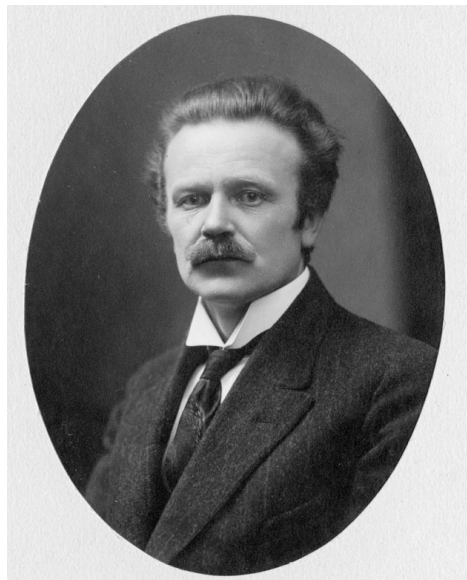
Professori Kaarle Krohn. Kansallisessa ja kansainvälisessäkin perinnettutkimuksessa maineen saavuttanut merkkihenkilö. Kaarle Krohnin sukujuuret olivat yläluokkaiset ja kosmopoliittiset. Hänen isänisänsä, viipurilainen tehtailija, Leopold Wilhelm Krohn (1806–1890) oli lähtöisin Pietariin kotiutuneesta saksankielisestä perheestä, joka oli saanut Suomen kansalaisoikeudet 1800-luvun alussa. Hän asui perheineen vaimonsa Julia Dannenbergin (1818–1889) suvulta ostamassaan Kiiskilän kartanossa. Heidän poikansa Julius Krohn varttui kansainvälisessä säätyläismiljöössä ja kävi Viipurissa ruotsinkielistä koulua. Vasta ylioppilastutkinnon jälkeen Julius valitsi isänmaakseen Suomen ja opetteli suomen kielen. Hänen vaimonsa, ruotsinkielinen Emma Nyberg (1838–1875) ryhtyi käyttämään suomea myös hoivatessaan esikoistaan Kaarle.

Suomen kielen ja kirjallisuuden professori Julius Krohn loi perustan, jolle Kaarle Krohn rakensi kansanrunouden tutkimuksen vakavasti otettavaksi tieteenalaksi. Sen perusta on kestänyt näihin päiviin asti. Professori Krohn oli syntynyt 1863.¹⁰⁶ Saman vuoden syksynä avasivat ovensa Jyväskylän opettajaseminaarit Suomessa ja Inkerinmaalla. Toinen Jyväskylässä, ja toinen kymmenkunta kilometriä Hatsinasta etelään sijaitsevassa Pienen Kolppanan kylässä.

Tohtori Rafael Engelberg. Täyttänyt 40 vuotta. Lehtimies, julkaissut kolme runokirjaa, novellikokoelman ja väitellyt tohtoriksi Kalevalan sisältöä ja rakennetta tarkastelevalla tutkimuksellaan. Niin kirjallinen kuin tutkimusuransa oli jäänyt puolitiehen. Hänestä oli kasvanut merkittävä järjestötoimija ja kulttuurivaikuttaja, jota lähellä olivat heimokansat ja kulttuuripolitiikka. Engelberg ehti olla

Professori Kaarle Krohn. Kuva SKS, Kirjallisuusarkisto.

Tohtori Rafael Engelberg. Kuva SKS, Kirjallisuusarkisto.

Everstiluutnantti Erik Heinrichs. Kuva Suomen Inkeri-liiton arkisto.

monessa mukana. Yhdessä Zachris Castrénin ja Väinö Voionmaan kanssa hän oli perustamassa Suomeen työväenopistoja, toiminut rehtorina ja työväenopistolii-ton sihteerinä. Kouluhallituksen pakolaisasiain toimistosta käsin hän oli hoitanut Inkerin pakolaisten koulutusta. Engelberg toimi Suomalaisuuden Liiton puheen-johtajana ja sihteerinä. Suomi-Seurasta käsin hän järjesteli kotimaasta Pohjois-Amerikkaan muuttaneiden satojen tuhansien siirtolaisten välisiä yhteyksiä.¹⁰⁷

Everstiluutnantti Erik Heinrichs. Juuri täyttänyt 30 vuotta. Kirjoitti ylioppi-laaksi Nya Svenska Samskolanista keväällä 1908. Sitä seurasivat epäonnistuneet yliopisto-opinnot ruotsin kielessä ja kirjallisuudessa, kotiopettajan toimi, lähtö arkkitehdin uralle Helsingin polyteknisessä korkeakoulussa. Mieluinen työ löytyi Helsingin *Dagens Tidningenistä*. Kansalaissodan jälkeen häneltä ilmestyi kaksi hyvät arvostelut saanutta novellikokoelmaa. Lähti yllättäen jääkärikoulutukseen Saksaan. Tähtäimessä oli Suomen itsenäistyminen. Koulutuksessa sopeutui preus-silaiseen kuriin omaksuen sen arvokkaimpia puolia. Niistä hän rakensi itseään koossapitävän käyttäytymismallin.

Heinrichsin lukuisat siirrot asevoimissa liittyivät hänen kykyjensä hyödyntä-miseen. Hän oli ututtera ja tehokas organisaattori. Kun senaatti vahvisti lokakuun lopulla 1918 asetuksen erityisestä Suomen ja Venäjän rajamaasta, Erik Heinrichs määrättiin 1920 Karjalan kannaksen rajakomendantiksi. Hänen alaisenaan oli myös Pohjois-Inkerin rykmentti, jonka hän lakkautti joulukuussa 1920. Inkerin pakolaisten asioiden lisäksi hän järjesti saksalaisten ja venäläisten sotavankien sekä siviilien vaihdon Terijoella. Rajan yli siirtyi silloin vajaat 60 000 henkeä.¹⁰⁸

Suomalaisen teatterin näyttelijä Iisakki Lattu. Kolppanan seurakunnan Lä-tinän kylässä 1857 syntynyt Lattu suoritti Kolppanan seminaarin oppikurssin ja hankki kansakoulunopettajan, lukkarin ja urkurin pätevyuden. Hän toimi opet-tajana Tuutarissa vajaat kymmenen vuotta ja oli samalla kunnankirjurina ja kir-jastonhoitajana. Latusta tuli Kaarlo Bergbomin johtaman Suomalaisen Teatterin näyttelijä 1884. On todennäköistä, että hän näki Suomalaisen Teatterin ensim-mäisiä esityksiä Pietarissa valmistumisvuotenaan keväällä 1876. Luultavasti suu-rimpana elämyksenä Latulle oli Matti Kurikan Viimeinen ponnistus-näytelmän näkeminen. Se liittyy maaorjuuden lakkauttamisen tapahtumiin. Näytelmän esi-tyksistä Helsingissä, Tampereella ja Viipurissa Lattu saattoi lukea *Uudesta Suo-mettaresta* ja *Aamulehdestä*. Kumpaakin lehteä tilattiin Pietariin. Viimeisen pon-nistuksen tunnelataus oli niin voimakas, että saman vuoden syyskuussa Lattu oli Suomalaisen Teatterin uusien näyttelijöiden joukossa.

Suomalaisen Teatterin näyttelijä Iisakki Lattu. Valokuva. Th. Nyblin, Helsinki, 1919. Museovirasto.

Iisakki Lattu oli muutakin kuin näyttelijä. Hän osallistui professori Julius Krohnin pyynnöstä 1887 ilmestyneen Kantelettaren outojen sanojen selvittämiseen, toimitti julkaisua Jouluvieras inkeriläisiin koteihin, julkaisi aikakauslehdissä ja albumeissa kaunokirjallista proosaa, suomensi Nikolai Ostrovskin, Maksim Gorkin ja Leonid Andrejevin näytelmiä sekä Ivan Turgenevin ja Anton Tšehovin novelleja, esiintyi sotilaskodeissa lausujana ja sadunkertojana, otti osaa suomalaisen taideyhdistyksen näyttelyyn maisemataulullaan, avusti näytännöissä soittamalla viulua ja mandoliinia, oli lukuisia vuosia suomalaisen näyttämön eläkeläitöksen esimiehenä ja hallintoneuvoston jäsenenä.¹⁰⁹

Kapteeni Juho Tirranen. Syntynyt Lempaalan Lieskulassa 1889 ja merkitty Inkerin pakolaisseurakunnan kirjoihin 1921. Yksi suvun esivanhemmista, Olli Tirronen, mainitaan Jääskén kirkonkirjoissa 1658 muuttaneena Leppävuirran Kurjalanrannasta. Juho Tirrasen isä Matti asui Mattila-nimistä tilaa Inkerinmaalla kolmannessa sukupolvessa. Hän osti 1905 runsaat sata hehtaaria metsää ja rakensi raivatulle tontille talon. Tilan nimeksi tuli Korpela. Matti palkkasi Juholle ja kaksi

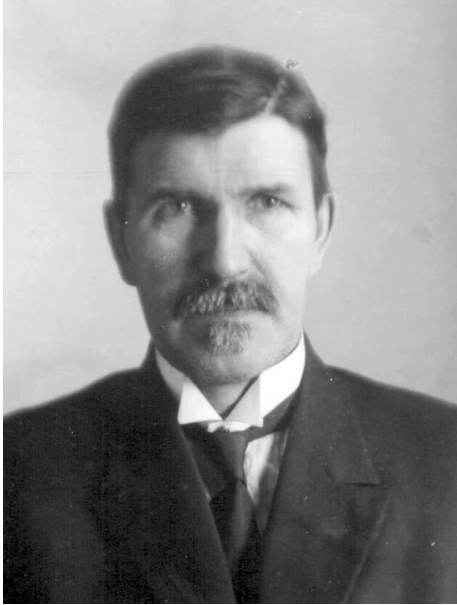

Kapteeni Juho Tirranen istumassa edessä oikealla. Kuva Tirrasten perikunta.

vuotta häntä nuoremmalle Nikolai-veljelleen kotiopettajan valmentamaan poikia Viipurin oppikoulun pääsykokeisiin. Pojat hyväksyttiin Viipurin klassilliseen suomalaiseen lyseoon. Juho siirtyi 6. luokalta Kurkijoen ylempään maanviljelyskouluun 1907, ja päästyään sieltä suoritti asevelvollisuutensa. Hänet ylennettiin reservin upseeriksi Vladimirin sotilasopistossa 1916.

Koska Korpela oli menestyvä talo, Juhoa tultiin vangitsemaan kevätpuolella 1919. Häntä ei saatu kiinni. Panttivangiksi otettiin vaimo ja juuri syntynyt lapsi, joka sairastui ja kuoli. Sillä välin Juho siirtyi salaa Suomeen, liittyi Pohjois-Inkerin rykmenttiin ja osallistui taisteluihin. Hän erosi palveluksesta heinäkuussa 1920. Samalla hänet ylennettiin kapteeniksi.

Juho Tirranen toimi Inkerin pakolaisten avustuskomitean sihteerinä Raudussa. Erik Heinrichs oli hänen esimiehenään huhtikuuhun 1922 asti. Juhon vaimo Maria työskenteli Raudussa Amerikan Punaisen Ristin perustamassa lastenkodissa. Koko perhe muutti Viipuriin, kun Juho sai toimen Valtion pakolaisavustuskuskuksen hoitajana.¹¹⁰

Maisteri Kaapre Tynni.

Kuva Riitta Seppälän kokoelma.

Kaapre (Gabriel) Tynni. Filosofian kandidaatti Helsingin yliopistosta. Syntynyt Inkerinmaalla Kolppanan seurakunnan Ala-Sakoskan kylässä maanviljelijän perheeseen vuonna 1877. Tuli Kolppanan seminaariin 1896, sai opettajan ja lukkarin todistuksen 1900. Toimi kaksi vuotta opettajana Pietarin Pyhän Marian suomalaisen seurakunnan koulussa Vallingilla. Jatkoivat opintojaan venäjänkielissä Pietarin opettajainstituutissa ja sai kaupunkikoulun opettajan oikeudet. Toimi Pietarin suomalaisessa yhteiskoulussa 1906–1912 ja ruotsalaisessa Pyhän Katarinan seurakunnan koulussa 1907–1911. Toimitti *Uusi Inkeri-* ja *Neva-*lehteä 1907–1918 sekä Kansalaiskalenteria. Oli Tsarskoje Selon maalaishallinnon äänivaltaisena (kunnanvaltuutettuna) ja sen koulukomitean jäsenenä 1907–1913 sekä läänin valtuutettuna 1912–1913. Kolppanan opettajaseminaarin viimeinen johtaja. Lukuisia luottamustoimia.

Tynni kirjoittautui Helsingin yliopistoon kesällä 1912 Viipurilaiseen osakuntaan. Opettajina olivat toimineet muun muassa Jooseppi Mikkola, Eemil Tunkelo, Uuno Sirelius, Zachris Castrén, Kaarle Krohn, Rudolf Holsti, Gabriel Rein, Viljo Tarkiainen. Suomenkielisten aineiden lisäksi opiskeli Venäjän historiaa ja kansantaloustiedettä. Valmistui filosofian kandidaatiksi 1917. Palattuaan Inkeriin osallistui aktiivisesti suomalaisten kansalliseen järjestäytymiseen ja suomalaisen

Loppu lukukaudella			vuonna 1913			
Ilmoittautumis- päivä	Opettajan nimi	Oppiaine	Lopettamis- päivä	Millä menestyksellä otannut osaa harjoituksiin ja kuulusteluihin	Suoritettuja opinnäytteitä	
Kuukausi p:vä			Kuukausi p:vä			
Syysk. 19	Tunkelo	rypääl.	XII	6	ahkerasti	Latin koe
" 20.	Wickman	vatias	XII	6	Ahkes.	
" 4	"	Suom. ryyp. äänne.	XII	2	Ahkes.	
" 22	Ojansuu	Viron kirj.	XII	1		
" 24	Matt. Schmidt	Pro exercitiis	XI	26		
" "	Mikkola	Veit. klassin kieloppi	XI	4	Ahkerasti	
" 25	Sirelius	yleiskä. kirj. käsikirja	XI	28	Säännöllis- kerä.	
" "	U. T. Sirelius	Latinan kirj.	XII	4	Hyvin onnistunut ja hyödyllinen työskentely.	
" 26	M. J. Hiden	Lat. kirj. kirj.	"	6	Erittäin ahkerasti ja menestyks.	Lat.

Kaapre Tynnin opintokirja. Tynnin opettajina yliopistossa toimivat mm. E. A. Tunkelo, Heikki Ojansuu, J. J. Mikkola, U. T. Sirelius, E. N. Setälä, Z. Castrén, Viljo Tarkiainen, Kaarle Krohn ja Rudolf Holsti. Kuva Riitta Seppälän kokoelma.

kunnallisliiton perustamiseen alkuvuodesta 1918. Joutui uusien vallanpitäjien epäsuosioon, tuli vangituksi, pääsi vapaaksi ja pakeni Viron kautta Suomeen, minne perheensä seurasi häntä vuoden 1919 lopussa. Oli järjestämässä inkeriläisten pakolaisten avustustoimintaa ja Inkerin vapaaehtoisten sotatoimia neuvostovaltaa vastaan. Tynni oli keskeisenä henkilönä ajamassa Inkerin etuja Tarton rauhanneuvotteluissa. Tavoitteena oli saada Inkerille laaja kunnallinen, hallinnollinen ja kulttuuriautonomia. Epäonnistumisen jälkeen Tynni seurasi tilannetta Venäjällä ja Inkerissä, kirjoitteli lehtiin ja avusti neuvostovastaista toimintaa. Hän sai Suomen kansalaisuuden vuonna 1922.¹¹¹

Ratkaiseva vuosi

Mennään ajassa hieman taaksepäin. Tulevan Inkerin Liiton perustavaa kokousta edelsi viikkoa ennen kiertokirjeenä levitetty ja sanomalehdissä julkaistu kutsu, itse asiassa julkilausuma. Keskeisintä siinä oli se, kenen nimissä kutsu oli laadittu. Allekirjoittajien nimilista on vakuuttava.

Inkerin sorretun suomalaisen heimokansan ystävien keskuudessa Suomessa on herännyt ajatus erikoisen Inkerin Liiton, Inkeriä auttavan järjestön perustamisesta. Järjestön, joka ottaisi ohjelmaansa Inkerin propagandatyön käymisen, kulttuuriyhteyden ylläpitämiseen Suomen ja Inkerin välillä ja Inkerin suomalaisen valistustyön kansallisen kehityksen tukemisen.

Vakuutettuina siitä, että vuosisadat venäläistä sortoa kärsineen ja nykyisin elämästä ja kuolemasta kamppailevan onnettoman Inkerin valoton heimo-kohtalo on Teille läheinen ja kallis, pyydämme täten Teitä liiton perustavaan kokoukseen, joka pidetään Helsingissä 25 p:nä syyskuuta 1922 kello 7 i.p. Uudella Ylioppilastalolla.

Tämän mukana seuraa väliaikaisen toimikunnan laatima sääntöehdotus.
Helsingissä, syyskuun 18 p:nä 1922

Kai Donner	Mikko Erich	Esko Heilimo
Erik Heinrichs	Mauri Honkajuuri	Santeri Ivalo
Johannes Koivistoinen	Yrjö Koskelainen	Kaarle Krohn
Niilo Liakka	O.W. Louhivuori	Olga Oinola
	Herman Stenberg ¹¹²	

Ajatuksia inkerinsuomalaisten oman järjestön perustamisesta esitettiin pakolaisten piirissä pian Tarton rauhan jälkeen. Järjestön merkitys ja arvostus korostuivat, kun selvisi, että Neuvosto-Venäjän hallituksen armahduksen myötä Suomeen jäi noin 5 000 henkeä. Tämä oli enemmän kuin puolet pakolaismäärästä.¹¹³ Pohjois-Inkerin Hoitokunta, Inkerin Uusi avustuskomitea ja Inkerin Valistusseura järjestivät Raudussa pakolaisopettajien kokouksen joulukuussa 1921. Siinä Hoitokuntaa evästettiin saamaan aikaiseksi Inkerin suomalaisuutta tukeva järjestö, joka paneutuisi kulttuuriyhteyksien lisäämiseen Suomen ja Inkerin välillä.¹¹⁴

Päätös inkerinsuomalaisten oman järjestön perustamisesta tehtiin inkeriläisten pakolaisten edustajakokouksessa Raudussa 19. helmikuuta 1922. Kokoukses-

sa oli 45 edustajaa 15 vaalipiiristä. Toimittaja Antti Tiittanen luki esityksen ”Inkerin Liiton, Inkerin tukemisjärjestön” muodostamisesta. Sen johdosta hyväksyttiin raskassoutuista juhlasanomaa tavoitteleva ilmaisu.

Inkeriläisten pakolaisten edustajakokous yhtyy mielihyvällä ja yksimielisesti kannattamaan aloitetta Inkerin avustusjärjestön aikaansaamiseksi. Inkeriläisen pakolaisjoukko on täydesti kokenut ja kokemuksiin todennut molemmat: sekä sen, kuinka vähän Inkeriä Suomessa vielä tunnetaan ja tiedetään, kuinka outo sen Suomelle läheisistä läheisin heimo on vielä yhäti Suomen kansalle, kuin myös sen, kuinka kaunis pelastava ja suurimerkityksellinen on itsenäisen Suomen kansan apu avuttomalle Inkerille. Kokous rohkenee edustamansa kansanjoukon nimessä toivoa sydämellisimmin ja hartaimmin toivoin, että mielenkiinto Inkeriä kohtaan on Suomessa kasvava, että ne siteet, jotka näinä ankeina ahdistuksen ja Inkerin murheiden päivinä ovat solmiutuneet, vain lujittuisivat vastaisuudessa, lujittuisivat niin kulttuuriyhteyden kuin kaikenlaisen yhteenkuuluvaisuustunteen versomisen ja nousun kautta. Tätä Suomen ja Inkerin yhteysasiaa ajamaan luottaa kokous Inkerin avustusjärjestön muodostuvan. Se yhtyy täydellisesti kannattamaan Hoitokunnan aloitetta asiassa ja pyytää sitä vastaisuudessa samaan suuntaan toimintaa jatkamaan, toivoen tuon Inkerille niin kalliin järjestön kohdakkoin muodostuvan.

Hoitokunnan valtuudet vahvistettiin kestäviksi korkeintaan kuusi kuukautta. Jos Hoitokunnan toiminta syystä tai toisesta tuli lakkauttaa ennen tätä aikaa, sen varat ja oleva omaisuus tuli luovuttaa perustettavaksi aiotulle Inkerin Liitolle tai, jos tällaista järjestöä ei saataisi syntymään, Inkerin Ystävät -yhdistykselle.¹¹⁵

Järjestötoiminnan kannalta vuosi 1922 muodostui monessa mielessä ratkaisevaksi, koska Inkerin Väliaikainen Hoitokunta ei enää täyttänyt tehtäväänsä. Se muodostettiin tilapäisratkaisuksi siinä vaiheessa, kun aseellinen taistelu Neuvosto-Venäjästä vastaan oli vasta pääsemässä alkuun, eikä kukaan tietänyt sen ratkaisua. Nyt tilanne muistutti enemmänkin asemasotaa, ja IVH:n tilalle kaivattiin pysyvää järjestöä. Oli saatava läheiset ja kiinteät yhteydet Suomen julkiseen valtaan, jota ilman pakolaisasioita ei voitu hoitaa. Yksi keskeisistä asioista oli inkeriläisten hyväksyttävyyden suomalaisiksi, ja heidän rinnastamisensa oikeuksissaan Suomen kansalaisiin. Kuvaavana esimerkkinä on Inkerin Väliaikaisen Hoitokunnan lähestyminen Valtioneuvostoa kirjeellä. Siinä puhutaan Inkerin kansalaisista, mikä voi tänään synnyttää hilpeyttä. Siihen ei ollut aihetta 1920-luvun alussa. Kirjeessä

Valtioneuvostolle IVH anoi inkeriläisille asetettujen pakotteiden poistamista. Sen johto perusteli käsitystään sillä, että Inkeristä Suomeen ”henkensä turvaa hakeakseen enemmän tai vähemmän selvästi tajuten kansallisen yhteenkuuluvaisuustunteen kehotuksesta täydellisesti luottaen siihen, että suomalaiset eivät kiellä apuaan niiltä, jotka vielä kaksi vuosisataa sitten olivat samoja Suomen lapsia sen sanan varsinaisessa merkityksessä.” Inkeriläisten hädänalaiseen tilanteeseen vedoten Inkerin Väliaikaisen Hoitokunta esitti Helsingissä, toukokuun 3. p:nä vuonna 1920, että

1. Inkerin kansalaisten sallittaisiin vapaasti valita oleskelupaikka Suomessa sovitamatta heihin Venäjän alamaista voimassa olevia määräyksiä,
2. Inkerin kansalaisille myönnettäisiin samoilla perusteilla kuin Suomen omille kansalaisille liikkumavapaus maassa,
3. Inkerin kansalaisille annettuihin oleskelutodistuksiin merkittäisiin ”Inkerin kansalainen” ”Venäjän alamainen” sanojen asemesta ja
4. Inkerin Väliaikaisen Hoitokunnan inkeriläisille antamat henkilötodistukset hyväksyttäisiin passeja vastaaviksi asiakirjoiksi.

Inkerin Liiton (IL) perustamista valmisteleavassa neuvottelukokouksessa Helsingissä 8. kesäkuuta 1922 olivat läsnä professori Kaarle Krohn, eversti Erik Heinrichs, esittelijäneuvos Esko Heilimo, johtaja Mikko Tirranen, taiteilija Iisakki Lattu, lehtori Juho Koivistoinen, maisteri Kaapre Tynni, toimittaja Suominen, kapteeni Juho Tirranen ja toimittaja Antti Tiittanen.¹¹⁶ Asetettu väliaikainen toimikunta velvoitettiin laatimaan Liitolle sääntöehdotus syyskuussa kutsuttavaan perustavaan kokoukseen.¹¹⁷

Raudussa elokuussa pidetyssä Pohjois-Inkerin pakolaisten valitsijamiesten 11. kokouksessa Tiittanen moitti opettajistoa vapaaseen valistustyöhön osoitusta laimeudesta ja toivoi, että heidän keskuudestaan ilmoittautuisi halukkaita ”kiertävän puhujan toimeen”. Kokouksessa oli läsnä 32 valtuutettua ja 29 muuta osanottajaa.¹¹⁸

Väliaikainen toimikunta, johon kuuluivat Heinrichs, Heilimo, Koivistoinen, Tirrasen veljekset ja Tiittanen, tarkasti ja hyväksyi 11. heinäkuuta pidetyssä kokouksessa Liiton sääntöehdotuksen sekä tulo- ja menoarvion tulevalle vuodelle.¹¹⁹ Samassa kokoonpanossa väliaikainen toimikunta tapasi 5. syyskuuta. Ohjesääntö ehdittiin siihen mennessä jo tarkistuttaa sosiaalihallituksessa, ja asiakirja monistettiin jaettavaksi perustavan kokouksen kutsuvieraille. Inkerin Liiton väliaikainen

INKERILÄISTEN ÄÄNENKANNATAJA

<p style="text-align: center;">TOIMITUS Antti Tiittanen Erkki Rääkkönen <small>(Vastaava)</small></p> <p>Toimituksen osoite: Helsinki. Erottaja 4, as. 7. Toimitus avoinna arkipäivinä 10–12 a.p. ja 6–7 i.p.</p>		<p>Ilmestyy kaksi kertaa kuukaudessa 1 ja 15 p:nä.</p> <p>Tilauhinta v. 1922 loppuun 6 mk.</p> <p>V. 1923 Koko vuosikerta 36 mk. ½ vuosik. 18 mk.</p>
N:o 2	Helsinki 15 p. marraskuuta	1922

NUORIN INNOIN!

*Kuvamme on pohjois-inkeriläisten vapaajoukkojen päivilta.
Eräs joukkojemme nuorimmista vesoista siinä
tähtäilee taivasssa lumihangessa teutaroiden.*

Inkerin Liiton äänenkannattaja Inkeri-lehti alkoi ilmestyä vuonna 1922.

johtokunta tapasi Suomalaisuuden liiton kansaliassa 14. lokakuuta 1922. Läsä olivat johtokunnan jäsenet toimittaja Yrjö Koskelainen¹²⁰, tohtori Rafael Engelberg,¹²¹ esittelijäneuvos Esko Heilimo,¹²² lehtori Johannes (Juho) Koivistoinen ja liiton sihteeri Antti Tiittanen.¹²³

Kokouksessa päätettiin perustaa aikakauslehti Inkeri, joka tulisi jatkamaan inkeriläisten äänenkannattajan *Inkerin Sanomien* työtä ilmestyen Helsingissä kaksi kertaa kuukaudessa. Lehden toimittaminen annettiin liiton sihteerille. Siitä oli tarkoitus ottaa 1 000 kappaleen painos.

Helsingissä oli tarkoitus kartuttaa jäsenmäärää kääntymällä henkilökohtaisesti tunnettujen kansalaisten puoleen ja hankkimalla jäseniä järjestettävissä juhlatilaisuuksissa. Laadittiin myös kirjelmä maan sanomalehtiin. Se lähetettiin *Inkeri*-lehden numeron mukana. Kirjelmässä lehdiltä pyydettiin tukea Liiton tunnetuksi tekemiseksi, sen tarkoituksien valaisemiseksi ja samalla kannattajajoukon laajentamiseksi kautta Suomen.

Liiton yleisen kokouksen koolle kutsumista lykättiin marraskuuhun, kunnes järjestön jäsenmäärä tulisi karttumaan.¹²⁴ Johtokunnan ensimmäisenä julkisena kannanottona laadittiin kirjelmä sisäasiainministeriölle. Siinä esitettiin toivomus, että inkeriläisten pakolaisten passeja leimattaessa maaherranvirastoissa ei niihin merkittäisi sanoja ”syntyperäinen venäläinen”. Tämän merkitsemistävän katsottiin olevan Suomessa asuville inkeriläisille kansallisesti loukkaava ja sopimaton.¹²⁵

Inkerin Liiton yleinen kokous pidettiin Vanhalla ylioppilastalolla 4. joulukuuta 1922. Puheenjohtajan ilmoituksen mukaan liiton säännöt oli jo hyväksytty yhdistysrekisteriin. Juho Tirranen piti puheenvuorossaan tärkeänä, että Liiton toiminta ulotettaisiin Inkeriin niin pian kuin mahdollista. Puhuja painotti Liiton aikakauslehden nostamista tiedottamistehtävän lisäksi arvokkaaksi tieteellisen Inkeri-kirjallisuuden julkaisijaksi ja levittäjäksi. Pöytäkirjan mukaan Tirranen painotti Inkerin Sivistysrahaston perustamisen tärkeyttä tulevalle Inkerin jälleentekemistyölle. Inkerin Liiton ja sen johtokunnan puheenjohtajaksi valittiin toimittaja Yrjö Koskelainen. Johtokunnan jäseniksi tulivat professori Emil Setälä, tohtori Rafael Engelberg, tohtori Juho Sunila, esittelijäneuvos Esko Heilimo, kapteeni Juho Tirranen ja lehtori Juho Koivistoinen. Varajäseniksi valittiin agronomi Juho Kurikka, tohtori Oskari Louhivuori, pankinjohtaja Iivari Honkajuuri. Tilintarkastajiksi tulivat johtaja Mkko Tirranen, toimittaja V. Kärkkäinen, varalle taitelija Iisakki Lattu ja maisteri Kaapre Tynni.¹²⁶ Setälä ja Sunila toimivat useiden hallitusten ministereinä 1920–1930 -luvuilla. Sunila toimi kahdesti myös pääministerinä.¹²⁷

Inkerin Liitto syntyi maailmaan, joissa inkerinsuomalaiset olivat joutuneet itseään suurempien voimien puristukseen. Helmikuun vallankumous Venäjällä ja sitä seurannut bolševikkien vallankaappaus, Suomen itsenäistyminen, sisällissota Suomessa ja kansalaissota Venäjällä, pakolaisuus Inkeristä Suomeen, aseellinen taistelu neuvostoja vastaan, jossa inkeriläisillä oli omaa osuutensa, Tarton rauhanneuvottelut, amnestia ja Inkerin pakolaisten paluu kotikonnuille sekä jatkuva epävarmuus väkivallan jatkuessa Neuvostoliitoksi muuttuneella Neuvosto-Venäjällä – tässä lyhyesti viiden vuoden tulos.

Kaikki, mitä tehtiin, tehtiin tulevan Inkerin hyväksi

Inkerin Liiton toiminta pääsi vauhtiin jo tammikuun alussa 1923, ja se laajentui sekä monipuolistui vuosien varrella. Sisäasiainministeriö myönsi Liitolle sen anomuksesta 25 000 markan avustuksen. Keskeiseksi muodostui Liiton kasvanut suosio kantasuomalaisten jäsenten keskuudessa. Jo alkuvuodesta liittoon hyväksyttiin 77 uutta jäsentä. Tämä joukko oli kirjava: oli Inkerin pakolaisia ja koulutettuja, merkittävässä yhteiskunnallisessa asemassa olleita vaikuttajia sekä radikaalia, opiskelevaa nuorisoa, joka perusti Akateemisen Karjala-Seuran helmikuussa 1922. Elettiin heimoaateen nousun aikaa, jossa myös Suur-Suomen aatteet saivat vahvan jalansijan. AKS:n perustajajäseniin kuulunut Yrjö Vuorjoki kirjoitti kesken jääneessä seuran historiikissa, että ”loppujen lopuksi merkitsi tämä komealta kalskahtava ja monelle loukkauskiveksi tullut nimitys Suur-Suomi meille yksinkertaisesti maan itsenäisyyden vahvistamista ja turvaamista. Kokonaiskatsomuksen yhteenliittäjänä oli suomalainen kansallistunto.” (alleviivaus lähteessä, T.F.)

Akateemisen Karjala-Seuran ensimmäisissä painetuissa säännöissä vuodelta 1923, niiden kolmannessa pykälässä, esitettiin seuran päämääräksi Karjalan ja Inkerin kysymysten tunnetuksi tekeminen ja myötätunnon herättäminen heimoasiaa kohtaan. Seura ilmoitti harjoittavansa sivistys- ja herätystyötä karjalaisen ja inkeriläisten keskuudessa, kustantamalla heitä oppilaitoksiin, järjestämällä heille esitelmiä ja luentotilaisuuksia, levittämällä heimokirjallisuutta ja toimeenpanemalla heimojuhlia.¹²⁸ Koska Inkerin Liitto oli perusnäkemyksiltään lähellä AKS:ää, oli luonnollista, että järjestöt löysivät toisensa, ja niiden yhteistyö muodostui tiiviiksi. Yhtä luonnollista oli, että Suomalaisuuden Liitto, Itsenäisyyden Liitto, Karjalan Liitto ja monet muut heimojärjestöt ottivat inkeriläiset huomansa. Heimoajattelun kannattajat olivat itse asiassa luomassa Inkerin Liittoa yhdessä inkeriläislukeneiston kanssa.

Toinen tärkeä tekijä oli inkerinsuomalaisten pakolaisten ja kantasuomalaisten järjestötoiminnan kokemus. Inkerin pakolaisillakin sitä oli kertynyt kotipuollessaan Kolppanan seminaarin avaamisen ajoilta 1863. Kumpikin osapuoli tuki toinen toistaan. Kantasuomalaiset tarjosivat inkeriläisille oman järjestötoimintansa osaamista, suhdeverkostojaan ja henkilökohtaisia vaikutusmahdollisuuksiin. Inkerinsuomalaiset toivat yhteiseen heimotoimintaan oman lisäarvonsa. He edustivat Suomen ulkopuolelta tullutta, Venäjällä sen pakkovaltaa vastustanutta suomalaisuutta. Venäjä ja vuodesta 1922 Neuvostoliitto, muodostuivat luonnollisella tavalla heidän yhteiseksi vastustajakseen.

Inkerin Liiton hallituksen ja erityisesti johtokunnan pöytäkirjoista kahden vuosikymmen ajalta kuvastuu monimutkaisia elämänvaiheita, joihin järjestön johto ja heidän lähimmät tukijansa ajautuivat. Jatkosota ja inkeriläisten väestönsiirrot Inkeristä Suomeen olivat liiton toiminnassa vaikeimpia. Vaikuttaa siltä, että koetut vaikeudet yhdistivät Inkerin Liitossa toimineita aktiiveja entisestään. Heidän arvovaltansa kasvoi vuosien varrella sekä suomalaisten heimoveljiensä että Suomeen jääneiden inkeriläisten keskuudessa. Liiton johto otti itselleen Suomeen kulkeutuneen kansanosan sivistäjän ja puolestapuhujan roolin, ja se oli uskollinen päämäärälleen vahvistaessaan inkerinsuomalaisten yhteenkuuluvuutta Suomeen ja suomalaisuuteen. Nyt, 90 vuotta myöhemmin, me jälkiviisaina voimme arvioida ja arvostella Inkerin Liiton aktiivien tekemisten oikeellisuutta ja oikeutustakin. Lähempi tutustuminen Tarton rauhan ja jatkosodan lopun välisen ajanjakson tapahtumiin varmistaa sen, että heidän työnsä Inkerin ja suomalaisuuden hyväksi ei ollut turhaa. Lisäksi tänään me saamme ottaa kantaa meille tärkeisiin tapahtumiin julkisesti ja täysin avoimesti.

Inkerin Liitto tarttui ahkerasti tavoitteisiinsa, ja työsarkaa riitti. Liiton toimia sisä- ja ulkopoliittisessa kentässä tarkasteltaessa ei voi välttyä ajatukselta, että sille kuului, tai paremminkin se itse otti kannettavakseen taakan, jonka painavuutta liiton aktiivit eivät osanneet etukäteen arvioida. Ja tuskin he sitä olivat ajatelleetkaan. Heidän johtotähtenään oli heimokansan oikeuksia puoltava aate. Sille he antoivat sen vähäisen vapaa-aikansa. Setälän, Heilimon ja Engelbergin veroisilla toimijoilla oli kädet täynnä tekemistä ilman Inkerin Liittoakin. Silti he katosivat henkiseksi velvollisuudekseen toimia Liitossa, eikä vain kuulua siihen.

Karkotuksia ja väestönsiirtoja Inkerissä

Inkerin Liitto ja Pohjois-Inkerin Hoitokunta, jälkimmäinen Suomessa olevien inkeriläisten pakolaisten edustajakokouksen valtuuttamana, jätti kumpikin alkuvuodesta 1923 Suomen ulkoministeriölle muistionsa, joissa kiinnitettiin huomiota Inkeristä saapuneisiin hälyttäviin tietoihin. Niiden mukaan neuvostohallitus alkoi edellisenä talvena rakennuttamaan noin kymmenen kilometrin syvää linnoitusvyöhykettä 20 kilometrin etäisyydelle Suomen rajasta. Pakolaisilta ja muista Inkeristä saapuneista lähteistä päätelleen sen tuli ulottua Karjalan kannaksen kautta koko Pohjois-Inkeriin. Vyöhykkeen tukikohtana piti toimia alueen korkein

kukkula Osselinmäki. Sinänsä jo näin laajan alan ottaminen linnoitusalueeksi lankesi raskaana taakkana Inkerin väestölle, joka jo edellisinäkin vuosina eli mielivaltaisen veropolitiikan ja ryöstöjen näännyttämänä.

Muistioiden kirjoittajien mukaan tukikohtahankkeessa oli nähtävissä uhkaavampiakin piirteitä. Kyseessä oli Pohjois-Inkerin 40 suomalaisen kylän ja lähes 10 000 asukkaan siirtäminen Sisä-Venäjälle Saratovin lääniin nälkäalueelle. Paikkakunnan väestön omaisuuden kerrottiin olleen jo luetteloitu. Muuttomääräyksiä odotettiin. Täten katsottiin, ettei siirtoväki voisi säilyttää suomalaisuuttaan sydän-Venäjällä. Yleinen käsitys lähtöpassit saaneiden inkeriläisten keskuudessa olikin, että neuvostohallitus halusi pakkosiirroilla poistaa alueelta epäluotettavan inkerinsuomalaisen väestön. Sekä Liitto että Hoitokunta toivoivat, että Suomen taholta pyrittäisiin ainakin estämään suomalaisen väestön siirrot Pohjois-Inkeristä Venäjälle.¹²⁹

Suomen hallituksen nootin Neuvostoliiton hallitukselle vuonna 1923 esitti tietävästi lähettiläs Antti Hackzell. Hänet nimitettiin tähän tehtävään vuoden 1922 lopulla, kun maiden väliset suhteet vakiintuivat ja Suomen diplomaattinen edustus Moskovaan järjestettiin. Hackzell toimi Moskovan lähettiläänä vuoteen 1927 asti. Kun vertaa vuoden 1923 tekstin ilmaisua vuoden 1931 samanaiheiseen Inkerin suomalaisten asemaa koskevaan noottiin, huomaa helposti viimeksi mainitussa Suomen hallituksen varovaisuuden suhteessa Neuvostoliittoon, joka oli onnistunut siihen mennessä vahvistamaan kansainvälistä asemaansa.¹³⁰ Vuoden 1923 nootti oli vielä tiukkasävyinen.

SUOMEN HALLITUKSEN RAPORTTI 1923 VENÄJÄN HALLITUKSELLE¹³¹

Minulla on Suomen hallituksen puolesta esittää seuraavaa. Suomen Tasavallan ja V.S.F.N.T:n välisen rauhansopimuksen allekirjoittamistilaisuudessa Tartossa lokakuun 14 p:nä 1920 tehtiin pöytäkirjaan venäläisen valtuuskunnan nimessä seuraava ilmoitus:

”Venäläinen valtuuskunta ilmoittaa, V.S.F.N.T:n nimessä, että Pietarin kuvernementin suomalainen väestö nauttii täydessä määrässä kaikkia niitä oikeuksia ja etuja, jotka Venäjän lait myöntävät vähemmistökansallisuuksille. Tämä tarkoittaa erityisesti sitä, että mainitulla suomalaisella väestöllä on oikeus valtakunnan yleislakien ja asetusten rajoissa vapaasti järjestää kansanvalistustoimi, kunnallinen ja kuntain välinen hallinto sekä paikallinen oikeuden käytäntö,

oikeus ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin yhteisiin toimenpiteisiin taloudellisen aseman kohoittamiseksi,

oikeus toteuttaa edellä mainittuja tarkoituksia tarpeellisten edustus- ja toimeenpanonelinien kautta, joita yleisillä varoilla riittävästi tuetaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti,

oikeus kansanvalistustoimessaan sekä muissakin sisäisissä asioissaan vapaasti käyttää paikallisen väestön kieltä.”

On kulunut yli kaksi ja puoli vuotta siitä, kun tällä Venäjän hallituksen nimessä tehdyllä juhlallisella ilmoituksella Pietarin kuvernementin eli Inkerin suomalaiselle väestölle Venäjän valtakunnan yleisten lakien ja asetusten rajoissa vakuutettiin täydellinen kulttuuriautonomia. Suomen hallitus on Tarton rauhan toisena sopimusvaltana odottanut tämän autonomian toteuttamista, mutta sen sijaan, että olisi antanut Inkerin suomalaisen väestön kansallisen aseman turvaamiseksi toimeenpanna sen vapaan henkisen ja aineellisen olojen järjestelyn, jonka takeena edellä mainittu ilmoitus on, V.S.F.N.T:n hallitus muka valtakunnan yleisten lakien ja asetusten rajoissa sallinut Pietarin kaupungista käsin sinne aikoinaan Suomesta siirtyneiden punaisiin kapinajoukkoihin kuuluneiden suomalaisten sekä joidenkin Inkerin omien, kaikkea muuta kuin paikallisen väestön yleistä luottamusta nauttivien asukkaiden mielin määrin järjestellä sikäläisiä oloja, mistä järjestelystä on johtunut, että Inkerin väestö on saanut ja saa tänä päivänäkin kokea yleistä epävarmuutta ja lakkaamatonta häiriötä elämänsä kulussa. Tämän lisäksi on V.S.F.N.T:n hallitus mitä suuremmissa määrässä rajoittanut niitäkin vähäisiä oikeuksia, jotka tälle väestölle tsaarinvallan aikana omakielisen sivistyksen kehittämiseksi sekä ylläpitämiseksi ja luterilaisen uskonnon harjoittamiseksi oli annettu.

Suomen hallituksen tietoon on tullut, että Inkerin vanha, hyvin järjestetty kansanopetuslaitos asukkaiden suuren enemmistön mieltä kysymättä viimeisinä vuosina ulkoa päin joutunut sellaisten muutosten alaiseksi, että se ei kykene valistusta jakamaan. Kolppanan opettajaseminaari on kansakoulunopettajien valmistuslaitoksena lakkautettu, eikä toista vastaavanlaista opistoa ole sen sijalle perustettu ja entinen kansakoulujen opettajisto on suurelta osalta syrjäytetty viroistaan saaden väistyä uusien tulokkaiden tieltä, joilta puuttuu opettajatoimeen tarvittava opillinen sivistys, minä ohella Inkerin kouluille ei ole annettu sitä aineellista apua, joka olisi turvannut niiden säännöllisen työskentelyn, joten ne taloudellisenkin asemansa puolesta ovat V.S.F.N.T:n hallinnossa joutuneet lyhyesti sanoen sellaiseen rappiotilaan, että ne paikallisen väestön voimin tuskin pystyvät enää nousemaan.

Kirkollisella alalla Inkerissä on vallalla täydellinen sekasorto. Lokakuun vallankumousta seuranneina levottomina vuosina oli melkein koko maakunnan suomalainen pappisto pakoitettu lähtemään pakomatalle Suomeen. Ainoastaan kolme pappia saattoi tällöin jäädä hoitamaan kolmatta kymmentä sikäläistä suomalaista luterilaista seurakuntaa. On selvää, että hajallaan, laajalla alalla asuva 125 000 asukasta käsittävän väestön välttämättömätkin kirkolliset ja uskonnolliset asiat näin ollen toisissa seura-

kunnissa kokonaan, toisissa suuremmaksi osaksi jäivät hoitoa vaille, joten seurakuntalaitos on joutunut häviöön, mikä seikka on vaikuttanut varsin tuhoisasti kansan uskonnolliseen elämään. Nämä epäkohdat tuntien on sikäläinen valveutunut suomalaisen väestö koettanut saada seurakuntien esimiehiä takaisin virkoihinsa ja siinä mielessä ovat erinäiset Suomessa pakolaisina oleskelevat papit pyrkineet palaamaan Inkeriin, mutta paluumatkan on V.S.F.N.T:n viranomaiset heiltä kieltäneet pitäen siis parempana nykyisen sekasortoiset tilanteen jatkumista.

Toiselta puolen on V.S.F.N.T:n hallitus ryhtynyt Tarton rauhansopimuksen voimaan saattamisen jälkeen järjestämään Pietarin kuvernementin yleisiä hallinnollisia oloja tavalla, joka on ilmeisessä ristiriidassa tähän rauhansopimukseen liittyvän Inkerin suomalaisen väestön oikeuksia koskevan ilmoituksen kanssa. Asetuksella nimittäin on sanotun kuvernementin hallinnolliseen jakoon tehty seuraavat muutokset. Tsarskoje Selo, Pietarhovi ja Lyyssi ovat lakkautettu olemasta kihlakuntakaupunkeina ja niiden nimillä esiintyneet kihlakunnat on yhdistetty Pietarin kihlakuntaan, johon myös Rääpyvän ja Toksovan kunnat ovat siirretyt, samalla kun Pietarin kihlakunnan hallinto on keskitetty Pietarin kaupunkiin. Tämän kautta ovat ylläluetellut kolme suomalaista kihlakuntaa ynnä mainitut kaksi suomenkielistä kuntaa tulleet liitetyiksi puhtaasti venäjänkieliseen kihlakuntaan ja niiden hallinto sen venäjänkieliseen keskukseseen. Aikaisemmassa kihlakunnan hallinnollisessa jaossa oli pidetty silmällä suuremmassa taikka pienemmässä määrässä Inkerin suomalaisten kuntien yhteenkuuluvaisuutta ja Tarton rauhansopimukseen liittyvä ilmoitus edellyttää, syystä että kihlakuntajako koskee läheisesti juuri kunnallista ja kuntain välistä hallintoa ynnä asioiden hoitoa, sekä nimenomaan oikeuden käyttöä, että tätä yhteenkuuluvaisuusperiaatetta edelleen noudatetaan ja sille pohjalle vanha kihlakuntajako pysytetään voimassa. Uudistamalla tämän jaon edellä mainitulla tavalla V.S.F.N.T:n hallitus on loukannut Tarton rauhansopimukseen liittyvää ilmoitusta Inkerin suomalaisen väestön oikeuksista.

Viimeksi on Suomen hallituksen tietoon tullut, että V.S.F.N.T:n hallitus on ryhtynyt linnoitustoimiin Pohjois-Inkerissä lähellä Suomen rajaa ja siinä tarkoituksessa määrännyt siellä 10 kilometrin levyisen Suomenlahdesta Kannaksen poikki Laatokkaan ulottuvan vyöhykkeen alueeksi, joka varustusten ja linnakkeiden rakentamista varten on asianomaisessa järjestyksessä tyhjennettävä, t.s. sikäläisen väestön luvultaan noin 10000 henkeä asutuksineen ja irtaimistoineen siirrettävä alueelta toisaalle. Paikallisille asukkaille, jotka jo vuosisatoja ovat tienoota sukupolvesta sukupolveen viljelleet ja siihen kotipaikkaoikeudella syvästi kiintyneet, ovat tyhjentämistoimenpiteitä valmis-televat V.S.F.N.T:n viranomaiset ilmoittaneet, että on kysymys heidän siirtämisestään Sisä-Venäjälle.

On luonnollista, että tieto tämäntapaisista Venäjän hallituksen suunnitelmista on koko Inkerin suomalaisessa väestössä herättänyt sanoin kuvaamatonta levottomuutta ja surua, sillä se on selvillä siitä, että pienen kansansirpaleen väkivaltainen irtitempaaminen sen omista juurista ja vastentahtoinen muutto kaukaiseen oppo-outoon seutuun

vieraskielisen suuren kansan keskuuteen merkitsisi sen henkistä ja aineellista perikatoa, samalla kun se tajuaa, että tällainen toimenpide olisi omiansa suuresti vähentämään Inkerin entisestään heikonnettuja voimia. Suomessa Inkerin väestön heimokansan keskuudessa on tieto näistä siirtämishankkeista kuohuttanut syvästi mieliä.

Suomen hallitus näkee puheenaolevissa siirtämishankkeissa uuden todistuksen Venäjän hallituksen kokonaan kielteisestä suhtautumisesta Tarton rauhansopimuksen allekirjoittamistilaisuudessa tehtyyn juhlalliseen ilmoitukseen, sillä kyseessä oleva toimenpide, jos V.S.F.N.T:n hallitus tosiaankin sen toteuttaa, sisältäisi kaikkien niiden oikeuksien tunnustamattomuutta ja väkivaltaista tyhjäksi tekemistä, jotka V.S.F.N.T:n hallitus on vakuuttanut Inkerin suomalaiselle väestölle edellä mainitussa ilmoituksessa. Suomen hallitus ei voi näin ollen Tarton rauhansopimuksen toisena sopimusvaltana olla tekemättä vakavaa huomautusta niistä velvollisuuksista, joiden täyttämistä V.S.F.N.T:n hallitus on Inkerin suomalaisen väestöön nähden vakuutuksen antanut, eikä niihin vedoten ilman jyrkkää vastalauseetta sallia tähän väestöön nähden toteutettavaksi epäinhimillistä suunnitelmaa, joka tarkoittaa sen tuhoamista.

Tarkastellessaan yleensä V.S.F.N.T:n hallituksen suhtautumista Inkerin suomalaiselle väestölle Tarton rauhansopimuksen allekirjoittamistilaisuudessa vakuutettuihin oikeuksiin ja erityisesti nyt suunniteltua niitä järkyttävää P. Inkerin väestön siirtämistä, ei Suomen hallitus voi olla toteamatta, sitä räikeätä ristiriitaa, mikä tässä suhteessa on olemassa V.S.F.N.T:n hallituksen toiminnan ja sen julistaman kansojen itsemääräämisoikeuden sekä Venäjän kommunistisen puolueen julkilausuma vähemmistökansallisuuksia koskevien periaatteiden välillä. Venäjän kommunistisen puolueen XII: sta yleinen kongressi vedoten puolueen aikaisempiin päätöksiin, jossa hylätään jyrkästi kaikenlainen muihin kansallisuuksiin kohdistuva pakko ja tunnustetaan kansojen tasa-arvoisuus sekä suvereniteetti kohtalon järjestämiseen, ynnä periaate, jonka mukaan kiinteä kansojen yhteenliittyminen on aikaansaataavissa ainoastaan yhteistoiminnan ja vapaaehtoisuuden pohjalla, julisti nimittäin, että puolueen päiväjärjestyksessä oleviin tehtäviin kuuluu taistelu kansallisuuksien keskisen tasa-arvoisuuden puutteellisuuksien poistamiseksi ja takapajulle jääneiden kansojen sivistyksellisen sekä taloudellisen tason kohottamiseksi, minkä lisäksi kongressi kehoitti puolueen jäseniä käytännöllisinä toimenpiteinä toteuttamaan mm. sen, että kansallisten, eritoten vähemmistö-kansallisuuksien loukkaukset estetään ja rangaistaan lakiin perustuen kaikella vallankumouksellisella ankaruudella. Vedoten V.S.F.N.T:n hallituksen antamiin juhlallisiin vakuutuksiin ja noudatettavakseen omaksumaan kansojen itsemääräämisoikeuteen sekä edellä kosketeltuihin Venäjän kommunistisen puolueen päätöslauselmiin, joiden velvoittavaa merkitystä V.S.F.N.T:n hallitus ei voine itseltään kieltää, odottaa Suomen hallitus täydellä syyllä, että V.S.F.N.T:n hallitus Inkerin suomalaisen väestön asemaan ja oikeuksiin nähden poistaa kysymyksessä olevan ristiriidan ja sillä pohjalla myös poistaa tähänastiset tätä väestöä rasittavat väärin teot sekä, paitsi että palauttaa sille sen ennen nauttimat kansalliset oikeudet ja etuudet, toteuttaa myös kokonaisuudessaan sille Tarton rauhansopimuksen allekirjoittamistilaisuudessa vakuuttamansa oikeudet kulttuuriautonomiaan.

Suomen nootti Neuvostohallitukselle 1931

Inkerin kylien evakuointisuunnitelmista saapui Liitolle jatkuvasti tietoja, ja sen johtokunnan nimissä ulkoasiainministeriölle jätettiin lisää muistioita sekä tehtiin esityksiä Inkerin asian puoltamiseksi. Ongelmaksi muodostuivat usein vaihtuvat hallitukset ja ulkomaanasioita hoitavat ministerit. Niinpä Suomen taholta Neuvosto-Venäjälle Inkerin asiassa jätettävän nootin johdosta Liiton johtokunta kääntyi silloisen ulkoasiainministerin, Emil Nestor Setälän, puoleen painottaen nootin jättämisen välttämättömyyttä. Elettiin lokakuuta 1926.¹³²

Tilanteesta Inkerissä, Itä-Karjalassa ja Neuvostoliitossa laajemminkin oli julista tietoa riittämiin. Suomessa luettiin punapakolaisten perustamaa ja Pietarissa ilmestyvää *Vapaus*-lehteä hyvinkin tarkkaan. Heimolehdet, mm. *Suomen Heimo*, *Suomalainen Suomi*, *Inkeri-lehti* ja *Vapaa Karjala*, julkaisivat laajoja katsauksia rajantakaisista tapahtumista. Tietoja kulkeutui myös Suomen hallituksen jäsenille diplomaattikanavien kautta. Silti niin Inkerin kuin Karjalankin tilanne oli liian monimutkainen nooteilla hoidettavaksi. Lisäksi Neuvostoliitto piti kummankin alueen tilannetta täysin sisäisenä asianaan. Suomen edellisestä nootista Neuvostohallitukselle vuonna 1923, jossa sitä muistutettiin Tarton rauhansopimuksen sitoumuksista Inkerin suomalaisen väestön suhteen, mikään ei ollut muuttunut, ainakaan paremmaksi. Päinvastoin.

Joukkokarkotusten käynnistyessä Inkerissä vuoden 1930 alussa, Suomeen alkoi saapua salaa pakolaisia. Rajan ylittäminen ei vielä taannut pääsyä maahan, sillä osa pyrkineistä käännytettiin takaisin. Inkerin Liiton miehet, erityisesti Juho Tirranen, tunsivat suuren joukon pakolaisia henkilökohtaisesti ja osasivat tarvittaessa varmistaa maahan pyrkivien henkilöllisyyden.¹³³ Tämän vuoksi Liitto valtuutti Vapaan Karjalan päätoimittaja Otto Kotosen tiedustelemaan Etsivältä Keskuspoliisilta palautettujen määrää ja kielteisten päätösten perusteluja. Samalla lausuttiin toivomus, että hyväksytyistä ja palautetuista pakolaisista tehtäisiin ilmoitus inkeriläisten valtuuttamalle henkilölle, kapteeni Tirraselle.¹³⁴

Suomeen vastaanotetut Inkerin pakolaiset olivat tärkeä tiedonlähde Inkerin tapahtumista niin Inkerin Liitolle kuin Suomen viranomaisillekin. Vuoden 1931 kesän aikana metsäpakkotöistä onnistui karkaamaan neljä Inkerin suomalaista: J. Kuortti, talolliset Mikko Kiisseli, Taavetti Koljonen ja Johannes Ahonen. Sanomalehtien välityksellä he esittivät karmivia kuvauksia pakkovankien oloista. Ahonen pakeni muun muassa Solovetskin saaren vankileiriltä.

S e l o s t u s

Inkerissä viime aikoina tapahtuneista suomalaisen väestön karkoituksista ja muista sortotoimenpiteistä.

(Päivätyy elokuun 10 p:nä 1935)

Neuvostoliitto on jättänyt toteuttamatta ne Inkerin suomalaisia koskevat lupaukset, jotka se antoi Suomelle Tarton rauhansopimuksen yhteydessä. Tämä onneton kansa on joutunut mitä häikäilemättömmän sorron ja vainon uhriksi ja v:nä 1929 aloitetut joukkokarkoitukset uhkaavat sitä nyt täydellisellä perikadolla. Esitämme tässä seikkaperäisempiä tietoja tästä vainosta.

Karkoitukset.

Vv. 1929 - 1931 karkoitettiin Inkerin eri pitäjistä seuraava

lukumäärä suomalaisia perheitä:

Lempaalasta	300 perhettä
Vuoleelta	150 "
Miikkulaisista	200 "
Toksovasta	250 "
Valkeasaareltä	200 "
Rääpyvältä	200 "
Keltosta	350 "
Tyröstä	200 "
Hietämäeltä	150 "
Tuutarista	300 "
Skuoritsasta	300 "
Venjoelta	250 "
Inkereltä	150 "
Ropsusta	120 "
Kapriosta	100 "
Soikkolasta	300 "
Kosemkinasta	300 "
Muista pitäjistä	500 "
Yhteensä	4.320 perhettä eli

n. 18.000 henkeä.

=====

Aivan tarkkaa tilastoa tietysti ei ole saatavissa, mutta etä tämä laskelma suunnilleen pitää paikkansa, on todistettavissa Venäjän virallisen tilaston perusteella. V:n 1917 väestötilaston mukaan asui Inkerissä 160.870 suomalaista, inkerikköä ja vatja-

Inkerin Liitto päivitti säännöllisesti tilastoa karkotuksista Inkerinmaalta 1920-luvulta lähtien.

Tasavallan presidentti oli nähnyt hyväksi jättää 8. toukokuuta 1931 tapahtuneessa esittelyssä Suomen väliaikaisen asiainhoitajan Eino Westerlundin tehtäväksi laatia suomen- ja ranskankielisen nootin Neuvostoliiton ulkoasiainkomissariaatille Inkerin asiassa.

Nootin jättämistilaisuudessa asiainhoitajaa kehoitettiin noudattamaan varovaisuutta ja pidättyväisyyttä, yhtä lailla kuin itse nootin sanamuotoa muovailtaessa, jottei tämän, eri syistä välttämättömäksi käyneen demarchen kautta, tilanne pahentuisi tavalla tai toisella. Ja arvattavasti ensi sijassa Inkerin suomalaisten osalta.

Ulkoasiainministeriö kiinnitti Westerlundin huomiota siihen, että kyseisen nootin toimittamisella oli kiire. Sen tuli tapahtua ohjeen saamisesta seuraavalla viikolla. Ulkoasiainkomissaari Maksim Litvinoville osoitettuna se tuli jättää hänelle tai hänen sijaiselleen henkilökohtaisesti.

Ohjeessa muistutettiin, että ulkoasiainkomissariaatti kieltäytyi jatkamasta keskusteluja Suomen kanssa Inkerin asiassa. Tästä johtuen saattoi käydä, että nootia ei vastaanotettaisi tai puheille pääsyä saatettaisiin lykätä. Asiainhoitajan tiedoksi liitettiin vt. ulkoasiainministeri A. Kuikkisen muistiinpanoja keskustelusta, jonka hän oli käynyt Neuvostoliiton lähettiläs Ivan Maiskyn kanssa Inkerin asiassa 6.5.1931. Westerlund sai käyttöönsä runsaasti tietoa Inkerin tilanteesta: ministeriön luottamuksellisen muistion Inkerin kysymyksessä; professori Björkstenin, ministeri Erichin ja ministeri Setälän lausunnot Inkeri-deklaraation kantavuudesta; Inkeriläisen Toimikunnan laatiman arviolaskelman Inkeristä karkotettujen suomalaisten lukumäärästä. Lisänä oli Toimikunnan laatima muistio Inkerin suomalaisten vainoista, jota oli tarkoitus jakaa ulkovaltojen lähetystöille Helsingissä. Lopuksi mukana oli muutamien inkeriläisten pakolaisten valallisia kertomuksia.¹³⁵

Muistiossa mainittu Inkerin Liiton aloitteellisuus kuvaa johtokunnan olleen tosissaan ja käyttäneen suhdeverkostoaan tehokkaasti. Liiton johtokunnan kokouksia pidettiin sunnilleen kerran kuussa. Sen jäsenet vaihtoivat kuitenkin tietoaan tehokkaammin kuin mitä kokousten pöytäkirjoista kuvastuu.

Ulkoasiainministeriössä pidettiin 17.11.1931 neuvottelukokous. Vaikka Tarton rauhasta oli kulunut jo kymmenen vuotta, kokouksessa yhä pohdittiin inkeriläisten pakolaisten kotiinpaluuta, ja Inkerin Liiton esittämiä muistioita neuvostoterrorista Inkerissä. Liittoa edustivat Yrjö Koskelainen, Esko Heilimo, Rafael Engelberg ja Juho Tirranen. Ulkoasiainministeriö asetti komitean, joka tulisi kokoamaan ja käsittelemään tietoja siitä, missä määrin neuvostohallitus on Neuvostoliiton la-

kien mukaisesti rikkonut myöntämiään Inkerin kulttuuriautonomian oikeuksia. Liiton edustajaksi komiteaan valittiin E. Heilimo, K. Tynni ja J. Tirranen.¹³⁶

Inkerin hätä tunnetuksi Euroopassa

Kaapre Tynni osallistui vuonna 1930 Tallinnassa Euroopan vähemmistökansallisuuksien oikeuksia edistäneen järjestön kokoukseen. Hän lupautui hankkimaan Liitolle järjestön toimesta ilmestyneet julkaisut ja asiatiedot,¹³⁷ mikä herätti Liiton johtokunnassa toiveita Inkeriin liittyvän tiedottamisen tehostamisesta. Johtokunta halusi saattaa inkerinsuomalaisiin kohdistuneet vainot ulkomaiden hallitusten, sivistysjärjestöjen ja vaikutusvaltaisten henkilöiden tietoon. Apua toivottiin ministeri Armas Saastamoiselta, senaattori ja ministeri Onni Talaalta, Harri Holmalta, professorit E. N. Setälältä ja Kaarle Laurilalta. Esittelijäneuvos Esko Heilimo lupautui ottamaan yhteyttä Saastamoiseen. Taiteilija Iisakki Lattu lupautui kirjoittamaan Talaalle.¹³⁸ Liiton sihteeriltä, opettaja Juuso Mustoselta valmistui kirjoitus *Inkerin orjantappurainen tie*, josta otettiin 1 000 kpl eripainos.

Väestönsiirrot ja karkotukset Inkerissä vain lisäsivät heimoaatteen puoltajien sinnikkyyttä. Tohtori Herman Gummerus laati omaehtoisesti Inkeriä koskevan kirjoituksen, joka julkaistiin *Finsk Tidskrift* -aikakauskirjassa. Lisäksi hän otti kirjoituksestaan 2 000 kappaleen eripainoksen Suomen ruotsinkielistä väestöä ja Skandinavian maita ajatellen. Kirjoitus lähetettiin *Nordiska Familjebok* -kirjan laatijoille. Teoksen Inkeriä kuvaava kirjoitus oli tosin Liiton mielestä puutteellinen ja jopa virheellinen.¹³⁹

Suomeen saapuneiden Inkerin pakolaisten määrä lisääntyi vuosi vuodelta. Samalla kasvoi heidän tilannetta kotikonnuillaan kuvaavien valaehtoisten selonteokojen määrä. Sellaisenaan julkaistuina niistä saisi yksityiskohtaisen kuvan inkerinsuomalaisten vainoista jo Tarton rauhaa seuranneiden vuosien aikana. Kun kuultavaksi ja luettavaksi tuli erityisen hätkähdyttävä tapaus, johtokunta toimitti sen tiedoksi ulkoasiainministeriöön. Asialle haluttiin antaa painoarvoa. Tämän vuoksi toukokuussa 1932 valittiin lähetystö viemään muistio ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikölle. Lähetystöön kuuluivat professori Väinö Salminen, maisteri Kaapre Tynni ja Juuso Mustonen. Valtuuskunnan tehtäväksi annettiin lisäksi esittää huolestuneisuus sen johdosta, että karkotettujen joukossa oli Suomen kansalaisia. Lähetystön mielestä UM:n olisi ryhdyttävä pikaisesti toimiin heidän vapauttamisekseen.¹⁴⁰

*Kielitieteilijä
ja merkittävä
valtiomies
Emil Nestor
Setälä. Kuva SKS,
Kirjallisuusarkisto.*

Suomenmaan lukijat näkivät vuoden 1933 maaliskuun 1. päivän lehden kolmannen sivun oikeassa alakulmassa parinkymmenen rivin jutun, jonka otsikko oli: KAMALA KUOLEMA KAHDEN INKERILÄISEN PAKOLAISEN OSAKSI. Ingressissä kerrottiin kolmen karkotetun inkeriläisen paosta Virosta Suomeen. Kaksi miehistä oli paleltunut kuoliaaksi Suomenlahden jälle. Kolmas pääsi Tytärsaareen pahoin paleltuneena. Kyseessä oli kolme Styf-nimistä nuorta miestä Kirjamon kylästä, joista Antti (Ahdreas) oli jäänyt henkiin. Inkerin Liitto ja Pakolaisavustuskeskus olivat avustaneet nuorta miestä pääsemään jaloilleen. Liitto toimitti lehden Viron Helsingin lähettiläälle.¹⁴¹

Suomeen kantautui tietoja Inkerissä uskonnonvastaisen toiminnan varjolla rehottaneesta vandalismista. Pakolainen Maria Telkkinen todisti valaehtoisesti Venjoen seurakunnassa vaikuttaneen ja 1916 Pietarissa kuolleen kirkkoherra Otto Rokkasen haudan häpäisystä. Todistus jätettiin Liiton arkistoon ”vastaisia tarpei-

ta varten”, pöytäkirjan ilmaisua lainatakseni. Tapahtuneen johdosta käytiin myös neuvottelemassa ulkoasiainministeriön sanomalehtiosaston päällikön kanssa.¹⁴² Maria Telkkinen kuului perheeseen, joka pakeni Murmanskista miehensä ja kolmen juuri kouluiän saavuttaneen lapsen kanssa. He lähtivät matkalle 7. syyskuuta ja pääsivät Suomen puolelle 20. syyskuuta 1935. Hänen kertomansa mukaan lapset olivat matkalla syömättä yhdeksän päivää. Lappalaiset pelastivat uupuneet pakolaiset ja toimittivat rajaviranomaisille. Perheen pää Teppo Telkkinen julkaisi tuoreeltaan Tampereella ilmestyneen omakustanteisen kirjan *Elämän tuntemattomia polkuja*, jossa hän kertoi hengellisestä toiminnasta ja uskonnonvainoista Neuvosto-Venäjällä 1920–1930 -lukuilla.¹⁴³

Inkerin suomalaisten vainot Venäjällä olivat saavuttaneet sellaiset mittasuhteet, että ne saivat liikkeelle Suomessa useita vaikuttajia. Yksi heistä oli antiikintutkija, jääkäriaktivisti ja diplomaatti Herman Gummerus. Hän kuului inkeriläisen Erkki Räikkösen kesäkuussa 1932 koolle kutsumaan Itsenäisyyden Liiton perustamista valmistelevaan ryhmään. Gummeruksen johtama ja kustantama nelihenkinen lähetystö kiersi elokuussa 1935 Eurooppaa selostamassa Inkerin ja Karjalan hädänalaista asemaa. Lähetystö viipyi matkallaan kuukauden vierailen Ruotsissa, Tanskassa, Sveitsissä, Ranskassa, Englannissa, Hollannissa ja Saksassa. Lähetystö tapasi useita vaikutusvaltaisia henkilöitä jättäen heille Inkeriä ja Itä-Karjalaa koskevia asiakirjoja. Pastori Juhani Jääskeläinen kävi puolestaan samaan aikaan Hollannissa pitämässä neljä esitelmää Inkerin uskonvainoista.¹⁴⁴

Suomeen perustettiin vuonna 1933 alussa uusi järjestö: Helsingin Prometeus-kerho. Sen tehtävänä oli tutustuttaa suomalaista yleisöä Neuvostoliiton ei-venäläisiin kansoihin ja heidän asemaansa maassa. Niitä riitti. Neuvostoliitossa vuonna 1926 suoritettussa väestönlaskussa kirjattiin olevan 194 kansallisuutta. Ei-venäläisiä, Inkerin suomalaiset mukaan luettuna, oli yli puolet maan väkiluvusta. Inkeriläiset kuuluivat niihin, jotka alkoivat Tarton rauhan jälkeen menettää asuinalueitaan. 1930-luku oli tässä suhteessa synkin. Suomeen oli onnistunut saapumaan vuonna 1933 yli 100 pakolaista.¹⁴⁵ Hädän johdosta Liitto yhdessä Inkeriläisen Toimikunnan kanssa toimitti sanomalehdille julkilausuman, jonka laativat professori Väinö Salminen, tohtori Aarne Valle, kapteeni Jukka Tirranen ja Liiton sihteeri Juuso Mustonen.¹⁴⁶

Ulkomailla lisääntynyt kiinnostus Inkerin asioita kohtaan tuotti ongelmia Venäjälle pyrkineille. Koska sinne ei päässyt seuraamaan tapahtumia paikan päältä, tultiin Suomeen. Niinpä tšekkoslovakialainen tohtori Paneth vietti Helsingissä syksyn 1935 kirjoittaessaan saksankielistä kirjaa Inkeristä.¹⁴⁷

Myös Suomessa toimittiin Inkerinmaan hyväksi monin keinoin pitämällä vaikuttajia ja laajempaakin yleisöä tapahtumien tasalla. Opettaja Aappo Metiäinen ja maisteri Teppo Savolainen kävivät Inkeriläisten Yhdistyksen puolesta arkkipiispa Erkki Kailan puheilla esittelemässä Inkerin kirkon tilaa ja luovuttamassa tiedonannon siitä. Inkeri-aiheista luentosarjaa jatkettiin Helsingissä lokakuusta 1935 lähtien viitenä sunnuntaina. Luentoja pitivät professori S. R. Björkstén, dosentti M. Haavio ja maisteri Elo. Karjalan ja Inkerin ulkomaisen propagandan järjestämiseksi Karjala-Kerhojen Keskusliitto ja Inkeriläisten Yhdistys asettivat syksyllä 1936 Itä-Karjalan ja Inkerin valtuuskunnan, johon kuului kolme jäsentä kummastakin järjestöstä.¹⁴⁸ Itsenäisyyden Liitto kutsui Inkerin Liiton isänmaallisten järjestöjen yhteiseen kokoukseen helmikuussa 1936.¹⁴⁹

Juhlat tiedotuskanavana

Vaikka tiedostus- ja valistustoiminta Inkeri-asiassa kohdistuivat ensisijaisesti pakolaisiin, Liiton johtokunta tiedosti valistustoiminnan tarpeellisuuden ja merkityksen myös kantasuomalaisille. Tohtori Engelbergin ehdotuksesta Inkeri-aiheisten esitelmätilaisuuksien järjestämisessä Liitto ryhtyi yhteistoimintaan työväenopistojen kanssa.¹⁵⁰ Helsingillä oli oma arvonsa, koska se muodosti tärkeän päättäjakeskuksen.

Vaikuttaa siltä, että merkittävä osa avustuksilla toimeentulleista niin sanotuista rivipakolaisista ei jaksanut paneutua pitkiin lehtikirjoituksiin, joita muun muassa *Inkeri*-lehti heille tarjosi. Heitä ei myöskään kannattanut houkutella kokouksiin. Toimiva tapa saada ihmisiä liikkeelle olivat juhlat. Tämän vuoksi Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirjoissa ja heimojärjestöjen äänenkannattajissa julkaistiin vähän väliä juhla-ilmoituksia. Niissä oli toki taiteellista ohjelmaa, silti ensisijaisesti juhlat toimivat tiedotustilaisuuksina. Juhlissa aina pidettiin puheita. Mitä taitavampi puhuja oli, sitä enemmän hän sai kannattajia puolelleen. Tohtori Engelbergin esityksessä kaavailtiin entistä läheisempää yhteistoimintaa Suomalaisuuden Liiton ja Inkerin Ystävain kanssa myös Inkeri-juhlien toimeenpanemiseksi.¹⁵¹

Kesäjuhlat eivät yksin riittäneet ylläpitämään pakolaisten henkisiä voimia ja keskinäisiä siteitä. Liiton toiminnan edistämiseksi perustettiin asiamiespiirejä eri puolille maata. Asiamiehiksi pyydettiin Suomessa toimivia inkeriläissyntyisiä kansakoulunopettajia. Lisäksi asiamiehiksi kutsuttiin: diplomi-insinööri Juho Savolainen Turussa, johtaja Otto Räikkönen Raumalla, kapteeni Juho Tirranen Vi-

Inkerin juhlat Terijoella 1929. Kuva Suomen Inkeri-liiton arkisto.

purissa, kauppias Eeva Läärä Hyvinkäällä, herrat Sakari Akkanen ja Matti Pönniö Terijoella, Matti Kähäri Pölläkkälässä, kauppias Juho Kekki Perkjärvellä, ylioppilas Tahvo Tiittanen Raudussa, herra Tahvo Ryöti Makslahdessa, herra Paavo Lipiäinen Sortavalassa, rouva Helena Kössi Käkisalmissa, herrat Mikko Ollikainen Petsamossa, Kaapre Pekkanen Kellomäellä, Juho Rautanen Joutsenon Honkalahdessa, Matti Virolainen Ensossa ja Antti Husu Kotkassa.¹⁵²

Tukea opiskeluun ja muuhun toimintaan

Mitä Inkerin pakolaiset Suomessa tekivätkin, oli kaikki suunnattu kotipuolen tulevaisuuden turvaamiseksi. Sellaiseksi sijoitukseksi miellettiin ensisijaisesti nuorten kouluttaminen Suomessa. Liitto antoi suosituksia opiskeluavustusten saamiseksi Kouluhallitukselta yliopistossa ja teknillisessä korkeakoulussa opiskeleville inkeriläisille ja haki Valtion pakolaisten avustuskeskukselta rahaa nimiinsä jakaen avustuksia alemman asteen oppilaitoksissa opiskelleille pakolaislapsille ja nuoril-

le. Apurahajärjestelmässä otettiin huomioon ne alat, joista valmistuisi tulevassa Inkerissä kysytyimpiä ammattilaisia.

Inkerin liiton suosituksilla oli arvonsa, kun Eino Jamalainen, Aleksanteri Barndik, Kalle Raski, Vihtori Siitonen ja Kalle Karvonen hakivat Kouluhallitukselta opintotukiaan. Liitto lähestyi myös Helsingin yliopiston konsistorin puheenjohtajaa inkeriläisen ylioppilas Onni Haimin asiassa. Hän jätti säädettyjen vaatimusten mukaisen hakemuksensa, vaan tuntui myönteiseen ratkaisuun olleen vähän toiveita. Asiaa lähdettiin selvittämään, koska ”kysymys Inkerin kansalliseksi asialle näin ollen oli ensiarvoinen”.¹⁵³

Tehtiin selkoa kuka, mitä ja kuinka paljon tukea tarvitsee ja käännyttiin Itä-Karjalan komitean kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen kirjelmällä AKS:n, Inkerin Ystävien, Karjalan Sivistysseuran, Suomalaisuuden Liiton ja Suomen Rajaseutuyhdistyksen puoleen tarkoituksena osoittaa valtionavustusten tarve.¹⁵⁴

Opiskelijat saivat opintotukensa valtion Pakolaisten Avustuskeskuksen määrärahoista, joita tämä sille jakoi. Tuen määrä vaihteli vuosittain. Esittelijäneuvos Esko Heilimon aloitteesta tehtiin eduskuntaryhmille esitys valtion menoarvioon saatavasta määrärahasta pakolaisten opiskelijoiden tukemiseksi. Itä-Karjalan komitea allekirjoitti muistion. Myös AKS kannatti asiaa.¹⁵⁵

Syyslukukauden aikana 1930 inkeriläisille opiskelijoille osoitettiin opintotukea yhteensä 16 000 markkaa. Avustukset jaettiin kahdessa erässä. Oheisesta luettelosta ilmenevät oppilaiden nimet ja opiskelupaikat.

1. Matti Virolainen, Viipurin reaalikoulu V l.	200:-
2. Eino Kekki, Viipurin klassinen lyseo IV l.	150:-
3. Leevi Virolainen, Viipurin suomalainen lyseo III l.	100:-
4. Matti Pellinen, Viipurin reaalikoulu V l.	100:-
5. Anna Tukia, Viipurin kauppaopisto II l.	200:-
6. Hilma Susi, Viipurin Talikkolan yhteiskoulu II l.	200:-
7. Matti Kähäri, Käkisalmen yhteiskoulu VII l.	250:-
8. Sanna Tiinus, Käkisalmen yhteiskoulu IV l.	250:-
9. Elvi Kirjonen, Käkisalmen yhteiskoulu IV l.	200:-
10. Aune Karhu, Käkisalmen yhteiskoulu IV l.	250:-
11. Inkeri Häyhänen, Imatran yhteiskoulu II l.	250:-
12. Matti Tukia, Helsingin yliopisto	400:-
13. Mikko Hokkanen, Turun kirkkomusiikkiopisto I l.	250:-
14. Elma Susi, Viipurin Talikkolan yhteiskoulu I l.	150:-

15. Toivo Susi, Imatran yhteiskoulu I l.	150:-
16. Maria Virolainen, Imatran yhteiskoulu I l.	150:-
17. Juho Kajava, Karkun kansanopisto	200 :-
18. Antti Kajava, Karkun kansanopisto	200:-
19. Anna Parkkinen, Päivölän kansanopisto	200:-
20. Elma Haukka, Jamilahden kansanopisto	150:-

Pakolaisopiskelijoiden opintotuki tuli näin ollen valtiolta. Sen sijaan muuhun toimintaan rahaa haettiin kaikkialta. Alfred Kordelinin säätiöltä haettu summa jäi vuonna 1924 saamatta. Samanlaisia anomuksia jätettiin vakuutusyhtiöille Salama, Suomi ja Kaleva sekä Suomen Osuuskauppojen Keskustoimikunnalle. Lisäksi avustusta haettiin Valiolta ja ulkoasiainministeriöltä. Sisäasiainministeriöltä saatiin 30 000 markkaa valtionavustusta toiminnan turvaamiseksi vuodelle 1924.¹⁵⁶ Suomalaisuuden Liitto ja Inkerin Ystävät ilmoittivat edustajiensa kautta luopuvansa oikeuksistaan Helsingissä 11. marraskuuta 1923 vietetyn Inkeri-juhlan tuloihin. Niistä siirrettiin 500 markkaa Inkerin Sivistysrahastoon, ja loput Liitto käytti pakolaisten valitustyöhön. Kaapre Tynni ilmoitti johtokunnalle syksyllä 1925 lähtevänsä suomen kielen kansansanakirjatyön stipendiaattina työskentelemään pakolaisten keskuudessa. Hän tarjoutui pitämään luentosarjoja pakolaisille työnsä ohella ja pyysi liitolta taloudellista tukea.¹⁵⁷

Juho Pusa uutisoi laajasti Perkjärvellä 14.–15.7.1928 pidettyä Inkeri-juhlaa *Karjala*-lehdessä, koska *Inkeri*-lehden ilmestyminen loppui varojen puutteeseen vuonna 1927. Juhlan tulo oli 10 000 markkaa. Se jaettiin puoleksi Liiton ja järjestelyissä mukana olleen Inkeriläisten Toimikunnan kanssa. Liiton 5-vuotisrahastossa marraskuussa 1928 oli 25 884:72 markkaa ja 50-vuotisrahastossa 14 147:04 markkaa. Säästötilillä oli 2 756:70 markkaa, käteisrahaa 1 000:70 markkaa, yhteensä 43 789:16 markkaa. Samana vuonna Terijoella vietetty Inkeri-juhlan voitto toi kassaan 8 515 markkaa. Siitä 1 000 markkaa siirrettiin 50-vuotiselle ja 4 000 markkaa 5-vuotiselle tilille.¹⁵⁸ Ei voi olla kunnioittamatta Liiton johtokunnan määrätietoisuutta kartuttaa varoja tulevan toiminnan hyväksi, vaikka kaikessa muussa se eli kädestä suuhun.

Myös Liiton tukijat olivat kartuttamassa sen varoja. Inkerin Ystävät ja Helsingin Inkeriläinen kerho järjestivät alkuvuodesta Inkeri-juhlia ja iltamia, joista ensimmäinen vietettiin Pohjalaisten osakuntien huoneistoissa 6. tammikuuta 1929.

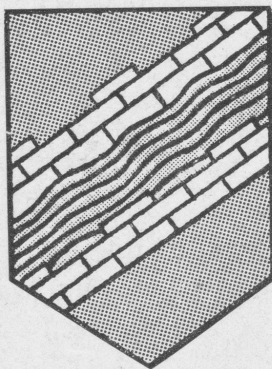
Yksi tuottoisa, joskin työläs, tapa parantaa taloudellista tilannetta oli valtakunnallisen rahankeräyksen järjestäminen. Inkerin Liiton iloksi sisäisainmis-

Inkeri-iltama

18 p:nä tammikuuta 1929, kello 20

Pohjalaisten
osafunnan huoneustossa
(Ostrobotnia)

Museokatu 10

Järjestävät:

INKERIN LIITTO, INKERIN YSTÄVÄT JA
HELSINGIN INKERILÄINEN KERHO

194

Smk. 15:—

Inkeri-juhlien lisäksi järjestettiin myös Inkeri-iltamia.

teriö myönsi sille vuonna 1930 luvan kerätä rahaa yhden vuoden ajan. Tehtävään lupautui heti 30 henkeä. Rahaa tarvittiin ulkopuolisten palvelujen ostamiseen, painotuotteiden hankkimiseen, stipendien jakamiseen inkeriläisille opiskelijoille, matkakuluihin, luentopalkkioihin ja moniin muihin tarpeisiin.¹⁵⁹

Välillä sattui yllätyksiä. Sisäasiainministeriö oikeutti Valtion Pakolaisavustuskeskuksen suorittamaan Inkerin Liitolle pakolaishuollolle kertyneistä satunnaisista tuloista 9 136 markan 70 pennin määrärahan valistustyön tukemiseksi.¹⁶⁰ Opetusministeriö myönsi puolestaan 2 400 markkaa opintopiirityön tukemiseksi. Tehtailija Wilhelm Gabriel Sohlberg lahjoitti 500 markkaa.

Yhteistyö ja heimotyö

Kantasuomalaisten tukijoittensa avulla Liitto pääsi lähestymään tärkeitä viranomaisia. Sisäasiainministeriön esittelijäneuvos Esko Heilimo valtuutettiin neuvottelemaan ulkoasiainministeriön myöntämien maahantulolupien helpotuksista inkeriläisille ja kirjeenvaihtomahdollisuuden järjestämisestä Inkeristä Suomeen ja takaisin ministeriön kuriiripostina. Tämä onnistuikin, koska samalla Suomen viranomaiset saivat ensikäden tietoja Inkerinmaan alati muuttuvasta tilanteesta. Inkeriläiset itsekään eivät jääneet toimeettomiksi. Juho Tirranen kävi ulkoasiainministeri E. N. Setälän luona puhumassa inkeriläisten pakolaisten pääsystä Suomeen ja paluusta Inkeriin. Elettiin vuotta 1926.¹⁶¹

Itsenäisyyden Liitto tarjosi Inkerin Liitolle yhteistyötä asioissa, jotka olivat liitoille yhteisiä. Sellaiseksi muodostui esitys opetusministeriölle heimo-opin ottamisesta koulujen opetusohjelmiin. Inkerin Liiton johtokunta kannatti asiaa, ja puheenjohtaja sekä sihteeri laittoivat nimensä kirjelmään. Siinä pyydettiin opetusministeriötä jättämään kuitenkin toistaiseksi määrittelemättä aineessa käytettävä oppikirja, koska kirjelmän laatijoiden mielestä tarkoitukseen jo oli sopivia kirjoja. Myös Suomen oppikoulujen opettajaneuvoston kokouksessa opettajat pohtivat heimo-opin opetuksen järjestämistä valtakunnallisesti. Tästä tiedotti tilaisuudessa mukana ollut Liiton sihteeri Juuso Mustonen, opettaja hänkin.¹⁶²

Aloitteista ei ollut pulaa, ja rohkeuttakin riitti. Koska Inkerin Liitto katsoi heimoasioiden hoidon ulkoasiainministeriössä Inkerin osalta poikenneen Liiton näkemyksistä, sen johtokunta kääntyi Itä-Karjalan komitean, Akateemisen Karjala-Seuran ja Karjalan Sivistysseuran puoleen ja pyysi niitä mukaan Liiton taholta ministeriölle jätettävään muistioon. Esityksessä ehdotettiin, että ministeriö mää-

Kirjailija ja Inkerin Liiton sihteeri Antti Tiittanen. Kuva Suomen Inkeri-liitto.

räisi heimoasioita hoitamaan alaan perehtyneen virkamiehen. Liiton johtokunta valtuutti esittelijäneuvos Esko Heilimon jouduttamaan ulkoasiainministeriön kaavaileman Inkerin oikeuskomitean muodostamista ja koollekutsumista.¹⁶³

Viron Inkeri tuotti Liitolle ja muille heimojärjestöille omat huolensa. Inkeriläisten lisäksi AKS:n ihmisiä kävi siellä tutustumassa tilanteeseen. Heidän matkojensa antia uutisoitiin *Suomen Heimo* lehdessä. Viron Inkerissä pääsi sentään käymään, ja suomenkielisen toiminnan parantamiseksi siellä voitiin ainakin neuvotella Viron päättäjien kanssa. Sen sijaan varsinaiselle Inkerinmaalle portit olivat kiinni. Tämän vuoksi AKS piti Viron Inkeriä tärkeänä linkkinä yhteistoiminnassaan Inkerin Liiton

kanssa. Kun inkeriläinen opettaja Juho Susi oli tarjoutunut Liiton palvelukseen valistustyöntekijäksi ja laulunohjaajaksi Viron Inkerissä, hänen toimintansa rahoittamista tiedusteltiin Viron hallitukselta ja Suomen Tallinnan lähettiläältä tohtori Rudolf Holstilta. Samalla Liitto kannatti AKS:n aloitteesta tehtävää useiden heimojärjestöjen yhteistä esitystä Viron Inkerin valistusolojen vakiinnuttamisesta.¹⁶⁴

Inkeriläisten opiskelijain yhdistys Helsingin yliopistossa hakeutui Liiton ala-osaosastoksi. Yleisessä kokouksessaan opiskelijat päivittivät sääntönsä ja lähettivät ne Liitolle tarkistettavaksi.¹⁶⁵ Opiskelijoiden liittymistä järjestötoimintaan oli pidettävä erityisen tervetulleena, olihan ylioppilasyhdistys toiminut sivistys- ja kulttuuritoiminnan hyväksi Inkerissä jo perustamisestaan asti vuonna 1891.¹⁶⁶

Inkerin Liitto koki järkytyksen helmikuussa 1927, kun tuli tieto sihteeri Antti Tiittanen katoamisesta. Kerrottiin hänen, tapansa mukaan, lähteneen kävelemään Helsingin lahden edustalla ja jääneen sille tielle. Tiittasen veroisen henkilön löytäminen ja, vieläpä nopeasti, oli työn takana. Tilapäisesti Anttia tuuraamaan suostui hänen vaimonsa Irene.¹⁶⁷

Alati laajentunut suhdeverkosto toi Inkerin Liitolle epätavallisiakin tarjouksia. Kirjailija Maila Talvio kääntyi Liiton puoleen pyytäen hankkimaan hänelle valokuvia Inkerinmaan hautuumaista ja haudoista tekeillä olevaan teokseensa.

Talvion pyyntö herätti Liiton johtokunnassa laajaa keskustelua. Oltiin yhtä mieltä siitä, että valokuvien hankkiminen Inkeristä oli sinänsä arvokasta. Toisaalta Liitolla ei ollut mahdollisuuksia toteuttaa Talvion pyyntöä Inkerissä vallitsevien olojen vuoksi. Asiaa päätettiin silti pitää vireillä.¹⁶⁸

Inkerin Liitto sai alkuvuodesta kutsun tulla mukaan Viipurissa Kalevalan päivänä 1928 pidettävään heimo- ja pakolaisjärjestöjen yhteiseen neuvottelukokoukseen. Jukka Tirranen ilmoitti, että Itä-Karjalan komitea ja Aitosuomalainen kerho soivat Liitolle tilaisuuden osallistua juhlan järjestelyyn ja mahdolliseen tuottoon.

Pakolaishuolto ja valistustoiminta olivat arkielämän mielekkyyden tärkeimpiä ylläpitäjiä. Inkerin Liitto teki asian eteen voitavansa. Yhteistoiminta heimojärjestöjen kanssa nosti oman työn arvostusta, ja pienetkin onnistumiset tuottivat tyydytystä. Aivan eri tason asia oli, kun Liitto kutsuttiin valtakunnan korkeimmalla tasolla tapahtuviin neuvotteluihin tasavertaisena toimijana. Juuri tässä ominaisuudessa Liitto sai kutsun pääministeri Svinhufvudin luona 1. joulukuuta 1930 pidettyyn ministerivaliokunnan neuvotteluun. Siinä pohdittiin pakolaishuollon ja valistustoiminnan tilaa. Asiantuntijoina olivat mukana Valtion Pakolaisavustuskeskuksesta pankinjohtaja, varatuomari Lasse Hyvärinen ja kapteeni Juho Tirranen. Heimojärjestöjä edusti eversti Paavo Talvela.¹⁶⁹

Inkerin Liiton toiminnan aloittamisesta tuli kuluneeksi kymmenen vuotta 25. syyskuuta 1932. Muistojuhla ja illalliset järjestettiin hotelli Helsingissä. Tilaisuuteen osallistui Heimojärjestöjen Keskusvaliokunta, Akateeminen Karjala-Seura, Naisylioppilaiden Karjala-Seura, Karjalan Sivistysseura, Suomalaisuuden Liitto, Itä-Karjalan Komitea, Karjala-Kerhojen Keskusliitto, Valtion Pakolaisavustuskeskus ja Inkeriläisten Toimikunta.¹⁷⁰ Tapahtuman merkeissä tasavallan presidentti P. E. Svinhufvudille luovutettiin Inkerin pöytälippu ja Liiton muistojulkaisu. Presidentti otti huomionosoitukset henkilökohtaisesti vastaan.¹⁷¹

Inkerin Liiton kymmenvuotisjuhlan yhteydessä Juuso Mustonen ehdotti erikoisen Inkeri-päivän järjestämistä. Asian kehittäly jätettiin hänen ja Juho Tirrasen tehtäväksi. Kyseessä oli tiettävästi ensimmäinen vastaava esitys valtakunnallisesti vietettävästä Inkeri-päivästä.¹⁷²

Inkeri-aiheisesta luentosarjasta tuli menestys alusta alkaen. Niitä järjestämään asetettiin toimikunta, johon kutsuttiin professori Väinö Salminen, maisteri Kaapre Tynni ja Liiton sihteerinä Juuso Mustonen. Muutaman vuoden ajan luentoja järjestettiin lähinnä Helsingissä. Tynnin ehdotuksesta vuodesta 1938 lähtien niitä pidettiin myös Turussa, Kotkassa, Viipurissa ja Terijoella. Puhujiksi lupautuivat

kasvitieteen professori Harry Waris, Inkerin tutkija, kansatieteilijä maisteri Lauri Laiho, arkeologian professori A. M. Tallgren ja maisteri Kaapre Tynni. Paikallisia inkeriläisjärjestöjä veloitettiin huolehtimaan luentotilojen varaamisesta ja tiedottamisesta. Kulujen kattamiseksi laskettiin tarvittavan 4 500 markkaa, jotka anottiin Valtion luentolautakunnalta.¹⁷³

Inkeriläisten äänenkannattaja Inkeri-lehti alkoi ilmestyä Suomessa 1. marraskuuta 1922. Kyseessä oli aikakausjulkaisu, joka näki päivänvalon kahden viikon välein, kuukauden 1. ja 15. päivinä. Lehti oli kooltaan 190 x 250 mm, ja sisälsi 32 sivua. Etukannessa luki, että toimituksen muodostivat Antti Tiittanen ja Erkki Räikkönen, joista viimeksi mainittu oli vastaavana. Toimitus sijaitti Helsingissä Erottajalla talo 4 as. 7. Se oli avoinna arkipäivisin klo 10–12 aamupäivisin ja klo 6–7 iltapäivisin. Tilaushinnaksi marraskuusta vuoden loppuun ilmoitettiin 6 markkaa. Koko vuosikerta maksoi 36 markkaa. Sisällöllisesti lehteen kuului kolme osa: kuulumisia Inkeristä, Suomesta ja Venäjältä.

Erkki Räikkönen ja Itsenäisyyden Liitto

Inkerin Liitto oli yhteistyössä useiden heimojärjestöjen kanssa. Lähinnä olivat kuitenkin Suomalaisuuden Liitto, Akateeminen Karjala-Seura ja Itsenäisyyden Liitto. Itsenäisyyden Liiton sihteerinä ja puheenjohtajana oli toiminut inkeriläinen Erkki Räikkönen. Pietarissa 1900 syntynyt Erkki Aleksanteri Räikkönen pakeni Suomeen Venäjän vuoden 1917 tapahtumia. Hänen nuoruusvuotensa olivat myrskyisiä ja täynnä tapahtumia. Räikköistä voidaan luonnehtia oman tiensä kulkijaksi, lahjakkaaksi ja aikaansaavaksi. Hänestä syntyneestä yleiskuvasta päätellen hän ei ollut kovin sovitteleva luonne.

Erkki Räikkönen kirjoitti ylioppilaaksi Suomessa 1920, ja pian sen jälkeen liittyi

Erkki Räikkönen suojeluskuntapuvussa. Kuva Tapani Nokkalan kokoelmasta.

Karjalan retkikuntaan. Hänen aatemaailmansa oli jyrkästi neuvosto- ja venäläis-vastainen. Palattuaan sotaretkeltä vuonna 1921 Räikkönen kirjoittautui Helsingin yliopistoon. Onkin luonnollista löytää hänet pian Akateemisesta Karjala-Seurasta, jonka perustajajäseniin hän kuului, ja jonka sihteerinä hän toimi kaksi ensimmäistä vuotta. Tämän jälkeen syntynyt pesäero AKS:ään liittyi tiettävästi siihen, ettei Räikkönen hyväksynyt puheenjohtaja Elmo Kailan tiukan kurin vaatimusta seurassa. Räikkönen ei myöskään sisäistänyt AKS:n kansallisen eheyttämisen ohjelmaa, johon liittyi voimakas pyrkimys vahvistaa suomen kielen asemaa ja kielteinen suhtautuminen ruotsin kielen asemaan Suomessa.

Itsenäisyyden Liiton valtuuskuntaan ja johtokuntaan kuului Suomen politiikan ja yhteiskuntaelämän merkkihenkilöitä. Niinpä järjestö kutsui kunniajäsenikseen presidentti P. E. Svinhufvudin, Suomen lipun syntyyn vaikuttaneen taidemaalari Akseli Gallen-Kallelan ja säveltäjä Jean Sibeliuksen. Vuoden 1930 jäsenluettelon mukaan kaupungeissa asuneita vuosijäseniä oli 3 078 ja maaseudulla 2 410. Lippuvalan tehneitä jäseniä oli 28. Lisäksi oli 24 lahjoittajajäsentä.¹⁷⁴ Liitto järjesti maanpuolustus-, lippu- ja itsenäisyysjuhlia.

Toimintansa alkuvuosina Itsenäisyyden Liitto esitti ajatuksia tiiviimmästä pohjoismaisesta yhteistyöstä. Räikkösen mukaan Suomen oli syytä laajentaa yhteistyötä ja turvautua siihen mahdollista Neuvostoliiton uhkaa vastaan. Lopulta Räikkönen ajautui ihaillemaan Adolf Hitlerin natsi-Saksaa. Silloin Itsenäisyyden Liitossa alkoi kato, ennen kaikkea maltillisesti ajatelleiden jäsenten joukosta. Räikkösen kannatti kansallissosialismia myös toimittamassaan Kustaa Vaasa -lehdessä koko sen ilmestymisaikana talvisodasta vuoteen 1943. Räikkösen toimittama Itsenäinen Suomi-lehti alkoi ilmestyä hänen sihteerikautensa lopussa 1928 ja päättyi 1946, jolloin hän muutti Ruotsiin.

Erkki Räikkönen toimi perustamansa liiton sihteerinä vuosina 1926–1928 ja puheenjohtajana 1930–1933. Tämäkään ei ollut kaikki. Maisteriksi valmistuttuaan vuonna 1927 Räikkönen toimi presidentti P. E. Svinhufvudin yksityissihteerinä hänen kuolemaansa asti jatkosodan lopussa. Läheinen tutustuminen presidenttiin inspiroi Räikköstä kirjoittamaan 500-sivuisen opuksen Svinhufvud ja itsenäisyysenaatti. Kirja ilmestyi 1935. Samalla Räikkönen oli *Suomen Vapausodan* päätoimittajana 1932–1938 ja Sanatar Kustannus Oy:n toimitusjohtajana vuosina 1932–1938.¹⁷⁵

Kaksi kertaa viikossa ilmestyvä *Inkeri*-lehti ei miltään osin täyttänyt Erkki Räikkösen henkisiä, eikä toiminnallisia pyrkimyksiä. Hänen mielessään alkavat

kangastaa suuremmat haasteet. Niihin hän tarttui koko nuoruutensa innolla ja tarmolla.

Räikkösen erottua *Inkeri*-lehdestä sen vastaavaksi toimittajaksi pyydettiin agronomi Juhani Kurikka.¹⁷⁶ Sanomalehtityö ei ollut Kurikan alaa. Lisäksi *Inkeri*-lehti tuli taloudellisesti hädin tuskin toimeen. Se oli liian pieni kooltaan ja ilmestyi liian harvoin voidakseen saada mainostuloja. Numerosta toiseen toistuneet keskinäisen vakuutusyhtiö Salaman ja Kansallis-Osake-Pankin mainokset eivät tuoneet toimituksen kassaan kovinkaan suuria summia. Tilausmaksujenkin tulot olivat nimelliset.

Inkeriläisillä oli syytä panna merkille, että ”ommiin poikiin” kuulunut Erkki Räikkönen oli saanut aikaan merkittävän ja toimivan järjestön, jonka veroisesta Inkerin Liitto olisi voinut vain haaveilla. Hän toimitti kahta lehteä, ja ne ilmestyivät säännöllisesti. Yksi Itsenäisyyden Liiton keskeisimmistä tavoitteistahan oli kantasuomalaisten jäsenmäärän kartuttaminen, mikä olisi lisännyt myös sen vaikutusmahdollisuuksia.

Vapaa Karjala ja Inkeri

Liiton ponnistuksista huolimatta *Inkeri*-lehti jatkoi kitumistaan, kunnes varojen puutteessa se alkoi ilmestyä vain kerran kuussa. Inkerin Liiton johtokunta otti kyllä vastaan Suomen Yleisen Sanomalehtitoimiston tarjouksen osallistua Viron sanomalehtinäyttelyyn, silti lehteä tekevien ja tukevien mieli oli varmaan apea. Tähän Tallinnaan tapahtumaan vuonna 1926 oli sopinut ajallisesti kontra-amiraali Johan Pitkan itsenäisyystaiseluihin liittyneiden muistelmien julkaiseminen *Inkeri*-lehdessä.¹⁷⁷

Inkeri-lehden propagandanumeron vapaakappaleiden määrää vähennettiin vuonna 1927 lehden vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi. Kesä- ja heinäkuun lehdet julkaistiin kaksoisnumerona. Kirjapainotyön kilpailuttaminenkaan ei auttanut. Lisäksi alkuvuodesta 1927 saatiin tieto, että sisäasiainministeriö hylkysi Liiton avustushakemuksen. Koitti totuuden hetki – lehti lopetettiin.¹⁷⁸

Liitto ei tästä syystä voinut enää jakaa lehtensä vapaakappaleita muille lehdille, eikä siten saanut niitä myöskään itselleen. Voidakseen seurata tilannetta käännyttiin muutamien yksityishenkilöiden puoleen ja pyydettiin heitä lukemaan tiettyjä lehtiä sekä toimittamaan leikkeet sihteerille. Helpotti tuntuvasti, kun sisäasiain-

ministeriön esittelijäneuvos Esko Heilimo hankki Liitolle erikoisluvan rajantakaisen *Vapaus*-lehden, kirjallisuuden ja julkaisujen saamiseksi. Näin Liiton sihteeriksi ja *Inkeri*-lehden vastaavaksi toimittajaksi toistaiseksi valittu ylioppilas Lauri Jaakkimainen sai ainakin seurata poliittisia tapahtumia. Liiton kanslian hoito ja kanslistin toimi lakkautettiin toistaiseksi. Suomi-Seura tarjosi ystävällisesti tilaa Liiton arkiston säilyttämiseksi. Samassa huoneessa saatiin pitää myös johtokunnan kokouksia.¹⁷⁹

Tilanne sai uuden käänteen, kun Itä-Karjalan komitea ja Inkerin Liitto ryhtyivät neuvottelemaan yhteistyöstä lehtiasiassa. *Vapaa Karjala* -lehden toimitusneuvostoon valittiin Liiton puolesta pastori Juhana Varjoavaara ja sihteeri Lauri Jaakkimainen. Vapaan Karjalan ”Inkerin osaston” hoitajaksi suostui konttoristi Juho Pusa.

Itä-Karjalan pakolaisille tarkoitettu viikkolehti *Vapaa Karjala* oli Karjalan kansalaisliiton Itä-Karjalan komitean äänenkannattaja. *Inkeri*-lehti oli samassa asemassa. Yhteisenä nimittäjänä kummallakin oli ollut pakolaisia koskevien tapahtumien uutisointi lähtöalueilta sekä Neuvostoliiton tilanteen seuraaminen ja esitleminen. Lehtiä yhdisti myös se, että kumpikin oli pidättyväinen Suur-Suomi aatteiden levittämisessä. Lehtien yhteen liittymisessä oli järkensä, vaikka kumpikin hoiteli omaa reviiiriään. Tarkoituksena oli saada ennen kaikkea taloudellista synergiaetua. *Vapaa Karjala* oli kamppailnut samoista julkisten varojen avustuksista ja vaappunut ilmestymisen ja sulkemisen välimailla. Itä-Karjalan komitean kädenojennus Inkerin Liitolle oli joka tapauksessa kaunis ele.¹⁸⁰ Inkerin Liitto päätti siitä lähtien pitää *Vapaata Karjalaa* omana äänenkannattajanaan.¹⁸¹

Jokin lehtien yhteistyössä oli ilmeisesti hiertänyt tai ei ainakaan tyydyttänyt kaikkia. Oireena tästä on pidettävä Kaapre Tynnin Liiton johtokunnalle vuoden 1934 alussa esittämää ajatusta uuden kuukausilehden perustamisesta. Tynnin mukaan se tulisi ajamaan yksinomaan Inkerin kysymystä. Lehteä tulisi julkaisemaan oma kustannusosuuskunta. Hän selosti johtokunnalle lehden toimittamisen perusteita ja esitti ehdotuksen talousarvioksi.¹⁸² Tätä pidemmälle asia ei edennyt.

Vapaan Karjalan, kuten *Inkerin* ja sen edeltäjien ilmestymispaikka muuttui vuosien varrella. *Kirjasalon Sanomat* painettiin Viipurissa ja *Inkerin Sanomat* Käkisalmissa, kunnes toimitus ja painatus siirtyivät Helsinkiin. *Vapaa Karjala* muutti Sortavalasta Viipuriin 1923, kunnes ilmestyminen loppui 1939. Aluksi, siis vuodesta 1928 lähtien, *Vapaa Karjala* tarjosi *Inkerille* oman palstansa. Kolme vuotta myöhemmin yhteisen lehden nimeksi tuli *Vapaa Karjala ja Inkeri*. Talvisodan kynnyksellä lehti ilmestyi kansalaisliiton lehtenä nimellä Karjala–Inkeri.¹⁸³

linin kosto ei ole vielääkään tyydytetty
Kolmetoista syytettyä teloitettu, mutta uusia pidätyksiä
toimitetaan joka päivä

sin määräyksen mukaisesti Moskova tšotškilaisjuttuun ennen t. k. 1 päivää, aliaamuna kello puoli neljä rat sota-oukouden jäsenet paili istuntoosalla neuvoteltuaan tseman tuntia. Oikeuden dohtaja Ulrich luki tuomion odon, joka oli niin pitkä, että tääminen vei yli puoli tuntia. syytetyt Radek ja Sokolnikov tin kaikkien yllätykseksi 10 si vankeuteen samoin kuin ja Strolov. Kaikki muut syy-sensijaan tuomittiin kuole-Hoidin armonanomukseksena tin ta tuomion tseman tse-

sen puna-upseerin pidättämisestä. Jännityksellä seurataan, mihin tämä vanrallinen toimenpide tulee johtamaan.
Uusia pidätyksiä.
 Tuskin on teloituslaukausten syyskä kalku lakamut kiirinnästä, kun jo kilreisesti lavastetaan uusia tuholaishuttuja. Sanomalehdet ovat jo julkaisseet pitkiä luetteloja syy-teennäistä, joiden joukossa on mää yllättävimpää nimä. Rouva Litvinov esimerkiksi kuuluu näihin epäilyksenalaisiin! Samoin tuomitun Sokolnikovin puolis, vaikka hän on aikoinaan toiminnut GPU:n ammoina Moskovan teloitusten kor-

ajoin, alvan tarpeekseen. Alnoa, mitä hän oikeastaan ei saa, on siis valo, myöskään ei hän saa kuulla mitään ääntä, sillä kaikki tapahtuu äänettömästi.
Lajinmatkkaan hermot eivät kuu- lemma kestä tätä hommaa enem-min kuin korkeintaan pari kolme kuukautta. Ja niin pian kuin asian-omainen on ilmoittanut olevansa halukas tunnustamaan, saa hän opetella sokean kirjaimet ja opas-keila ulkoa »tunnustuksensa», t.s. sen jutun, jota häneltä vaaditaan oikeudessa. Noin neljässä kuukau-dessa on asianomainen tavallisesti kypsäpynt valmiiksi ja osaa hyvin läkensä.

Inkerilaisten Yhdistys r.y:n toiminta
vaatii tiiviimpää keskitystä

Yhdistyksen puheenjohtaja kuvailee haastattelussa uusia suunnitelmia

den välityksellä Inkerin ääni pääsi julkisuuteen.
 — Nyt on toidin. Toidin monessa suhteessa. Kaikki ne entiset valosat suunnitelmat ja mahdollisesti nyt vain haaveksi nimittettävät las-kehmat on sikä muokannut oudoiksi ja tavoittamattomiksi. Inkerissä val-litsevat otot ovat muodostuneet heinomme jäsenille tuskaiseksi kor-pivaalukseksi, jota ajateltaessa sy-dintä viihdo, peräti toisenlaisiksi kuin mitä oltiin toivottu. Sen vuoksi täällä oleskelevien inkeriläisten tol-muunkin on saanut muodollisesti entisest erävän huoleen. On muo-dostunut, kuten edellä on viitattu, sääntöpohjainen toimintamuto jär-jestölle, jossa on toistatuhatta jä-

Viho
Pako
oike
 Tasa-
 kunn 21
 sella 0
 paikka
 hepkiö
 kinaala
 nimensi
 lempan
 poikkeu
 joukoku
 1917 se
 väni ar
 Hake
 tion ps
 sunto.
 Passi
 seen,
 muutta
 sälle m
 sempi
 1917

Vapaa Karjala ja Inkeri alkoi ilmestyä vuodesta 1931.

Inkeri-lehden uuden henkisen nousun aikaan osui Kaapre Tynnin esitys koota aineistoa Inkerin vapaustaistelun 10-vuotispäivälle omistettuun julkaisuun. Joh-tokunta kannatti ehdotusta, ja Tynni sai tehtävän hoidettavakseen. Hänen apu-laisikseen valittiin ylioppilaat Eino Jamalainen ja Lauri Jaakkimainen. Mustonen kirjoitti selitysvihkosen SKS:n kustantamaan Inkerin karttaan. Hanke kesti kauan. Välillä tuntui, ettei kartta ilmestyisi koskaan. Sama mies oli laatinut kirjoituksen Inkeristä suomalais-ugrilaisen kulttuurikokouksen juhlaulkaisuun, josta otettiin myös eripainos.

Eero Ilmari Haapakoski ja Inkerin lippu

Tuntuu oudolta, että Liiton johtokunnalle Iisakki Latun esittämä väripiirros In-kerin lipun ja Inkerin vaakunan malleiksi ei herättänyt sen suurempaa huomio-ta. Toinen merkille pantava havainto liittyy siihen, että Kirjasalossa tapahtuneen Inkerin lipun laskemisen jälkeen se muistetaan vain muutaman kerran Liiton omaisuuden luetteloimisen yhteydessä.¹⁸⁴ Lipusta ei ole mainintaa hallituksen,

Inkerin lippu.
Kansallisarkisto,
Inkerin arkisto.

eikä johtokunnan pöytäkirjoissa, ei kesäjuhlien, eikä vuosijuhlien sanomalehtislostuksissa. Itsenäisyyden Liitto teki Suomen lippua ahkerasti tunnetuksi, ja tässä mielessä se ainakin olisi voinut toimia esikuvana Inkerin Liitolle. Olihan Inkerin lippu olemassa. Se tuli esiin vasta kymmenen vuotta myöhemmin sen vihkimisen jälkeen. Tarkka tieto lipun vihkimisajankohdasta kuitenkin puuttuu. Seuraava maininta lipusta löytyy vasta jatkosodan aikana.

Lattu toi nähtäväksi värikuvan lipusta Liiton johtokunnalle 1. marraskuuta 1930. Suunnilleen A 4:n kokoisessa kartongissa Iisakki Latun piirtämän lipun alla lukee: ”Kapteeni E. I. Haapakosken Inkerin rykmentille suunnittelema ja Väliai-

kaisen Hoitokunnan hyväksymä. Piirsi I. Lattu 1930. Lipun pituus 18 mittayksikköä ja leveys 11.” Tämän tiedon on lainannut tunnettu suomalainen heraldiikan asiantuntija Kari K. Laurila 1989 julkaisemaansa kirjaseen *Inkeri. Vaakuna ja lippu*. Hän toteaa, että alun perin Länsi-Inkerissä 1919 toimineelle Inkerin rykmentille piirtämäänsä lippuun Haapakoski oli valinnut Ruotsin keskiaikaisen vaakunan värit. Tukholman varuskammiossa nähtävinä olevien Inkerin vaakunoiden värit ovat kaukana Latun esittämästä ja Laurilan toistamista. Värit ovat nimittäin siniharmaat. Koska meillä ei ole muuta näyttöä kuin Iisakki Latun piirros, voidaan olettaa vaakunan ja ensisijaisesti Inkerin Lipun värien olevan Iisakki Latun luomuksia.

Otteessa Pohjois-Inkerin Hoitokunnan ylimääräisen kokouksen pöytäkirjasta 11. maaliskuuta 1921 § 15 kerrotaan, että ”Vahvistetaan Inkerin lipun väri ja koko seuraavasti: pohja keltainen; risti sininen; ristin reunamaviivat: tiilenpunaiset. Koko korkeus: 100 cm.: 35 keltaista, 5 punaista, 20 sinistä, 5 punaista, 35 kelt. Pituus 150 cm.: 45 keltaista, 5 pun., 20 sinistä, 5 pun. 75 keltaista. Otteen oikeaksi todistavat M. Kälviäinen ja J. Tirranen. Samassa esitetään Inkerin lipun piirustus mittasuhteineen.¹⁸⁵

Latun esittämästä piirroksesta Laurila toistaa Inkerin lipun väriskaalan: ”tausta on krominkeltainen, skandinaavinen risti sinoberinpunainen, jonka päällikkeenä koboltinsininen risti.” Lipun mittasuhteet ovat 18 (5+ 0,5 +2 +0,5 +10): 11 (4 + 0,5 + 2 + 0,5 + 4). Myös toisenlaisia mittasuhteita on käytetty, Laura huomauttaa. Hänen kirjassaan esitetään kynäpiirros Inkerin lipun luonnoksesta.

Luettuani satoja sivuja hoitokunnan pöytäkirjoja en ollut tavannut niissä mainintaa, joka millään tavalla olisi liittynyt lippuun. Tämän vuoksi Laurilan kirjassa esittämä väite, että ”lippu sai suojelemaan vastaanoton vapautetuilla alueilla ja kansa otti sen omakseen sekä näin pataljoonan lipusta tuli koko Inkerin lippu”¹⁸⁶ vaikuttaa lähinnä hyväuskoiselta kaunopuheisuudelta. Laurilan mukaan Inkerin vapaajoukolla sen ensimmäisessä hyökkäyksessään Länsi-Inkerissä 12. toukokuuta 1919 oli mukanaan oma lippu.¹⁸⁷ Lähdeviitteitä Laurila ei kuitenkaan esitä.

Jos vuonna 1919 käyttöön otettu Inkerin lippu olisi taisteluissa tai muissa olosuhteissa kärsinyt tai tuhoutunut, on todennäköistä, että tapahtumasta olisi säilynyt edes jonkinlainen merkintä jossakin Inkerin pataljoonan tai rykmentin asiakirjoissa. On hämmästyttävää, että Kansallisarkistossa ja Suomen Inkeri-liiton arkistossa Inkerin rykmenttiä ja myöhemmin Inkerin Liittoa koskevista asiakirjoista on lipusta löytynyt vain muutama maininta.

Merkillistä tässä lipputarinassa on myös se, että muutamasta mustavalkoisesta aikalaisvalokuvasta on Inkerin lippu tunnistettavissa. Varmimmin lipun näkee

sen noston ja laskun yhteydessä Pohjois-Inkerin erikoispataljoonan lakkauttamiseen liittyneessä jäähyväisparaatissa Kirjasalossa 5. joulukuuta 1920. Mainitusta Lauran kirjasta löytyy valokuva myös Pohjois-Inkerin vapaajoukkojen lipun vihkimistilaisuudesta 8.9.1919 ja lippuvartiosta.¹⁸⁸

Inkerin lipun syntyjen selvittelyn perusongelmaksi on muodostunut hyväksyttävien lähdeviitteiden puute, ja julkaistujen tietojen kritiikitön myöhempi lainaaminen. Vaikuttaa siltä, että näin on käynyt muun muassa Kari Lauran kohdalla. Hän on luottanut Iisakki Latun piirtämän lipun mallikuvaan ja siinä olevaan lipun syntyyn liittyvään tekstiin. Käytössä olevan tiedon perusteella Inkerin lipun taustoja ei voida pitää selvinä. Jotain meillä on kuitenkin tiedossa, niin lipun suunnittelijasta kuin lipun vaiheistakin. Ilmari Haapakosken nimen liittymisessä Inkerin suomalaisuuteen on ollut paljon sattumanvaraista. Lähtökohtaisesti mikään ei viitannut siihen, että hän jättäisi jälkensä Inkerin historiaan.

Eero Ilmari Haapakoski syntyi Sortavalassa 27. helmikuuta 1893. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin Suomalaisesta normaalilyseosta 1911. Haapakoski merkittiin saman vuoden toukokuussa Helsingin yliopiston nimikirjaan ja poistettiin ylioppilasluettelosta kevätkaudella 1913. Samana vuonna hän löytyi kirjoilta taideteollisuuskoulusta, silti hän ei suorittanut yhtäkään kurssia. Haapakoski kirjoittautui yliopistoon uudelleen syyskuussa 1915, ja hänet poistettiin kirjoista kevätlukukaudella 1917. Hän saattoi opiskella yksityisesti jossakin Helsingin korsepäniilikkeessä, vaikka toistaiseksi siitä ei ole saatu varmistusta.

Seuraavaksi löydämmekin Ilmari Haapakosken osallistumassa Suomen Vapaussotaan, kuten Suojeluskuntain Yliesikunnan henkilötietomerkintä antaa hänestä tietää. Siitä alkaa nuoren miehen sotilasura: reservikornetti 1919, aktiiviupseerikurssi Suomen kadettikoulussa 1920, puolen vuoden opetus Ecole d'application de Cavalierissä Saumurissa Ranskassa vuosina 1920–1921.¹⁸⁹ Haapakosken omakätisesti Saumurissa 8.4.1921 kirjoittama kaksisivuinen uskollisuudenvala luultavasti avasi hänelle mahdollisuuden nousta urallaan. Vuonna 1926 hän toimi Suojeluskuntain Yliesikuntapäällikön Lauri Malbergin¹⁹⁰ adjutanttina, nyt jo kapteenina. Haapakoski komennettiin elokuussa 1928 puoleksi vuodeksi Hämeen ratsurykmenttiin. Komennuksen päättymiseksi on merkitty 1.2.1929. Kapteeni Eero Ilmari Haapakosken elämä katkesi 23.4.1929.

Missä välissä ja milloin hän sai kosketuksen Inkeriin niin, että hän innostui suunnittelemaan Inkerin lipun? Palataan 1910-luvulle. Hajanaisten tietojen yhdistäminen ja rinnastaminen antaa kuvan siitä, että ylioppilas Ilmari Haapakoski olisi vuosina 1913 ja 1914 jonkin aikaa asunut alivuokralaisena Suomalaisen teat-

*Ilmari Haapakoski vaimonsa Inkeri Marian kanssa.
Kansalliskirjasto. E. I. Haapakosken kokoelma.*

terin inkeriläissyntyisen näyttelijä Iisakki Latun asunnossa Helsingissä osoitteessa Pohjoinen rautatienkatu 17. Siellä Eero tutustui Latun tyttäreeseen Inkeri Mariaan. Nuoret avioituivat. Näin Iisakki Lattu, lahjakas mies ja hyvä piirtäjä hänkin, sai vävykseen kuvataiteilijan. Kaikki muu, mikä liittyy Inkerin lipun syntyvaiheisiin, onkin hämärän peitossa.

Loppuen lopuksi me tiedämme Inkerin lipusta yllättävän vähän. Oikeastaan vain sen, että se on olemassa. Tekisi mieli uskoa, että oman lipun saaminen taistelutantereelle oli inkeriläisille vapaajoukoille siinä määrin mieltä ylentävä tapahtuma, että arvokas tieto joskus vielä löytyy. Mikäli näin tapahtuu, tulevan Inkerin liputuspäivän ajankohdaksi Suomessa voidaan kernaasti esittää ja hyväksyä Inkerin lipun vihkimispäivä. Siitä ei vain vielä ole tarkkaa tietoa, eikä monesta muustakaan yksityiskohdasta.

Emme vieläkään tiedä kenen aloitteesta Haapakoski oli suunnitellut Inkerin lipun, kenen toimesta ja missä se valmistettiin, miten lippu toimitettiin Inkerin taisteluyksikköön 12.5.1919 ja niin edelleen. Me tiedämme varmasti, että jatkosodan aikana Inkerin lippua käytettiin valalippuna heimosotureiden yksiköissä, tietämättä kuitenkaan varmuudella, että kyseessä olisi ollut kansalaissodan aikainen lippu. Piirtämässään lipun värillisessä kuvassa Iisakki Lattu viittaa, että hän teki mallin Ilmari Haapakosken luonnoksesta. Me tiedämme tämän varmasti, koska Latun piirros kuuluu Suomen Inkeri-liiton kokoelmaan. Sen sijaan Kansalliskirjastosta löytyvästä Eero Ilmari Haapakosken arkistosta ei kuitenkaan löydy yhtäkään lipun mallia tai harjoitelmaa. Missä määrin Latun esittämä Inkerin lipun malli vastasi Haapakosken omaa näkemystä lipun väreistä, ja mitkä niiden kuuluisi olla, jää yhä avoimeksi.

Julkisen tiedon mukaan¹⁹¹ jatkosodan aikaisen ErP 6:n kirjuri Reino Vesikko toimitti pataljoonan käyttämän lipun Inkerin Liiton huostaan. Kun Liitto lakautettiin Moskovan välirauhansopimuksen mukaisesti ”fasistisena” järjestönä 26.11.1944, Reino Vesikko vei lipun mukanaan Ruotsiin. Ruotsi oli kylmän sodan aikana ainoa pohjoismaa, jossa Inkerin lippua saatettiin vapaasti käyttää julkisesti. Inkerinsuomalaisten kesäjuhlilla Boråsissa 1949 lipun tunnisti alkuperäiseksi sen ensimmäinen lipunkantaja vuodelta 1919 Aatami Kämpäs. Vesikon palattua Suomeen 1949 lippu jäi Ruotsin Inkeri-liiton nyt jo edesmenneelle aktivistille Matti Randefeltille (Pylsulle), joka säilytti sitä kotonaan Örebrossa 40 vuotta. Tämä historialliseksi luokiteltava lippu luovutettiin heimoveteraanien läsnä ollessa Helsingissä toimivalle Sotamuseolle 10.6.1999. Sen kankaan aika-ajoitus poistaisi arvailut lipun iästä, silti paljon on vielä selvitettävää.

Kulakit tuhottava luokkana

1930-luku oli monessa suhteessa rankempaa aikaa Inkerissä asuneille suomalaisille kuin edellinen vuosikymmen. Siellä, kuten muuallakin Neuvostoliitossa, maan ylin johto käynnisti täysimittaista sotaa vastaavan taistelun menestyvien ja keskivarakkaiden talonpoikien tuhoamiseksi. Heidät leimattiin kulakeiksi, vieraan työvoiman riistämiseksi varallisuutensa hankkineiksi, sosialistisen yhteiskunnan kehitystä estäviksi vihollisiksi. Kulakit tuli hävittää yhteiskuntaluokkana. Näihin toimiin koottiin maan poliittiset ja aseelliset voimavarat. Operaatio suunniteltiin ja johdettiin hallituksen huipulla.

Yhdistetty Valtion Poliittinen Hallinto, OGPU, antoi Moskovassa helmikuun 2. päivänä 1930 päiväkäskyn n:ro 44/21, jossa määriteltiin kokonaiskuva kulakien tuhoamiseksi neuvostoyhteiskunnan voimallista kehitystä jarruttava tekijänä. Sitä seuranneet muut yksityiskohtaiset toimintaohjeet seurasivat mainitun päiväkäskyn johdannaisina. Olen saanut käyttöni yhteensä noin 600 sivua päiväkäskyjä, määräyksiä, ohjeita ja sähköitä Venäjän Federaation valtionarkistosta. Asiakirjat antavat käsityksen valtakunnallisesti pitkälle harkitusta neuvostovallan vihollisiksi luokiteltujen henkilöiden tuhoamisohjelmasta. Sen mukaan ihmiset jaettiin kategorioihin, ja satoja tuhansia perheitä siirrettiin valtavan maan äärestä toiseen. Inkerinsuomalaiset muodostivat tässä joukossa pisanan meressä, mikä ei suinkaan helpottanut heidän kohtaloaan.

Inkerinsuomalaisten kohdalla seuraukset olivat tuhoisat – kansanosa oli kovin vähälukuinen nousemaan entiseen mittaansa. Lisäksi monen muun kansallisuuden edustajien joukossa inkeriläiset pakkosiirrettiin perinteisiltä asuinalueiltaan ilman paluuoikeutta. Se vähä, mitä tiedämme näistä vuosista, ei riitä muodostamaan kyllin laajaa ja syvällistä käsitystä tapahtuneesta. Tämä Inkerin suomalaisuuden historian osa on yhä perusteellisesti tutkimatta ja kirjoittamatta.

Seuraavassa esitetään asiaan liittyvä päiväkäsky suomennettuna ilman kommentteja. Jo sellaisenaankin se puhuu puolestaan. Esitetty karkotussuunnitelma koskee lähinnä maalaisväkeä. Tosiassiallisesti vainotuiksi ja pakkosiirretyiksi jouduivat Neuvostoliiton kaikki väestökerrokset kaikissa maanosissa. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjällä on julkaistu valtava määrä aiheeseen liittyvä tutkimus- ja arkistoaineistoa, silti viimeisen sanan lausumiseen on vielä pitkä matka.

”Yhdistetyn valtion poliittisen hallinnon päiväkäsky n:o 44/21

2. päivänä helmikuuta 1930

Moskova

Pitäen tavoitteena kulakkien LUOKKANA hävittämisen mahdollisimman johdonmukaista toteuttamista sekä kulakkien vastustuksen kaikkien yritysten tarmokasta kukittamista neuvostovallan toimeenpaneman maatalouden sosialistisen uudisrakentamisen, ennen kaikkea LOPULLISEN KOLLEKTIVISOIMISEN PARISSA, tullaan aivan lähiaikoina kohdistamaan murskaava isku KULAKKEIHIN, erityisesti sen rikkaimpaan ja vastavallankumouksellisempaan osaan. Heidän vastustuksensa tullaan torjumaan varmoin ottein.

Tämän historiallisen tehtävän toteuttaminen tulee vaatimaan puolueen ja neuvostojen toiminnan poikkeuksellista voimien ponnistamista keskeisillä toiminta-alueilla. Eriytyisen vakavat, pulmalliset ja vastuulliset tehtävät puolue on antanut OGPU:n suoritettavaksi.

Osoitetut tehtävät pystytään toteuttamaan menestyksellisesti ainoastaan silloin, kun valtaosa köyhälistöä ja keskivarakasta talonpoikaisjoukkoa varauksettomasti hyväksyy tulevat toimet. Juuri silloin tavoitteet pääsevät elimellisesti sitoutumaan laajamittaisen kollektivisoimisen prosessiin.

Isku on kohdistettava YKSINOMAAN KULAKKEIHIN.

OGPU:n alajärjestöjen toiminnassa on panostettava kahteen suuntaan.

1. KULAKKIEN VASTAVALLANKUMOUKSELLISEN AKTIIVIJOUKON viivyttelämätön hävittäminen, erityisesti aktiivihenkilöt, toimivat vastavallankumoukselliset ja kapinalliset järjestöt, ryhmittymät ja erityisen pahanilliset yksilöt. /Ensimmäinen kategoria/.
2. Entiset tilanomistajat, talonpoikien kunnioitusta nauttivat ja vastavallankumouksellisten joukkojen muodostamista tukevat kulakit, neuvostovastaiset kirkonmiehet ja lahkolaiset sekä heidän perheensä karkotetaan joukkomittaisesti (ensisijaisesti täydellisen kollektivisoinnin alueelta ja rajaseuduilta) Neuvostoliiton kaukaisiin pohjoispiireihin ja heidän omaisuutensa takavarikoidaan. /Toinen kategoria./
Isku kohdistetaan lähinnä ensimmäisen kategorian aktiivisesti toimivaan kulakkiainekseen. Operaation mukaisesti Neuvostoliiton eri alueilla määrätään poistettavaksi kulakki- ja valkokaartilaisaineksia seuraavasti, / ensimmäinen kategoria/.

UKRAINA	15 000	perhettä
POHJOISKAUKASIA JA DAGESTAN	6–8 000	
VOLGAN KESKIJUOKSUN ALUE	3–4 000	
MUSTANMULLAN ALUE	3–5 000	
VOLGAN ALAJUOKSUN ALUE	4–6 000	
VALKO-VENÄJÄ	4–5 000	
URAL	4–5 000	
SIPERIA	5–6 000	
KAZAHSTAN	5–6 000	

Tähän kategoriaan kuuluvat vangit määrätään OGPU:n hallinnollisten alueiden ja aluepiirien turvasäilöön. Troikat (kolmen miehen tutkintaryhmät), jotka muodostetaan OGPU:n muuttokeskusten yhteyteen, käsittelevät pikaisesti eristettyjen oikeusasiat tuomioistuimenmenettelyn ulkopuolella. Pääosa vangituista sijoitetaan keskitysleireille; erityisesti vastavallankumouksellisten järjestöjen ja ryhmittymien pahanilliseen aktiivijoukkoon sekä yksilöihin sovelletaan tarmokkaita rangaistustoimia kuolemantuomioita kaihtamatta.

Keskitysleireille eristettyjen ja kuolemaantuomittujen perheet karkotetaan Neuvostoliiton pohjoisosiin kulakkien ja heidän perheittensä joukkokarkotusten yhteydessä. Heidän omaisuutensa takavarikoidaan soveltaen samaa menettelyä kuin karkotettavien kulakkien perheiden kohdalla.

Kulakkien ja heidän perheittensä karkotuskampanjat toteutetaan ensi tilassa seuraavilla alueilla:

UKRAINA	30–35 000	perhettä
POHJOISKAAKASIA JA DAGESTAN	20 000	
VOLGAN KESKIJUOKSUN ALUE	8–10 000	
MUSTANMULLAN ALUE	10–15 000	
VOLGAN ALAJUOKSUN ALUE	10–12 000	
VALKO-VENÄJÄ	6–7 000	
URAL	10–15 000	
SIPERIA	25 000	
KAZAHSTAN	10–15 000	

Muiden alueiden ja tasavaltojen suhteen vastaavat laskelmat suoritetaan OGPU:n muuttokeskusten ohjeistuksen mukaisesti. Lähtöalueiden perhemäärät jakaantuvat seuraavasti:

a/ POHJOISKAAKASIESTA JA DAGESTANISTA	23 000 URALILLE
	5 000 KAZAHSTANIIN
b/ UKRAINASTA	50 000 POHJOLAAN
MUSTANMEREN ALUEALTA	20 000 POHJOLAAN
c/ VOLGAN ALAJUOKSULTA	18 000 SIPERIAAN
VOLGAN KESKIJUOKSULTA	14 000 SIPERIAAN
VALKO-VENÄJÄLTÄ	12 000 SIPERIAAN

Karkotusoperaation alkamisen aikataulu on seuraava:

KAUKASIASSA JA VOLGAN ALUEELTA	10. helmikuuta 1930
UKRAINASSA JA MUSTANMULLAN ALUEELTA	15. helmikuuta 1930
VALKO-VENÄJÄLTÄ	1. maaliskuuta 1930

Karkotettujen junakuljetukset muuttokeskuksista alkavat seuraavan aikataulun mukaan:

KAUKASIASSA JA VOLGAN ALUEELLA	15. helmikuuta 1930
UKRAINASSA JA MUSTANMULLAN ALUEELLA	20. helmikuuta 1930
VALKO-VENÄJÄLLÄ	1. maaliskuuta 1930

Kaikkien osoitettujen tehtävien täyttämiseksi määrään, että

1. Viivyttlemättä tuhoataan kaikki vastavallankumoukselliset järjestöt, ryhmittymät, aktiiviset yksilöt ja koplät. OGPU:n troikat hoitavat kiinni otettujen oikeusasiat pikaisesti tuomioistuinmenettelyn ulkopuolella. Kaikki vastaavat oikeusasiat hoidetaan kulakkien karkotuskampanjan yhteydessä.

2. Ensimmäiseen kategoriaan kuuluvien henkilöiden oikeusasioiden pikäkäsittelyä varten asuintajamiin muodostetaan OGPU:n troikat, joihin kuuluu NKP (b):n ja prokuraattoriviraston edustajia. Troikan jäsenluettelot lähetetään OGPU:n kollegion vahvistettavaksi.
3. Toisen kategorian kulakkien ja heidän perheittensä karkottamisoperaation välittömän johdon turvaamiseksi, operaation aineiston keskittämiseksi, keskuksen ja kentän yhteydenpidon järjestämiseksi muuttokeskuksiin perustetaan OPERATIIVISET TROIKAT.
Samaan tarkoitukseen kentälle, hallinnollisille alueille ja aluepiireihin, muodostetaan OPERATIIVISET TROIKAT johtajana OGPU:n osastopäällikkö. Vastaavat yksiköt perustetaan myös hallinnollisiin piireihin.
Karkotetut vastaanotetaan, luetteloidaan ja lähetetään eteenpäin. Tähän tarkoitukseen muuttokeskuksiin määrätään komendantit. Niihin järjestetään agentti- ja tutkintaryhmät. Komendantti toimii yhteistyössä paikallisten kokoamista ja kuljetusta hoitavien OGPU:n teknisten osastojen solujen kanssa.
4. Mahdollisten hankaluuksien varalle OGPU:n muuttokeskuksissa on aseistettuja joukkoja. Vaarallisimmissa kohteissa OGPU:n osastoille alistetaan tarkoitukseen muodostettavat liikkuvat joukko-osastot.
Puna-armeijan sotajoukkojen käyttö sallitaan vain kapinoiden puhjetessa ja silloinkin sopimuksesta asevoimien paikallisjohdon kanssa.
5. Ukrainan, Valko-Venäjän, Kaukasian, Mustanmullan alueen ja Volgan varren alueiden OGPU:n muuttokeskukset esittävät operaation tarkat suunnitelmat helmikuun 7. päivään mennessä. Muut alueet esittävät suunnitelmansa helmikuun 20. päivään mennessä. Hallinnolliset perusyksiköt laativat tarkat luettelot kulakkien ja heidän perheittensä karkottamiseksi ja omaisuuden takavarikoimiseksi. Samalla turvataan itse karkotuskampanjan ajankohtien ja laajuuden toteuttaminen.
6. OGPU:n tekniset osastot laativat pikaisesti junakuljetuksien matka- ja vartiointiohjeet turvaavat karkotettujen esteettömät junakuljetukset. Karkotettujen sallitaan ottaa mukaan omaisuutta ja ruokatarpeita normien mukaisesti. Heidät veloitetaan ottamaan mukaan kirveitä, käsisahoja, lapiota, kirvesmiestyökaluja sekä mahdollisuuksien mukaan länkejä ja rintahihnoja. Ruokatarpeita sallitaan ottaa kahden kuukauden varalta yhteensä 25–50 puutaa¹⁹² perhettä kohti. Tultaessa junalle kirveet, sahat, lapiot ym. työvälineet otetaan talteen saman junan erillisiin vaunuihin. Pakkauksen on oltava pehmeä.
OGPU:n tekniset osastot turvaavat kuumen ruokaveden saamisen juniin koko matkan varrella. Liikenneasian Kansankomissariaatti hoitaa lääkintäpalvelun ja -avun. Asemille järjestetään ruokailupaikat /ei asevoimille kuuluvat/ ja tarjotaan lämmin ruoka vähintään kerran kahdessa vuorokaudessa. Tiedot ruokailupaikkojen sijainnista sekä junien aikataulut toimitetaan ajoissa vastaanottokeskuksiin.
7. Ryhdytään toimiin vankilapaikkojen lopulliseksi tyhjentämiseksi karkotuskampanjan alkamiseen mennessä.

8. Pohjolan alueen, Uralin, Siperian ja Kazakstanin OGPU:n muuttokeskukset hoitavat pikaisesti kuntoon karkotettavien vastaanotto- ja majoitusjärjestelyt sekä esittävät käsityksensä heitä koskevista hallintatoimista.
9. Lisätään merkittävästi tiedotus- ja agenttitoimintaa turvaamaan syvällistä tiedonhankintaa toimintapaikkakunnilla toimenpiteiden toteuttamisen ajalta. Lisätään valppautta vastavallankumouksellisten kapinoiden ehkäisemiseksi ja tarvittaessa niiden tukahduttamiseksi päättäväisesti. OGPU:n tekniset osastot tehostavat tiedotus- ja agenttitoimintaa rautateillä. Sama koskee asevoimien valvontaosastoja erityisesti niissä joukko-osastoissa, joita saataan käyttää operaatioissa. Operaation ajaksi tehostetaan kirjeenvaihdon tarkastusta. Turvataan mm. Puna-armeijan kirjeenvaihdon tarkastus aukottomasti ja lisätään ulkomaanpostin tarkastusta. Poliittisen valvonnan tasoa kohotetaan kutsumalla tehtäviin Tšekan varsinaisesta palvelusta poistuneita henkilöitä.
10. OGPU:n muuttokeskukset järjestävät tiedotus- ja agenttitoimintaa paikkakunnilla, joilta karkotuksia ei parhailtaan suoriteta. Tavoitteena on saada asukkaiden kattava palaute toteutettavista karkotuksista.
11. Tehostetaan entisestään rajojen, tärkeimpien julkisten rakennusten ja tuotantolaitosten vartiointia. Erityistä huomiota kiinnitetään vilja- ja asevarastojen vartiointiin.
12. Lisätään entisestään elintemme agenttitoimintaa kaupungeissa eri väestökerrosten mielialojen kartoittamiseksi. Selvitetään kaupungin ja maaseudun välisiä suhteita järjestäytyneen vastavallankumouksellisen toiminnan kitkemiseksi.
13. Tehostetaan entisestään rikollisuudenvastaista toimintaa Etsivän rikosmiliisin voimin.
14. OGPU:n muuttokeskusten ja Keskuksen välille järjestetään joustava ja katkeamaton yhteys. Kattava kuva operaation etenemisestä esitetään päivittäin. Yhteydenpidossa noudatetaan annettuja määräyksiä. OGPU:n rinnakkaiset muuttokeskukset pitävät tiivistä yhteyttä toisiinsa keskinäisen toiminnan sopeuttamiseksi.
15. Ryhdytään kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin, jotta elintemme koko miesväkivävyys sisäistää meille asetetut poikkeuksellisen tärkeät ja vastuulliset tehtävät. Erityisesti teräsetään kaikkien toimenpiteiden mitä ankarinta luokkakantaisuutta. Samalla tehdään selväksi, että karkotuskampanja ei saa heikentää elintemme toimintaa muissa tärkeissä juoksevilla asioissa. Muuttokeskusten toimesta annettujen päiväkäskyjen ja periaatteellisten yleisten ohjeiden kopiot, jotka karkotuskampanjan yhteydessä lähetettiin kentälle, toimitetaan OGPU:hun. Ohessa operaation järjestörakennetta kuvaavat, vastaanottokeskusten ja niiden agentti- ja tutkinta ryhmien toimintaan kuuluvat, sekä OGPU:n teknisten osastojen toimintaan liittyvät arviopohjaiset ohjeet.

Toimeksi antanut OGPU:n VARAPUHEENJOHTAJA G.JAGODA

Moskovassa 2. päivänä helmikuuta 1930

Oikeaksi todistanut: OGPU:n järjestöosaston sihteeri Naiditš. ”¹⁹³

Lisää omatoimisuutta ja tiedottamista

Venäjällä järjestelmälliseksi muuttunut terrori synnytti vastatoimia Suomessa asuneiden Inkerin pakolaisten ja heimoaatteen aktiivien keskuudessa. *Suomen Heimo* ja *Suomalainen Suomi* julkaisivat laajoja katsauksia Neuvostoliiton karkotuksista ja Inkerin tilanteesta. Ja vaikka tosiasiallisesti tehtävissä ei ollut kovinkaan paljon, Inkerin Liitto jatkoi valitsemallaan linjalla. Sen johto teki voitavansa pakolaisten henkisen ja taloudellisen elämän helpottamiseksi. Tämä onnistui ensisijaisesti kartuttamalla kantasuomalaista jäsenkuntaa. Lisääntyvän suhdeverkoston tuella pyrittiin lähentämään pakolaisten kuuluvuutta suomalaiseen yhteiskuntaan.

Vuodesta 1931 Inkerin Liiton johtokunta ryhtyi tehostamaan toimiaan uusien vakinaisten ja vuosijäsenten hankkimiseksi. Sihteeri sai laatia kehotuskirjelmän ja postikortin kokoisen kyselykaavakkeen, ja niitä lähetettiin Inkerin asiaa kannattaville kansalaisille. Kaavakkeita painatettiin 500 kpl.¹⁹⁴

Liiton vakinaisia jäseniä, mukana johtokunnan kokouksessa 4.9.1931 hyväksytyjä, oli yhteensä 13. Vuosijäseniä liittyi 60. Uudenvuoden aattona 1931 vuosijäseniksi liittyi 13 henkeä eri puolilta Suomea. Seuraavana vuonna jäsenmäärä oli karttunut vain 18 hengellä. Vuosi 1933 oli anteliaampi, sillä uusiksi vuosijäseniksi liittyi 63 henkeä.

Jäseniä oli kahta lajia: vakinaiset eli ainais- ja vuosijäsenet. Vakinaisten jäsenmaksu kertakaikkisena suorituksena oli 250 markkaa ja vuosimaksu 25 markkaa, joka pysyi samana aina jatkosodan loppuun asti. Uusiksi vakinaisiksi jäseniksi vuonna 1933 hyväksyttiin muun muassa: ”kenraali, ylilääkäri V. E. Lindén, prof. Jalmar Castrén, pääjohtaja A. Uusikylä, prof. Yrjö Meurman, toht. rouva Maria Nyman, eversti Arne Somersalo, prof. Appelgren-Kivalo, prof. Antti Tulenheimo, tri Paavo Virkkunen, prof. Laimi Leidenius, kauppaneuvos John Grundström, prof. Ilmari Krohn, prof. El. Kaila, prof. Rolf Nevanlinna ja prof. Allan Serlachius.”¹⁹⁵

Helsinkiläisestä johtaja Veikko Granathista tuli 1930-luvulla jäsenten varsinaisen tehohankkija. Hän oli ansiokkaasti toiminut Liiton asiamiehenä ja julkaisujen myyjänä itse asiassa jo vuodesta 1929 lähtien. Hänen esityksestään Inkerin Liiton johtokunta hyväksyi Granathin ehdotuksen Inkerin liiton jäsenhankinnan uudelleen järjestämisestä palkkiopohjaiseksi. Alkuvuodesta 1936 hänelle myönnettiin 30 % palkkio liitolle tilittämistään jäsenmaksuista.¹⁹⁶ Koska toiminta alkoi luistaa mallikelpoisesti, Veikko Granathin kanssa tehtiin sopimus, että hän sitoutui toi-

mimaan yksinomaan Inkerin Liiton asiamiehenä.¹⁹⁷ Sopimus edellytti uusien jäsenten hankkimisen lisäksi lahjoitusten keräämistä ja Liiton julkaisujen myymistä palkkioita vastaan. Jokaisen hankkimansa vakinaisen jäsenen jäsenmaksusta Granath sai tuloa 35 %, vuosijäsenen jäsenmaksusta tuloa tuli yhtä paljon, lahjoituksista 20 % ja Suomalainen Inkeri-vuosijulkaisusta 5 markkaa kappale.¹⁹⁸ Joh-taja Granathin toiminta jatkui erittäin menestyksellisenä talvisotaan asti, jolloin hän erosi tehtävästään.

Yleisradion johtokunta myönsi liitolle oikeuden järjestää Inkeri-aiheisia radioesitelmiä noin kerran kuukaudessa. Otava otti kustannettavakseen Inkerin musiikkimiesten kuorosävelmät. Ensimmäinen vihko, johon Juuso Mustonen kirjoitti esittelysanat, ilmestyi helmikuussa 1931.¹⁹⁹

Inkerin Liiton puheenjohtaja, professori Väinö Salminen, piti joulun aattona 1930 radioesitelmän Inkerin kansanrunoudesta.²⁰⁰ Tynni ryhtyi laatimaan kirjoitusta Inkeristä toimitettavaksi johonkin englantilaiseen aikakauslehteen. Kään-nöksen teki kirjailijatar Aino Malmberg.²⁰¹

Kuluneet vuodet opettivat Liiton johtoa ymmärtämään tiiviimmän yhteis-toiminnan tarpeen ja arvon, vaikka lähinnä Inkeriläisten Yhdistys kerhoineen halusikin pysyä itsenäisenä perustamisestaan asti vuonna 1934. Oikeastaan Yh-distyksenkin vetovastuussa olleet toimijat alkoivat itse kallistua ajatukseen pako-laiskerhojen ynnä muiden harrastajapiirien ohjaamisesta lähemmäs Liittoa. Tätä Toivo J. Toikka pohti Liiton eräässä johtokunnan tapaamisessa. Tarkemmin yh-teistyöstä tuli keskustella järjestöjen johdon kesken.

Vaikka juhlat olivat tärkeitä, niitäkään ei saanut olla liikaa. Juhlia kyllä tar-vittiin arjen harmauden katkaisemiseksi. Pakolaisasemassa eläneille ihmisille piti tarjota myös sellaista, mitä he olisivat voineet sulatella, muistella ja tehdä juhlien välisenä aikana. Tekemisen piti olla mielekästä ja Inkerin pakolaisille merkityk-sellistä sekä ennen heidän elinpiiriinsä kuulunutta. Näiden tehtävien ideoimiseen Inkeriläisten Yhdistyksellä ei ollut osaamista eikä henkisiä voimavaroja. Niitä löy-tyi Inkerin Liitosta.

Inkeriläisten kansantanssien sanojen, sävelien ja tanssi-ohjeiden kokoaminen oli tekemistä, joka valaisi ensisijaisesti naisten elämää. Heitähän pakolaisissa oli eniten. Naiset ovat toimineet ruohonjuuritasolla aina miehiä aktiivisemmin. Laa-jasti ottaen kansantanssitietouden keruulla ja tallentamisella oli toinenkin merki-tys. Liitto kävi neuvotteluja Suomen Kansansivistysyhdistyksen kanssa aineiston julkaisemisesta sen tanssikirjakokoelmissa. Täten työn tulokset säilyisivät myös jälkipolville. Aineiston keruu toi toimintaan mielekkyyttä ja pitkäjänteisyyttä.

Muutammat asiat muodostivat vuoden 1933 aikana kokonaisuuden, johon liittyi samanhenkisiä tilaisuuksia. Inkerinmaan sivistyselämän kannalta Kolppanan seminaarin perustaminen 1863 lähelle Hatsinaa osoittautui vertaansa vailla olevaksi tapahtumaksi. Inkerin kansallisen oppilaitoksen muistoksi järjestettiin juhlatilaisuus samana vuonna Liiton vuosikokouksen yhteydessä.²⁰² Valiokunnan tehtäväksi annettiin lisätä Inkeriä koskevaa heimotietoutta kouluihin ja muihin oppilaitoksiin. Inkeriläisten opinahjo kelpasi tässä suomalaisuuden edistämisen malliksi. Liitossa mietittiin myös, miten Inkerin kysymystä voitaisiin edistää Kalevalan ”riemuvuoden” 1935 aikana. Professori Salmista pyydettiin laatimaan liiton vuosijulkaisuun kirjoitus Inkerin kansanrunojen vaikutuksesta Kalevalan kokoonpanoon. Suomen Nuorisoseuroja pyydettiin ottamaan työohjelmaansa Inkerin kysymyksen edistäminen. Sitä varten Liitolla oli jaettavana Inkeri-kirjallisuutta.²⁰³ Inkerin Liiton toiminnan kannalta tärkeäksi muodostui oman huoneiston hankkiminen vuonna 1938 osoitteessa Pohjoisranta 14 C 67.²⁰⁴

Tohtori Gummerus lahjoitti 50 kappaletta saksankielistä Inkerin suomalaiset-nimistä kirjoitustaan, joka ilmestyi lisäpainoksena eräässä saksalaisessa aikakauslehdessä. Ranskankielisessä Prométhée- lehdessä julkaistiin Inkeriä koskeva kirjoitus ”Inkerin suomalaiset Moskovan ikeen alla”.²⁰⁵ Inkeri-propagandan tehostamiseksi ja Liiton varojen kartuttamiseksi ryhdyttiin kustantamaan Inkeri-aiheisia postikortteja. Ensimmäisessä kortissa julkaistiin kansallislaulun maineeseen kohonnut *Nouse Inkeri*.²⁰⁶ Koska yliopiston kirjastosta oli saatavana paljon Inkerin historiaa, sen taloudellisia ja sivistysrientoja koskevaa aineistoa, Inkerin Liitto esitti julkisen toivomuksen, että opiskelijat ryhtyisivät laatimaan Inkeri-aiheisia yliopistollisia kirjoituksia, joita liiton puolesta voitaisiin tukea rahallisesti.²⁰⁷ Kansanopettajien piirikokouksessa Käkisalmessa 24–25. elokuuta 1933 opettaja Yrjö Kiisseli piti esitelmän heimo-opetuksesta. Asetettiin toimikunta, jonka tehtävänä oli toimittaa Kannaksen ja Inkerin historiaa käsittelevä oppikirja. Inkerin kartasta otettiin postikortin kokoinen 1 000 kappaleen painos. Niitä ryhdyttiin markkinoimaan Liiton nimissä. Liiton vuosijulkaisusta Suomalainen Inkeri otettiin 3 500 kappaleen painos vuonna 1934.

Liiton puolesta opetusministeriöltä tiedusteltiin, säilyttävätkö suomalaiset naiset kansalaisoikeutensa mentyään naimisiin maassa oleskelevien pakolaisten kanssa. Heillä ei ollut minkään maan kansalaisoikeuksia. Haluttiin tietää, minkä maan kansalaisiksi on katsottava heidän lapsensa.²⁰⁸

Itä-Karjalan komitea tiedotti Inkerin Liiton johtokunnalle vuoden 1937 lopussa, että *Vapaa Karjala ja Inkeri* lakkaavat ilmestymästä taloudellisista syistä

seuraavana vuonna. Ryhdyttiin kuumeisesti pohtimaan ulospääsyä tukalasta tilanteesta. Käytyään neuvotteluja karjalaisjärjestöjen edustajien kanssa Jukka Savolainen toi terveisiä niiden ja Liiton yhteisen, tällä kertaa Helsingissä ilmestyvän viikkolehden aikaansaamiseksi. Hän esitteli ehdotuksen kustannussopimukseksi, joka eräin muutoksin hyväksyttiin. Lehti ilmestyisi kerran viikossa vähintään nelipaltaisena ja nelisivuisena. Lehdestä tulisi Karjalan ja Inkerin pakolaisväestön äänenkannattaja. Lehden kustantajiksi lupautuivat Karjalan Sivistysseura, Karjala-kerhojen Keskusliitto, Inkerin Liitto ja Inkeriläisten Yhdistys.

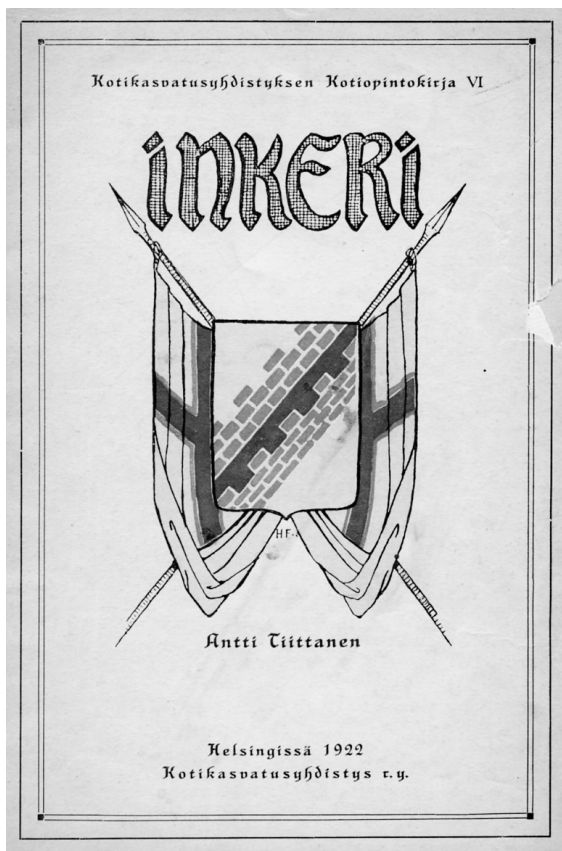
Karjalan Sivistysseura ja Karjala-kerhojen Keskusliitto suostuivat avustamaan lehteä vuosittain yhteisesti 5 000 markalla. Inkeriläiset tukisivat samalla summalla edellyttäen, että Valtion Pakolaisavustuskeskus tukisi lehteä 20 000 markalla ja Helsingin Prometeus-kerho 15 000 markalla. Lehden johtokuntaan kuuluisi neljä varsinaista ja kaksi varajäsentä. Puheenjohtajana toimisi Karjala-järjestöjen edustaja.

Inkerin Liitosta lehden päätoimittajaksi valittiin maisteri Toivo Marttinen, johtokuntaan insinööri Jukka Savolainen ja tarkastaja Juho Vesa sekä varajäseneksi kapteeni Jukka Tirranen. Toimituskuntaan tulivat hallitussihteeri Emil Pekkanen ja opettaja Juuso Mustonen, varalle tohtori Eino Jamalainen.²⁰⁹

Inkerin Liiton ja Inkeriläisten Yhdistyksen yhteisessä 17. marraskuuta 1937 pidetyssä kokouksessa ilmeni, että Karjala-järjestöt vetäytyivät pois yhteisen lehden hankkeesta. Asia raukesi siihen. Tirranen esitti Viipurissa laaditun kustannusarvion *Vapaa Karjala ja Inkeri*-lehden edelleen julkaisemiseksi voimassa olevin ehdoin. Liitto myönsi lehden tukemiseksi 5 000 mk.

Inkeri-tiedon tarve

Inkeri-aiheisen kirjallisuuden tarve tuli esiin pian Inkerin Liiton perustamisen jälkeen.²¹⁰ Pietarissa ennen vallankumousta ilmestyneitä Paavo Räikkösen ja Kaapre Tynnin toimittamia almanakkoja julkaistiin muuhun kuin opetustarkoitukseen. Tohtori Rafael Engelberg ja Liiton sihteeri Antti Tiittanen osallistuivat Viipurissa pidettyyn inkeriläisten opettajien kokoukseen huhtikuussa 1923. Siellä opettajat kääntyivät Liiton puoleen toivoen apua oppikirjan toimittamiseksi Inkerin suomalaisille kouluille. Samalla toivottiin avustuksia opiskelijoille. Liitto kannatti esitystä, mutta sen mahdollisuudet jäivät kirjan osalta hyvän ajatuksen asteelle.²¹¹

Antti Tiittasen kirja Inkeri. Yleissilmäys, 63 sivua. Kirjan julkaisi Kotikasvatusyhdistys 1922.

Suomenkielisen kirjallisuuden hankkiminen Inkerin suomalaisiin kouluihin oli yksi tapa tukea sen äidinkielistä toimintaa. Oppi- ja käsikirjastojen hankkimiseksi Inkerinmaan kouluille²¹² käännyttiin kustantajien puoleen. Kiitollisuudella otettiin vastaan Inkerin Avun lahjoittamat 3 000 markkaa, jotka käytettiin kirjojen hankkimiseen.²¹³

Kotikasvatusyhdistys lahjoitti ja lähetti Inkeriin 300 kappaletta Jouluiilonimistä lastenkirjaa. Neuvostosen suuri takavarikoi kirjat Pietarissa, ja ne palautettiin Suomeen.²¹⁴

Yleistajuisen Inkeri-aiheisen kirjallisuuden tilaa arvoitaessa ei voitu puhua Inkeri-kirjallisuudesta vaan yksittäisistä kirjoista, paremminkin kirjasista. Niitä laskemaan riittivät yhden käden sormet, ja niitäkin jäi käyttämättä. Antti Tiittasen novellikokoelma *Oma Inkerini*, jonka WSOY julkaisi 1921, oli suosituimpia. Seuraavana vuonna ilmestyi Tiittasen toinen kirja *Inkeri: yleissilmäys*. Sen kustansi

Helsingissä Kotikasvatusyhdistys kotiopintokirjasarjassaan n:o 6. Näytelmäkirjasarjassa n:o 4 vuonna 1923 julkaistiin Antti Tiittasen yksinäytöksinen historiallinen kuvitelma *Nuori orja*. Nuoren kirjailijan suoritus oli näyttävä, sillä Tiittasen päivät hupenivat järjestötoimintaan.

Inkerin Liitto lähestyi Kotikasvatusyhdistystä kirjelmällä, jossa se tarjoutui hankkimaan Antti Tiittasen *Inkeri*-kirjaa jaettavaksi kansanopistojen oppilaille, jos yhdistys myöntäisi 50 %:n alennuksen. WSOY puolestaan esitti, että *Oma maa*-teoksen uusintapainoksessa Inkerinmaata koskeva faktaosuus päivitetään. Näin tapahtuikin, ja Oman maan uusintapainos ilmestyi kesäkuussa 1925.

Ilmeisesti Kotikasvatusyhdistys koki yhteistyön Inkerin Liiton kanssa ja Inkerin tietouden tunnetuksi tekemisen toiminnalleen siinä määrin tärkeäksi, että se lahjoitti Liitolle 400 kappaletta Antti Tiittasen *Inkeri*-kirjaa. Lahjoittaja toivoi, että kirjoja jaettaisiin kaikille kansanopistoille kymmenen kappaletta, kuten Liitto oli tehnyt jo edellisenä vuonna.

Pakolaisavustuskeskus oli toimintansa aikana hankkinut Inkerin pakolaisille yhdeksän kirjastoa. Niillä oli käyttöä, mutta oli myös ottajia. Karjalan Sivistysseura esitti Kouluhallitukselle, että kirjastot luovutettaisiin seuralle. Liitto puolestaan kääntyi Kouluhallituksen puoleen pyytäen luovuttamaan ne Inkerin Liitolle, koska kirjastot olivat inkeriläisten pakolaisten käytössä. Liitto sai lopulta kolme kirjastoa, yksi toimitettiin Viron Inkeriin ja loput jäivät Raudun pakolaiskeskuksen käyttöön. Tämä tapahtui vuonna 1924.²¹⁵ Seuraavaan vuoteen ajoittui lehtori Juho Koivistaisen esitys hänen toimestaan lahjaksi saadun kirjallisuuden lähettämiseksi Viron Inkeriin Viron valistusministeriön välityksellä. Lähetettävää kertyi kuusi kirjalaatikkkoa. Tallinnaan kirjat menivät Liiton rahtina, ja kirjat toimitti perille valistusministeriö.

Kotikasvatusyhdistys lahjoitti Liitolle 300 kappaletta Inkeri-kirjaa vuonna 1925. Ne tulivat sinä vuonna jätettäväksi oppikoulujen toverikunnille.²¹⁶ *Inkeri*-kirjasia lähetettiin 70 kappaletta myös työväen- ja kansalaisopistoille, ja pyydettiin kirjasten pohjalta tekemään Inkeri-esitelmiä. Vaikuttaa siltä, että täyttäessään tiedollisen aukon Antti Tiittasen Inkerin yleisesitys oli sopiva niin kooltaan kuin sisällöltäänkin. Onkin ymmärrettävää, miksi Kansanvalistusseura toivoi Tiittasen kirjan valokuvakliseitä vuonna 1926 julkaistavaksi aiottuun Suomen sukukansoja esittelevän teoksen Inkeri-osaan. Kirjan luonteen vuoksi sen tekstin oli laatinut tohtori Väinö Salminen.²¹⁷

Antti Tiittasella oli kaksi Inkeriä esittelevää kirjaa, jotka olisivat sopineet myös Inkeriin toimitettavaksi. Toinen niistä oli jo mainitun Kotikasvatusyhdistyksen

vuonna 1922 julkaisema Inkerin yleisesitys. Kuitenkin Neuvostosensuuri toimi vuosi vuodelta entistä valppaammin. Se pidätti Pietarissa Inkerin Liiton kirjälähetykset Inkerinmaalle ja palautti ne määrääjän kuluttua ilmoittaen, ettei lähetyksiä tultu noutamaan. Sama koski *Pellervo*-lehteä.²¹⁸ Inkerinmaalle oli toimitettu noin 100 lähetystä, joihin sisältyi 480 kirjaa. Sensuuri pysäytti Liiton lähetykset. Samoin kävi yksityishenkilöiden kirjälähetyksille. Selvisi kuitenkin, että vaikeuksista huolimatta Suomesta Inkeriin päätyi kirjallisuutta huomattava määrä. Liiton varastossa oli kirjoja yhä jäljellä.²¹⁹

Kirjallisuuden lisäksi Inkerissä kaivattiin myös alueen karttaa. Karttahanke koki valmistumisensa varrella monta vastusta. Liiton myötävaikutuksella karttaan tarvittavia perustietoja oli kerätty useita vuosia, mutta hanke ei ottanut valmistukseen. Arvattavasti tämän vuoksi Juuso Mustonen otti riskin ja käytti hyväksseen Inkeri-kartan laatimisessa Inkerin Liiton kokoamaa aineistoa johtokunnan tietämättä. Inkerin Liitossa vallinneen tilanteen ylimalkainenkin tuntemus suoymmärtämystä Juuso Mustosen menettelylle. Liiton johtokunnalta sitä ei kuitenkaan herunut, vaan se paheksui Mustosen toimia kartta-asiassa. Perusteluja voi vain arvailla. Vaikuttaa siltä, että ne olivat inhimillistä laatua, sillä Mustosen kirjallinen, järjestöllinen, musiikillinen ja taiteellinen toiminta oli tuloksista päätellen pyyteetöntä ja kiitettävää.

Johtokunta kuitenkin luovutti kartan valmistamisen taitavana piirtäjänä tunnetulle näyttelijä Iisakki Latulle vielä senkin vuoksi, että hän jäi eläkkeelle Kansallisteatterista keväällä 1926. Latulla alkoi olla aikaa isolle hankkeelle. Opetusasiainministeriölle osoitetulla muistiollaan Liitto tuki eläkkeen myöntämistä Latulle. Hän otti karttatarjouksen vastaan ja lupautui ryhtymään työhön saman vuoden syksyllä.²²⁰

Näinä vaikeaselkoisina 1920-luvun puolivälin vuosina Inkerin pakolaisissa eli yhä vahvana usko paluusta kotiin. Kaipuuta sinne lisäsivät *Vapaan Karjalan ja Inkerin* sivuilta luettavat uutiset ja tapahtumien selostukset, jotka vuoroin vahvistivat heidän uskoaan neuvostovallan kaatumiseen ja vuoroin vetivät mielen entistä haikeammaksi työntäen kotipuolen näkemisen yhä epämääräisempään tulevaisuuteen.

Kannaksella asuneiden inkeriläisten Tapanaisen, Kempin, Tirrasen, Pönnin ja Laihisen aloitteesta Terijoella 26. heinäkuuta 1925 vietettävän heimojuhlan yhteyteen kutsuttiin koolle yleinen inkeriläisten valistustyöntekijöiden kokous. Siihen toivotettiin tervetulleiksi myös Inkerin entistä papistoa. Keskustelun ilmapöytäkirjassa leijui ajatus tulevan, kokouksen selostusten mukaan ”sopusointuisen”, va-

listustoiminnan järjestämisestä Inkerissä. Liiton johtokunta toivoi, että inkeriläisten valistusjärjestöt ryhtyisivät edistämään asiaa.²²¹ Näissä merkeissä julkaistiin sihteerin laatima järjestön vuosikertomus 150 kappaleen painoksena jaettavaksi lehdistölle, heimoasian harrastajille ja heimojärjestöille.²²²

Vuosi 1925 oli viimeinen, kun Neuvostoliitosta pääsi muuttamaan viranomaisien myöntämällä passeilla. Samana vuonna päättyi vanhempien mahdollisuus lähettää rahaa Inkeristä Suomeen opiskelemaan lähteneiden lastensa tukemiseksi. Myös kirjeenvaihto vaikeutui. Neuvostovallan toimet osoittivat merkkejä hallituksen otteen kiristymisestä.²²³

Suomessa asuvien Inkerin pakolaisten elämässä vuodesta 1928 muodostui eräänlainen välitilinpäätös. Tällöin tuli kuluneeksi kymmenen vuotta inkeriläisten vapaustaisteluista. Kapteeni Juho Tirranen Inkeriläisten Toimikunnan edustajana esitti ajatuksen muistomitalin valmistamisesta tapahtuman kunniaksi. Liitossa ajatus hyväksyttiin ja myös toteutettiin.

Heimojärjestöt olivat tietoisia toistensa tekemisistä ja tukivat toisiaan tarvittaessa. Tuki muodostui samaan hiileen puhaltamiseksi riippumatta siitä, kenen aloitteesta tai toimesta heimoasioita hoidettiin. Kun AKS osoitti opetusministeriölle anomuksensa vakituisen heimovalistusmäärärahan varaamiseksi valtion budjetissa, oli Inkerin Liitto hankkeessa mukana.²²⁴

Inkeriläisiä opettajia Suomessa

Suomessa oleskelevat inkeriläiset opettajat ja valistustyöntekijät tapasivat Viipurissa kesäkuussa 1923. Kyseessä oli vuoden kolmas kokous. Edelliset pidettiin Raudussa ja Viipurissa. Kouluhallituksessa pakolaisten valistustyötä hoitanut tohtori Rafael Engelberg toi virastonsa tervehdyksen ja kiitti inkeriläisiä opettajia palveluksestaan Suomen koululaitokselle heidän toimiessaan opettajina kymmenissä suomalaissa kouluissa.

Kaapre Tynni pohdiskeli Viipurin kokouksessa opettajien tulevaa asemaa. Keskusteltiin, missä määrin Suomessa koulujen opetustyössä saavutettu kokemus voitaisiin toteuttaa inkeriläisissä kouluissa, kun paluu Inkeriin tulee mahdolliseksi. Tynni painotti, että toimiessaan suomalaisissa kouluissa inkeriläiset opettajat saivat heille arvokasta kokemusta äidinkielen opetuksessa. Sillä olisi merkitystä, kun Inkeriin palattuaan opettajat pääsisivät ”entistä sitkeämpään ja sisukkaampaan taisteluun suomalaisuuden puolesta”. Erityisen tärkeänä opettajapiireissä ja

Liitossa pidettiin Inkerin kouluihin soveltuviin Inkerin historian ja kotiseutuopin oppikirjojen saamista. Myös Suomen kouluissa opiskelleet inkeriläiset opiskelijat halusivat toimia. Valveutuneisuutensa osoittamiseksi he perustivat Inkerin Opiskelijoiden Yhdistyksen osaksi Inkerin Liittoa.²²⁵

Oppikirjakeskustelu opettajien keskuudessa ei voinut ymmärrettävistä syistä johtaa ratkaiseviin tuloksiin. Asia jätettiin juuri perustetun opettajatoimikunnan ja Inkerin Liiton hoidettavaksi. Uuden järjestön nimeksi tuli Inkerin kansanopettajain ja valitustyöntekijäin toimikunta Suomessa.

Suomessa asui silloin noin kaksi ja puoli sataa pääasiallisesti opettajakoulutuksen saanutta inkeriläispakolaista. He toimivat eri puolilla maata. Suuri osa pakolaisista oli kuitenkin keskittynyt Viipurin lääniin. Tähän käsitykseen päätyy, kun muistaa, että 1934 perustetulla Inkeriläisten Yhdistyksellä oli 16 paikalliskerhoa, jotka kaikki toimivat Karjalan kannaksella. Niissä oloissa valitustoiminnan järjestäminen kävi työstä jo sellaisenaan. Kyseessä oli lähinnä vapaaehtoistyö.

Liiton sihteerinä toiminut kirjailija Antti Tiittanen ”esitti kokoukselle alustuksen inkeriläisten opettajien ja valitustyöntekijäin velvollisuuksista Inkeri-propagandatoiminnasta Suomessa. Se hyväksyttiin yksimielisesti.” Nämä velvoitteet kuuluivat Inkerinmaan suomenkieliselle opettajistolle jo keisarivallan ajoilta. Heidän henkiset johtajansa vaativat niissä poikkeusoloissa itseltään ja heimolaisiltaan entistä enemmän.

Toisaalta Liiton johto tarjosi myös taustatukea. Kun Liitto sai neljäntoista inkeriläisen kansakoulunopettajan hakemukset Suomen kansalais- ja opettajaoikeuksien saamiseksi, johtokunta ryhtyi välittömästi toimiin. Inkeriläisten opettajien pätevyyden vahvistaminen oli näet viipynyt kouluhallituksessa. Apua pyydettiin virastossa vaikuttaneelta tohtori Rafael Engelbergiltä. Pätevyysvaatimus tuli jouduttaa Kouluhallituksesta Valtioneuvoston hyväksyttäväksi. Kun ei kaikkia hakijoita tunnettu kyllin hyvin, heitä pyydettiin hankkimaan lausuntonsa Inkeriläisten Toimikunnalta.

Juuso Mustonen kuvaa inkeriläisten opettajien elämää Suomessa ja heidän kasvamistaan suomalaiseseen yhteiskuntaan lähes kymmenen vuoden ajalta. Mielestäni kuvaus on luotettava, koska hän oli opettaja itsekin.²²⁶ Seuraavassa tiivistelmä Mustosen ajatuksista.

Kun Suomesta paenneet kommunistit alkoivat saada jalansijaa Inkerissä, oli luonnollista, että he ensi työkseen kiinnittivät huomionsa Inkerin koululaitokseen ja sen opettajistoon, joka muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta vastusti

bolševikkeja. Venäjän kieltä taitamattomina suomalaiset kommunistit asettuivat pääasiallisesti Inkeriin, jossa heillä olivat paremmat toimintamahdollisuudet, kuin muualla Venäjällä. Ensi työkseen he päättivät nujertaa inkeriläisen opettajiston vastarinnan ja ottaa henkisen ylivallan kouluissa omiin käsiinsä. Pietarin suomalainen yhteiskoulu joutui ensimmäisenä kommunistien uhriksi. Koulun monivuotinen inkeriläinen johtaja maisteri Juhana Peräläinen syrjäytettiin, ja tilalle määrättiin Suomesta paennut tohtori Nils af Ursin.

Juuso Mustonen. Kuva Suomen Inkeri-liiton arkisto.

Ennen pitkää Kolppanan seminaarikin joutui kommunistien vainon alaiseksi. Kun keväällä 1919 seminaarissa pidettiin viimeistä opettajainkokousta, saapui sinne Pietarista kommunistien valtaamasta läänin kansanvalistusosastosta kirjelmä laitoksen luovuttamisesta valistusosaston johdolle. Seuraavana syksynä lukukauden alussa vangittiin seminaarin johtaja maisteri Kaapre Tynni, ja joukko seminaarin oppilaita. Vangittuja syytettiin vastavallankumouksen valmisteluista ja vakoilusta Suomen hyväksi. Jonkin ajan kuluttua heidät laskettiin ehdonalaiseen vapauteen, jolloin laitoksen johtaja pakeni Suomeen.

Samoihin aikoihin, kesällä 1919, olot myös Pohjois-Inkerissä alkoivat käydä sietämättömiksi, ja monen opettajan oli sieltä lähdettävä hakemaan turvaa Suomesta. Kun vihdoon marraskuun alkupäivinä 1919 kenraali Judenitsin joukot kärsivät tappion Hatsinan rintamalla ja joutuivat perääntymään, lähti osa Keski- ja Länsi-Inkerin opettajistoa pakolaisten mukana Viroon. Toiset liittyivät Inkerin rykmenttiin, joka taisteli bolševikkeja vastaan länsirintamalla. Kolppanan seminaarin päättävä luokka siirtyi kokonaisuudessaan joukkojen mukana, ja miespuoliset oppilaat liittyivät kapteeni Ilkka Kaasosen perustamaan sissikomppaniaan. Se liittyi myöhemmin Länsi-Inkerin rykmenttiin. Tällä tavoin syksyllä 1919 noin sata inkeriläisistä kansakoulunopettajaa lähti synnyinmaastaan jättäen koulunsa kylmille ja omaisuutensa kommunisteille. Siitä alkoivat heidän monivaiheiset pakolaisuutensa Suomessa ja Virossa.

Kun sotamelskeet olivat päättyneet ja Tarton rauha solmittu, joitakin pakolaisopettajia palasi takaisin Inkeriin. Enemmistö opettajista päätyi ansiotöihin Suomeen.

Muutammat Suomeen siirtyneistä inkeriläisistä opettajista onnistuivat saamaan väliaikaisen opettajatoimen, mutta enemmistön oli turvaututtava ruumiilliseen työhön. Niinpä talvella 1920 nähtiin inkeriläisten opettajien työskentelevän Helsingissä varastoissa, lastaus- ja purkaustöissä satamissa, suklaa- ja karamellitehtaissa ym. Joitakin opettajia matkusti maaseudulle maataloustöihin. Kolppanan seminaarin päättävä luokka jatkoi lukujaan Helsingissä Suomen hallituksen myöntämällä varoilla ja valmistui opettajatehtäväänsä keväällä 1920.

Opettajien mieli luonnollisesti paloi opetustyöhön. Koska siihen aikaan Suomessa oli havaittavissa opettajapulaa kansakoulualalla, oli näiden opettajien verrattain helppoa saada sijaisuuksia. Niinpä lukuvuonna 1921–1922 melkein kaikki inkeriläiset opettajat olivat saaneet väliaikaisia paikkoja eri tahoilla maata. Vakinaisiin paikkoihin he eivät voineet edes hakea, koska heiltä asetusten mukaan puuttui Suomessa saatu opettajapätevyys. Epäpätevinä heidän oli varsin usein muutettava paikasta toiseen, mistä opettajille koitui monta harmia ja vastusta, perheellisille myös taloudellista ahdinkoa. Parannuksia oloihin ei voitu kuitenkaan saada, koska opettajilta ennen kaikkea puuttuivat Suomen kansalaisoikeudet. Ilman niitä ei ollut mahdollista ruveta hankkimaan opettajanpätevyyttä. Opettajien asema alkoi parantua vasta vuoden 1925 jälkeen, jolloin tuli kuluneeksi viisi vuotta heidän oleskelustaan maassa. Lain mukaan näillä opettajilla oli oikeus hakea Suomen kansalaisuutta. Kohta sen jälkeen opettajat alkoivat sekä Inkerin Liiton välityksellä että yksityisesti jättämään anomuksia tasavallan presidentille kansalaisoikeuksien saamiseksi. Melkein poikkeuksetta anomuksiin suostuttiin. Pakolaisopettajiston elämässä alkoi toinen ajanjakso, sillä tavoitteena oli opettajanpätevyyden saavuttaminen ja hakeminen vakinaisiin virkoihin.

Opettajanpätevyyttä hakiessaan osa opettajista kirjoittautui oppilaiksi seminaarien ylemmille luokille ja suoritti täydellisen seminaarin kurssin. Jotkut saavuttivat pätevyyden hospiteeraamalla, opetusta kuunnellen vuoden ajan ja suorittaen samalla seminaarikurssin. Suurin osa inkeriläisestä opettajistosta sai opettajaoikeudet anomalla valtioneuvostolta erivapauden hakea vakinaisia kansakoulunopettajien virkoja. Täydellisen Suomen seminaarikurssin vuoden 1930 mennessä suoritti 12 inkeriläistä opettajaa. Ilman ehtoja opettajapätevyyden valtioneuvosto myönsi viidelle inkeriläiselle opettajalle, joista kolme jo ennestään oli Suomen kansalaisia. Erivapauden saaneilta opettajilta alussa vaadittiin tutkintoja vain muutamissa aineissa: terveys- ja raittiusopissa, kouluhygieniassa, voimistelussa, maataloudessa ja kasvitarhan hoidossa. Myöhemmin vaatimuksia tiukennettiin. Opettajien oli suoritettava melkein koko seminaarikurssi, valmistettava

toistakymmentä esinettä veistossa, kuunneltava ja harjoiteltava opetusta useamman viikon ajan seminaarin harjoituskoulussa sekä annettava opetusnäytteen useimmissa aineissa. Niinpä erivapauden saaneiden inkeriläisten opettajien oli suoritettava tutkinnot seuraavissa aineissa: koulunpidossa, Suomen historiassa, Suomen maantiedossa, estetiikassa, sielutieteessä, kasvatusta- ja opetusopissa, eri aineiden opetusopissa, maataloudessa, kasvirhan hoidossa, kirjanpidossa, terveystiete- ja raittiusopissa, kouluhygieniassa, voimistelussa, käsitöissä, piirustuksessa ja laulussa. Heidän oli myös annettava opetusnäytteet kaikissa oppiaineissa.

Puheena olevia ehtoja suorittamalla opettajapätevyyden saavutti 19 inkeriläistä opettajaa. Pätevyyttä vaille oli 1920-luvun lopussa vain kolme opettajaa. Moni opettaja oli myös jatkanut opintojaan ja suorittanut lisätutkintoja. Niinpä eräitä inkeriläisiä opettajia opiskeli Jyväskylän kesäyliopistossa ja kaksi Helsingin yliopistossa. Toinen heistä saavutti korkeimman arvosanan kasvatustieteessä ja filosofiassa, toinen suoritti ylioppilastutkinnon ja jatkoi opintojaan yliopistossa. Valtaenemmistö, 27 opettajaa, oli kesäisin ja loma-aikoina yleissivistävillä ja ammattikursseilla opiskellen esimerkiksi maataloutta, osuustoimintaa, piirustusta, voimistelua, kasvirhanhoitoa, raittiusoppia, musiikkia ja urheilua. Eräät opettajat saavuttivat suojeluskuntaupseerin arvon sekä urheiluneuvojan pätevyyden. Osoittautui paikkansa pitämättömäksi julkisuudessaakin kuultu väite, että inkeriläiseltä opettajistolta puuttui isänmaallista ja kansallista mieltä sekä pätevyyttä opettajatehtäväänsä. Inkeriläiset opettajat antautuivat kaikella innolla ja harrastuksella Suomessa tärkeään tehtäväänsä kansanlasten kasvattajina ja kansallisen mielialan herättäjinä nousevassa polvessa.

Monella inkeriläisellä opettajalla oli jo pitempiaikainen kokemus opettajatehtävässään, sillä Suomessa toimineesta 34 opettajasta 21 oli ollut opetustyössä jo useampia vuosia, jopa vuosikymmeniäkin, opettajana Inkerissä, ja vain 13 heistä valmistui tehtäväänsä Suomessa.

Koulutyön perinnäistapoja noudattaen inkeriläiset opettajat Suomessakaan eivät tyytyneet tehtäviinsä vain koulun seinien sisällä, vaan ottivat innolla osaa paikkakuntansa valistusrienteihin ja kunnallisiin tehtäviin. Niinpä suojeluskuntatyössä toimi 14 opettajaa. Monet työskentelivät valistusjärjestöissä ja kunnallisissa luottamustehtävissä, kuten opintokerhojen johtajina, nuorisoseurojen esimiehinä, kansalaisopistojen johtokuntien jäseninä, lauluseurojen ja soittokuntien johtajina, tielautakuntien, osuuskassojen, maamiesseurojen ja tarkastusyhdistysten puheenjohtajina, kunnallisina ammattientarkastajina, lastenvalvojina ja puhujina juhlatilaisuuksissa.

Mitä tulee inkeriläisten opettajien opetustyöhön, tarkastajien ja johtokuntien antamien lausuntojen mukaan se oli yleensä moitteetonta, vieläpä eräissä suhteissa esimerkiksi kelpaavaa.

Kun inkeriläiset opettajat alkoivat saada vakinaisia työpaikkoja, heidän taloudellinen asemansa parantui tuntuvasti. Tämän todisti muun muassa se, että huomattava osa opettajista Suomessa ollessaan oli perustanut perheen. Heidän taloudellista tilaansa tuki sekin, että ei enää tarvinnut jatkuvasti muuttaa paikasta toiseen. 1920-luvun lopussa oli 17 inkeriläisellä opettajalla vakinainen virka, 11 toimi koevuosilla ja kuusi eli sijaisuuksien varassa.

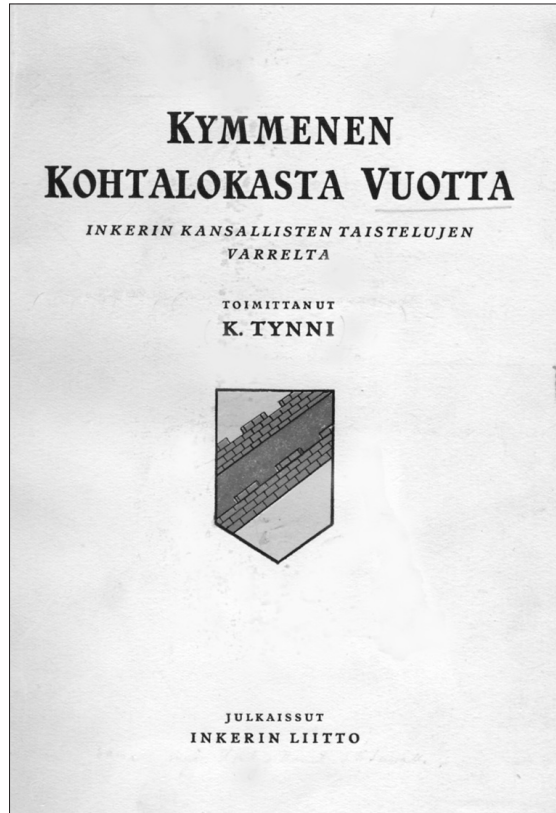
Kirjoituksensa lopussa Mustonen murehti sitä, että kansalaisista riisti Inkeriltä monta tunnollista sivistystyöntekijää. Tilalle laitettiin Suomesta paenneita punaisia joukkoja, jotka kymmenen vuoden aikana tuhosivat niitä kulttuurisäävutuksia, joita inkeriläinen opettajisto vuosikymmenien kuluessa oli sinne monin ponnistuksen pystyttänyt. Alasajon seurauksena Inkerin kansallinen elämä ja valistustoiminta lamaantuivat. Sen vankempaa opettajajoukkoa, Kolppanan seminarin kasvatteja, oli jäljellä enää parisenkymmentä henkeä. Nämä ”Kolppanan jätteet”, kuten kommunistit ivallisesti nimittivät Inkerin vanhempaa opettajapolvea, eivät nauttineet Neuvostovaltion luottamusta. Heille annettiin huonoimpia työpaikkoja Inkerin saloseuduilla, ja tätä vähälukuista kansallista kulttuuria vaalivaa joukkoa pidettiin alati kommunistien valvonnassa. Heitä erotettiin toimesta, teljettiin vankilaan ja karkotettiin Siperiaan.

Suomessa toimi 1920-luvun lopussa yli 30 inkeriläistä opettajaa, jotka onnistuivat pelastumaan kommunismin kahleista. He levittivät Suomen salokylissä oikeita tietoja Inkeristä, herättivät laajoissa piireissä heimorakkautta ja kiinnostusta Inkerin suomalaista kansaa kohtaan valmistaen siten maaperää Suomen ja Inkerin tuleville kulttuuriyhteyksille. Mustonen luotti siihen, että kun pakolaisvuodet vihdoin päättyisivät ja turvallisen kotiinpaluun mahdollisuudet olisi saatu avatuiksi, yhtyi suurin osa opettajista uuden, onnellisemman Inkerin rakentamiseen.

Kymmenen kohtalokasta vuotta

Kaapre Tynnin esityksestä ryhdyttiin valmistelemaan lähestyvää Inkerin vapaus-taistelun kymmenvuotisjuhlaa. Liitto valtuutti Tynnin ja sihteerinä Mustosen keräämään aineistoa julkaisua varten ja kutsumaan juhlan valmisteluihin inkeriläisjärjestöjen edustajia.²²⁷ Tulevan kirjan sisältöä pohtiessa johtokunnassa tul-

*Kaapre Tynnin toimittama
juhlakirja Kymmenen
kohtalokasta vuotta julkaistiin
Inkerin itsenäisyystaistelujen
muistoksi 1927.*

tiin siihen käsitykseen, ettei silloinen ajankohta ollut sopiva perusteellisen Inkerin vapaustaistelujen muistojulkaisun toimittamiseen. Toivottiin kuitenkin, että ainakin julkaistaisiin suppeampi muistoalbumi, jossa selostettaisiin pakolaiselämän vaiheita sekä yksityishenkilöiden muistelmia kuluneelta ajalta.²²⁸ Samalla Liitto lähti keräämään tilastoa Suomessa toimineista inkeriläisistä kansakoulunopettajista.²²⁹

Liiton julkaisema kirja Kymmenen kohtalokasta vuotta Inkerin kansallisten taistelujen varrelta valmistui kesäkuussa 1929. Kirjan toimittaneen Kaapre Tynnin johdannossa todetaan, että eletyn vuosikymmenen kokemuksille ja tappioille omistetulla kirjalla tulisi olemaan merkitystä ”sekä Inkerin kysymyksen vastaisen kehityksen että Inkerin vastaisen historiankirjoituksen kannalta”. Tynni vakuutti samalla, ettei kirjoittajan ”kynää juoksuttanut pelkkä kodittoman pakolaisen mieli”.²³⁰

Vielä tänäkin päivänä kirjan lukija voi yhtyä Tynnin käsitykseen. Hänen ja koelman muiden kirjoittajien sanomasta kuultava katkeruus on ymmärrettävää. Vallan vaihtumisen myötä heidän elämäntyönsä Inkerissä murskattiin, mutta he eivät luovuttaneet. Tarve palata bolševikeista vapaaseen, kansallisesti ja kulttuurisesti yhtenäiseen Inkeriin ylläpiti heissä uskoa valoisampaan tulevaisuuteen. Tämä selittää mielestäni sen, miksi ennen Tarton rauhaa Inkerin pakolaiset liittoutuivat virolaisten, suomalaisten ja valkokaartilaisten, siis kaikkien Neuvosto-Venäjää ja Neuvostoliittoa vastaan toimineiden tahojen kanssa. Näiden avulla inkeriläispakolaiset olettivat palauttavansa Venäjän väliaikaisen hallituksen kanssa sovitut etuutensa. Siten voidaan ymmärtää myös se, miksi 1929 Tynni ja hänen tukijansa jaksoivat sinnikkäästi ajaa Inkerin asiaa, vaikka valtaosa heidän heimolaisistaan asui tarkasti vartioidun rajan toisella puolella ja vieläpä tarkasti vartioituilla alueilla. Tulevaisuuden Inkeristä muodostui Suomessa asuneiden pakolaisten elämän sisältö. Kaiketi tämän vuoksi Inkerin Liiton ja muiden inkeriläisjärjestöjen aktiivit tarttuivat jo vanhoilla päivillään kesällä 1941 viimeiseen oljenkorteensa Saksaan. He halusivat nähdä Inkerin vapaana neuvostovallasta. Saksan kaavailuista inkeriläisten suhteen he olivat epä tietoisia.

Inkeri-kirja

Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirjasta ilmenee, että *Kymmenen kohtalokasta vuotta* -kirjan julkaisemisen jälkeen liiton ulkopuoliset henkilöt ryhtyivät laatimaan Inkerin historiaa ja vapaustaisteluja koskevaa julkaisua. Joka tapauksessa Liitto käynnisti oman *Inkeri-kirjan* hankeensa. Siihen kaavailtiin myös Inkerin vapaustaisteluja koskevaa osaa. Professori Väinö Salmista pyydettiin keväällä 1937 laatimaan tulevan julkaisun sisällysluettelo.²³¹

Salminen esitteli saman vuoden syyskuussa valmistuneen luonnoksensa *Inkeri-kirjaksi*. Asetettiin nelihenkinen valiokunta tarkistamaan sisällysluettelo, löytämään kirjoittajat ja kustantaja. Hankkeen vastuuhenkilöiksi valittiin Salminen, Tynni, Jaakkimainen ja Mustonen.²³²

Tulevan *Inkeri-kirjan* sisältö tarkastettiin Inkerin Liiton johtokunnan kokouksessa Suomi-Seuran huoneistossa huhtikuussa 1938. Julkaisumallina päädyttiin pitämään Suomen kulttuurihistoriaa.²³³ Kirjoittajakaarti edusti aikansa arvostetuimpia tutkijoita, minkä vuoksi on syytä antaa kokonaiskuva teoksen rakenteesta. Kirja suunniteltiin 45 painoarkin kokoiseksi. Painosmääräksi esitettiin 2500

kappaletta. Julkaisun kirjoittajiksi kaavailtiin professoreita A. M. Tallgren, Väinö Salminen, Lauri Kettunen ja Albert Hämäläinen. Kirjoitusten saamiselle varattiin aikaa vapusta syyskuun alkuun 1938.²³⁴ Kirjan sisällön katsottiin muodostuvan seuraavaksi:

<u>Inkerinmaan maantieto</u> , professorit Granö tai Leiviskä	50 sivua
<u>Historia</u>	
esihistoria, prof. A. M. Tallgren	32 ”
Venäjän vallan synty n. 1200 luvulle, prof. J. Jaakkola	32 ”
Novgorodin ja Moskovan aika, professorit A. R. Cederberg tai Jalmari Jaakola	32 ”
Ruotsin vallan aika, prof. E. Juva tai tri E. Jutikkala	64 ”
Suuri Pohjansota ja Inkerinmaan valtaus, evl. Hannula	32 ”
Orjuuden aika 1721–1861, maist. Tynni	32 ”
Ajanjakso 1861–1917, ”	48 ”
Ajanjakso 1917–1937, ”	16 ”
<u>Inkerin heimot:</u>	
vatjalaiset, inkeroiset, äyrämöiset, savakot ym. tri T. Itkonen	32 ”
<u>Kieli ja murteet:</u> prof. Lauri Kettunen ja maist. A. Sovijärvi	16 ”
<u>Kansatiede:</u>	
Elinkeinot, prof. Albert Hämäläinen	32 ”
Uskomukset, tavat, tottumukset, prof. U. Harva	32 ”
Henkinen kulttuuri, prof. Väinö Salminen	24 ”
Muinaisrunot, prof. Väinö Salminen	32 ”
Inkeri; runonkerääjään kuvaamana, prof. Väinö Salminen	10 ”
Kansanpuvut, prof. rouva Kaarina Salminen	16 ”
<u>Opetusolot:</u>	
luterilainen ja kr.katol. kirkko, uskonnolliset liikkeet, lahkot, rovasti E. Pärnänen tai sotarovasti Artur Malin tai pastori Kalevi Kajava	56 ”
b) Kouluolot, maist. Kaapre Tynni	32 ”
c) Vapaa valistustyö, maisteri Lauri Jaakkimainen	32 ”
7. <u>Inkeriä käsittävä kirjallisuus</u> , maist. Sulo Haltsonen	16 ”
8. <u>Inkerin paikannimistö</u> , prof. J. J. Mikkola	8 ”
9. <u>Kuvauksia kaupungeista, linnoista, kylistä</u> , maist. Kaapre Tynni	10 ”
10. <u>Inkerin sukunimistö</u> , opettaja Juuso Mustonen	16 ”
11. <u>Kansan kotoista elämää:</u>	
a) Keski- ja Pohjois-Inkeri, opettaja Aapo Iho	10 ”
b) Länsi-Inkeri, opettaja Antti Seppänen	10
prof. Väinö Salminen	8 ”

Kirjan päätoimittajaksi pyydettiin professori Väinö Salminen.²³⁵ Liiton johtokunnan kokouksessa 3. lokakuuta 1938 Salminen selosti *Inkeri-kirjan* toimittamisen vaiheita. Selostuksesta kävi ilmi, että useimmat kirjoittajista lupautuivat laatimaan kirjoituksensa mainittuun julkaisuun. Kirja jäi kuitenkin ilmestymättä, eikä Liiton asiakirjoissa ole löytynyt mainintaa syistä. Saman pöytäkirjan 9. kohdassa on huomautus, että liiton seuraavan vuoden vuosijulkaisu *Suomalainen Inkeri* omistetaan vapaustaistelujen 20-vuotismuistolle. Tavan mukaan tarkoitukseen asetettiin toimituskunta, johon tulivat professori Salminen, insinööri Savolainen, kapteeni Tirranen, maisteri Tynni ja Liiton sihteerinä Mustonen. Lokakuun puolivälissä tarkasteltiin Suomalaisen Inkerin kokoonpanoa ja kirjoittajia. Se muodostui seuraavaksi:²³⁶

Prof. Väinö Salminen: Johtava kirjoitus.

Ins. J. A. Savolainen. Inkerin väliaikaisen hoitokunnan vaiheita.

Mais. K. Tynni: Inkerin kysymys Tarton rauhanneuvotteluissa.

Opett. Aappo Metiäinen: Sulo Jamalainen.

Lääninrovasti E. Pärnänen: Muistelmakirjoitus Inkeristä vuosilta 1918–1919.

Kansak. tarkastaja Antti Hämäläinen: Muistelmia Länsi- Inkerin rintamalta 1919–1920.

Kapteeni Meriluoto: Muistelmia Pohjois-Inkerin rintamalta.

Vänrikki Väinö Savolainen: Muistelmia Pohjois-Inkerin rintamalta.

Piiripäällikkö J. Sihvo: Muistelmia Inkerin vapaustaisteluista.

Kapt. J. Tirranen: Inkerin pakolaiset Suomessa vv. 1918–1938.²³⁷

Lokakuussa 1938 ilmestyneen vuosikirjan *Suomalainen Inkeri* tehtävänä ei ollut korvata Inkeri-kirjaa.²³⁸

Mitä pitemmälle elettiin 1930-lukua, sitä enemmän Liitolta tiedusteltiin Inkeri-aineistoa. Eniten kaivattiin vieraskielisiä selostuksia. Juuso Mustonen sai valmiiksi yhdessä Heimojärjestöjen Keskusvaliokunnan puheenjohtajan insinööri Reino Castrénin kanssa Inkeriä koskevan suomen-, englannin- ja ranskankielisen selostuksen, johon liittyi sihteerin laatima kartta Inkerin laajennetusta rajavyöhykkeestä. Sitä koskeva määräys tuli voimaan Neuvostoliitossa kesäkuussa 1935. Inkeri-tietoutta jätettiin muun muassa Helsingissä käyneelle Euroopan vähemmistökansallisuuksien kongressin puheenjohtaja tohtori Ammendille.²³⁹

Inkerin Arkisto

Ajatus Inkerin arkiston, kuten Inkerin museon ja sivistysrahastonkin perustamisesta, oli vireillä jo ennen vallankumousta. Inkerin arkisto perustettiin pian Liiton syntysanojen lausumisen jälkeen. Arkistoasia ei niissä oloissa ollut tärkeydessään ensimmäinen, mutta Inkerin Liiton perustajat pitivät kuitenkin arkiston muodostamista tärkeänä. Jo Liiton johtokunnan ensimmäisissä kokouksissa lehtori Juho Koivistoinen mielestä Kaapre Tynnin ja Mikko Tirrasen hallussa olleet asiakirjat oli saatava Liiton arkistoon. Kyseessä oli Inkerin Väliaikaisen Hoitokunnan ja Pohjois-Inkerin Hoitokunnan toimintaan liittyneet asiakirjat. Ne muodostaisivat perustan Suomen kansallisarkistossa säilytettävälle Inkeri-arkistolle.²⁴⁰

Koivistoinen korosti, että Inkerin arkistoon hankittava aineisto tulisi saada Liiton huostaan samoin kuin Inkeriä koskevat julkaisutkin. Kannaksen rajakomendantilta pyydettiin Liiton arkistoon Inkerin Vapaajoukkojen lippu, joka saadun tiedon mukaan oli komendanttilaitoksen hallussa. Lipusta ei myöhemmin ole löytynyt mainintaa. Myös Narvassa olleen Länsi-Inkerin rykmentin arkisto toivottiin siirrettäväksi Suomeen.²⁴¹

Viron Inkeri-yhdistyksen Narvan arkistoa koskevasta muistiosta selvisi, että Inkerin rykmentin alkuperäistä aineistoa oli luovutettu Viron sotaministeriölle. Tallinnan Suomen lähetystön välityksellä lähdettiin selvittämään, mitä ja kuinka paljon aineistoa on päätyntä sotaministeriön haltuun.²⁴²

Suomen Tallinnan lähetystöstä tuli ilmoitus, jonka mukaan Viron puolustusvoimat myönsi Inkerin Liiton valtuuttamalle henkilölle työskentelyluvan ministeriön arkistossa. Länsi-Inkerin taisteluissa mukana olleen kapteeni Eemeli Pekkasen arviot Tallinnan ja Narvan arkistoista löytyvästä Inkerin rykmenttiä koskevasta aineistosta tulivat hyvään tarpeeseen. Ne auttoivat hahmottamaan aineiston kokonaisuuden ja ymmärtämään, mitä aineistoa Virosta ensisijaisesti haluttiin.

Tieto Viron Inkeri-seuran, viroksi Eesti-Ingeri Seltsi, perustamisesta saatiin hyvään aikaan. Henkilön lähettämistä Helsingistä Tallinnaan ei pidetty järkevänä kustannussyistä, niinpä pyydettiin Viron Inkeri-seuran perustajajäsentä opettaja Antti Seppästä suorittamaan arkistoaaineiston jäljentämistä. Seppänen lähetti Liitolle kesän aikana kopioimansa tiedot. Hänen työnsä suoritukseen oltiin Liitossa tyytyväisiä siinä määrin, että hänet kiinnitettiin arkistotyöhön Narvaan. Viron sotaministeriön Eesti-Ingeri Seltsille osoittamassa kirjeessä ilmoitettiin, että Inkerin rykmentin 22 sinettiä ja kulmaleimasinta on vastaanotettu Viron

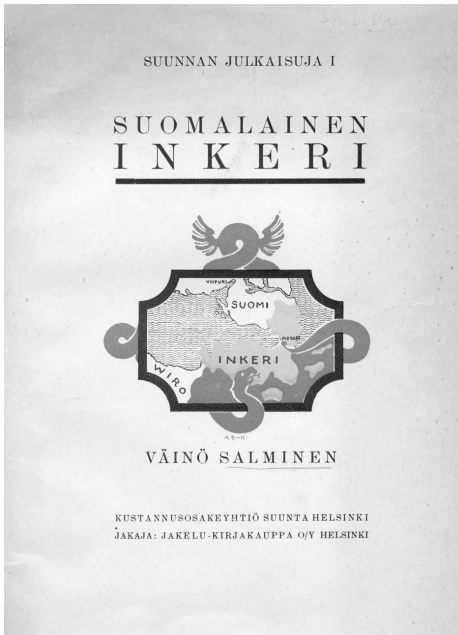
vapaussotamuseoon, ja että ne aikanaan luovutetaan Inkerin vastaavalle taholle silloin, kun Inkerinmaalle perustetaan Inkerin museo. Tämän lisäksi Esko Heilimo ilmoitti, että sisäasiainministeriö valtuutti Valtion Pakolaisavustuskeskuksen kokoamaan heimokansojen vapaustaisteluarkistoa. Valtiovalta rahoitti hanketta, ja Inkeri-arkisto sai siitä osansa.²⁴³ Liiton sihteerinä Antti Tiittanen kävi puolestaan sota-arkiston hoitajan puheilla, mutta ei saanut lupausta Inkeriä koskevan aineiston luovuttamisesta Inkeri-arkistoon.²⁴⁴

Inkerin arkiston perustajajärjestöt, Inkeriläisten Toimikunta ja Inkerin Ystävät, hyväksyivät arkiston säännöt vuonna 1925. Ne julkaistiin kirjasena 150 kappaleen painoksena. Arkiston sääntöjen tultua hyväksytyiksi otettiin pöytäkirjaan Inkeriläisten Toimikunnan esittämä toivomus:

Kun näin hyväksytyjen Inkerin arkiston 3. ja 4. [pykälät] kumminkin yhä edelleen poikkeavat Inkeriläisten Toimikunnan ehdotuksesta siitä, etteivät niiden sanamuodot selvästi osoita, että tämä Inkeriä ja inkeriläisiä koskeva arkisto kootaan nimenomaan Inkeriä varten, mitä inkeriläiset ennen kaikkea toivoivat, ei toimikunta voi olla tämän yhteydessä selittämättä, että se hyväksyessään arkiston säännöt yhä edelleen käsittää arkiston keräämisen lopullisena tarkoituksena olevan Inkerin arkiston luomisen inkeriläisten kansallistunnon kehittämiseksi, inkeriläisten itseluottamuksen vahvistamiseksi ja arkiston sijoituspaikan olevan siellä, missä se parhaiten voi hyödyntää näiden tarkoitusprien hyväksi tehtävää työtä. Luottaen siihen, että kaikilla perustajajärjestöillä on sama käsitys asiasta, tulee toimikunta edelleen tekemään voitavansa arkiston kokoamisen hyväksi.²⁴⁵

Inkerin arkiston perustajajärjestöt valitsivat sen johtokuntaan kuusi edustajaa. Inkeri Liitosta siihen tulivat esittelijäneuvos Esko Heilimo ja toimittaja Antti Tiittanen, Inkerin Ystävistä agronomi Juho Kurikka ja kirkkoherra Juho Raski ja Inkeriläisten Toimikunnasta maisteri Kaapre Tynni ja johtaja Mikko Tirranen.²⁴⁶

Tiedon levitessä Inkerin arkiston perustamisesta alkoi Liitto saada lahjoituksia. Suomi-Seura luovutti julkaisunsa Suomen viesti, Ulkomaalaisyhdistys oman lehtensä, Suomalaisuuden Liitto *Suomalaisen Suomen* numerot 2–11.1925, Karjalan Sivistysliitto useampia heimokysymystä käsitteleviä julkaisuja, Iisakki Lattu muutamia kappaleita Väinö Salmisen kirjoittamaa julkaisua *Suomalainen Inkeri* sekä Juho Tirranen ja Juho Tapanainen Suomessa ja Venäjällä ilmestyneitä sanomalehtiä vuosilta 1917–1918.

Tohtori Väinö Salmisen kirjoittama kirja Suomalainen Inkeri ilmestyi Suunnan julkaisusarjassa vuonna 1919. Inkerin Liitto julkaisi samannimistä kirjaa vuosijulkaisuna 1932–1944.

Antti Tiittasen laatima promemoria Inkerin kysymyksessä sitä valaisevine liitteineen lähetettiin Euroopan vähemmistökansallisuuksien kongressin pääsihteerille, virolaissyntyiselle saksalaiselle tohtori Ewald Ammendille Wieniin. Kappale sitä tallennettiin arkistoon.²⁴⁷

Käytössä olevasta tiedosta välittyä kuva Inkerin pakolaisissa ja sen tukijoissa virinneestä arkistointi-innostuksesta. Kouriintuntuvan aineiston kokoaminen tarjosi kaikille aivan erilaisen tuntuman itsensä ja heimolaisten avustamiseen. Aineiston hankkimiseen ja tallentamiseen liittyi erilainen tunnelma kuin kirjojen kokoamiseen kirjastoihin. Arkistoinaisto oli sukua jollekin, mikä pitää sisällään kansakunnan kannalta merkityksellistä tietoa, vaikka se koostuu yhteisöjen ja yksityishenkilöiden henkilökohtaisen elämän ja kokemusten ilmentymistä. Kokouksia ja juhlia tuli ja meni. Niissä oli perinteisesti samoja toimijoita, eikä niitäkään ollut kovin monta. Arkiston kokoaminen tarjosi tekemistä kaikille koulutuksesta ja iästä riippumatta. Kaikiella tiedolla ja kaikilla esineillä oli sama arvo.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura luovutti 1920–1930-lukujen vaihteessa Liiton arkistoon Inkerin kansanrunouskokoelmien lisäksi muuta Inkeriä koskevaa aineistoa. Niiden luovuttamishdoista neuvotteli professori Väinö Salminen.²⁴⁸

Inkerin arkistoon päätettiin hankkia kaikki Inkerin vapaustaisteluja koskevat asiakirjat, jotka olivat yksityishenkilöiden ja järjestöjen hallussa. Kirjelmät ja kehotukset luovuttaa asiakirjoja Inkerin Liittoon tai sotamuseoon osoitettiin asianomaisille ja heidän perheilleen. Professori Jooseppi Mikkolalta hankittiin arkistoon Inkerinmaan kartta vuodelta 1704, ja kirjailija Samuli Paulaharjulta inkeriläisiä kirjoituksia, julkaisuja ja valokuvia.²⁴⁹

Inkerin Liiton piirissä keskusteltiin myös siitä, miten voitaisiin pelastaa Inkerin seurakuntien arkistokokoelmat, jotka sisälsivät runsaasti arvokasta Inkerin historia-aineistoa. Ehdotettiin neuvotteluja Suomen viranomaisten ja valtionarkiston hoitajan kanssa. Pidetttiin järkevänä Liiton arvokkaimpien asiakirjojen siirtämisestä Valtionarkistoon.²⁵⁰ Liiton puheenjohtaja professori Salminen ryhtyi hoitamaan asiaa. Asiasta ei annettu tietoa julkisuuteen.²⁵¹

Liiton toimistossa kävi eversti Kurvits Viron sotaministeriöstä ilmoittamassa, että Tallinnasta voitiin maksutta lähettää Liiton arkistoon kaikki jäljennökset Inkerin vapaustaisteluja koskevista asiakirjoista. Vastavuoroisesti lähetettiin Viroon jäljennökset Liiton arkistossa olevista eräistä mainittuja taisteluja koskevista asiakirjoista.²⁵²

Inkerin arkistoon kelpuutettiin myös ajankohtaista aineistoa. Sihteerin esitellessä senaikaisia karkotuksia Inkeristä hän ilmoitti, että asiaa koskeva Inkeriläisten Yhdistyksen kirjelmä jätettiin Valtioneuvostolle. Päätettiin seurata tilanteen kehittymistä. Akateemisen Karjala-Seuran välityksellä Inkerin Liitto antoi useille ulkomaanlehdille Inkerin karkotuksia koskevia tiedotuksia. Niiden jäljennökset liitettiin Inkerin arkistoon.²⁵³ Liiton johtokunta sidotutti *Inkeri*-lehden vuosikerät ja johtokunnan pöytäkirjat vuosilta 1922–1928 tulevia sukupolvia varten.²⁵⁴

Inkerin Arkistoon kelpuutettiin kaikki mahdollinen Inkeriin liittyvä. Kun opettaja Heikki Mylläri lahjoitti tutkielmansa nimeltä *Oljamissa käynti*, hänelle esitettiin julkinen kiitos ja kutsuttiin Liiton jäseneksi.²⁵⁵ Suomen suurmiehiä esittävän kirjan vastineeksi Antti Seppäseltä saatiin 10 kappaletta postikortin kokoisia valokuvia, jotka oli otettu Inkerin ja Viron rajamailta vapaustaistelujen tauottua. Viipurissa toimintansa lakkauttaneen Yritys-nimisen inkeriläisen voimistelu- ja urheiluseuran lähettämä leimasin liitettiin myös Inkerin Arkistoon. Samalla ryhdyttiin keräämään henkilö- ynnä muita tietoja Inkerissä syntyneistä sivistystyön-

tekijöistä tavoitteena toimittaa *Inkerin Aikalaiskirja*. Liiton toimistosta lähetettiin tilastokaavakkeita 200:lle Inkerin sivistystyöntekijälle. Eeva Läärä keräsi yliopiston kirjastosta Liiton arkistoon Inkeriä koskevaa aineistoa.

Johtokunta myönsi 200 markkaa Pietarissa toimivalle kustannusliike Kirjalle, jotta se toimittaisi suomenkielisiä julkaisuja Liiton arkistoon.²⁵⁶ Akateemisesta kirjakaupasta lunastettiin 90 markalla vanha Inkerin kartta. Juuso Mustosen laatima tilasto maassa olleista Inkerin pakolaisista ilmestyi vuoden 1934 Tilastokatsauksessa n:o 12. Sekin hankittiin arkistoon. Sotamarsalkka Mannerheimin lähettämä kiitoskortti Liiton hänelle toimittamista julkaisuista sai arvoisensa paikan muun aineiston joukossa.

Heimojärjestöjen Keskusvaliokunnan perustamalle Heimoarkistolle myönnettiin kirjallisuuden hankkimista varten 500 markan apuraha.²⁵⁷ Kun Teppo Telkkinen julkaisi omakustanteena muistelmansa Elämän tuntemattomia polkuja, hän lähetti arvostelukappaleen liitolle. Puheenjohtaja Väinö Salmisen ehdotuksesta keväällä 1938 päätettiin hankkia Liiton arkistoon puheenjohtajien sekä johtokunnan jäsenten sekä sihteerien valokuvat.²⁵⁸ Inkerin vaakuna-aiheisia rintamerkkejä tilattiin kultasepäniikkeestä sata kappaletta. Ajan tavan mukaisesti niiden hankkiminen edellytti kirjallisen kokeen suorittamista. Sen kysymykset oli laatinut professori Väinö Salminen.²⁵⁹

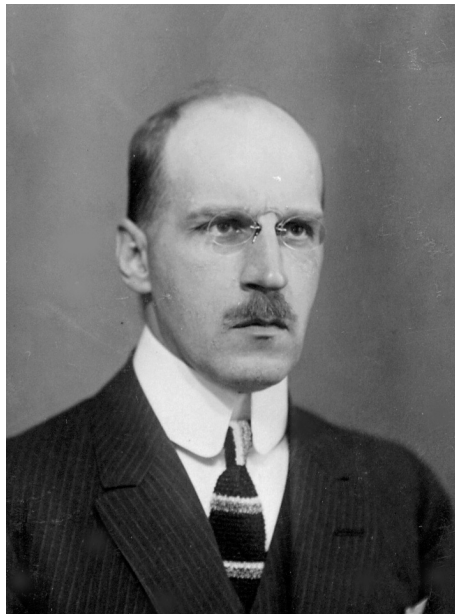
Vetovastuussa samat miehet

Professori Salminen pyysi eroa Inkerin Liiton puheenjohtajan tehtävistä vuodesta 1938 vedoten työtaakkansa määrään. Liiton puheenjohtajaksi valittu esittelijäneuvos Esko Heilimo lausui Inkerin Liiton ja johtokunnan puolesta kiitokset professori Väinö Salmiselle, joka Liiton monivuotisena puheenjohtajana oli erittäin ansiokkaalla tavalla toiminut Inkerin asian hyväksi. Salmiselle luovutettiin Liiton puolesta lahjana hopeapäinen kävelykeppi ja Premiere-merkinen kynä. Liiton varapuheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti professori Väinö Salminen.

Liiton johtokunnan pöytäkirjamerkinnot antavat kuvan siitä, että järjestötoiminnassa samat henkilöt olivat vetovastuussa niin kauan kuin he suostuivat siihen. Niinpä Liiton johtokunnan pöytäkirjan 4 §:ssä lukee, että liiton vuosikokouksessa helmikuun 20 p:nä 1938 hotelli Tornissa valittiin erovuorossa olleet johtokunnan jäsenet maisteri K. Tynni ja agronomi Toivo J. Toikka uudelleen. Esittelijäneuvos

Professori Väinö Salminen. SKS, Kirjallisuusarkisto.

Tohtori Esko Heilimo. SKS, Kirjallisuusarkisto.

Esko Heilimon tilalle johtokunnan vakinaiseksi jäseneksi tuli professori Väinö Salminen. Erovuorossa ollut johtokunnan varajäsen tohtori Eino Jamalainen valittiin myös uudelleen.

Johtokunnan edellisestä kokouksesta kului tuskin kaksi kuukautta, kun Liiton tuore puheenjohtaja esittelijäneuvos Esko Heilimo ilmoitti uuden virkanimityksensä vuoksi matkustavansa pois Helsingistä. Professori Salminen lausui eroavalle puheenjohtajalle kiitokset siitä harrastuksesta ja uhrautuvasta työstä, jota Heilimo on tehnyt 16 vuoden aikana Inkerin kansallisen asian hyväksi. Salminen luovutti Heilimolle Liiton puolesta lahjana hopeisen kynttiläjalan. Liiton puheenjohtajaksi pyydettiin uudelleen professori Salminen. Hän suostui pyyntöön. Salmisen varamieheksi valittiin yksimielisesti pankkiylitarkastaja Hannes Saarinen.

Inkerin kesäjuhla järjestettiin Vuoksenniskalla 23.–24. heinäkuuta. Juhlapuhujaksi pyydettiin maaherra Arvo Manner.

Rouva Linnoila luovutti Inkerin Liitolle Kurikan perillisten lahjoittaman Inkerin äyrämöisnaisen kansallispuvun.²⁶⁰

Toukokuussa 1938 julkistettiin Inkerin Liiton sihteerin ja taloudenhoitajan ohjesäännöt. Sihteerin 12-kohtainen tehtäväkuva on lukemisen arvoinen.

1. Hoitaa Liiton toimistoa, järjestää toimistoapulaisten ja asiamiesten työt sekä valvoa niiden suoritusta;
2. hoitaa kirjeenvaihtoa ja muut juoksevat asiat;
3. huolehtia uusien jäsenten hankinnasta ja jäsenmaksujen määräaikaisesta perimisestä; sekä pitää jäsenluettelo kunnossa;
4. hoitaa Liiton arkistoa, käsikirjastoa ja kalustoa sekä huolehtia, että niistä on olemassa tarkat luettelot;
5. hoitaa toimiston käteiskassa ja pitää päivittäisistä tuloista ja menoista kasakirjaa sekä antaa sen perusteella kuukausittain tilitys Liiton taloudenhoitajalle;
6. pitää liiton asiamiesten rahatileistä kirjaa ja selvittää ne aikanaan;
7. valmistaa johtokunnan käsiteltäväksi tulevat asiat ja esitellä ne johtokunnalle; raha-asioita koskevat aloitteet on kuitenkin valmisteltava yhdessä liiton taloudenhoitajan kanssa;
8. pitää johtokunnan kokouksissa pöytäkirjaa ja panna johtokunnan päätökset täytäntöön, ellei jonkun päätöksen toimeenpano ole annettu jonkun johtokunnan jäsenen tehtäväksi;
9. kirjoittaa liiton vuosikertomus johtokunnan kulloinkin antamien ohjeiden mukaan;
10. huolehtia liiton julkaisujen toimittamisesta ja painattamisesta sekä niiden jakelusta ja myynnistä;
11. kartuttaa liiton arkistoa ja käsikirjastoa Inkeriä koskevilla julkaisuilla, valokuvilla ym. asiatiiedoilla sekä antaa päivä- ja aikakauslehdille ajankohtaisia uutisia Inkeristä sekä selostuksia Liiton toiminnasta;
12. toimia muutenkin Liiton tarkoituksien toteuttamiseksi tekemällä tässä tarkoituksessa ajankohtaisia esityksiä Liiton johtokunnalle.²⁶¹

Toimittuaan sihteerinä kymmenen vuotta opettaja Juuso Mustonen erosi Inkerin Liiton palveluksesta vuodenvaihteessa 1938. Mustosen veroista sihteeriiä ei ollut johtokunnan tiedossa. Häntä ei pystynyt korvaamaan kuka tahansa. Sihteeriksi oli saatava varttuneempi henkilö, jolla oli Inkerin tuntemusta ja kirjallisia kykyjä, toisin sanoen Liitto tarvitsi nimenomaan kirjallisen sihteerin. Johtokunta pyysi taloudenhoitajan tehtävään toistaiseksi valittua Toivo J. Toikkaa hoitamaan myös

sihteerin tehtäviä. Johtokunnan varapuheenjohtajaksi valittiin tohtori Aarne Valle.²⁶²

Taloudenhoitaja ilmoitti antaneensa sidottaa *Suomalaisen Inkerin* vuosikerrat 1922–1939 yksiin kansiin jaettavaksi johtokunnan jäsenille. Tynnin ehdotuksesta päätettiin lähettää sidottu kappale amiraali Johan Pitkalle Viroon.

Talvisodan kynnyksellä, syyskuun loppupuolella 1939 johtokunta tutustui Liiton Valkjärvellä kesäjuhlista ottamaan kaitafilmiin, joka tuli maksamaan 2 500 markkaa. Filmin oli kuvannut ja leikannut Liiton tilauksesta ylioppilas Jaakko Soininen Helsingistä. Filmi todettiin kaikin puolin onnistuneeksi. Sitä päätettiin vuokrata inkeriläisten juhlissa ja kokoustilaisuuksissa esitettäväksi 50 markan suuruista korvausta vastaan.²⁶³

Kansan arvoa ei mitata sen määrällä

Talvisota

1930-luvun lopun lähestyessä Neuvostoliiton asenne Suomea kohtaan kävi vuosi vuodelta uhkaavammaksi. Suomea painostettiin siirtämään rajaa, koska Neuvostohallituksen mielestä se oli liian lähellä Leningradia. Sodan puhjettua rajan läheisyys muodostaisi uhkatekijän. Neuvostoliitto tarjosi Suomelle korvauksena alueita pohjoisesta. Suomessa varauduttiin sotaan, mutta Mainilan laukaukset, Neuvostohallituksen nootti rajaloukkauksesta ja Puna-armeijan hyökkäys tulivat kuitenkin tietynlaisena yllätyksenä.

Suomessa asuneita inkerinsuomalaisia liittyi sotaväkeen. Heidän vähäisestä määrästään huolimatta kyse oli periaatteesta. He astuivat muiden suomalaisten joukkoon puolustamaan kotimaataan. Toisena tärkeänä kannanottona uudelle kotimaalle on pidettävä Inkerin Liiton hallituksen päätöstä merkitä Liiton nimissä Valtion puolustuslainaa 20 000 markkaa. Tämä tapahtui talvisodan kynnyksellä marraskuun alussa 1939, ja siihen käytettiin Inkerin 5-vuotissivistysrahaston varoja.

Talvisodan aiheuttaman poikkeuksellisen tilanteen vuoksi pidettiin Liiton toiminnan jatkamista entisessä laajuudessa mahdottomana. Tämän johdosta jäätettiin odottamaan olojen kehittymistä syksyyn 1940 saakka. Liiton hallitus harkitsi, mitä voitaisiin tehdä Suomessa asuvien inkeriläisten auttamiseksi. Tilanteesta neuvoteltiin Helsinkiin kutsuttujen inkeriläisten opettajien kanssa, jotka tunsivat parhaiten heimolaistensa senhetkiset olot eri puolilla maata.²⁶⁴ Liiton ilmoitukset ja uutiset julkaistiin *Karjala*-lehdessä.

Kun summaa Inkerin Liiton ja sen vaikutuspiirissä toimineiden henkilöiden tekemisiä talvisodan lopun ja jatkosodan välisellä ajanjaksolla, ei voi välttyä tunteelta, että Inkeri-asiassa sen aktiivit kulkivat heille tuttuja, moneen kertaan taluttuja latuja.

Liiton johtokunta teki monenlaisia aloitteita, mutta vaikuttaa siltä, että niistä alkoi puuttua ote. Esimerkiksi Jukka Savolainen esitti Inkerin lipun hankkimis-

ta niin sanotulle heimorykmentille siten, että Liitto antaisi tarvittavat varat lipputarpeiden oston, ja lipun ompelemisen suorittaisivat paikallisen inkeriläisen ompelukerhon naiset. Ehdotus sai Liiton hallituksen yksimielisen kannatuksen, vaikka lipun hankkimista pidettiin osittain myöhästyneenä.²⁶⁵ Lopulta selvisi, että erityisyihin vedoten Suomen sotilasviranomaiset olivat kehottaneet luopumaan koko hankkeesta.²⁶⁶

Talvisodan jälkeen voimaan tulleen korvauslain perusteella myös Inkerin pakolaiset, joilta puuttui Suomen kansalaisuus, saivat oikeuden anoa korvausta luovutetulle alueelle jääneestä omaisuudestaan. Asialla ei Inkerin pakolaisille ollut lainkaan samaa merkitystä kuin kannaksen pakolaisille. Inkeriläisten omaisuus oli menetetty jo vuosia sitten. Kyse oli kaikesta huolimatta periaatteesta, jossa inkeriläiset rinnastettiin kannaksen pakolaisiin.

Suomen kansalaisuuden saaminen tuhansille Tarton rauhan jälkeen maahan jääneille inkeriläispakolaisille oli heidän oikeudellisen asemansa kannalta keskeisin asia. Valtioneuvoston asettama komitea, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus ulkomaalaisten Suomen kansalaisiksi ottamisesta, sai työnsä valmiiksi lokakuussa 1940. Liitossa arveltiin, että mikäli laki hyväksyttäisiin sellaisenaan, se tulisi helpottamaan tuntuvasti heimopakolaisten pääsemistä Suomen kansalaisiksi. Lakiehdotus hankittiin liiton arkistoon jo ennen kuin se meni lainvalmistelukunnan käsiteltäväksi.²⁶⁷

Kansalaisuuden saamista ja menettämistä koskevan Komiteamietinnön n:o 4/40 sisältöä pohtiessaan Liiton johtokunnassa pantiin merkille, että Valtioneuvosto hyväksyi mietintöön liittyvän lakiehdotuksen esitettäväksi eduskunnalle. Pakolaisväestö toivoi heimopakolaisten laajempaa kansalaistamista kuin mitä lakiehdotus edellytti. Tämä koski erityisesti talvisotaan osallistuneiden ja ennen vuotta 1925 Suomeen saapuneiden pakolaisten ottamista maan kansalaisiksi ilman erillistä anomusta. Johtokunta valtuutti Jukka Savolaisen ja Juho Tirrasen esittämään eduskunnalle Inkerin Liiton kannan. Voimaan tullut laki ei muuttanut inkeriläisten tilannetta. Pakolaiset jäivät entiseen asemaansa.²⁶⁸

Tuli muitakin huonoja uutisia. Inkeriläisten Yhdistyksen puheenjohtaja Jukka Savolainen kertoi Liiton hallituksen kokouksessa marraskuussa 1940, että yhdistyksen 16:sta paikallisosastosta 11 jäi luovutetulle alueelle. Niiden toiminta tuli katsoa loppuneeksi. Samalla hän ilmoitti koko yhdistyksen toiminnan lopettamisesta, ja tiedusteli voisiko Liitto ottaa hoidettavakseen Yhdistyksen tehtävät ”inkeriläisten heimoharrastusten vaalijana”. Juho Tirranen puolestaan esitteli kysymystä

Inkerin Liiton liittymisestä Karjalan Liittoon. Hän perusteli ehdotustaan sillä, että molempien liittojen toiminta oli sukua toisilleen, koska Karjalan Liitto hyväksyi heimotyön ohjelmaansa. Yhdistymispyrkimykset viittasivat jäsenmäärältään ja vaikutusvallaltaan vahvan järjestön tarpeeseen, vaikka uuden sodan kynnyksellä oli vaikea arvioida, mitä mahdollinen uusi järjestö lähtisi tavoittelemaan. Liittojen yhdistyminen jäi lopulta kaavailujen asteelle.

Talvisodassa kaatuneiden inkeriläisten muistoa kunnioittaen Liiton toimintaan hankittiin sankarivainajien nimitaulu. Kaatuneiksi tiedettiin Kälviäinen Eino, Supponen Matti, Kokka Einar, Kukkonen Yrjö, Tarssina Tahvo, Tiinus Matti, Pönniö Matti, Haltsonen Paavo, Valtonen Johannes ja Merjanen Emil.²⁶⁹ Paljastamistilaisuus pidettiin 20. huhtikuuta 1941. Puhumaan pyydettiin maisteri Tynni. Tohtori Valle jakoi vainajien omaisille muistomitalit.²⁷⁰

On merkille pantavaa, että Valtion Pakolaisavustuskeskus jatkoi opintotukien jakamista inkeriläisille opiskelijoille vuoden 1941 kevätlukukaudeksi. Jaettavaa oli 12 500 markkaa. Inkeri-juhla järjestettiin Helsingissä 19.–20. heinäkuuta 1941.²⁷¹ Juhla pidettiin enemmänkin perinteitä kunnioittaen.

Jatkosota ja inkeriläisten väestönsiirrot Suomeen

Inkeriläisten väestönsiirtojen taival oli pitkä ja kivinen. Hankkeen onnistumiseen vaikutti myös Inkerin Liiton aloitteesta heinäkuussa 1941 perustettu Inkerin Asiain Hoitokunta, IAH. Se ei ollut kuitenkaan yhtä kuin Inkerin Liitto. Hoitokuntaan kuului vain kymmenkunta inkeriläissyntyistä henkilöä, jotka olivat olleet mukana heimoliikkeessä jo 1920-luvulta asti. He olivat toki Liiton jäseniä, mutta keskittyivät hoitamaan yksinomaan Inkeriin liittyneitä ja Inkerinmaalla tapahtuneita asioita.

Jatkosodan alussa Inkerin Liitto oli tunnettu ja tunnustettu heimojärjestö. Toimintansa 20 vuoden aikana sen jäseniksi oli liittynyt yli tuhat suomalaista vaikuttajaa. Tästä syystä Inkerin Liiton johto saattoi lähestyä kirjeillään ja muistioillaan hallituksen sekä puolustusvoimien ylintä johtoa. Liitto ja Hoitokunta pitivät koko jatkosodan ajan Suomen poliittista ja sotilasjohtoa ajan tasalla Inkerin tapahtumista.

Jukka Savolainen Hoitokunnan puheenjohtajana, Kaapre Tynni varapuheenjohtajana ja Toivo J. Toikka sihteerinä lähestyivät pääministeri Jukka Rangellia

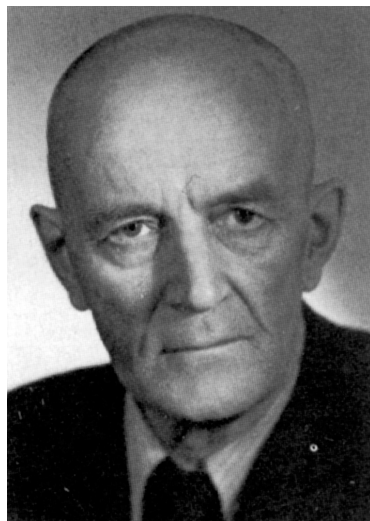
4. syyskuuta 1941. Heidän laajassa muistiossaan viitattiin suomalaisten historialliseen ja kansalliseen oikeuteen pelastaa Inkerin suomalainen väestö väistämättömältä tuholta. Hoitokunnan johto anoi, että Suomen hallitus ottaisi harvittavakseen Inkerinmaan liittämisen Suomeen. Samalla toivottiin, että hoitokunnan nimeämille henkilöille suotaisiin tilaisuus matkustaa Inkeriin hoitamaan liittymistöimia.²⁷²

Samansisältöinen kirje liitteineen osoitettiin Päämajan Yleisesikunnalle 9. syyskuuta 1941. Siinä perusteltiin Inkerin liittämistä Suomeen maan oman turvallisuuden edistämisellä. Kahdeksan foliokokoista sivua sisältävässä muistiossa kirjoittajat painottivat, että vanhan suomalaisasutuksen ”pirstominen tai siirtäminen ei voine tulla kysymykseen.” Heidän käsityksensä mukaan Pietarin kaupungin kohtalo ei voinut muodostua esteeksi Inkerinmaan liittämislle Suomeen. Inkerin katsottiin olevan Suomelle eduksi puolustuksellisesti, kansallispoliittisesti ja taloudellisestikin.²⁷³ Jatkosodan alkuvaiheessa hallitus piti Inkerinmaan puskuriasemaa periaatteessa mahdollisena.²⁷⁴

Ensimmäinen virallinen esitys inkeriläissiirroista ajoittuu joulukuuhun 1941. Suomen ulkoministeri Rolf Witting sai Saksan suurlähettiläs Wippert von Blüherilta tiedon saksalaisten valmiudesta siirtää Suomeen 50 000 inkeriläistä. Synä olivat siviilien kärsimykset sotatoimialueella ja heitä koetellut nälkä, koska saksalaiset eivät osallistuneet siviilien elintarvikehuoltoon. Esityksen pohjalta siirto piti aloittaa heti, kun Suomenlahti jäätyy. Inkeriläiset tuli toimittaa Suomeen kävellen Suomenlahden yli. Arvioituaan tilanteen suomalaiset luopuivat siirtohankkeesta.

Miehitysalueiden turvallisuuspoliisin päällikkö Walter Stahleckerin vieraillessa Helsingissä tammikuun alussa 1942 hän tiedotti Suomen ulkoasiainministeriölle siirtosuunnitelmasta ja tilanteesta Inkerinmaalla. Väestönsiirroilla katsottiin olevan kiire, mutta yksikään mies ei voinut lähteä Suomesta liikkeelle, elleivät saksalaiset olleet itse innostuneet asiasta tarpeeksi korkealla päättäjätaholla. Stahleckerin tukiessa suomalaisten aloitetta, Inkeriin lähetettiin komissio arvioimaan tilannetta.²⁷⁵ Komission johtajaksi kutsuttiin Lauri Pelkonen. Muita jäseniä olivat Valpoa edustanut Kaarlo Stendahl, pastori Juhani Jääskeläinen ja kapteeni Juho Tirranen.²⁷⁶

Lauri Pelkonen syntyi Jaakkimassa 1890. Hän tuli ylioppilaaksi Sortavalan lyseosta 1907, jatkoi opintojaan Uppsalassa ja Leipzigissa. Suomen itsenäistymisen vuosina hän toimi Karjalan yleisesikunnan jäsenenä ja agitaatio-osaston päällikkönä sekä Salmin kihlakunnan rajakomendanttina. Raja-asioihin hän perehtyi 1. rajakomission puheenjohtajana vuosina 1922–1924. Pelkonen toimi vuosia II suomalaisen lyseon äidinkielen lehtorina ja rehtorina sekä kouluhallituksessa kouluneuvoksena. Edistyspuolueen jäsenenä hän vaikutti pääministerin sihteerinä Toivo Kivimäen hallituksessa vuosina 1935–1936. Talvisodassa Pelkonen toimi esikuntaupseerina ja jatkosodassa Valtion tiedotuslaitoksen osastopäällikkönä.²⁷⁷ Päiväkirjamerkinnöissään hän kertoo, että inkeriläiset haaveilivat Inkerinmaan liittämisestä Suomeen, jolloin inkeriläiset olisivat voineet jäädä asuinsijoilleen. Tämän ajatuksen takana oli Inkerin Liitto.²⁷⁸

Lauri Pelkonen. Senni Timosen kokoelma.

Kaarlo Stendahl syntyi Pietarissa 1898 ja sai alkuopetuksen Pietarin suomalaisessa koulussa. Hän suoritti 8. luokan Kajaanin yhteiskoulussa 1917 ja toimi vuoden 1918 Inkerin Osuuskuntien Keskusliitto Aitan myyntiosaston hoitajana Pietarissa. Stendahl muutti Viipuriin kesällä 1919 ja pestautui Viljo Halmeen asianajotoimistoon. Yhteistyö jatkui kaksi vuotta. Inkerin pakolaisten asioihin hän syventyi toimiessaan Kirjasalon Sanomien vastaavana toimittajana. Siinä välissä hän suoritti valantehneen venäjän kielenkääntäjän tutkinnon.²⁷⁹

Opiskellessaan Helsingin yliopistossa Stendahl suoritti ylemmän oikeustutkinnon alkutentin. Tästä alkoi hänen uransa Etsivän Keskuspoliisin ulkomaantoimistossa nuorempana kanslistina vuoden 1923 alusta toimipaikkaan Viipuri. Hänet määrättiin esittelijäksi 1927.²⁸⁰

Stendahlin ja Tirrasen yhteistyöstä on näyttöä 1930-luvun alusta Stendahlin toimiessa Etsivän Keskuspoliisin pääosastossa Helsingissä.²⁸¹ Stendahlin

Tutkimuskomissioni Inkerissä, Krasnoje Selossa, tammikuussa 1942. Vasemmalta Jukka Tirranen, Lauri Pelkonen, Kaarlo Stendahl ja Juhani Jääskeläinen. Kuva J. Jääskeläisen perikunta.

uran kannalta tärkeä oli vuosi 1938. Hän vannoi virkavalan ja sai ylennyksen Valtiollisen Poliisin esittelijäksi. Jatkosodan alkaessa hänet kielitaitoisena komennettiin Viroon saksalaisten sotilasviranomaisten käyttöön kuulustelijaksi ja tulkiksi.²⁸²

Juho Tirranen esiteltiin Inkerin Liiton perustamiskokouksen yhteydessä.²⁸³

Juhani Jääskeläinen syntyi Keltossa 1907.²⁸⁴ Kirkonkirjojen mukaan Jääskeläisten suvun esi-isänä oli Eskel Eskelson, Esko Eskonpoika Jääskestä. Keltossa hän otti nimen Jääskeläinen, vaikka hänen aikaisempi nimensä oli ollut Postonen.²⁸⁵

Jääskeläisen koulunkäynti alkoi nelivuotisesta kansakoulusta Keltossa. Lisäksi hän opiskeli kotiopettajan johdolla tavoitteena päästä Suomeen oppikou-

luun. Hän sai ulkomaanpassin 1925, ja hänen vanhempansa suostuivat kustantamaan pojan opinnot Suomessa. Viipurissa Juhani Jääskeläinen tutustui Valtion pakolaisavustuskeskuksen johtaja Juho Tirraseen. Opiskelupaikka löytyi Käkisalmen yhteiskoulusta.²⁸⁶

Jääskeläinen kirjoitti ylioppilaaksi 1928 ja ryhtyi opiskelemaan papiksi tiedostaen, että juuri niitä Inkerinmaalla tarvittiin eniten.²⁸⁷ Samana vuonna hän sai isältään viimeisen kirjeen ja viimeisen rahalähetyksen. Neuvostoliiton hallitus sulki kansalaisiltaan mahdollisuuden muuttaa virallisesti ulkomaille ja katkaisi rahansiirtomahdollisuudet.

Jääskeläiset olivat pysyneet kotisijoiltaan 1930-luvulle asti, kunnes karkotukset ja väestönsiirrot hajottivat isoksi kasvaneen suvun. Juhani sai Helsinkiin ylioppilaskotiin keväällä 1931 viestin, että koko hänen kotiväkensä karkotettiin Inkeristä Siperiaan Krasnojarskin alueelle. Tiedon saatuaan Jääskeläinen kirjoitti Neuvostoliiton lähetystöön, että hän tunsu ihmisarvonsa loukatuksi, ja samalla kieltäytyi maan kansalaisuudesta. Juhani Jääskeläinen vihittiin papiksi 1933. Tämä uutinen tavoitti myös hänen Siperiaan karkotetut vanhempansa.²⁸⁸ Talvisodan aikana Jääskeläinen toimi kenttäpiispan toimistossa. Jatkosodan alkaessa hänet määrättiin Saarijärvelle I/JR 50:n pataljoonan pastoriksi.²⁸⁹

*Sotilaspastori Juhani Jääskeläinen.
J. Jääskeläisen perikunta.*

Tutkimuskomission matka Inkeriin 1942

Komissio lähti matkaan Helsingistä 20.1.1942 ja palasi yhdeksän päivän kuluttua. Juho Tirrasen laatimaa laajaa matkakertomusta voidaan pitää erinomaisena, vaikka komissio valittikin saamiensa tietojen epätarkkuutta. Tämä johtui osittain siitä, että saksalaisten toteuttama väestön luettelointi miehittämällään alueella oli vielä kesken. Arviot antoivat silti kuvan siitä, että Inkerin suomalaisesta väestöstä oli

jäljellä saksalaisten hallinnoimalla alueella alle puolet sotaa edeltäneestä määrästä. Heidä laskettiin olevan enintään 65 000 henkeä. Leningradin saartorenkaseen oli jäänyt noin 30 000 inkeriläistä. Neuvostoviranomaiset olivat pakkosiirtäneet heidät Uralin taakse Krasnojarskiin maaliskuussa 1942. Loput oli pakkosiirretty ja karkotettu pitkin laajaa maata jo Tarton rauhan jälkeisistä vuosista alkaen.

Selvittelyt ja tilastot vahvistivat käsityksen siitä, että Venäjän vähemmistökansallisuuksista suomalaiset olivat erinomaisesti säilyttäneet kansallisen kielensä ja kansalliset tunnuspiirteensä luterilaisen uskontonsa ja äidinkielen koulunsa ansiosta. Matkakertomuksessa vakuutettiin, että Suomella ”kansallisegoistisista syistä, yleisinhimillisistä puhumattakaan, ei ole varaa välinpitämättömästi suhtautua Inkerin suomalaisen väestön kohtaloon.”²⁹⁰

Komission mukaan elintarviketilanne vaihteli Inkerin eri alueilla merkittävästi, mikä tuli ottaa huomioon avustustoiminnassa. Tähän tarkoitukseen komissio esitti muistion nimeltä ”Suunnitelma ruokatarpeiden jakelun järjestämiseksi puutteessa oleville Inkerin suomalaisille saksalaisten miehittämällä alueella, ja väestön osittaiseksi siirtämiseksi Länsi-Inkeriin”. Käytännössä tämä tarkoitti tilannetta, jossa joka kymmenes oli menettänyt koko omaisuutensa heti sodan alussa ja vaappui nälkäkuoleman partaalla. Toinen ryhmä, joka viides, pysyi juuri ja juuri hengissä. Komission tammikuussa esittämän arvion mukaan jatkuvasti nälkää näkevät saattoivat tulla toimeen huhtikuun loppuun. Kukaan ei voinut kuitenkaan ennustaa, millaisia muutoksia kevät toisi heille. Väestön loppuosa, noin kaksi kolmesta, tulisivat toimeen mahdolliseen uuteen satoon saakka.²⁹¹ Tirrasen laatima ruokatarpeiden jakelusuunnitelma oli selkeä ja asiantuntemuksella laadittu. Hänellä oli 20 vuoden kokemus Valtion Pakolaisavustuskeskuksen toiminnan pyörittämisessä Karjalan kannaksella.

Tirranen teki selkoa matkastaan Inkerinmaalle Itä-Karjalan sotilashallintokomentajalle helmikuussa 1942. Hän jätti 2.2.1942 kertomuksensa myös ulkoasiainministeriölle. Hänen mukaansa suomen kieli oli otettu luettelolomakkeisiin saksan ja viron rinnalle, koska saksalaisten toimeenpanemalla luetteloinnilla valmisteltiin Inkerin suomalaisten siirtoa Inkeristä. Tirranen arvioi väestön määräksi 56 500 henkeä. Suomalaisia oli noin 47 000, inkerikkoja noin 8 000, vatjalaisia noin 500 ja venäläisiä noin 1 000 henkeä.²⁹²

Saksan lähettiläs von Blüherille 16. helmikuuta 1942 osoitetussa nootissa Suomen johto esitti hädänalaisessa asemassa olleiden inkeriläisten muonittamista ja pahinta puutetta kärsivien siirtämistä Viroon. Kyseessä olisi ollut noin 16 000

henkeä.²⁹³ Saksalaiset evakuoivatkin Inkeristä Viroon 10 000 henkeä huhti- toukokuussa 1942.

Tutustuttuaan tutkimuskomission matkakertomukseen Inkerin Asian Hoitokunta lähestyi ulkoasiainministeriötä 18. helmikuuta. Se ehdotti, että Suomen hallitus lähettäisi Inkeriin riittävillä valtuuksilla varustetun avustustoimikunnan. Sen tehtäväksi annettaisiin paikan päällä hoitaa tärkeimpien elintarvikkeiden pakkoluovutus ja niiden jakelu. Lisäksi Inkeriin haluttiin saada kaksi luterilaista pappia. Kaiken kaikkiaan Hoitokunta toivoi Inkerin kohtalon lopullista ratkaisua.²⁹⁴

Hallituksen iltakoulu

Hallitus käsitteli inkeriläissiirtoja ensimmäisen kerran iltakoulussaan 25. marraskuuta 1942.²⁹⁵ Asiaa ei viety eduskuntakäsittelyyn. Siirrosta keskusteltiin, ja asia päätettiin saman tien. Ministeri Vilho Annala²⁹⁶ esitteli inkeriläisten siirtokysymystä ensimmäisenä toteamalla, että Inkerissä tulisi nälkäkuolemia, ellei siirtoon ryhdyttäisi. Annalan mukaan ”asiaa voidaan ajatella työvoimakysymyksenä.” Hän esitti perustettavaksi siirtoja hallinnoivan toimikunnan ja ehdotti sen puheenjohtajaksi Lauri Puntilaa. Varapuheenjohtajaksi sekä siirtojen johtajaksi hän ehdotti professori Pentti Kaiteraa. Valtioneuvosto asetti 1. joulukuuta tekemässään päätöksessä ”Inkerin väestöön kuuluvien henkilöiden suunniteltua Suomeen siirtämistä koskevain asian valmistelua ja toimeenpanoa sekä muita sen yhteydessä esiintyviä kysymyksiä käsittelemään väestönsiirtovaltuuskunnan.” Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön tiedotuksen mukaan myös toimistopäällikkö, insinööri Jukka Aleksanteri Savolainen kutsuttiin valtuuskunnan jäseneksi.²⁹⁷

Rantasalmella 1905 syntynyt Pentti Kaitera kirjoitti ylioppilaaksi 1924. Hän suoritti diplomi-insinöörin tutkinnon TTK:n maanviljelystekniikan opintosuunnalla valmistuen 1929. Hänen uransa lähti nousuun 1930-luvulla, kun hän alkoi uudistaa maanviljelystekniikkaa. Väitöskirjansa hän sai valmiiksi keväällä 1939. Tasavallan presidentti nimitti hänet 2. lokakuuta 1942 Teknillisen korkeakoulun maanviljelystekniikan professorin virkaan.

Kaitera osoitti johtajakykyään talvisodan päättyttyä, kun karjalainen siirtoväki ja kaatuneiden omaisten auttaminen teettivät niin paljon työtä, ettei valtiolta olisi yksin kyennyt kaikkea hoitamaan. Tähän tarkoitukseen perustettiin

Professori Pentti Kaitera. Suomen Inkeri-liiton arkisto.

syyskuussa 1940 Suomen Talkoot ry. Sitä oli perustamassa ensisijaisesti Akateeminen Karjala-Seura, johon Kaitera kuului. Talkoohenkeä elvytettiin 1942 perustamalla Suurtalkoot ry., joka yhdisti Suomen Talkoot ry:n ja joukon pienempiä samalla asialla toimineita yhdistyksiä. Perustavassa kokouksessa Pentti Kaitera asetti järjestön tavoitteeksi työsuoritukset, kansan eheyttämisen ja työmoraalin säilyttämisen. Kaiterasta tuli Suurtalkoot ry:n ensimmäinen toiminnanjohtaja ja keskustuomiston työnjohtaja tammikuussa 1942. Työ jatkui saman vuoden joulukuun ensimmäiseen päivään, jolloin hänet kutsuttiin selvittämään inkeriläisten siirtoa Suomeen.²⁹⁸

Kaitera laati tarkan taulukon inkeriläisten siirroista, sijoituksista ja kustannuksista.

Suunnitelman mukaan Suomeen siirrettäisiin 40 000 inkeriläistä. Hän kävi Päämajassa 28. joulukuuta 1942 ja keskusteli Yleisesikunnan päällikön, kenraali Erik Heinrichsin kanssa inkeriläiskysymyksestä. Kaiteran mukaan Heinrichs oli aluksi asian suhteen kylmä, mutta vähitellen lämpeni, ja he ryhtyivät yhdessä harkitsemaan siirtoon tarvittavien voimavarojen kokoamista.²⁹⁹

Vastoin odotusta hallitus myönsi kahden kuukauden määrärahasi 15 miljoonaa markkaa.³⁰⁰ Inkeriläisten siirto-organisaatio perustettiin suunnitelmien mukaisesti. Siihen kuului Vilho Helasen johtama Tallinnan yhdyselin, Pentin veljen Kaarlo Kaiteran johtama Hatsinan vastaanottotoimisto Inkerissä, Kloogan koquamisleiri laivauksia varten ja varatuomari Erkki Tuulen johtama siirtotoimisto Helsingissä.

Professori Kaitera esitteli hallituksen iltakoulussa inkeriläissiirtoja seuraavan kerran vajaan kolmen viikon kuluttua, 13. tammikuuta 1943. Hän toi esiin muutamia ongelmia. Saksalaiset eivät halunneet luopua inkeriläisistä Inkerinmaalla, koska käyttivät heitä työvoimanaan. Virolaiset halusivat pitää inkeriläiset samasta syystä. Toisena motiivina oli Viron väestön täydentäminen. Keskustelussa ilmeni myös, että Päämaja oli kieltänyt ylipäällikön edustajana Saksan päämajassa ollutta kenraaliluutnantti Paavo Talvelaa toimimasta inkeriläissiirtojen hyväksi.³⁰¹

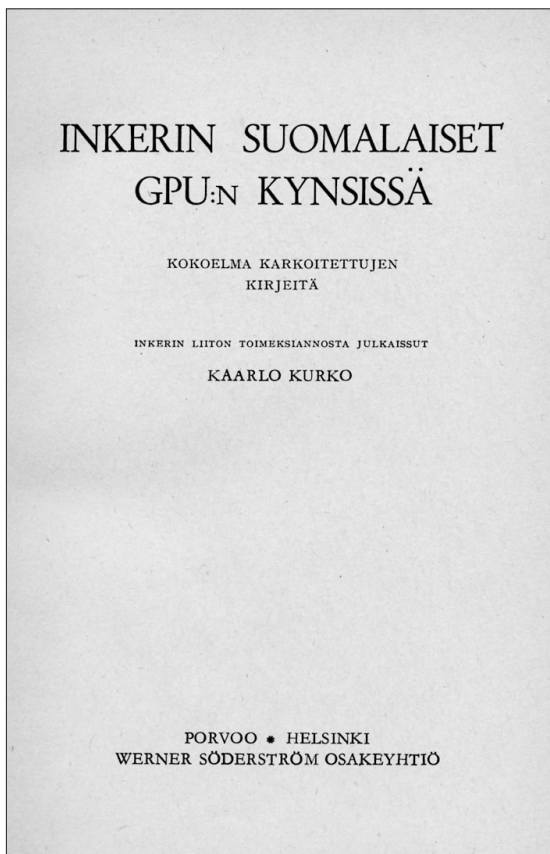
Päiväämättömässä ja allekirjoittamattomassa, luultavasti Pentti Kaiteran omaan käyttöön laatimassa muistiossa, inkeriläisten väestönsiirrosta todetaan ensimmäiseksi, ettei niitä voida toteuttaa nopeasti. Neuvottelut saksalaisten kanssa olivat kesken, vuodenaika oli epäedullinen ja siirtoa tuli kotimaassa valmistella huolellisesti. Kirjoittaja piti ilmeisenä, että suurin osa inkeriläisistä siirretään vasta keväällä ja kesällä 1943. Näin siinä kävikin. Siviilien pitämistä karanteenileireillä tuli rajoittaa enintään kolmeksi viikoksi. Neuvotteluissa saksalaisten kanssa tuli pyrkiä väestön huollon tehostamiseen Inkerissä. Väestönsiirroissa tulisi noudattaa vapaaehtoisuutta. Siirtoväen tuli olla suomenkielisiä, terveitä ja työkykyisiä. Koska muuttoväki siirrettäisiin perheittäin, mukana tulisi myös vanhuksia.³⁰²

Inkerin Liitto esitti joulukuussa 1942 vetoamuksen inkeriläissyntyisille kansalaisille ja Liiton jäsenille yhteisen taloudellisen avun hankkimiseksi hädänalaisille inkeriläisille. Vaate- ja jalkinekeräys pantiin käyntiin, ja elintarvikkeita varastoitiin tilapäisavustukseksi ennen väestönsiirtojen alkamista. Valtiovalta myönsi varat ja tarpeet vaatetuksen kokoamiseksi 5 000 ihmiselle. Siirtojen määräävänä ohjeena pidettiin Inkerin suomalaisen väestön pelastamista tuholta. Ellei heidän elämänsä jatkamiselle kotimaassa voitu saada tarpeeksi takeita, Liiton ja Hoitokunnan piirissä kannatettiin koko kansan pakollisesta siirtämisestä Suomeen. Liiton johto ei kuitenkaan tehnyt asiasta päätöstä.³⁰³

Inkerin Liiton johtokunnan jäsenen lääketieteen tohtori, komentaja Aarne Vallen johtama 30 hengen komissio kävi tammikuussa 1943 Virossa ja Inkerissä valmistelemassa inkeriläisten siirtoa Suomeen. Liitto suositteli siirtotoimiin ja muihin tarkoitusta vastaaviin tehtäviin inkeriläissyntyisiä miehiä, lähinnä opettajia ja upseereita.

Työtä inkeriläisten hyväksi

Suomessa inkeriläisten hyväksi tehty tiedotus- ja kulttuuritoiminta muodostui olosuhteisiin nähden yllättävän monipuoliseksi. Väestönsiirtoasiain Keskustointo alkoi helmikuussa 1943 julkaista Inkerin suomalaisille tarkoitettua kerran viikossa ilmestyvää *Inkeri*-nimistä 16-sivuista aikakauslehteä. Inkerin Liitolle tarjottiin tilaisuus vaikuttaa hankkeen onnistumiseen. Lehteä oli tarkoitus leivittää Inkerissä ja Virossa asuneiden inkeriläisten keskuuteen propagandajulkaisuna helpottamaan siirtymistä Suomeen. Myöhemmin lehteä kaavailtiin yleiseksi inkeriläisten äänenkannattajaksi. Se ilmestyi aluksi valtion kustantamana. Päätöi-

*Kaarlo Kurkon kirja
Inkeriläiset GPU:n kynsissä
on kokoelma karkotettujen
kirjeitä. Kirja ilmestyi Inkerin
liiton toimeksiannosta.
Se julkaistiin 1943.*

mittajaksi tuli dosentti Martti Haavio ja toimitussihteeriksi inkeriläinen maisteri Sulo Haltsonen.

Liiton toimesta jätettiin yhdessä kirjailija Kaarlo Kurkon kanssa tasavallan presidentti Risto Rytille kiitollisuuden osoitukseksi hänen myötämielisestä suhtautumisestaan Inkerin kysymykseen nahkakansiin sidottuina Kurkon WSOY:n kustantamat kirjat Sotatoimet Pietarin valloittamiseksi 1918–1919 ja Inkerin suomalaiset GPU:n kynsissä. Tasavallan presidentti kiitti lahjasta Inkerin Liitolle osoitetussa sähköessään 12.2.1943. Samat teokset puolinahkakantisina lahjoitettiin myös pääministeri Jukka Rangellille ja kenraali Erik Heinrichsille.³⁰⁴

Väestönsiirtoasiain toimiston aloitteesta Finlandia-toimistossa suunniteltiin kahden Inkeri-aiheisen kaitafilmin valmistamista. Toisen oli tarkoitus esittää elämää silloisessa Inkerissä ja toisen väestönsiirtoa Suomeen. Finlandia-toimisto pyysi liitolta 10000 markkaa avustusta ja lupasi luovuttaa Liitolle vastineeksi

kopion kummastakin filmistä. Filmihanketta pidettiin ajankohtaisena ja tärkeänä Inkeri-propagandatyössä, ja apuraha myönnettiin yksimielisesti.³⁰⁵

Posti toi Inkerin Liittoon pääasiallisesti siirtoväen arkihuoliin liittyviä tietoja. Kirjeistä löytyi toisinaan sanomaltaan myös rakentavia ja innoittavia yksilöitä:

Inkerin liitto. Helsinki.

Parhaillaan tapahtuvan väestönsiirron johdosta esitän seuraavia toimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä tällä hetkellä.

Inkeristä tulee todennäköisesti siirtymään myös noin parisataa opettajaa. Heidän jatkokoulutuksensa olisi järjestettävä erikoiskurssien avulla, kuten parhaillaan on Itä-Karjalan opettajille järjestetty. Olen keskustellut asiasta siirtotoiminnassa mukana olevan valtiollisen poliisin edustajan, kapt. Sihvosen kanssa. Valpon taholta asialle ollaan myötämielisiä. Inkerin Liiton on nyt mielestäni tehtävä aloite koulutuksesta ja koetettava saada asia järjestetykseen.

Ammatilliset koulut, kuten maamies-, karjanhoito-, kotitalous-, emäntä ym. ovat viime vuosina osittain poteneet oppilaspuutetta. Poistettakoon tämä puute nyt Inkerin nuorilla sijoittamalla heitä kaikkiin mahdollisiin ammatillisiin kouluihin.

Sota-aikana on tullut runsaasti orpoja. Ehdotan sen vuoksi, että heitä varten järjestettäisiin oma koulukoti, jossa toimisi kansakoulu ja ammattikoulu. Tällaisella järjestelyllä on mielestäni monta edellytystä saavuttaa parempia tuloksia kuin sijoittamalla heidät hajalleen.

On välttämätöntä, että inkeriläisillä olisi tietoa pienestäkin tuesta ja avusta joltakin taholta. Tämä taho olisi silloin Inkerin Liitto. Liiton puolesta pitäisi saada järjestymään yhteyden pitäjät, jotka tarkkailevat samalla sijoituspaikkoja, niiden sopivaisuutta, palkkaus- ym. suhteita ja oloja. Tällöin yhteys säilyy katkeamattomana ja jokainen tuntee kuuluvansa samaa kansaan, eikä ole muukalaisena ja vuosikautia pakolaisena kuten niin monen kohdalla oli yli 20 vuotta sitten.

Inkeri ei ole kuollut, eikä kuole, eikä häviä. Se nousee vielä tämänkin hävityksen ja tuhon jälkeen ja nousee suomalaisena, inkeriläisenä. Sen hyväksi on tehtävä työtä jatkuvasti, eikä tuudittauduttava jo Inkerin loppu-uneen.

Inkeriterveisin Antti Kekki.

Osoite: Tampere. Varala.³⁰⁶

Antti Kekki. Kuva Suomen Inkeriliiton arkisto.

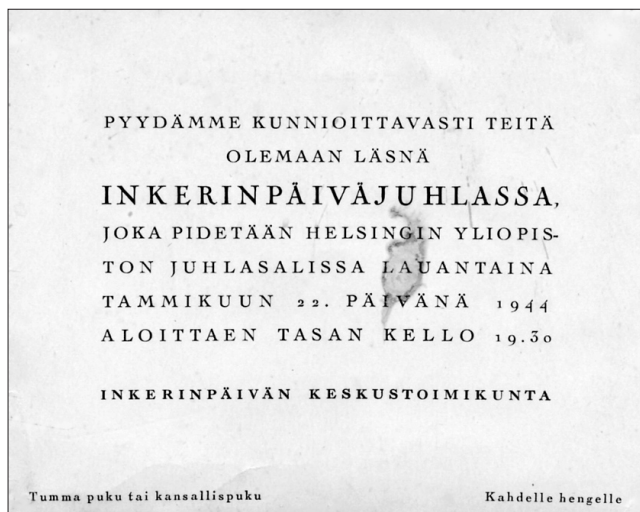
Kotijoukkojen Komentajan määräyksestä Saksaan matkusti heinäkuun loppupuolella 1942 komissio, johon kuuluvat johtajana luutnantti Vilho Helanen Itä-Karjalan Sotilasesikunnasta ja jäsenenä sotilasvirkamies Kaarlo Stendahl Valposta sekä lääkintäkapteeni Erkki Klemola Kotijoukkojen Esikunnasta. Komissio tutustui Virossa ollessaan varsinaisten tehtäviensä ohella inkeriläisen siviiliväestön oloihin. Ryhmä vieraili virolaisten kollegojensa opastuksella Kloogan, Põlkkylan ja Paldiskin leireillä. Erkki Klemolan kirjoittamassa ja Aappo Metiäisen varmentamassa raportissa todettiin, että 16. heinäkuuta 1942 mennessä oli miehitetyltä alueelta siirretty Viroon kaikkiaan 17 881 henkeä, joista 12 311 oli suomalaisia. Raportin mukaan ylivoimaisesti suurin osa Inkeriin jääneistä suomalaisista oli edelleen kotiseudullaan.³⁰⁷

Kesä 1942 ei tuonut helpotusta elintarviketilanteeseen ja elinoloihin Inkerissä. Inkerin Asiain Hoitokunta vetosi pitkin kesää toistuvasti ulkoasiainministeriöön,³⁰⁸ Suomen Punaiseen Ristiin,³⁰⁹ pääministeriin³¹⁰ ja tasavallan presidenttiin.³¹¹ Liitto ja Hoitokunta jaksoivat sinnikkäästi tiedottaa tilanteesta Suomen valtion johdolle myös loka- ja marraskuussa³¹² ja kannattivat väestönsiirtoja Inkeristä Suomeen.³¹³ Päivät ja viikot kuluivat. Mitään ei näyttänyt tapahtuvan, eikä mikään muuttuvan. Näin ei kuitenkaan ole ollut. Marraskuun lopulla alkoi tapahtua.

Päämajan edustajana Berliinissä ollut kenraaliluutnantti Paavo Talvela kertoi muistelmissaan painottaneensa heinäkuun puolivälissä 1943 inkeriläistilanteen seuraamisen ja valvomisen tarvetta. Hänkin piti inkeriläisten myöhempiä siirtoja Suomeen ilmeisinä.³¹⁴ Talvelan mielestä suomalaiset olivat jättäneet inkeriläisiä koskevat kansallisuusasiat oman onnensa nojaan. Keskusteltuaan asiasta Saksan suurlähettiläs Aaro Pakaslahden kanssa, Talvela tuli käsitykseen, että Berliiniin olisi pitänyt saada suomalainen yhteyshenkilö hoitamaan kansallisuusasioita.³¹⁵

Inkeri-lehden joulukuun numerossa 1943 väestönsiirtojen johtajana Pentti Kaitera muistutti inkeriläistä siirtoväkeä heidän velvollisuuksistaan. Kaiteran mukaan tämä tarkoitti siirtoväen vapaaehtoista alistumista suomalaiseen yhteiskuntajärjestykseen, mikä tiesi uhrautuvaista työtä maan hyväksi. Kaitera korosti, että vaikka Suomen lait asettivat rajoituksia inkeriläisille ulkomaalaisina, kaikissa tärkeimmissä asioissa inkeriläiset oli rinnastettu suomalaisiin.³¹⁶

*Kutsukortti Inkerin
juhlaan 1944.
Kansallisarkisto,
Inkerin Liiton arkisto.*

Inkerin arvo Suomelle

Sunnuntaina 24.1.1943 vietetyn Inkerin päivän edeltävänä perjantaina Uusi Suomi julkaisi pienen kirjoituksen *Inkerin päivän valitseminen käytännöllisten syiden sanelema*. Lehden haastateltavana oli liiton puheenjohtaja A.J. Savolainen, joka valaisi uuden kansallisen juhlapäivän vieton lähtöajatukselta. Savolainen muistutti, että edellisenä syksynä vietettiin Suomen Heimoseurassa Inkerille omistettua iltaa 4. marraskuuta. Tällöin Heimoseuran puheenjohtaja tohtori Martti Mustakallio esitti ajatuksen, että Inkeri asian tunnetuksi tekemiseksi olisi ryhdyttävä vuosittain viettämään erityistä Inkerin päivää muiden Suomen sukukansojen kansallisten juhlapäivien tapaan. Savolaisen mukaan ehdotus sai suurta suosiota, ja tapahtuman toteuttamiseksi valittiin keskustoimikunta.

Pari viikkoa myöhemmin hankkeeseen yhtyneet 21 heimojärjestöä julkaisivat vetoamuksen Inkerin päivän viettämiseksi. Keskustoimikunnan puolesta lähetettiin aineistoa eri puolille maata Inkeri-juhlia varten, ja Inkerin hätää kärsivien hyväksi oli kahtena päivänä tarkoitettu myydä Inkerin pienoislippuja. Myynnissä avustajiksi oli kutsuttu lotat, sotilasapit ja partiojärjestö. Savolainen selitti, että 24. tammikuuta ei ole millään tavalla erikoinen Inkerin historiassa, vaan sen va-

litsemisen aiheuttivat käytännölliset syyt. Stolbovan rauhan vuosipäivä 24. helmikuuta olisi ollut sopiva muistopäivä, mutta se olisi osunut liian lähelle Kalevalan päivää. Helmikuussa vietettiin Viron vapauden päivää ja maaliskuussa oli totuttu viettämään Unkarin päivää. Savolainen toivoikin, että tammikuussa vietettävästä Inkerin päivästä muodostuisi jokavuotinen kansallinen merkkipäivä.³¹⁷

Inkerin henkinen kuuluvuus Suomeen korostui ympäri Suomea vietetyissä Inkeri-tapahtumissa. V. A. Koskenniemen puhuessa Inkeri-illassa 11. helmikuuta 1943 hän muistutti, että

... suomalaisen muinaisrunon piirissä on pienen Inkerin osuus niin suuri, että se käsittää runsaan neljänneksen kaikista talteen kirjatuihin runoarteista ja nimenomaan lyyrisen runouden alalla on tämä Inkerin edustus vieläkin huomattavampi. Syyllä on kansanrunouden tutkija voinut väittää, että inkeriläiset kokoelmat ovat olleet niin rikkaat, että jos sellainen runoarre tavattaisiin muulla eurooppalaisella kielellä, se olisi tutkijain yleisen huomion ja ihailun esineenä. ...Ne suomalaiset, jotka Stolbovan rauhan jälkeen siirtyivät Suomesta Inkeriin, ja joiden jälkeläiset muodostavat sen pääväestön, ovat nähtävästi kuuluneet siihen suomalaiseen parhaimmiston, joka historiamme aikana on usein saanut maailmalle osoittaa, että kansojen arvoa ja merkitystä ei suinkaan mitata lukumäärän perusteella.³¹⁸

Puhuessaan Helsingin yliopiston juhlasalissa vietetyssä Inkeri-juhlassa 23.1.1944 ja arvioidessaan inkeriläisten väestönsiirtojen merkitystä professori Pentti Kaitera totesi:

Kun Suomen hallitus teki inkeriläisten väestönsiirtoa koskevan päätöksensä, oli määrävänä näkökohtana halu pelastaa tämän pirstoutuneen kansamme osan rippeet. Siirron kestäessä on käynyt yhä ilmeisemmäksi, että tämä toimenpide ei ole merkinnyt Suomelle vain uhrauksia. Inkeriläisistä Suomi on saanut arvokkaan työvoimalisän, jolla jo viime kesänä monin paikoin oli huomattava merkitys tuotantotaitelussamme, mutta jolla erikoisesti tänä vuonna tulee olemaan aivan ratkaiseva merkitys. Tämä merkitsee myös sitä, että inkeriläisten huoltokysymys tulee vastaisuudessa suhteellisen yksinkertaiseksi. Jo nyt voidaan sanoa, että 4/5 osa väestä kykenee tänä vuonna tulemaan toimeen oman ansionsa varassa.³¹⁹

Sanomallaan Kaitera vahvisti käsitystään siitä, että inkeriläiset olivat mukana kansantalouden tuotannossa suomalaisten rinnalla. Kaitera arvioi inkeriläisten panosta Suomen taloudelliseen ja sotilaalliseen selviytymiseen myös henkisellä mittarilla. Hän nosti esiin suomalaisten yhteenkuuluvuuden tunteen. Kaiteran heimoaate ja kristillinen vakaumus loivat pohjan hänen henkilökohtaiselle pyrkimykselleen pelastaa Inkerin suomalainen kansanosa lopulliselta tuholta. Hän ei ollut aatteensa kanssa yksin. Tämän vuoksi hänen ajatuksensa sopivat tähänkin päivään, kun mietimme inkerinsuomalaisten paluumuuttoa Suomeen 1990-luvulla.

Inkeriläisten siirtyminen Suomeen on tapaus, jota voimme nimittää merkiliseksi siittäkin huolimatta, että tuskin mikään asia voi nykyisin saattaa meitä hämmästytykseen. Voimme nähdä siinä traagillisia piirteitä – sillä voiko kotomaan jättäminen olla milloinkaan muuta kuin traagillista. Voimme havaita siinä myös lohdullisia piirteitä. Olemme nähneet, miten kiinteästi inkeriläiset, kaikesta huolimatta, ovat tunteneet kuuluvansa suomalaiseen kokonaisuuteen. Olemme siis, raivoavan sodan keskellä, kokeneet, että kaikki ei ole pelkkää itsekkyyttä, että myös ihmisyyttä elää, että vain viha ei vallitse maailmaa, vaan että historiaa luo myös rakkaus.³²⁰

Kaiteran ja monien muiden heimoaateen kannattajien puheita ja kirjoituksia voidaan pitää propagandana. Sellaiseksi ne olivat myös tarkoitettu, mutta niiden takana oli muutakin kuin edun tavoittelu. Sen sijaan Valtion tiedotuslaitoksen mielialatutkimusta tuskin voidaan leimata propagandan torveksi. Sen toimesta tarkkailtiin kansallista mielialaa rintamalla olleiden miesten ja kotirintamalla ahertaneiden naisten kirjeenvaihdon perusteella. Tutkimus antaa kuvan vuodesta 1942, kun työvoiman tarve oli suurin, sekä vuosista 1943 ja 1944, kun inkeriläissiirrot ulottuivat Suomeen.

Valtion Tiedotuslaitos ilmoitti maaseudun sensoreille annetussa ohjeessa 22. tammikuuta 1943, että Saksan kanssa käydyissä neuvotteluissa inkeriläisten osalta tilanne muuttui siten, että Inkerin kysymyksen laajaa esittelyä julkisuudessa ei voitu sillä hetkellä sallia. ”Inkerin kysymyksen käsittely tulee sen vuoksi rajoittaa vähäiseksi, ja kirjoituksissa saadaan puhua vain inkeriläisten alkuperästä ja uskonnosta (ev-luth.) sekä aikaisemmasta taistelusta olemassaolostaan.” Tämän ohjeen mukaisesti sensuroitavaksi tuli myös Tiedotuslaitoksen asiaa koskeva aikaisemmin lehdistölle lähettämä materiaali.³²¹

”Elintarviketilanne hyvä, viljaa riittämiin eikä lihastakaan puutetta. Lisäänokset aiheuttaneet jopa kansanhuoltoviranomaisten kiittämistä. Inkeriläinen työvoima on ollut suureksi avuksi.” Tämä on ainoa kerta koko sodan aikana, kun VTL:n raportissa 8.12.1943 mainittiin inkeriläisistä ja heidän työpanoksestaan.

VTL:n harjoittaman sotasensuurin ohjeessa 22. tammikuuta 1944 muistutettiin, että Inkerin asian yhteydessä tuli välttää ”räikeää Neuvostoliiton arvostelua ja lopullisia kaavailuja inkeriläisten tulevaisuudesta. Paras kirjoitussuunta: inkeriläiset pelastettu sodan jaloista turvaan entiseen kotimaahansa.”³²²

Maaseudulla pelättiin työtaakan kasvavan uusien ikäluokkien astuessa palvelukseen. Apua työkäsien pulaan ei kuitenkaan odotettu uudelta Inkerin siirtoväeltä. VTL:n mukaan vuoden 1944 toukokuun postista jäi yleisvaikutelmaksi kuva elinoloihinsa tyytyväisestä, yksimielisestä, rauhallisesta ja oikeuden voittoon uskovasta kansasta.³²³

Tämän tiedon mukaan vaikuttaa epätodennäköiseltä, että inkeriläissiviilien väestönsiirtojen käynnistäminen olisi perustunut ensisijaisesti inkeriläisen työvoiman saamiseen. Saksalaisten vetäytyessä Leningradin alueelta 1944 alussa inkeriläissiviilien väestönsiirrot olivat saaneet yleisesti hyväksytyyn humanitaarisen luonteen. Tämä heidän pelastamisvaiheensa Suomeen tuskin kaippaa lisäperusteluja.

On syytä palauttaa mieleen vielä muutama asia. Inkeriläisen väestönsiirrot alkoivat keväällä 1943 ja venyivät runsaan vuoden mittaisiksi kesäkuuhun 1944. Vajaat puolet 63 000 siirretyistä oli naisia. Runsas kolmannes oli alle 15-vuotiaita lapsia. Naisia ja lapsia oli siis kahdeksan kymmenestä Suomeen saapuneista. Jo tämän perusteella inkeriläistä siirtoväkeä ei voinut, eikä voida pitää merkittävänä lisänä Suomen sodanaikaiseen työvoimapulaan.

Inkeriläisten väestönsiirtojen rahallisia kustannuksia ajatellen niihin Suomen käyttämällä kymmenillä miljoonilla markoilla olisi saanut tuiki tarpeellisia ruoka- ja kulutustarvikkeita huomattavasti vähemmällä vaivalla. Inkeriläisen siirtoväen hyväksi toimineen valtionjohdon ponnistuksille ja kymmenien tuhansien heimoaatten kannattajien tekemälle vapaaehtoistyölle tuskin voidaan esittää hintalappua.

Nyt tiedetään, että sodan aikana Suomeen muuttaneesta inkeriläisestä siirtoväestä Neuvostoliittoon palautettiin noin 56 000, joista yli 8 000 oli ortodoksisuukoisia inkerioisia ja vatjalaisia. Suomen ylin johto oli tietoinen, että siirtoväessä oli tuhansia inkerinsuomalaisia, jotka eivät missään tapauksessa halunneet palata Neuvostoliittoon. Heitä osoittautui olevan noin joka kuudes Suomeen siirtoväkenä saapuneiden inkerinsuomalaisten määrästä.

*Tohtori Martti Haavio toimi
jatkosodan Väestönsiirtoasiain
Keskustoimistossa. SKS,
Kirjallisuusarkisto.*

Inkerin Liiton tehtäväkenttää tulee laajentaa

Martti Haavion ehdotuksesta ja Väestönsiirtoasiain Keskustoimiston toivomuksen mukaisesti muodostettiin Inkerin Liiton yhteyteen Inkerin siirtoväen asioita hoitamaan eri järjestöjä edustava neuvottelukunta. Asiaa kehrittelevään työvaliokuntaan Liiton edustajiksi tulivat tohtori Eino Jamalainen, tohtori Martti Haavio, kapteeni Juho Tirranen ja sihteerinä toiminut opettaja Aappo Metiäinen. Muiksi jäseniksi pyydettiin professori Pentti Kaitera Väestönsiirtoasiain Keskustoimistosta, tohtori Vilho Helanen Akateemisesta Karjala-Seurasta ja neiti Maria Genetz Lotta Svärdistä.³²⁴

Haavion mielestä Liiton tulisi huolehtia *Inkeri*-lehdestä kokonaan omin voimin viimeistään alkuvuodesta 1944. Lehden toimituspaikaksi valittiin Helsinki. Lehden toimituskuntaan toivottiin ainakin Inkerin Liitto, Väestönsiirtoasiain Keskustoimisto, Lotta-Svärd ja sodan aikana Suomeen tulleita inkerinsuomalaisia.³²⁵ Keväällä 1944 kokoontunut Liitto valitsi *Inkeri*-lehden neuvottelukuntaan tohtori Haavion, tohtori Helasen, professori Kaiteran, insinööri Savolaisen ja kapteeni Tirrasen. Sisäasiainministeriön Siirtoväenasiainosasto ilmoitti 200 000 markan määrärahan myöntämisestä lehden 4 000 vapaakappaleen tilaamiseksi varattomalle siirtoväelle.³²⁶

Inkerin Liiton taloudellisen toiminnan vahvistamiseksi siirtoväen hyväksi onnistuttiin samaan lupa 10 miljoonan markan suuruisten arpajaisten järjestämiseen. Ne tuottivat huhtikuussa 1944 noin 300 000 markkaa. Lahjoituksina saatiin 18 703 markkaa.³²⁷

Liiton jäsen, ylioppilas Maria Virolainen ryhtyi hoitamaan kerhoneuvojan tehtävää Inkerin siirtoväen keskuudessa. Hän pysyi Siirtoväenasiain Keskustoimiston palveluksessa, mutta Liitto maksoi osan hänen palkastaan. Kun Keskustoimisto lakkaisi toimimasta, Virolaisen kaavailtiin tulevan Liiton palvelukseen.³²⁸

Eino Jamalainen ja Väinö Kekki neuvottelivat Lotta Svärdiä johtaneen Fanni Luukkosen kanssa inkeriläisten huollosta.³²⁹ Luukkonen selosti toimia, joita Lotta-järjestössä oli suunniteltu inkeriläisten hyväksi. Lotta Svärdin arkistoaineisto antaa kuvan järjestön toiminnan laajuudesta Inkerin siirtoväen hyväksi. Järjestön sodanaikainen salainen kirjeenvaihto – erityisesti vuodelta 1944 – osoittaa, että Siirtoväen Huollon Keskuksen toiminta olisi ollut suurissa vaikeuksissa, elleivät lotat olisi kaikkialla Suomessa pitäneet huolta sijoitettavista inkeriläisistä. Tästä yhteistyöstä tuli entistä tiiviimpää ja luontevampaa, kun väestönsiirtojohtaja professori Kaitera määrättiin Siirtoväen Huollon Keskuksen johtajaksi huhtikuussa 1944.³³⁰

Kaiteran mielestä Inkerin Liiton tehtäväkenttää tuli laajentaa ja Inkeri-työhön saada asiaa harrastavia henkilöitä eri kansalais- ja yhteiskuntapiireistä. Hänen mielestään kyseessä olivat Akateeminen Karjala-Seura, Akateemisten Naisten Karjala-Seura, Lotta Svärd ja Maatalousnaisten Keskus, jotka tekivät työtä inkeriläisen siirtoväen parissa. Näistä yhteisöistä toivottiin henkilöitä Inkerin Liiton johtokuntaan. Arvovallallaan heidän odotettiin luovan kiinteän yhteyden Liiton ja edustamansa järjestön välille ja laajentavan täten yhteistoimintamahdollisuuksia.³³¹

Inkerin Keskustoimikunta, IKT, perustettiin 31. maaliskuuta 1944. Sen työvaliokuntaan valittiin tohtori Vilho Helanen, tohtori Martti Haavio, insinööri Jukka Savolainen ja kapteeni Juho Tirranen. Toimikunnan puheenjohtajaksi tuli professori Pentti Kaitera.

Suomalaisuuden Liiton tiloissa Helsingissä pidettiin maaliskuun viimeisenä päivänä 1944 kokous, joka oli tulevan Inkeri-työn kannalta katsottava hyvin merkittäväksi. Kyse oli pysyvän, eri järjestöjä edustavan inkeriläisen siirtoväen henkistä huoltoa ja valitustyötä hoitavan elimen perustamisesta. Kokouksessa olivat edustettuina seuraavat järjestöt:

AKS	edustaja	maist. U. Peltoniemi
ANKS	“	agr. Lea Lumme
Heimojärjestöjen Liitto	”	ins. J. Savolainen
Inkerin Apu	”	rva Sanni Puolanne
Inkerin Liitto	”	ins. J. Savolainen
Itsenäisyyden Liitto	”	hra E. Roponen
Kalevalaiset Naiset ry.	”	rva Leeni Vesterinen
Karjalan Liitto	”	tuom. M. Laosaari
Lotta Svärd Keskusjohtokunta	”	maist. Helmi Arneberg-Pentti
Maatalouskerholiitto	”	agr. A. Hirvisalo
Maatalousseurojen Keskusliitto	”	varat. K. Melart
Nuorten Talkoot	”	toim. K. Loikkanen
Suomalaisuuden Liitto	”	tri M. Haavio
Suomen Heimotyöseura	”	tri M. Mustakallio
Suomen Nuorison Liitto	”	op. V. Tynkkynen
Suomen Partiopoikajärjestö	”	ins. L. Vuolasvirta
Suomen Partiotyttöjärjestö	”	maist. Helinä Tähtinen
Suomen Rajaseutuyhdistys	”	op. P. Puhakka. ³³²

Lotta Svärd oli inkeriläissiirtoväen henkisenkin huollon kannalta erityisen tärkeässä asemassa. Lotat kunnostautuivat muun muassa keräämällä varoja inkeriläistyöhön. Piirejä kehoitettiin perustamaan omia rahastoja, joista ne saivat tukea inkeriläisten huoltotyöhön.³³³ Inkerin Keskustoimikunnan sihteeri Liisa Tenkku lähestyi Lotta Svärdin Keskusjohtokuntaa huhtikuussa 1944 kirjeellä, joka sisälsi professori Kaiteran ehdotuksen Lotta Svärdin inkeriläistyöhön lahjoittamien varojen käytöstä. Kyse oli 1 100 000 markan määrärahasista. Se tuli sijoittaa muodostettavaan Lottien Inkeri -rahastoon. Rahaa esitettiin jaettavaksi inkeriläisten opintokerhoihin, ammattiin opiskeleville, neuvontaan ja huoltoavustuksiin yhteensä 400 000 markkaa. Lotta Svärdin Keskusjohtokunta kannatti Kaiteran ehdotusta.³³⁴

Inkerin Liitto pyysi Lotta Svärdiltä apua Liiton vaalien toimittamiseksi siirtoväen keskuudessa. Keskusjohtokunta hyväksyi pyynnön ja järjesti huoltolottien neuvottelu- ja opintopäivät Helsingissä kesäkuussa 1944. Siinä tarkasteltiin senhetkistä tilannetta ja mietittiin tulevaisuuden tavoitteita. Inkerin historiaa kokousväelle esitteli Inkerissä 1943 pappina toiminut Jussi Tenkku. Huoltopäällikkö Aili Salomaa antoi laajan kuvan siitä, mitä lotat olivat tehneet inkeriläishuollon

alalla. Liisa Tenkku kertoi Inkerin Keskustoimikunnan jäsenjärjestöjen välisestä yhteistyöstä. Maria Virolainen puhui Inkeri-kerhojen tavoitteista ja toiminnan soveltamisesta inkeriläisen siirtoväen huoltotyöhön.³³⁵

Inkerin Liiton kantasuomalaisten pysyvän jäsenmäärän kasvu 1920- ja 1930-luvuilla nosti järjestön arvovaltaa ja sen vaikutusmahdollisuuksia sotatilasta huolimatta. Inkerin Liiton vuosikertomuksen mukaan Liitossa oli 1942 jäseniä yhteensä 1 331. Heistä vakinaisia oli 785 ja vuosijäseniä 546. Selostuksessa Inkerin Liiton työvaliokunnan toiminnasta 15.4.–9.9.1944 Liiton jäsenmääräksi esitettiin noin puolitoista tuhatta henkeä.³³⁶

Suomalaisuuden Liiton tiloissa Helsingissä pidettiin maaliskuussa 1944 kokous, jossa perustettiin pysyvä inkeriläisen siirtoväen henkistä huoltoa ja valistustyötä hoitava elin. Kokouksessa oli edustettuna Inkerin Avun ja Inkerin Liiton lisäksi, Kalevalaiset Naiset ry., Karjalan Liitto, Lotta Svärd Keskusjohtokunta, Maatalouskerholiitto, Maatalousseurojen Keskusliitto, Nuorten Talkoot, Suomen Nuorison Liitto, Suomen Partiopoikajärjestö, Suomen Partiotyttöjärjestö, Suomen Rajaseutuyhdistys, Suomen Sosialidemokraattinen Työläisnaisliitto ja Työväen Sivistysliitto. Keskuselimen nimeksi tuli Inkerin Keskustoimikunta.

Heimotoiminnan huipentuma

Risto Ryti pohti vuoden 1941 lopulla kansojen itsekkyyttä ja niiden oikeutusta siihen. Hänen mietteensä liittyivät sodankäyntiin ja sen välillisiin tai välittömiin etuihin.³³⁷ Kun sovelletaan näitä ajatuksia Inkerin suomalaisiin, voidaan kysyä, mitä etuja Suomi valtiona ja kansana piti mielessään inkeriläisten suhteen?³³⁸

Käsittääkseni sodanaikaiset inkeriläisten väestönsiirrot muodostuivat Suomen heimotoiminnan huipentumaksi. Millaisiin johtopäätöksiin tullaan, kun tätä ajatusta sovelletaan vuonna 1990 alkaneeseen inkerinsuomalaisten paluumuuttoon Suomeen? Tämän prosessin taustoista, syistä ja seurauksista ei ole julkaistu yhtäkään tutkimusta. Luultavasti tapahtuma on vielä liian lähellä. Asian mittasuhteiden näkemiseen tarvitaan riittävän pitkä ajallinen välimatka.

Marraskuussa 1943 käynnistyneet inkeriläisten väestönsiirrot Suomeen saksalasten joukkojen vetäytyessä miehittämältään Leningradin alueelta on mielletty heimolaisten humanitaariseksi avuksi ja heidän pelastamiseksi.³³⁹ Olen vakuutunut, että ilman sotaä edeltänyttä ajanjaksoa inkerinsuomalaisten pelastusoperaatio kokonaan tai edes osittain olisi jäänyt toteuttamatta.

*Tohtori Vilho Helanen
Inkerissä 1943. Museovirasto.*

Jo ennen välirauhansopimuksen solmimista Suomen valtiojohto piti tärkeänä tiedottaa inkeriläisille Inkerin Liiton kautta, että rauhan tultua halukkaat saivat jäädä maahan.³⁴⁰ Olisiko valtiovalta toiminut näin, jos kyse olisi ollut lähinnä työvoimasta, joka kaiken lisäksi kuului voittajamaan kansalaisiin? Välirauhansopimuksen 10. artiklan sanamuoto tosiasiallisesti tarjosi inkerinsuomalaisille mahdollisuuden laillisesti jäädä maahan, koska siinä määrättiin palautettaviksi ne Neuvostoliiton kansalaiset, jotka oli internoitu ja tuotu Suomeen väkisin. Inkerinsuomalaisia tämä ei koskenut. Jokainen heistä anoi kirjallisesti pääsyä Suomeen ja ulkoisainministeriö teki jokaisesta maahan tulijasta oman lupapäätöksen.

Tohtori Vilho Helanen piti puolen tunnin radiopuheen aiheesta Inkeriläisten juurtuminen Suomeen alkuillasta 18. elokuuta 1944.³⁴¹ Helanen ei kaunistellut inkeriläisten siirtymiseen liittyneitä vaikeuksia. Hän muistutti myös erottavista tekijöistä. Niiden poistamiseksi tarvittiin molemminpuolista hyvää tahtoa ja vilpitöntä halua ymmärtää toinen toistaan. Helanen korosti, kuinka oleellisen tärkeää on ymmärtää, että siirrot olivat seurausta Suomen ja Inkerin tahdosta riippumattomien voimien vaikutuksesta.

Vilho Helanen muistutti, ettei kummallakaan osapuolella ollut mitään aihetta iloita Inkerin suomalaisalueiden tyhjentymisestä. Kun unelmat murskautuvat, oli pääasia saada elävä kansallinen voima säilytetyksi mahdollisimman eheänä vastaisuutta ja sen tehtäviä varten. Tästä näkökulmasta oli nähtävä se uhri, jonka Suomi otti kannettavakseen kutsuessaan kotinsa menettäneet Inkerin suomalaiset luokseen. Samalla Helanen kutsui inkeriläisiä tulemaan mukaan yhteisiin ponnistuksiin, joilla maahan tullaan luomaan hyvä ja rikas elämä.

Helasen mielestä kymmenien tuhansien inkeriläisten todellinen juurtuminen Suomeen ei ollut vain inkeriläisten itsensä käsissä, vaan suomalaisten velvollisuuksia siinä suhteessa hän piti sittenkin suurempina. Juurtumisprosessissa, ainakin alkuvaiheessa, hän pani pääpainon henkisille tekijöille. Ratkaisevana Helanen piti sitä, ”voivatko inkeriläiset täällä tuntea todella saapuneensa omiensa luo. Ja sillä kohdalla alkavat meidän – jokaisen heidän kanssaan kosketuksiin joutuvan suomalaisen – velvollisuutemme.”

Vilho Helanen muistutti kuuntelijoitaan, että lähinnä uskon, toivon, uskollisuuden ja niiden täyttymyksen varaan voidaan rakentaa luottamus, jonka varassa inkeriläisten juurtuminen Suomeen tapahtuisi ilman kansallista ja yhteiskunnallista ongelmaa, luonnollisesti ja nopeasti.³⁴²

Inkeriläisten edustajakokous 1944

Inkeriläiset saivat tietää valtiovallan kannan heitä koskeviin palautuksiinsa ensimmäisen kerran noin viikkoa ennen Moskovassa allekirjoitettua välirauhansopimusta.

Helsingissä Ostrobotnialla pidettiin 10. syyskuuta 1944 Inkeri-kerhojen valtuuttama inkeriläisten edustajakokous. Siinä oli läsnä 92 valittua edustajaa ja lukuisia kutsuvieraita. Tilaisuudessa otetusta valokuvasta näkee, että kokouksalin kaikki paikat oli täynnä viimeistä riviä myöten. Ensimmäisenä puhunut sisäasiainministeriön siirtoväenasiainosaston toimistopäällikkö maisteri Arne Harmia ilmoitti maan hallituksen kannan olevan, että ne inkeriläiset, jotka rauhan tultua haluavat jäädä Suomeen, saavat jäädä ja ne, jotka haluavat palata Neuvostoliittoon, saavat lähteä.³⁴³

Inkeriläisen siirtoväen edustajakokous Ostrobotnialla Helsingissä 10.9.1944. Kuva Kansallisarkisto, Inkerin Arkisto.

Tasavallan Presidentille lähetettiin kokouksen nimissä sähke:

Tasavallan Presidentille.

Suomeen siirtyneiden Inkerin suomalaisten edustajakokous lähettää Teille, Tasavallan Presidentti, Suomen Marsalkka, kunnioittavan tervehdyksensä sekä lausuu kiittollisuutensa Inkerin siirtoväen esivanhempiensa synnyinmaassa saamasta suojeluksesta ja turvapaikkaoikeudesta toivoen löytävänsä uuden kodin ja pysyvän asuinsijan.

Inkeriläisten edustajakokouksen puolesta

Savolainen Lohi Tirranen

Allekirjoittajat:

Insinööri J. A. Savolainen, Helsinki, Korkeavuorenkatu 41

Asutustarkastaja Andreas Lohi, Tikkurila.

Huoltotarkastaja Juho Tirranen, Helsinki, Eerikinkatu 44. A. 15.³⁴⁴

Inkerin Liiton toimiston osoitteeseen Helsinkiin Pohjoisranta 14 C seuraavana päivänä, 11.9.1944, saapunut vastaussähke kuului seuraavasti:

Vastaanottamani ystävällisestä tervehdyksestänne pyydän allekirjoittajille ja edustajakokouksenne osanottajille lausua vilpittömät kiitokset samalla toivottaen Inkerin siirtolaisille mahdollisimman viihtyisiä oloja ja myönteisiä kokemuksia esivanhempienne synnyinmaassa.

Mannerheim³⁴⁵

Inkerin siirtoväen mielialoja³⁴⁶

Inkerin siirtoväen mielialoja-niminen taskukirjakokoinen julkaisu sisälsi yhteenvedon inkeriläisten henkisestä tilasta välirauhansopimuksen kynnyksellä. Brosyyrista puuttui kirjoittajan nimi. Sen sijaan päiväys osoittaa sen liittyvän 9.9.1944 pidettyyn Inkerin Liiton kokoukseen ja sen kiertokirjeeseen. Vaikuttaa siltä, että kirjanen oli tarkoitettu jaettavaksi kokouksen osanottajille. Kirjoittaja osoittaa selkeästi, mitä on tehtävä. Ilmaisutavasta päätellen kirjoittajana voidaan pitää professori Pentti Kaiteraa. Kirjasen sanoma jakautuu kolmeen osaan.

Ensimmäisessä osassa tarkastellaan tilanteen syitä ja seurauksia. Kerrotun mukaan mieliala Inkerin siirtoväen keskuudessa vaihteli riippuen siitä, millaisiin oloihin itse kukin oli Suomessa joutunut. Merkitystä oli myös sillä, milloin maa-hantulo oli tapahtunut.

Toisen osan muodostavat johtopäätökset. Kirjoittajan mukaan inkeriläisten yleinen halu palata Inkeriin ensimmäisen mahdollisuuden tullen ei ollut poliittista laatua. Hänen mielestään se johtui yksinomaan koti-ikävästä sekä halusta päästä yhteen omaistensa kanssa. Kirjoittaja arveli kuitenkin, että perheet, jotka olivat kokonaisia ja joiden asunto-olot olivat tyydyttävät, eivät yleensä ajatelleet paluuta Inkeriin.

Kolmas osa piti sisällään tavoitteita ja niiden toteuttamistapoja, joita kaivattiin siirtoväen mielialojen parantamiseksi. Keskeiseksi kirjoittaja näki mielipidemuokkauksen, opiskelun, heimotyön sekä inkeriläisten osallistumisen kansalaistoimintaan. Hänen mielestään inkeriläisten keskuudessa tulisi ”suorastaan lietsoa” toivoa siitä, että Venäjälle jääneet perheenjäsenetkin vielä joskus pääsevät Suomeen. Nuoret inkeriläiset miehet tulisi joko vapaaehtoisesti tai kutsunnan kautta saada asevelvollisiksi. Siirtoväen kerhotoimintaa oli edelleen kehitettävä.

Inkeriläisten edustuslaitos, jonka hän näki olevan kehitysvaiheessa (kirjoittaja tarkoitti sillä Inkerin Liittoa, T.F.) tulisi varmasti virkistämään, rohkaisemaan ja kohottamaan siirtoväen omanarvontuntoa. Henkisten pyrkimysten tukemiseksi olisi *Inkeri*-lehti saatava ilmestymään useammin kuin tähän saakka. Lehdessä tulisi käsitellä myös Neuvostoliiton poliittisia asioita. Kirjoittaja katsoi, että erittäin myönteisesti Inkerin siirtoväen mieliala paranisi, jos heidät rinnastettaisiin Karjalan siirtoväkeen.

Suomessa välirauhansopimuksen täytäntöön panemiseksi asetettiin kuusi komiteaa ja toimikuntaa. Joukossa oli myös inkeriläisen siirtoväen palauttamistoimikunta. Sen puheenjohtajaksi kutsuttiin ministeri Emil Luukka. Yhdeksi jäsenistä määrättiin sisäasiainministeriön siirtoväenasiainosaston osastopäällikkö, agronomi Johannes Virolainen. Hän tuli tähän tehtävään Pentti Kaiteran luovuttua palautustehtävästä välirauhan solmimisen päivänä. Asiantuntijaksi kutsuttiin professori Kaitera.³⁴⁷ Merkittävällä tavalla inkeriläisten väestönsiirtoihin Neuvostoliitosta Suomeen vaikuttaneena hän ei katsonut voivansa osallistua heidän palauttamiseensa.

Pakkopalautusten pelko

Valvontakomission saavuttua Suomeen lokakuussa 1944 Inkerin Liitto lakkautettiin välirauhansopimuksen 21. artiklan mukaisesti ”fasistisena” järjestönä yhdessä lukuisten muiden heimojärjestöjen kanssa.³⁴⁸ Suomen hallitus määräsi tästä 23. marraskuuta 1944.³⁴⁹

Lotta Svärdin Keskusjohtokunta osoitti maan 17 piirilleen 15. marraskuuta 1944 päivätyssä kirjeessä, jossa se ohjeisti lottia Suomesta Neuvostoliittoon palautettavien inkeriläisten muonituksesta huolehtimisesta. Ei ole vaikea kuvitella, millä mielellä huoltolotat ryhtyivät tähän tehtävään.

Keskusjohtokunta vetosi vielä syyskuussa 1944 lottiin pyytäen heitä antamaan aineellista ja henkistä tukea Inkerin siirtoväelle. Lotat tekivät voitavansa siirtoväen tukemiseksi. Sama Keskusjohtokunta muistutti marraskuun puolivälissä samoja lottia laittamaan matkaeväitä nyt vieraan valtion kansalaisiksi muuttuneille heimolaisille. Ensi tiedon mukaan palautusten piti alkaa 20. marraskuuta 1944, ja huoltolottia velvoitettiin matkustamaan palautettavien mukana kunkin junan pääteasemalle.³⁵⁰

Palautukset alkoivat 5. joulukuuta 1944 ja kestivät kuusi viikkoa. Monet lähitijät lupasivat kirjoittaa Suomeen jääneille sukulaisilleen, suomalaiselle isäntävälle ja tuttavilleen, joiden joukossa oli tuhansia lottia. Lähtöä seurasi kuitenkin vuosikymmenien vaitiolo ja pelko. Kylmä sota ja rautaesirippu vain lisäsivät palanneiden turvattomuuden tunnetta ja tekivät yhteydenpidon Suomeen mahdottomaksi.

Suomeen jääneen inkerinsuomalaisen siirtoväen elämä jatkui neuvostokansalaisina pakollisten palautusten pelon pitkässä ja synkässä varjossa. Tämä latisti ja lannisti valtaosan Suomeen jääneiden inkerinsuomalaisten elämän pääasiallisesti hiljaiseloon ja omissa oloissa puurtamiseen vuosiksi ja jopa vuosikymmeniksi eteenpäin. Vaihtoehtona oli uusi pakolaisuus länteen. Suomen sodanjälkeisissä turvattomissa oloissa tähän vaihtoehtoon tarttui yllättävän moni. Arviolta joka toinen sodan jälkeen Suomeen jääneestä noin 8 000 inkerinsuomalaisesta muutti salaa Ruotsiin ja sieltä vieläkin kauemmas.

Vuonna 1978 ilmestyneessä tutkimuksessaan Suur-Suomi vai lähiheimolaisten auttaminen Toivo Nygård summasi sotia edeltäneen heimotyön tuloksia. Nygårdin mukaan poliittinen tulos työstä oli ei mitään: Itä-Karjalaa ei liitetty Suomeen, Suur-Suomi ei missään muodossa toteutunut, Inkeri ei päässyt Suomen yhteyteen. Kaiken lisäksi heimokansoja koskeva asia on jäänyt sadan vuoden aikana ratkaisematta.

Toivo Nygårdin johtopäätös näyttää yhä pitävän paikkansa. Kuitenkaan niin sanottujen pienten kansojen heimoasian ja itsemääräämisoikeuden ydin ei liity yksin poliittisiin ratkaisuihin. Mielestäni tämän päivän kannalta on ehdottoman tärkeää osoittaa julkisesti, että edellisten sukupolvien uurastus heimoasian hyväksi on ollut ja on jatkossakin oikeutettua ja hyväksyttävää. Erityisen arvokkaaksi kansallisuusaate nousee yhteisön historiallisen muistin vaalimisessa. Aivan kuin antaen periksi esitetyle johtopäätökselleen Nygård toteaa: ”On vaikea osoittaa, mutta todennäköiseltä tuntuu, että heimotyön eräs suuri vaikutus oli siinä, että järjestöjen aktiiviset johtajat eri keinoin osaltaan onnistuivat luomaan jäsenistönä ja mahdollisesti muunkin väestön keskuuteen henkistä miljöötä, jossa nykyisin niinkin mahdottomalta tuntuva ajatus kuin Suur-Suomi tuntuu puhumisen arvoiselta”.³⁵¹ Tämän päivän Suomen suuruus: henkinen, aineellinen ja toiminnallinen, on luotu edellisten sukupolvien rakentamalle perustalle. On ilo todeta, että Inkerin Liitto ja sen seuraajat ovat olleet mukana tässä työssä.

Loppusanat

Välirauhansopimuksen 21. artiklassa sanottiin, että »Suomi sitoutuu heti hajoittamaan kaikki sen alueella toimivat hitleriläismieliset (fascisminluontoiset) poliittiset, sotilaalliset ja sotilaallisluntoniset samoin kuin muutkin järjestöt, jotka harjoittavat Yhdistyneille Kansakunnille ja erityisesti Neuvostoliitolle vihamielistä propagandaa, sekä vastaisuudessa olemaan sallimatta tämántapaisten järjestöjen olemassaoloa».

Valtioneuvosto kielsi vuosina 1944–1946 välirauhansopimuksen mukaisesti lakkautettaviksi listatut järjestöt ja yhteisöt, joita yhteensä oli 3 327.³⁵² Suurin osa niistä kuului Suojeluskuntien, Rintamamiesliiton, Heimosoturien, IKL:n ja Suomen Aseveljien Liiton paikallisosastoihin. Toimintansa lopettivat myös oppikouluissa ja seminaareissa toimineet sotilaspoikien ja lotta-tyttöjen osatot sekä Karjala-seurat.³⁵³

Välirauhansopimuksen korvanneen Pariisin rauhansopimuksen 8. artiklan nojalla Suomi sitoutui vastaisuudessakin olemaan sallimatta välirauhansopimuksessa kiellettyjen tai vastaaventyyppisten järjestöjen toiminnan. Syyskuusta marraskuuhun 1944 toiminut Urho Castrénin hallituksen antama asetus raukesi Pariisin rauhansopimuksen tultua voimaan. Valtioneuvostolla ei tämän jälkeen enää ollut valtuuksia järjestöjen lakkauttamiseen. Sen tuli tapahtua yhdistyslain mukaisesti oikeusistuimen päätöksellä.³⁵⁴

19.10.1944 lakkautettu Inkerin Liitto kuului seuraan, jossa olivat Rintamamiesliitto, Rintamamiesten Naisliitto, Suomen Suojeluskuntaliitto, Suomen Heimosoturien Liitto, Luova Työ, Suomen Luovan Työn Liitto ja Suomen Kansallissosialistinen liitto.

Inkerin Liiton lakkauttaminen jätti tyhjiön inkerinsuomalaisten järjestötoimintaan. Kuten muistamme, Inkeriläisten Yhdistys lopetti toimintansa jo talvisodan jälkeen menetettyään valtaosan Karjalan kannaksella toimineista kerhoistaan. Yhdistyksen johto esitti silloin Inkerin Liitolle toivomuksen, että se ottaisi hoitaakseen tämän tehtävät. Inkeriläisten Yhdistyksen sulauttamista Inkerin Liittoon ei kuitenkaan ehditty sinetöidä. Näin Yhdistys pelastui lakkauttamiselta, koska se ei ollut toimivien järjestöjen joukossa. Sen toiminnan jatkaminen mahdollistui vuonna 1959. Samalla alkoi ilmestyä sen äänenkannattaja *Inkeriläisten viesti*. Niin kuin lastu lainehilla- motolla varustetussa lehden ensimmäisessä numerossa ilmoitettiin johtokunnan nimissä, että Inkeriläisten Yhdistys ry:n vuosikokous pidetään maaliskuun 8. päivänä 1959 kello 14 Helsingissä Viipurilaisen Osakunnan

Inkerin Liiton hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet vuosikokouksessaan 1968. Istumassa vasemmalta: Harry Brotherus, Oskar Rokkanen, Väinö Kekki, Kerttu Susi, Kaija Vironmäki, Erkki Tuuli ja Eino Vironseppä. Seisomassa vasemmalta: Pentti Kaitera, Arno Tuurna, Heikki Mylläri, Hertta Allanmaa, Matti Kähäri, Robert Rainio, Antti Kekki, Sulo Haltsonen, Leo Yllö ja Matti Vironmäki. Kuva Suomen Inkeriliiton arkisto.

huoneistossa Mannerheimintie 5.³⁵⁵ Tästä alkoi uusi vaihe Suomeen kotiutuneiden inkerinsuomalaisten ja heidän hengenheimolaistensa järjestötoiminnassa.

Inkeriläisten yhdistys ry:n nimi muutettiin 1994 Suomen Inkeri-liitto ry:ksi. Silloisista paikallisosastoista tuli niiden rekisteröitymisen myötä erillisiä yhdistyksiä, jotka jäsenjärjestöinä muodostivat liiton. Vuonna 1922 perustetun Inkerin Liiton tapaan sen jatkajakin otti tehtäväkseen toimia Suomessa asuvien inkerinsuomalaisten, heidän jälkeläistensä ja Inkerin suomalaisuudesta kiinnostuneiden yhdyssiteenä ja etujärjestönä. Liitolla on myös henkilöjäseniä paikkakunnilla, joilta puuttuu oma jäsenjärjestö.

Niin Yhdistyksen kuin liitonkin jäsenet on tähän asti hyväksyneet niiden hallitukset. Molemmat järjestöt ovat toimineet tiiviissä yhteistyössä Inkeriläisten Sivistyssäätiön kanssa. Karjalatalon valmistuttua 1974 liiton toimipaikaksi tuli Inkerikoti sivistyssäätiön hallinnoimassa vuokrahuoneistossa.³⁵⁶

Suomen Inkeri-liiton kotisivuilla lukee, että se pitää edeltäjänään vuonna 1934 perustettua Inkeriläisten Yhdistystä. On kuitenkin selvää, että toimintamme pohjan on luonut Inkerin Liitto, jonka perustamisesta tuli vuonna 2012 kuluneeksi kunnioitettavat 90 vuotta.

*Aapo Iho. Kuva Toivo Ihon
kokoelma.*

UUSI ISÄNMAA

Me, joille Kohtalon suopeus
On ollut suuri ja hyvä,
me, jotka elämän ulappa
niin myrskyinen ja syvä

on säästännyt, saattanut rantahan
ja varjellut vaaran tiellä, —
me saatamme siunaten toleta
näin kiitollisella miellä,

että olemme saaneet tavallaan
jo takaisin kadottamamme,
kun saimme ja saamme Suomessa
näin viljellä vapauttamme,

kun tiedämme, että turvana
maan lait ovat jokaisella
ja oikeus taata onnensa
työn vapaan siunauksella.

Tosin lie monen veljen ja sisaren
kuin minunkin laitani, liedon,
että jättäissä kotoisen pientareen
vei mukanansa tiedon,

ett' toista ei löydy, ei löytyä voi
sen veroista taivaan alla.
Vain yhdessä paikassa kullakin
on kotonsa... Maailmalla

voi liikkua äärestä toiseen
ja kaivata kotoista ortta,
sen saunan löylyä lempeää,
sen heleintä heinän kortta.

Tosin lie monen veljen ja sisaren
samat karvaat kokemukset,
että oudosti kättä vastaavat
ens'kertoina vieraat ukset,

että viileesti vierasna pidetään
ja vaisusti hyvästellään
ja että kotinsa veroista
ei toista majaa kellään,

mutta sittenkin meidän kaikkien
on kipumme siedettävä
ja kaiken kaipuunne keskellä
se totemme tiedettävä,

että vaikka kotia emme voi
me taikoa itsellemme,
se meidän on luotava kuitenkin:
se on luotava lapsillemme.

*Aapo Ihon runo Uusi isänmaa, päivätty 23.7.1938, julkaistiin
Inkerin Liiton kustantamassa kokoelmassa Inkeri. Runoja 1939.*

Viitteet

- 1 Mauno Koivisto Ajankohtaisen kakkosen haastattelussa 10. huhtikuuta 1990.
- 2 Perusteoksista ks. Inkerin suomalaisten historia, 1969; Inkeri. Historia, kansa, kulttuuri. 1991.
- 3 Snellman, Litteraturblad 1855, 6. Sjögrenista laajemmin hänen elämäkertansa Tutkijan tieni, 1955; Mikael Branchin A.J. Sjögrenin tieteellistä toimintaa tarkasteleva väitöskirja. Suomessa A.J. Sjögrenin toiminnan muistoa vaalii hänen nimikkoseuransa.
- 4 Branch 1989, s. 20.
- 5 *Inkeri* 22.9.1917, 26.11.1917.
- 6 *Inkeri* 5.10.1917, *Neva* 5.10.1917, *Työ* 25.10.1917, *Neva* 16.11.1917.
- 7 *Inkeri* 9.11.1917.
- 8 *Neva* 15.12.1917.
- 9 *Inkeri* 30.12.1917.
- 10 *Valvoja-Aika* 1923, 128
- 11 Tynni 1929, 132–133
- 12 KA, IA, IYA, kotelo 18, Viipurissa 24.11.1918, Viipuri-hotellissa pidetyn pakolaiskoulun pöytäkirja.
- 13 KA, IA, IYA, kotelo 18, Viipurissa 24.11.1918, Viipuri-hotellissa pidetyn pakolaiskoulun pöytäkirja.
- 14 KA, IA, kot. I.
- 15 Ibidem.
- 16 Carl Enckell, *Poliittiset muistelmani*, I, Porvoo Helsinki 1956.
- 17 Enckell 1956, I, s. 307, 309.
- 18 Erik Heinrichs, *Mannerheim Suomen kohtaloissa*, I, 335 s., Helsinki 1957.
- 19 Ibidem, s. 336
- 20 Ibidem, s. 338.
- 21 Ibidem, s. 339.
- 22 Ibidem, s. 340.
- 23 Ibidem, s. 344, 345.
- 24 Ibidem, s. 354.
- 25 Ibidem, s. 355.
- 26 Ibidem, s. 356.
- 27 Ibidem, s. 374.
- 28 Ibidem, s. 374.
- 29 Vuonna 2011 ilmestyneessä Trotskin elämäkerrassa Christer Pursiainen esittää uutta tietoa Trotskin oleskelusta Suomessa 1905 ja 1907 sekä täsmentää tämän suhtautumista Suomeen .
- 30 Kurko: 1942, s. 170–171.
- 31 Heinrichs 1957, s. 375.
- 32 Ibidem, s. 380.
- 33 Kurko 1942, s. 238.
- 34 Heinrichs 1957, s. 380, 381.
- 35 Pietari Toikka (1862–1930), syntyi Inkerinmaalla Hietämäen Kaukasissa. Hänen vanhempansa olivat talonlinen Abraham Toikka ja Saara Näppi. Pietari Toikka siirtyi 11-vuotiaana Annamoision koulusta Jyväskylän klassiseen lyseoon 1873. Häntä aikaisemmin Suomessa opiskeli vain tuleva Suomen postin pääjohtaja Pietari Jamalainen. Kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin yliopistossa 1880. Valmistui yliopistosta filosofian maisteriksi 1885. Avioitui Tekla Nymanin kanssa ja palasi Inkerinmaalle samana vuonna Kolppanan seminaarin johtajaksi. Julkaisi Inkeri-lehdessä vuoden 1889 aikana pitkän sarjan tutkielmia Inkerinmaan historiasta ja maantiedosta nimellä Maamme vaiheita. Oli perustamassa Raittiusyhdistys Inkeriä 1891. Toimi Pietarin

- suomalaisten kirkkokoulujen tarkastajana 1898–1907. Muutti Helsinkiin, kun tuli valituksi suomalaiseen normaaliyseoön venäjän kielen yliopettajaksi. Tässä tehtävässä Toikka toimi vuoteen 1918. Viran lakkauttamisen jälkeen hän oli Helsingin Sanomien toimittajana 1918–1921 ja julkaisi useita artikkeleita ”Inkerin puolesta”. Inkerin Väliaikaisen Hoitokunnan puheenjohtaja sen olemassaolon ajan 1919–1920. Oli mukana valmistelussa esitystä Inkerin maakunta-autonomiasta Tarton rauhanneuvotteluihin. Suomen edustajana Pietarissa pääkonsuliviraston alaisessa Suomen kansalaisten evakuointikomissiossa, Suomen asianhoitajana Pietarissa sekä Suomen ja Venäjän välisten arkistojen vaihtamista valvovan komitean johtajana Pietarissa 1921–1928. Otavan Ison Tietosanakirjan Inkeriä koskeva artikkeli on Pietari Toikan kirjoittama. Valmisteli väitöskirjaa Inkerin kansanperinteestä, mutta ei saanut valmiiksi ennen kuolemaansa. Laajemmin Pekka Wikberg: Inkerinmaan kasvattajia. Toikat Hietämäeltä. Vaasa 2007, s. 58–73, 201–202.
- 36 KA, IA, IYA, kotelok 18, Helsingissä 31.1.1919 pidetyn inkeriläiskokouksen pöytäkirja; Tynni 1929, s. 114.
- 37 Toivo Toikka, (1889–1955) syntynyt Inkerinmaalla Hietämäen Kaukasin kylässä 25.2.1889 talollisen Juhana ja Anna Toikan vanhimpänä lapsena. Kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin Suomalaisessa lyseossa 1910. Valmistui agronomiksi Helsingin yliopistosta 1915, avioitui Ruusa Vesannon kanssa ja muutti Inkeriin Hietämäelle kotitaloonsa. Toimi Pietarhovin piirin semstvon (kunnan) palveluksessa agronomina 1915–1917 ja Pietarissa kylvösiemenosuuskunnan hoitajana 1917–1918. Toimi aktiivisesti osuuskaupan kehittämiseksi Inkerinmaalla. Pakeni perheineen Suomeen 1918. Kuului Inkerin Väliaikaisen Hoitokuntaan. Erosi siitä toukokuussa 1919. Inkeriläisten Yhdistys ry:n hallitukseen kuuluvana oli monella tapaa avustamassa Inkerin pakolaisia Suomessa 1920–1930-luvulla. Agronomina Toivo J. Toikka teki pitkän päivätyön SOK:n palveluksessa. Laajemmin Pekka Wikberg: Inkerinmaan kasvattajia. Toikat Hietämäeltä. Vaasa 2007, s. 85–87, 205–206.
- 38 ERA, f 2124, n 1, s 320. Olen Saanut käyttööni Eestin Riigiarhiivin tietoja virolaiselta, sukujuuriltaan inkeriläiseltä tutkija Taisto Raudalaiselta keväällä 2011, kun olimme tekemässä kirjaa Inkerin rykmentin toiminnasta Viron vapaussodassa 1919–1920.
- 39 ERA, f 578, n 1, s 44.
- 40 Tynni 1929, s. 116.
- 41 Emil Pekkanen, *Uusi Suomi*, 14.9.1941, 16.9.1941.
- 42 Ohessa muistelmien esityksemme kannalta oleellisimpia kohtia. Myös Johan Pitkalta on olemassa käsin kirjoitetut, luultavasti virosta suomennetut muistelmansa Inkerin rykmentin sotatoimista hänen alaisuudessaan. Muistelmien kielellisesti korjattu teksti julkaistiin *Inkeri*-lehdessä 1926. Katso myös Kaarlo Kurko: *Sotatoimet Pietarin valloittamiseksi 1918–19, 1942*.
- 43 Ingeri Polgu kirjavahetuse ärakirjad: ERA, f.2124, n. 1, s. 320; f. 578, n.1, s. 44, 78.
- 44 15.5.1919
- 45 Kansallisarkisto, Inkerin Arkisto, kotelok 10. Kopio, suomennos venäjältä, 21.6.1919.
- 46 KA, IA, kot.1, Inkerin Väliaikainen Hoitokunta, jäljennösten joukosta siirretyt pöytäkirjaotteet vuodelta 1919.
- 47 Rodzjanko, Aleksandr Pavlovitš (1879–1970), venäläinen kenraaliluutnantti, joka taisteli valkoisten puolella Venäjän sisällissodassa. Rodzjanko oli Venäjän keisarinaikaisen poliitikon Mihail Rodzjankon veljempoika. Aleksandr sai sotilaskoulutuksensa Venäjällä ja Ranskassa. Hän otti osaa I:seen maailmansotaan. Venäjän vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen jälkeen Rodzjanko taisteli valkoisten puolella. Vuonna 1919 valkoisen armeijan komentaja Nikolai Judenitš lähetti Rodzjankon Virosta Englantiin, jossa hänen piti saada taloudellista apua. Saatuaan tietää sotatoimien päättymisestä Rodzjanko ei palannut Viroon, vaan muutti Saksaan. Rodzjanko kuoli 92-vuotiaana New Yorkissa. www.yandex.ru
- 48 KA, IA, kot.1. Tiedote on päivätty 11.6.1919. Hoitokunnan nimissä sen olivat allekirjoittaneet Kaapre Tynni, Otto Räikkönen ja Paavo Tapanainen. Kopion kopio. Sen on oikeaksi varmistanut luutnantti Emil Pekkanen.
- 49 Sähke Vrudasta 15.6.1919 klo 13.10. Laidonerille osoitetun sähkeen lisäksi kopiot siitä toimitettiin Rodzjankon alaisille eversti Homutoville ja everstiluutnantti Krusensternille liittolaisille välitettäväksi. Kopion oikeaksi varmisti esikunnan päällikkö luutnantti Emil Pekkanen.
- 50 Räävelissä (Tallinnassa) 21.6.1919 päivätyn muistion olivat allekirjoittaneet Pietari Toikka, Jukka Savolainen ja Kaapre Tynni.

- 51 KA, IA, kot. 1. Helsingissä 27. kesäkuuta 1919. Keräyslista n:o 1 600.
- 52 Suomalainen Kommunistinen Puolue (SKP) perustettiin Moskovassa elokuussa 1918. Puolueen perustajat olivat lähinnä Venäjälle Suomen sisällissodassa paenneita punakaartilaisia heidän poliittisen hallintonsa kansanvaltuuskunnan jäseniä, joista monet olivat toimineet aiemmin SDP:n johtotehtävissä. SKP:n perustavaan kokoukseen osallistui 23 eli hieman yli puolet sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän vangitsemiselta ja/tai teloituksilta välttyneistä jäsenistä. Heidän edustajantoimensa oli katsottu lakanneeksi 16. toukokuuta 1918. SKP oli perustamisestaan lähtien kielletty Suomessa, ja monet sen johtajista oleskelivat suurelta osin Neuvostoliitossa. SKP rakensi 1920-luvun alussa Suomeen maanalaisen verkoston, ja puolueella oli vaikutuksensa moniin julkisiin järjestöihin, kuten Suomen Sosialistiseen Työväenpuolueeseen. www.skp.fi SKP:n toimintaan liittyy laaja monikielinen tutkimuskirjallisuus, jota tässä ei ole syytä esitellä.
- 53 Venäjän lisäksi Ruotsin ja Ranskan hallitukset tunnustivat Suomen itsenäisyyden virallisesti 4.1.1918. Saksan tunnustus julkaistiin 6.1.1918. Tanska ja Norja julkaisivat omat tunnustamisensa 10. tammikuuta. Tunnustamisen osalta Englanti ja Yhdysvallat halusivat odottaa Venäjän tilanteen kehittymistä, niinpä näiden tunnustus jäi odottamaan toukokuun alkua 1919.
- 54 Apunen, Osmo: Vaikeuksien kautta nousuun. *Suomen historia*, osa 6, s. 393–394. Espoo 1987.
- 55 Tarkasti ottaen summa oli 1 494 200 markkaa. KA, IA, kot. 1.
- 56 Laajemmin perusteluja olen esittänyt väitöskirjassani Maaorjuuden ja vallankumouksen puristuksessa, Turun yliopiston julkaisuja 160 C, 2000.
- 57 Länsi-Inkerin Toimikunnan säännöt, suomennos, alkuperäinen kirjoitettu käsin, päiväämätön. KA, IA, kot.1. Kaapre Tynnin kokoelma.
- 58 Aselepo solmittiin 31. joulukuuta 1919 ja rauha 2. helmikuuta 1920.
- 59 Rykmentin kärsimistä tappioista ei ole tarkkoja tietoja. Tämä koskee varsinkin vuoden 1919 alkupuolta, jolloin rykmentin päiväkäskyjä laadittiin vähemmän säännöllisesti. Varmuudella tunnetaan ainoastaan Kaprion taistelun tappiot, joita päiväkäskyn mukaan oli yhteensä 52 upseeria ja sotilasta kaatuneina ja haavoittuneina. Vuoden jälkipuoliskolla pidettiin tappioista tarkkoja luetteloja, jota paitsi ne julkaistiin rykmentin päiväkäskyssä. Laadittujen luetteloiden mukaan tappiot nousivat tänä aikana yhteensä 265 mieheen, jolloin huomioon on otettu kaatuneet, haavoittuneet ja vangiksi joutuneet. Kun joitakin asiakirjoja näyttää arkistosta puuttuvan, lienee mainittu luku todellisuudessa jonkin verran suurempi. Keskimääräisestä vahvuudestaan, 1500 miehestä, voidaan rykmentin näin ollen laskea menettäneen yli 20 %.
- 60 KA, IA, kot. 1. Kaapre Tynnin käsin kirjoittama pöytäkirja. Länä 29 henkeä Inkeristä ja Pietarista. Kokous pidettiin Helsingissä 1.1.1920.
- 61 KA, IA, kot.1.
- 62 Kenraalimajuri Gulin, kuten valtaosa sen aikaisia upseereita, teki uransa Venäjän keisarillisessa armeijassa. Vetävän kertomuksen hänestä voi lukea Biografiakeskuksen sivuilta.
- 63 Lähimmät tiedot tässä suhteessa käyvät selville liitteestä n:o 1–13. KA, IA, kot. 1.
- 64 Helsingissä kirjoitettu kenraalimajuri Gulinin tarkastuslausunto on päivätty 26.1.1920.
- 65 KA, IA, kot. 1. Kaapre Tynnin kokoelma. IVH: n kokous 15.2.1920. Länä olivat: puheenjohtaja yliopettaja P. Toikka, varapuheenjohtaja P. Jamalainen, lehtori J. Koivistoinen, agronomi T. J. Toikka ja sihteeri K. Tynni ynnä Helsingin toimikunnan jäsenet: opettajat J. Jaakkimainen, J. Susi ja J. Mustonen, pastori J. Raski ja taitelija I. Lattu.
- 66 IVH: n kokoukset pidettiin Helsingissä 4.2. ja 5.2.1920. KA, IA, kot.1. Ehdotuksen laatiminen jätettiin sihteeri K. Tynnin tehtäväksi. Hankkeen toteuttamiseksi asetettiin valiokunta, johon valittiin puheenjohtaja yliopettaja Pietari Toikka, jäsen Toivo J. Toikka ja sihteeri Kaapre Tynni. Kartan piirtämistyö uskottiin T. J. Toikalle.
- 67 Ibidem.
- 68 KA, IA, kot. 1. Kokouksessa olivat länä puheenjohtaja yliopettaja P. Toikka, varapuheenjohtaja, tirehtööri P. Jamalainen, jäsenet: J. Koivistoinen, T. J. Toikka, N. Tirranen, A. Tiittanen ja sihteeri K. Tynni. Viron ja Venäjän Tarton rauhansopimuksen solmimisesta oli ehtinyt kulua tasan kaksi viikkoa.
- 69 KA, IA, kot. 1.

- 70 KA, IA, kot. 1. Alkuperäinen, käsin kirjoitettu pöytäkirja on tehty Länsi- Inkerin Toimikunnan kokouksessa Narovan Joensuussa 23. helmikuuta 1920. Läsnä olivat: A. Lohi, A. Yllö, M. Pitkänen, A. Seppänen, J. Kekki ja E. Säkki. Puhetta johti A. Lohi ja pöytäkirjaa piti A. Seppänen.
- 71 Narvassa
- 72 KA, IA, kot. 1.
- 73 KA, IA, kot. 1. Tynnin kokoelma, alkuperäinen, käsin kirjoitettu IVH: n pöytäkirja kokouksesta Helsingissä 16.4.1920. Läsnä olivat: Puheenjohtaja, yliopettaja P. Toikka, lehtori J. Koivistoinen, tirehtööri P. Jamalainen, agr. T. J. Toikka ja sihteeri K. Tynni.
- 74 KA, IA, kot. 1. Pöytäkirja tehty Väliaikaisen Hoitokunnan XII:ssa kokouksessa Helsingissä 18. maaliskuuta 1920.
- 75 KA, IA, kot. 1. K. Tynnin kokoelma, alkuperäinen, käsin kirjoitettu. Pöytäkirja tehty IVH:n XV. kokouksessa Helsingissä 14. huhtikuuta 1920. Läsnä olivat puheenjohtaja yliopettaja P. Toikka, jäsenet lehtori J. Koivistoinen, vänrikki A. Tiittanen ja sihteeri K. Tynni.
- 76 Rudolf Holstin kokoelma, kot. 20, kääre Sopimus, joka koskee rauhantilan palauttamista Suomen ja Venäjän välille. R. Holstin kappale. Päiväämätön luonnos omakätisine lyijykynäkorjauksineen. Todennäköisesti huhtikuun alku 1920, s. 1, 17–18.
- 77 KA, IA, kot. 1. K. Tynnin kokoelma. Alkuperäinen, käsin kirjoitettu pöytäkirja IVH:n XVII. kokouksessa Helsingissä 18.4.1920. Läsnä olivat: yliopettaja P. Toikka, tirehtööri P. Jamalainen, lehtori J. Koivistoinen, agr. T. J. Toikka ja sihteeri K. Tynni.
- 78 Rudolf Holstin kokoelma, kotelo 20, kääre Sopimus, joka koskee rauhantilan palauttamista Suomen ja Venäjän välille. R. Holstin kappale. Päiväämätön luonnos omakätisine lyijykynäkorjauksineen.
- 79 Tästä kirjeenvaihdosta olisi paikallaan tehdä erillinen tutkimus.
- 80 Vuonna 1745 muodostettiin Pietariin kaksi luterilaista seurakuntaa, joista ruotsinkielinen sai 1767 nimekseen Pyhän Katariinan seurakunta ja suomenkielinen sai nimekseen Pyhän Marian seurakunta 1804. Inkerinmaa jaettiin 29 seurakuntaan ja määriteltiin niiden alueelliset rajat.
- 81 KA, IA, kot. 1. K. Tynnin kokoelma. Alkuperäinen, käsin kirjoitettu pöytäkirja tehty IVH: n kokouksessa Helsingissä 6.5.1920. Läsnä olivat: puheenjohtaja yliopettaja P. Toikka, lehtori J. Koivistoinen, taiteilija I. Lattu, agr. T. J. Toikka ja sihteeri K. Tynni.
- 82 KA, IA, kot. 1. K. Tynnin kokoelma. Alkuperäinen, käsin kirjoitettu pöytäkirja IVH:n istunnosta Helsingissä 28.5.1920. Läsnä olivat: puhj. maisteri P. Toikka, lehtori J. Koivistoinen, vänrikki A. Tiittanen, agr. Toivo J. Toikka, Länsi- Inkerin toimikunnan varapuhj. J. Kekki ja sihteeri K. Tynni.
- 83 KA, IA, kot. 10. Pohjois-Inkerin Hoitokunta, Pohjois-Inkerin Rykmentti ja rykmenttiä koskeva kirjeenvaihto 1920. Karjalan Kannaksen Rajamaan KOMENDANTTILAITOS, Toimisto I, n:o 133/salainen. Terijoki 29. elokuuta 1920. Pohjois-Inkerin Hoitokunta, Rautu.
- 84 Rupasov, Tšistikov 2007, s. 98–135. Luku Tarton jälkeen. Maarajaa koskevat nootit vaihdettiin Moskovassa vasta 17. joulukuussa 1938. Meriraja jäi yhä sopimatta.
- 85 Ulkoasiainministeriön julkaisuja 1921, n:o 1. Suomen sopimukset vieraitten valtioiden kanssa. Suomen ja Venäjän rauhansopimus, allekirjoitettu lokakuun 14. päivänä 1920. Venäläisen valtuuskunnan ilmoitus inkeriläisten asemasta Venäjällä.
- 86 Venäjänkielinen Yandex, Georgij Elfvingren: Soldat Rossii i Finlandii. Laajan esittelyn kirjottanut Andrei Pjukkenen (Antti Pyykkönen). Kirjoituksen sisältyy myös useita kuvia Elfvingrenistä.
- 87 Ahti, 1987. Salaliiton ääriviivat: oikeistoradikalismi ja hyökkäävä idänpolitiikka 1918–1919.
- 88 ”Kornetti Elfvingren on erittäin hyvä upseeri, on innostunut sotapalveluksestaan ja hoitaa saamansa määräykset innolla ja hartaudella. Alaisiinsa suhteutuu erinomaisesti. Hän on tahdikas, kurinalainen ja omaa hyvän kasvatuksen. Kenttäupseerina hän on suurenmoinen, on erikoisesti innostunut tiedustelusta ja kehittää sitä menestyksellisesti. On innostunut hevosurheilusta. Hyväkuntoinen ja kestävä. Siveellisesti ja älyllisesti hyvätasoinen. Erinomainen ystävä, karttaa juonittelua. Välttää alkoholin käyttöä. Lyhyestä palvelusajasta huolimatta ansaitsee erinomaisen upseerin luonnehdinnan.” Andrei Pjukkenen (Antti Pyykkönen) Yrjö Elfvingren, Kannaksen sankari, 2003, s. 10. Jatkossa passim.
- 89 Nevalainen 1996, s. 46, s. 127–185. Pekka Nevalaisen antama laaja kuvaus Yrjö Elfvingrenin toiminnasta vuosina 1919–1920 on kaukana idealisoidusta heimotaistelijasta. Nevalaisen jo 1990-luvun alussa käytössä

- olleen lähdeaineiston perusteella voidaan päätellä, että Elfvingren pelasi omaa peliään äärimmäisen sekavissa oloissa. Hänen tarinansa ei ole kuitenkaan yksiselitteinen. Eikä se ole vielä kerrottu loppuun. Siihen on tarjolla valtava määrä venäjänkielistä lähdeaineistoa, jota on julkaistu Venäjällä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Oma lukunsa on bolševikkivaltaa mm. Ranskaan paenneiden venäläisten julkaisema tutkimuskirjallisuus. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon S.P. Melgunovin Pariisissa julkaisemat teokset *Kuin-ka bolševikit kaappasivat vallan, 1940, ja Vuoden 1917 maaliskuun päivät, 1961*. Ne ilmestyivät Venäjällä vastaavasti vuosina 2007 ja 2008, ja poikkeavat kokonaan Venäjällä Neuvostoliiton ajoilta hyväksytyjen tapahtumien perusteluista.
- 90 Antti Pyykkösen Yrjö Elfvingren-tutkimus ilmestyi Pietarissa 2003. Vajaat 60 sivua tiivistä tekstiä sisältävän selvittelyn käyttämistä lähteenä vaikeuttaa asiallisten viitteiden puuttuminen.
- 91 *Ibidem*, passim. Elfvingren saapui salaa Neuvostoliittoon Romanian passilla 1925. OGPU vangitsi hänet 9.6.1927 Tverin alueella. Pyykkösen mukaan kuulusteluissa Elfvingren en ilmoittanut olevansa suomalainen. Kirjoittaja viittaa mm. hänen hallussaan olevaan OGPU:n laatimaan laajaan Elfvingrenin kuulustelu-pöytäkirjaan.. Elfvingrenin kuolemaa uutisoitiin maailmalla ja Suomessa laajasti. Ks. mm. Helsingin Sanomat 17.6.1927, n:o 161. Myös venäläiset lehdet, mm. *Izvestija* selosti Elfvingrenin kuulusteluaineistoa.
- 92 KA, HSA, H 1523 D 1/E 1. Evl. Yrjö Elfvingrenin sähköet kapt. Juho Tirraselle 2.2.1920 ja 7.2.1920.
- 93 Pjotr Nikolajevitš Wrangel (1878–1928), venäläinen vapaaherra ja kenraali, joka toimi Krimiltä operoivan valkoisen Etelä-Venäjän armeijan ylipäällikkönä Venäjän sisällissodassa vuonna 1920 kenraali Anton Denikin jälkeen. Etelä-Venäjän armeija taisteli sekä bolševikkien vuonna 1918 perustamaa puna-armeijaa että Ukrainan kansallisia maan itsenäistymiseen pyrkiviä armeijoita vastaan. Wrangel muodosti myös Krimin hallituksen. Myöhemmin hän oli valkoisen emigranttiliikkeen johdossa.
- 94 Boris Viktorovitš Savinkov (1879– 1925) oli venäläinen sosialistivallankumouksellinen, kirjailija, väliaikaisen hallituksen jäsen sekä yksi bolshevikkien vastaisen taistelun ja valkoisten emigranttien johtajista.
- 95 Kirjasalon Sanomien vastaavana toimittajana lehden ilmestymisajan toimi Kaarlo Stendahl. Hän teki uransa EK-Valpon palveluksessa toimien tiiviisti inkeriläisten kanssa 1920-luvulta jatkosodan loppuun asti. Ks. Flink 1995, s. 96–112, 145–152. Flink 2010, s. 90–91.
- 96 Turtola 1988, s. 79. Nevalainen 1996, s. 207.
- 97 Karjalan Kannaksen v.a. Rajakomendantti, Heinrichs, everstiluutnantti Sotaministerille 14.6.1920. Erittäin salainen. Koskee Pohjois-Inkerin rykmenttiä. Sota-arkisto, Puolustusministeriö, Keskusosasto/Rajamaan komendanttilaitos. Hh 4.
- 98 Nevalainen 1996, s. 174–178.
- 99 KA, Sörnäisten toimipiste, Rajakomendanttilaitos Hh 4.
- 100 *Ibidem*.
- 101 Karjalan Kannaksen Rajakomendantti Pohjois-Inkerin hoitokunnalle (Rautuun) 2.12.1920. KA, Sörnäisten toimipiste. P 1172/7 Kenraali Heinrichsin kokoelma. Käsky Pohjois-Inkerin pataljoonan hajoittamisesta 13.12.1920. Puolustusministeriö Rajamaan komendanttilaitos/ Hh 4.
- 102 KA, IA, Antti Seppäsen jäljentämä aineisto, 59 s.
- 103 Tietoja Inkerin pakolaisista, Juho Tirranen 9.11.1921. Inkeriläiset elivät pääasiallisesti ns. nurkkaeläjinä, maksamalla asuntonsa työllään. Varsinaisiksi palkollisiksi he eivät Tirrasen mukaan halunneet, koska suurin osa heistä oli ollut Inkerissä itsellisiä talollisia.
- 104 Turtola 1988, s. 85, 86.
- 105 KA, IA, ILA, Pöytäkirja Inkerin Liiton perustamista valmistelevalta kokouksesta 5.9.1922.
- 106 Julius Krohn, Kaarle Krohn. Suomen elämäkerrasto 1955, s. s. 411–413. Julius Krohn, Kaarle Krohn www.kansallisgalleria.fi
- 107 Rafael Engelberg, www.kansallisgalleria.fi
- 108 Erik Heinrichs, www.kansallisgalleria.fi
- 109 Iisakki Lattu, Suomen elämäkerrasto 1955, s. 439–440. Flink 2000, s, 340.
- 110 Flink 2010, s. 91–93.
- 111 Kaapre Tynnistä laajemmin: *Kolppanan seminaarin juhlaulkaisu* 1913. Tynni 1990, passim. Smith 1999, passim. Flink 2000, passim. Omaa sukua Tynni olevan Kerttu M. Smithin muistelmat Ettei kaikki unohtuisi... Kerttu muistelee, 1999, olen saanut käyttööni Aale Tynnin tyttäreltä Riitta Seppälältä kesäkuussa

2011. Kaapre Tynnin asiakirjoja, Riitta Seppälän hallussa oleva kokoelma. Kansallisarkisto, Inkerin Arksito, Kaapre Tynnin kokoelma.
- 112 KA, IA, kot. 1.
- 113 Kymmenen kohtalokasta vuotta, 1929, s. 32.
- 114 Pohjois-Inkerin Hoitokunnan toimintakertomus ajalta 9.10.1921–19.2.1922.
- 115 KA, IA, kot. 23. Nygård 1978, s. 77
- 116 KA, IA, kot. 23. Pöytäkirja Inkerin Liiton perustamista valmisteleavasta kokouksesta 8.6.1922.
- 117 Ibidem, s. 1.
- 118 KA, IA, k.23. Pöytäkirja Pohjois-Inkerin pakolaisten valitsijamiesten 11. kokouksessa Raudussa 27.8.1922.
- 119 KA, IA, kot. 23. Pöytäkirja Inkerin Liiton perustamista valmisteleavasta kokouksesta 11.7.1922.
- 120 Yrjö Koskelainen (1885–1951) oli suomalainen päätoimittaja, Suomen Teollisuuden apulaisjohtaja ja kirjailija. Uransa alkuvaiheissa Koskelainen lukeutui uudistusmielisiin nuorsuomalaisiin toimien kirjailijana, kriitikkona ja kääntäjänä. Koskelainen oli myös kokoomuksen kansanedustajana 1930-luvun alussa. Hän toimi puheenjohtajana Suomen sanomalehtimiesliitossa ja Inkerin Liitossa sekä varapuheenjohtajana Suomen Työn Liitossa ja Suomen kansallisteatterin johtokunnassa. www.Wikipedia
- 121 Rafael Engelberg (1882–1962), suomalainen kirjailija, kanslianeuvos ja järjestövaikuttaja. Engelberg väitteli tohtoriksi 1914 aiheena Kalevalan sisältö. Engelberg kirjoitti runoja, kansantieteellisiä teoksia ja 1940-luvulla kaksi kirjaa Amerikan suomalaisten elämästä. SKS, Biografiakeskus.
- 122 Esko Heilimo toimi lakimiehenä suomalaisen valtuuskunnan sihteerinä Tarton rauhanneuvotteluissa. Poliisiylipäällikkönä vuosina 1926–1934. Tämän jälkeen Heilimo toimi esittelijäneuvoksena sisäasiainministeriössä.
- 123 Antti Tiittasen elämänvaiheista tiedetään vähän. Syntynyt Inkerissä 1890. Toimi Suomessa Inkerin Liiton sihteerinä tapaturmaiseen kuolemaansa asti 1927. Julkaisi novellikokoelman *Oma Inkerini*, 1921, *Inkeri. Yleissilmäys*, 1922, ja historiallisen näytelmän *Nuori orja*, 1923. *Inkeriläisten viesti* 1982, n:o 2, s. 27.
- 124 KA, IA, kot. 23. Inkerin Liiton hallituksen pöytäkirjat, 14.10.1922.
- 125 Ibidem, 2.12.1922.
- 126 Ibidem, 4.12.1922. Nygård 1978, s. 225–226, 238. Toivo Nygård muistuttaa, että ”suhdannepoliitikkojen” ohella lukuisten heimotyössä mukana olleiden vaikuttajien toiminta perustui heimokansakysymyksen aatteelliseen tiedostamiseen. Nygård tuo esimerkiksi E.N. Setälän, jonka henkinen maailma liittyi yliopistoon. Monien muiden toiminnan tausta löytyi Kalevalaseurasta. Heitä Hannes Sihvo kuvaa 1969 ilmestyneessä tutkimuksessaan Karjalan löytäjät. Setälän seuraan Nygård liittää joukon muitakin aikansa tunnettuja vakaumuksellisia heimokansojen ystäviä. Inkerin Liiton vuosijäsenten luettelo sen toiminnan ajalta antaa kuvan järjestöön kuuluneiden suomalaisten heimoharrastajien määrästä.
- 127 www.valtioneuvosto. Suomen hallitukset.
- 128 Vuorjoki 1970, luku 1, s. 1, 3. Tämän kirjoittaja sai käyttöönsä Yrjö Vuorjoen (1899–1970) kesken jääneen käsikirjoituksen Akateeminen Karjala-Seuralta – Kansakunnan peitsi Vuorjoen tyttäreltä 2. maaliskuuta 2009. Saman käsikirjoituksen vaillinaista kappaletta säilytetään Kansalliskirjastossa. Käsikirjoitus antaa uutta valaistusta 1920–1930-luvun ylioppilasnuorison kansalliseen toimintaan.
- Nygård 1978, s. 243. Toivo Nygård muistuttaa Väinö Voionmaan Kansanvalituseuran Kalenterissa, II, 1919, s. 59 esittämistä Suur-Suomen vaihtoehdoista. Koska poliittisten olojen vuoksi ei ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia liittää Länsipohjaa ja Inkeriä Suomeen, Suur-Suomen alueeksi jäivät Voionmaan mukaan Suomi, Itä-Karjala ja Kuolan niemimaa Muurmannin rannikoineen.
- 129 *Suomen Heimo*, 1923, 3, s. 76–78.
- 130 www.Valtioneuvosto.fi. Suomen ulkomaanedustus 1918–1939: lähettiläät Euroopassa, konsulit maailmalla. Suomen edustustopäälliköt Moskovassa.
- 131 KA, IA, kansio 27. Kyseessä on päiväämätön ja allekirjoittamaton nootin luonnos, yhteensä viisi konekirjoitussivua. Luonnos esitetään lyhentämättömänä alkuperäiset sanamuodot ja kirjoitustapa säilyttäen.
- 132 KA, IA, kansio 27, Inkerin Liiton hallituksen pöytäkirja 18.10.1926. E.N. Setälä toimi ulkoasianministerinä 31.12.1925–13.12.1926 välisenä ajanjaksona. www.valtioneuvosto.fi Suomen hallitukset.
- 133 AKA, IA, kot. 27, 12.11.1931. Sihteerin laatima tilasto maassamme oleskelleista Inkerin pakolaisista julkaisiin vuoden 1934 tilastokatsauksissa n:o 12.

- 134 KA, IA, kot. 23, IL johtokunnan pöytäkirja 12.11.1931.
- 135 UM: n arkisto, Liitteenä luonnos Nootiksi Inkerin asiassa, 11.5.1931.
- 136 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan kokouksen pöytäkirja 30.12.1931.
- 137 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 21.8.1930.
- 138 Ibidem. 4.5.1931. Iisakki Lattu kuoli äkillisesti.
- 139 Ibidem, 4.9.1931.
- 140 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 30.5.1932.
- 141 Flink 1995, s. 82–95, 131. Antti Styf otti Suomessa nimekseen Kirjamo. Hän kaatui Kiestingin suunnalla 13.3.1942.
- 142 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 30.5.1934.
- 143 Telkkinen, 1935, 95 s. Tampere 1935. Olen saanut kirjan Telkkisten sukulaiselta Ruotsissa asuvalta Inkeri Petersonilta vuonna 2011.
- 144 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 3.10.1935.
- 145 Ibidem, 11.9.1933.
- 146 Ibidem, 27.2.1933.
- 147 Ibidem, 3.10.1935.
- 148 Ibidem, 30.9.1936.
- 149 Ibidem, 14.2.1936.
- 150 Suomessa oli vuonna 1930 kaikkiaan 49 kansanopistoa. Niiden määrä kasvoi jatkuvasti. Vuonna 1940 kansanopistoja oli 53, 1950–71, 1960–80 ja vuonna 2000–92. Tämän jälkeen kansanopistojen määrä Suomessa on pysynyt entisellään. Tiedot antanut Suomen kansanopistoliiton pääsihteeri Jyrki Ijäs 7. kesäkuuta 2012. Inkerinsuomalaisia on opiskellut Suomen kansanopistoissa myös paluumuuton alkaessa vuonna 1990. Tarkempaa selvitystä kaikista vaiheista ei tiettävästi ole tehty. Siinä olisi ajankohtainen tutkimus-aihe.
- 151 Antti Tiittanen: *Suomen Heimo*, 5, 1923, s. 130–131. KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton hallituksen pöytäkirja 29.6.1923.
- 152 Ibidem, 25.10.1929.
- 153 Ibidem, 8.12.1924.
- 154 Ibidem, 13.6.1927. Nygård 1978, s. 246. Nygårdin mukaan Karjalan Sivistysseura oli jotenkin intressi-sidonnainen suhteessa Karjalaan. Työn tarkoitus oli karjalaisen eliitin kasvattaminen ja Karjala-tietoisuuden istuttaminen pakolaisiin. Sama tavoite oli 1922 perustetulla Inkerin Liitolla, joskin Inkeriin sovelletuna.
- 155 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja, 13.9.1927.
- 156 Ibidem, 23.11.1923.
- 157 Ibidem, 7.9.1925.
- 158 Ibidem, 13.9.1928.
- 159 Ibidem, 23.10.1930.
- 160 Ibidem, 19.2.1929.
- 161 Ibidem, 18.6.1926.
- 162 Ibidem, 27.4.1925.
- 163 Ibidem, 13.12.1926.
- 164 Ibidem, 8.6.1925.
- 165 Ibidem, 13.9.1926.
- 166 Flink 2000, s. 333–334.
- 167 KA, IA, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 7.2.1927.
- 168 Ibidem, 18.10.1926.
- 169 Ibidem, 1.12.1930.
- 170 Ibidem, 14.10.1932.
- 171 Ibidem, 14.10.1932.
- 172 Inkeri-päivää on vietetty Suomessa inkerinsuomalaisten paluumuuttajien keskuudessa Inkerin nimipäivä-

- nä 1990-luvun alusta. Mitään perustelua sille ei ollut esitetty, kunnes Inkerin Liiton puheenjohtaja tohtori Toivo Flink teki aloitteen ja samalla perusteli Inkeri-päivän viettämistä liputuspäivänä. Esitys julkaistiin Suomessa *Inkeriläisten Viestissä*, 8.2011, s. 12–15. ja Virossa ilmestyvässä *Inkeri*-lehdessä, joulukuun 2011, s. 6.
- 173 KA, IA, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 18.2.1938.
- 174 www.Itsenäisyyden Liito. Lisää aiheesta Eskelinen, Heikki: *Me tahdoimme suureksi Suomenmaan: Akateemisen Karjala-Seuran historia I*. Porvoo 2004. Turpeinen, Tapio: *Tapaus Into Auer: jääkäri liikkeen viimeinen näytös*. Helsinki: Tammi, 1995. Mikko Uola: ”*Suomi sitoutuu hajottamaan...*”: *Järjestöjen lakkauttaminen vuoden 1944 välirauhansopimuksen 21. artiklan perusteella*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura 1999.
- 175 Nokkola 2004, s. 108–109; www. Erkki Räikkönen.
- 176 Inkerin Liiton hallituksen pöytäkirja 10.10.1923.
- 177 Ibidem, 13.12.1926.
- 178 Ibidem, 11.1.1927, 7.2.1927.
- 179 Ibidem, 16.11.1927.
- 180 Ibidem. 5.5.1928.
- 181 Ibidem, 23.10.1930.
- 182 Ibidem, 31.1.1934.
- 183 *Vapaan Karjalan* ja sen seuraajien päätoimittajina toimivat Ville Söderholm (vastaava toimittaja 1920 ja 1921), Aleksanteri Sadovnikov (1920–1921), Ilmari Havu (1921–1922), Otto Kotonen (1923–1933), Ilmari Raekallio (1934) ja Eino Parikka (1934–1939). *Suomen lehdistön historia 2: Sanomalehdistö suurlakosta talvisotaan*, s. 343. Kuopio 1987.
- 184 KA, IA, kot. 23. Esimerkiksi Luettelo Inkeriläisten toimikunnan omaisuudesta helmikuun 28 p:nä 1928. Kohta 2. Inkerin lippuja ...1 kpl, (Inkerin liitolla).
- 185 Flink 1995, s. 113.
- 186 Laurila 1989, s. 21.
- 187 Laurila 1989, s. 21, 33.
- 188 Ibidem, s.28.
- 189 Samana vuonna Haapakoski ylennettiin luutnantiksi. Sarakkeessa siveelliset ominaisuudet hänestä lukee: tynni ja harkitseva. Hänen silmäänpistäviä ominaisuuksiaan oli hyvä ratsastaito. Haapakosken siviili-ammattiksi on merkitty koristetaitelija. Hänen henkilötietojensa kielitaitoluettelo on kerrassaan vaikuttava. Sen mukaan hänen suulliseen ja kirjalliseen taitoonsa kuuluivat suomen ja ruotsin lisäksi saksa, englanti, ranska ja venäjä sekä välttävästi tanska.
- 190 Lauri Malmbergin äiti, kirjailija ja sosialisti Aino Malmberg käänsi englanniksi vuonna 1930 ilmestyneen Kaapre Tynnin eripainoksena ilmestyneen kirjoituksen Inkeristä.
- 191 Wikipedia
- 192 puuta, vanha venäläinen painon mittayksikkö, on 16 kg.
- 193 GARF, fond 9414, opis 1, delo 1944, list 17–25. Laajemmin tästä mm. Flink 1995, s. 50–81.
- 194 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 1.12.1930.
- 195 Ibidem, 2.5.1933. Käytössä olevien pöytäkirjojen perusteella koottu jäsenluettelo löytyy lähdeosasta kirjan lopusta.
- 196 Ibidem, 23.4.1936.
- 197 Ibidem, 30.11.1936.
- 198 Ibidem, Sopimus tehty Helsingissä 12.12.1936. Osapuolina Granath, Väinö Salminen, Juuso Mustonen. Todistavat Matti Volmar ja H. Vainio.
- 199 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 24.4.1930.
- 200 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 23.1.1931.
- 201 Ibidem, 17.3.1930. Heikinheimo 1955, s. 491.
- 202 KA, IA, Inkerin Liiton hallituksen pöytäkirjat, 11.9.1933.
- 203 Ibidem, 12.11.1934.

- 204 Ibidem, 16.12.1938. Sen hinta oli 70000 markkaa. Toikka ja Savolainen valtuutettiin allekirjoittamaan kauppakirja Liiton puolesta.
- 205 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja, 10.11.1932.
- 206 Ibidem, 31.3.1933.
- 207 11.9.1933. Ja lisää julkaistiin. Eripainoksina ilmestyivät Liiton vuosikertomus 1933, Sulo Haltosen *Keski-Inkerin ulkorakennuksia*, nimimerkki S.A:n. *Viron Inkeri*, J. Mustosen *Luettelo Inkeri-aiheisesta kirjallisuudesta*.
- 208 Ibidem, 22.9.1939.
- 209 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja, 30.9.1937.
- 210 Suomessa kouluopetukseen sopivaa Inkeri-kirjaa ei ole vielä. Inkerin suomalaisten vaiheita ei suomalaisissa historian ja yhteiskunnan oppikirjoissa mainita lainkaan, aivan kuin tätä suomalaista kansanosaa ei olisi olemassa.
- 211 KA, IA, Inkerin Liiton hallituksen pöytäkirjat, 12.4.1923.
- 212 Neuvostoliitossa koulukirjakäytäntö pysyi kirjavana koko 1920-luvun. Tämä koski myös suomenkielisiä kirjoja. Vuosikymmenen puolivälissä ilmestyneet olivat punapakolaisten laatimia tai heidän venäjämäisestä suomentamista. Oppikirjoja sovellettiin paljolti aikuisopetuksessa niin sanotuissa työkouluissa lukutaidottomuuden poistamiseen. Sarjan aloittivat Eero Haapalaisen kirjoittamat Neuvostovalan lasten aapinen. 1. p. M.-L: VKL, 1924, 64 s. ja Työläisten ja talonpoikain aapiskirja. (Oppikirja työkouluja varten). M.-L: SKP:n KK, 1924, 32 s. Niitä seurasivat mm. Urho Tuuralan Alkeismaantiede. Sosialististen Neuvosto-Tasavaltain Liitto ja katsaus rajavaltioihin. (Oppikirjoja työkouluja varten). M.-L: Kirja, 1925. 155 s. Seuraavana vuonna ilmestyivät V. Salon Suomen kielen alkeiskirja II asteen kouluja varten. 1. (Viides oppivuosi) P; KASNT:n VKK, 1926. 63 s. Tuurala, U. ja Paavilainen, J. Nuori rakentaja. I osa. Lukukirja I:n asteen työkoulun I ja II osastoa varten. (Oppikirjoja työkouluja varten). L.: Kirja, 1926. 102 s. Tästä ja lisää ks. Pauli Kruhse, Antero Uitto: 2008. Suomea rajan takana 198–1944. Suomenkielisen neuvostokirjallisuuden historia ja bibliografia. mm. s. 155, 163, 166, 170, 175, 179, 185, 193–194.
- 213 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja, 7.10.1924.
- 214 Ibidem, 7.1.1925.
- 215 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja, 7.10.1924, 8.12.1924.
- 216 Ibidem, 6.11.1925.
- 217 Ibidem, 18.1.1926.
- 218 Ibidem, 2.2.1925.
- 219 Ibidem, 3.7.1925.
- 220 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja, 19.4.1926.
- 221 Ibidem, 9.7.1925.
- 222 Ibidem, 13.12.1926.
- 223 Jääskeläinen 2007, s. 32; Flink 2010, s. 95–96.
- 224 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 23.3.1931.
- 225 KA, IA, kot. 23. Inkeriläisten Yhdistyksen Opiskelijain säännöt vuodelta 1926.
- 226 Kirjoittanut Juuso Mustonen. Päiväämätön. Esitetään lyhennettynä. Vaikuttaa siltä, että kirjoitus valmistui vuonna 1929 tai 1930 ja liittyi tiedon keruun inkeriläisten opettajien toiminnasta Suomessa. Se suoritettiin vuonna 1930.
- 227 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 5.5.1928
- 228 Ibidem, 26.3.1929, 7.5.1929.
- 229 Ibidem, 7.5.1929.
- 230 Ibidem, 31.6.1929; Tynni 1929, s. 5.
- 231 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 5.5.1937.
- 232 Ibidem, 30.9.1937.
- 233 Tämä hanke toteutui Inkerin suomalaisten historiana vasta vuonna 1969. Sen kirjoittajista on elossa Keijo K. Kulha. Hänen kertomansa mukaan tasavallan presidentti Urho Kekkonen halusi tutustua nimenomaan Kulhan kirjoittamaan lukuun Toinen maailmansota ja paluu rauhan kauteen (1941–1945) ennen kirjan

- painamista luultavasti epäillen mahdollisia epälojaalisuuden osoituksia Neuvostoliittoa kohtaan. Keijo K. Kulhan haastattelu vuodelta 2008.
- 234 KA, IA, Inkerin Liiton hallituksen pöytäkirja, 1.4.1938.
- 235 Ibidem, 15.4.1938.
- 236 Ibidem, 18.5.1838.
- 237 Ibidem, 15.10.1938.
- 238 Ibidem, 15.10.1938.
- 239 Ibidem, 17.1.1933.
- 240 Ibidem, 1.11.1923. Kansallisarkiston Inkerin Arkistoon kuuluu parhaillaan runsaat 40 mappia. Tämäkin vähä on yhä järjestämättä. Myös Inkeriä koskeva tutkimus- ja muuta kirjallisuutta löytyy eri kirjastoissa ja maissa. Tietopankkia lähdeaineiston sijainnista ei ole toistaiseksi muodostettu.
- 241 KA, IA, kot. 23. Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 1.11.1923.
- 242 Ibidem, 2.2.1925.
- 243 Ibidem, 6.4.1925.
- 244 ibidem, 9.3.1925
- 245 Ibidem, 14.12.1925.
- 246 Ibidem, 17.5.1926.
- 247 Ibidem, 24.1.1929
- 248 Ibidem, 17.3.1930.
- 249 Ibidem, 13.12.1932.
- 250 Ibidem, 12.11.1934.
- 251 Ibidem, 4.10.1933.
- 252 Ibidem, 12.11.1934.
- 253 Ibidem, 8.5.1935.
- 254 Ibidem, 22.2.1928.
- 255 Ibidem, 1.3.1934.
- 256 Ibidem, 12.11.1934.
- 257 Ibidem. 30.9.1936.
- 258 Ibidem, 1.4.1938.
- 259 Ibidem, 6.4.1934.
- 260 Ibidem, 18.5.1938.
- 261 Ibidem, 18.5.1938
- 262 Ibidem, 24.4.1939.
- 263 Ibidem, 22.9.1939. Olisi arvokasta päästä tämän filmin jäljelle.
- 264 Ibidem, 1.11.1939.
- 265 KA, IA, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 19.5.1940.
- 266 Ibidem, 7.10.1940.
- 267 Ibidem, 24.4.1940.
- 268 Ibidem, 7.10.1940.
- 269 ibidem, 18.2.1941
- 270 ibidem. 11.3.1941.
- 271 Ibidem, 4.4.1941.
- 272 Inkerin asiain hoitokunnan kirje Suomen pääministerille 4.9.1941. Luettelo oli laadittu jo ennen sodan alkamista.
- 273 Päämajan Yleisesikunnalle osoitettu P.M., liite kirjeeseen 9.9.1941, s. 7.
- 274 ILA, IAH:n kirje Suomen pääministerille 4.9.1941, s. 9; IAH:n kirje Päämajan Esikunnalle ja PM. s. 7; Manninen, 1980, s. 154; Nevalainen 1990, s. 43–44; Flink 2010, s. 86–87.
- 275 Manninen, 1980, s. 154; Nevalainen 1990, s. 43–44; Flink 2010, s. 86–87.

- 276 Nevalainen 1990, s. 39.
- 277 *Kuka Kukin on*, 1930; *Karjalan Heimo* 1973, n:o 3–4, 56.
- 278 Lauri Pelkosen julkaisemattomia päiväkirjamerkintöjä 13.1.1942–21.1.1942. Senni Timosen hallussa oleva Lauri Pelkosen henkilöarkisto.
- 279 VA, EK/Valpo, Valpon henkilökunta, kotelo 86 H 14296.
- 280 Ibidem, K. Stendahlin ansioluettelo.
- 281 KA EK/KD n:o 70/1863. Suomen ulkomaalaispolitiikasta vuonna 2008 väitellyt Antero Leitziger esittää tutkimuksessaan Etsivän keskuspoliisin pakolaistilastoa. Sen mukaan Suomeen salateitse saapui vuosina 1925–1937 yhteensä 436 inkerinsuomalaista. Leitziger 2008, s. 170–171.
- 282 KA, EK/Valpo, Valpon henkilökunta, kotelo 86 H 14296, K. Stendahlin ansioluettelo.
- 283 Katso sivut 36–37.
- 284 Jääskeläinen 2007, 7. Juhanin kasteisänä oli ollut Kelton kirkkoherra, rovasti Otto Louhelainen, joka tuli tunnetuksi laatimastaan *Luettelosta vakinaisten seurakuntalaisten sukunimistä Inkerinmaan suomalaisissa seurakunnissa Venäjän vallan aikana noin v.v. 1721–1912*. Kokoelma ilmestyi Viipurissa 1913. O. A. Louhelaisen kokoelman taustoista ks. Flink 2000, 331–332. Sen tueksi on syytä hakea käsiin kirkkoherra Felix Relanderin Kuvaus Evankelis-Luterilaisen kirkon vaiheista Inkerinmaalla. Se löytyy *Inkeri*-lehdestä 8.1.1913 lähtien pitkin vuotta julkaistuna esittelynä. Itse käsikirjoitus on Kansalliskirjaston kokoelmissa. Lisäksi on syytä tutustua Veijo Saloheimon Inkeriä koskeviin tutkimuksiin. Inkerinmaan asutuksen ja väestön kehityksestä ks. mm. Veijo Saloheimon kirjoitusta P. Nevalaisen ja H. Sihvon toimittamasta teoksesta *Inkeri. Historia, kansa, kulttuuri*, SKS, 1991, 67–82.
- 285 Jääskeläinen 2007, s. 9.
- 286 Ibidem, s. 22–24.
- 287 Ibidem, s. 25.
- 288 Ibidem, s. 85.
- 289 Ibidem, s. 92, 97, 98.
- 290 Kertomus, s. 3–9.
- 291 ”Suunnitelman ruokatarpeiden jakelun järjestämiseksi puutteessa oleville Inkerin suomalaisille saksalaisten miehittämällä alueella ja väestön osittaiseksi siirtämiseksi Länsi-Inkeriin”, 1. J. Tirranen 8.2.1942. UM, 110 C 7 b. Nevalainen 1990, 39–40.
- 292 ILA, J. Tirrasen raportti Itä-Karjalan SE 7.2.1942, s. 1–2.
- 293 Nevalainen 1990, 40.
- 294 KA, IA, kot. 19, ILA, IAH: n Ulkoministeriölle osoitettu muistio, 18.2.1942, jäljennös, J. Savolainen ja T. Toikka.
- 295 Rumpunen & Manninen, 2009, 52–53.
- 296 Vilho Annala (1899–1960) oli Isänmaallisen kansanliikkeen toinen puheenjohtaja, tohtori ja IKL:n kansanedustaja vuosina 1933–1944. Hän toimi II:n kulkulaitosten ja yleisten töiden ministerinä (nyk. liikenne- ja viestintäministeri) Johan (Jukka) Rangellin hallituksessa 1941–1943. *Edustajamatrikkeli*. Helsinki: Eduskunta.
- 297 KA, IA, ILA, kotelo 19.
- 298 P. Kaiteran elämäntyöstä. Ei kirjoittajaa. KA, Oulun maakunta-arkisto, Pentti Kaiteran henkilökohtaisia asiakirjoja 1926–1981 D:a 6.
- 299 KA, Akateemisen Karjala-Seuran kokoelma, Vilho Helasen päiväkirja 22.–30.12.1942–2.–4.4.1943 n:o 12, 22.–30.12.1942 .
- 300 Ibidem, Vilho Helasen päiväkirja 22.–30.12.1942–2.–4.4.1943, n:o 13, 3.–10.1.1943.
- 301 Rumpunen & Manninen, 2009, s. 56.
- 302 KA, IA, ILA. kot. 19.
- 303 Ibidem, 28.12.1942.
- 304 Ibidem, 5.4.1943.
- 305 Filmien valmistumisesta ei ole tietoa.
- 306 KA, IA, kot. 19, 5.4.1943.

- 307 KA, IA, kot. 19., Viroon siirrettyjen sekä saksalaisten miehittämään Inkeriin jääneiden inkeriläisten nykyisistä oloista. Lääkintäkaptenei Heikki Klemola 25.7.1942, 1–4.
- 308 KA, IA, kot. 19, IIA, IAH:n muistio ulkoasiainministeriölle 6.6.1942. J. Savolainen ja A. Metiäinen.
- 309 KA, IA, kot. 19, IIA, IAH: n muistio Suomen Punaiselle Ristille 22.6.1942, J. Savolainen ja A. Metiäinen.
- 310 KA, IA, kot. 19, IIA, IAH: n muistio Herra Pääministerille 25.6.1942. J. Savolainen ja A. Metiäinen.
- 311 KA, IA; kot. 19, IIA, IAH: n kirje ja P.M. Tasavallan Herra Presidentille 7.8.1942. J. Savolainen ja A. Metiäinen.
- 312 KA, IA, kot. 19, IAH, P.M., Inkeriä koskevia alla mainittuja kysymyksiä, joihin nähden Inkerin asiain hoitokunta toivoo saavansa asianomaisia parannuksia, 19.10.1942; Helsingin kaupungin suomenkielisten kansakoulujen Johtokunnalle, 27.10.1942; Suomen Huollon Johtokunnalle 27.10.1942; Suomen Punaiselle Ristille, 30.10.1942; Herra Pääministerille 1. marraskuuta 1942; Herra Opetusministerille 24.11.1942.
- 313 KA, IA, kot. 19, IAH: n Promemoria, joka koskee Inkerin vapautuneen suomalaisen väestön nykyistä asemaa. 7.8.1942. J. Savolainen, A. Metiäinen.
- 314 Talvela 1977, 142.
- 315 Talvela 1977, 165–166. Nevalainen 1990, 40.
- 316 *Inkerin Joulu* 1943, 283.; *Inkeri*, 1944, n:o 2, 24.
- 317 Uusi Suomi 22.1.1943.
- 318 Aune, Helka ja Kyllikki Hiiskun arkisto, V.A. Koskenniemen arkisto, Koskenniemen omakätisesti korjaama luonnos 11.2.1943, s. 3, 4. Inkeri-illassa pidetystä puheesta. Professori Martti Häikiön arkistolöydös vuodelta 1992. Olen saanut puheluunnoksen professori Häikiöltä 27.10.2009.
- 319 *Inkeri*, 1944, n:o 2, 24.
- 320 *Inkeri*, 1944, n:o 2, 25.
- 321 UKA, L 9:2, Vilkkunan kokoelma, signum H, sotasensuuri, ohjeet 1.7.1941–20.9.1944, s. 95.
- 322 UKA, L 9:2, K. Vilkkunan kokoelma, signum H, Sotasensuuri, Ohjeet 1.7.1941–20.9.1944, s. 147.
- 323 UKA, L 9: 1, K. Vilkkunan kokoelma, Signum H. P.M. Valtion tiedotuslaitoksen hajoittaminen., s. 1, 3.11.1939 perustetun Valtion Tiedotuslaitoksen tiedotustoiminnan tarkastaminen eli sensuuri liitettiin siihen asetuksella 2.7.1941. Esityksen VTL:n lakkauttamisesta teki virastoasiain valtuutettu Urho Kekkonen 19. lokakuuta 1944 päivättyssä muistiossaan.
- 324 KA, IA, kot. 23, Inkerin Liiton johtokunnan pöytäkirja 11.10.1943.
- 325 Ibidem, 3.12.1943.
- 326 Ibidem, 16.4.1944.
- 327 Ibidem, 16.4.1944.
- 328 Ibidem, 18.1.1944.
- 329 Maija-Liisa Bäckströmin kirjoittama Fanni Luukkosen elämäkerta antaa kokonaiskuvan Lotta Svärdin syntymävaiheista ja toiminnasta sen pitkäaikaisen johtajan persoonan kautta.
- 330 KA, Lotta Svärd-arkisto, kansio A 99. Tiedotteen jakelulistaan kuuluivat järjestön läänien johtokunnat.
- 331 KA, IA, kot. 23, 4.4.1944.
- 332 KA, LSA, kansio A 95, 15.3.1944.
- 333 KA, Lotta Svärd-arkisto, A 95, Pöytäkirja kokouksesta 15.3.1944.
- 334 KA, Lotta Svärd-arkisto, kansio A 4, 23.4.1944, 28.4.1944. Tämän hankkeen toteuttamisen selvittely avaisi mielenkiintoisen sivun sodanaikaisessa historiassa.
- 335 KA, LSA, kansio A 48; Keskusjohtokunnan kirje Lotta Svärdin piiri johtokunnille 30.5.1944; Inkeriläisten huoltolottien neuvottelu- ja opintopäivien ohjelma.
- 336 KA, IA, kot. 23. IL johtokunnan työvaliokunnan kokouksen pöytäkirja 15.4.–9.9.1944.
- 337 Turtola 1994, 263.
- 338 Oman käsityksen heimoasiasta antaa mm. Pekka Nevalainen. Nevalainen, 1990, 189–202.
- 339 Nevalainen 1990, s. Roiko-Jokela 1997, 232–237, Flink 2010, s. 132.
- 340 Tuuli 1989, s. 289; Nevalainen 1990, s. 252. Flink 2010, s. 134.
- 341 Puhe esitettiin hyvään kuuntelu aikaan klo 18.15.

- 342 Kansalliskirjasto, erikoislukusali, Coll. 290.11. Vilho Helanen. Puheita 1942–1944, 7 s.
- 343 Nevalainen 1990, 252; Tuuli 1989, 289; KA, IA, kot. 20, pöytäkirja inkeriläisten edustaja-kokouksesta 10.9.1944, s. 1.
- 344 KA, Inkerin arkisto, kansio 20.
- 345 Ibidem.
- 346 Ei julkisuutta varten. Liittyy Inkerin Liiton kiertokirjeeseen 9.9.1944.
- 347 Nevalainen 1990, 256; UM Fb 110 E 11.
- 348 Ibidem, 4, p. 2. Valtioneuvoston päätöksellä 19.10.1944 lakkautettujen järjestöjen luettelossa sellaisiksi ilmoitettiin Suomen Suojeluskuntaliitto r.y., Inkerin Liitto r.y., Suomen Heimosoturien liitto r.y., Luova r.y., Suomen Luovan työn liitto r.y., Suomen Kansallissosialistinen Liitto r.y., Rintamamiesliitto r.y. sekä sen alajärjestöinä toimineet yhdistykset. Lyhennysote. UM Fb 110/140/E.10/B-osasto (1941–1950).
- 349 Suomen Naisten Huoltosäätiö otti käyttöön entisen nimensä Lotta Svärd 29. kesäkuuta 2004.
- 350 KA, LSA, kansio A 48.
- 351 Nygård 1978, s. 255–256.
- 352 Aiheesta laajemmin Mikko Uola: ”Suomi sitoutuu hajottamaan...”: *Järjestöjen lakkauttaminen vuoden 1944 välirauhansopimuksen 21. artiklan perusteella*. Helsinki, SHS, 1999.
- 353 Uola, 1999, s. 222.
- 354 Uola 1999, s. 209–212.
- 355 Inkeriläisten Viesti, 20.1.1959, n:o 1, s. 3.
- 356 [www. Suomen Inkeri-liitto](http://www.SuomenInkeri-liitto.fi).

Lähteet

Sanoma- ja aikakauslehdet

Inkeri, 1917
Inkeri, 1922–1927
Inkeri, Tarto 2012
Inkeri 1943–1944
Inkerin Sanomat, 1920–1922
Inkerin Joulu, 1943
Inkeriläisten viesti, 2012
Karjalan Heimo, 1936
Kirjasalon Sanomat, 1920
Neva, 1917
Työ, 1917
Valvoja-Aika, 1923
Uusi Suomi, 1943
Ulkoasiainministeriön julkaisuja, 1921
Suomen heimo, 1923

Kansallisarkisto

Inkerin Arkisto. Pöytäkirjoja, kirjeasiakirjoja, kirjeiden toistoja, tilastoja, valokuvia (1917–1944)
Etsivän Keskuspoliisin–Valtiollisen poliisin arkisto (EK–Valpo). Alaosastojen raportteja.
Jatkosodan aikaiset väestönsiirtoasiakirjat (1942–1947). Inkeriläisten väestönsiirtoihin liittyvää maineistoa.
Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön Väestönsiirtoasiain keskus toimiston arkisto (VK/KuM). Kirjeiden toistoja ja kirjeasiakirjoja.
Sörnäisten toimipiste. Lotta Svärd-arkisto (1942–1945).

Yksityiskokoelmat

Akateemisen Karjala-Seuran kokoelma.
Aune, Helka ja Kyllikki Hiiskun arkisto, V.A. Koskenniemen arkisto.
Carl Enkellin kokoelma.
Erik Heinrichsin kokoelma.
Kaapre Tynnin kokoelma.
Lauri Pelkosen henkilöarkisto.
Oulun maakunta-arkisto.
Pentti Kaiteran kokoelma.
Rudolf Holstin kokoelma.
Vilho Helasen kokoelma.
Ulkoasiainministeriön arkisto.
Urho Kekkosen arkisto. Kustaa Vilkkunan kokoelma.

Inkerin Arkisto

- Vuosiin 1919–1945 liittyvää aineistoa. Pohjois-Inkerin Hoitokunnan, Länsi-Inkerin Hoitokunnan, Inkerin Väliaikaisen Hoitokunnan, Inkerin Liiton johtokunnan, Inkerin Liiton hallituksen pöytäkirjoja, muistioita, valokuvia.
- Juhani Jääskeläisen kokoelma. Päiväkirjoja, kirjeitä, muistioita, valokuvia (1925–1955).
- Juho Tirrasen kokoelma. Kirjeitä, muistioita, valokuvia (1919–1955).
- Kaapre Tynnin kokoelma. Kirjeitä, muistioita, tiedotuksia, todistuksia, valokuvia (1920–1945).
- Leo Yllön kokoelma. Raportteja, kirjeitä (1942–1943).

Ulkomaiset arkistot

- ГАРФ/ GARF (Venäjän Federaation valtion arkisto), Moskova. Yleisiä määräyksiä 2. ja 3. kategorian kulakkien karkottamiseksi. Operaation suunnitelma, tilastoa, 1930–1931.

Kirjallisuus

- Ahti, Martti: Salaliiton ääriiviivat: oikeistoradikalismi ja hyökkäävä idänpolitiikka 1918–1919. Espoo 1987.
- Apunen, Osmo: Vaikeuksien kautta nousuun. Suomen historia, osa 6, Espoo 1987.
- Biografiakeskus. Kenraalimajuri Gulin, Kaarle Krohn, Rafael Engelberg.
- Bäckström, Maija-Liisa: Fanni Luukkonen. Lottajohtaja. Keuruu 1993.
- Enckell, Carl: Poliittiset muistelmani, I, Porvoo Helsinki 1956.
- Eskelinen, Heikki: Me tahdoimme suureksi Suomenmaan: Akateemisen Karjala-Seuran historia I, Porvoo 2004
- Heinrichs, Erik: Mannerheim Suomen kohtaloissa, I, Helsinki 1957.
- Flink, Toivo: Pois Inkeristä, ohi Inkerin, Helsinki 1995.
- Flink, Toivo: Maaorjuuden ja vallankumouksen puristuksessa, Turun yliopiston julkaisu 160 C, 2000.
- Flink, Toivo: Kotiin karkotettavaksi. Inkeriläisen siirtöväen palautukset Suomesta Neuvostoliittoon 1944–1955. Helsinki 2010.
- Iho, Aapo: Inkeri. Runoja. Helsinki 1939.
- Haltsonen, Sulo: Keski-Inkerin ulkorakennuksia, Viipuri 1933.
- Haltsonen, Sulo (toim.): Inkerin Suomalaisten Historia, Jyväskylä 1969.
- Heikinheimo, Ilmari (toimittanut ja kirjoittanut): Suomen elämäkerrasto. Helsinki 1955
- Jääskeläinen, Juhani: Inkeriläispastori Juhani Jääskeläinen, Helsinki 2007.
- Kuka kukin on, 1930
- Kurko, Kaarlo: Sotatoimet Pietarin valloittamiseksi 1918–19. Porvoo Helsinki, 1942, s. 170–171.
- Laurila, Kari K: Inkeri. Vaakuna ja lippu. Vantaa 1989.
- Louhelainen, Otto: Luettelo vakinaisten seurakuntalaisten sukunimistä Inkerinmaan suomalaisissa seurakunnissa Venäjän vallan aikana noin v.v. 1721–1912. Viipuri 1913.
- Melgunov, S.P.: Kak bolševiki zahvatili vlast? Oktjabrskij perevorot 1917 goda. Moskva 2007.
- Melgunov, S.P.: Martovskije dni 1917 goda. Moskva 2008.
- Mustonen, Juuso: Luettelo Inkeri-aiheisesta kirjallisuudesta, Viipuri 1933.
- Nevalainen, Pekka: Rautaa Inkerin rajalla. Inkerin kansalliset kamppailut ja Suomi 1918–1920. Vaasa 1996.
- Nevalainen, Pekka; Sihvo, Hannes (toim.) Inkeri. Historia, kansa, kulttuuri. Helsinki 1991.
- Nokkola, Tapani: Paavo Räikkönen. Inkerin mies. PK-Paino 2004
- Nygård, Toivo: Suur-Suomi vai lähiheimolaisten auttaminen. Aatteellinen heimotyö itsenäisessä Suomessa. Keuruu 1978.
- Pekkanen, Emil: Uusi Suomi 1941, 14.9. ja 16.9.
- Pjukkenen, Andrei (Pyykkönen, Antti) Yrjö Elfvengren, Kannaksen sankari, Pietari 2003.
- Pursiainen, Christer: Trotski, Juva 2011.

- Raudalainen, Taisto&Flink, Toivo: Täällä pohjantähden alla on nyt kotomaamme. Inkerin rykmentti Viron vapaussodassa 1919–1920. Tartto 2011.
- Roiko-Jokela, Heikki; Seppänen, Heikki (toim.) Etelän tien kulkija – Vilho Helanen (1899–1952) Jyväskylä 1997.
- Rumpunen, Kauko; Manninen, Ohto (toim.) ”Faktillisesti tämä tarkoittaa antautumista: jatkosodan hallituksen iltakoulujen pöytäkirjat. Helsinki 2009.
- Rupasov, Aleksandr, Tšistikov, Aleksandr: Sovetsko-finskaja granitsa, S-Peterburg 2007.
- Räikkönen, Erkki: Svinhufvud ja itsenäisyssenaatti, Helsinki 1935.
- S.A.: Viron Inkeri, Viipuri 1933.
- Smith, Kerttu M.: Ettei kaikki unohtuisi. Kerttu muistelee... Helsinki 1999. Omakustanne.
- Snellman, J.V.: Litteraturblad 1855, s. 6.
- Suomen lehdistön historia 2: Sanomalehdistö suurlakosta talvisotaan, Kuopio 1987.
- Talvela, Paavo: Sotilaan elämää 2. Jyväskylä 1977.
- Telkkinen, Teppo: Elämän tuntemattomia polkuja, Tampere 1935.
- Tiittanen, Antti: Oma Inkerini. Porvoo 1921.
- Tiittanen, Antti: Inkeri. Yleissilmäys. Kotikasvatusyhdistyksen kotiopintokirja, 6. Helsinki 1922.
- Tiittanen, Antti: Vain rakkaudesta sinuun: teatterinoveljeja, Helsinki 1923.
- Tiittanen, Antti: Nuori orja: 1-näytöksinen historiallinen kuvitelma. Helsinki 1923.
- Tiittanen, Antti: Riemukierros: taitelijanoveljeja, Helsinki 1927.
- Turpeinen, Tapio: Tapaus Into Auer: jääkäriiliikkeen viimeinen näytös. Helsinki 1995.
- Turtola, Martti: Erik Heinrichs, Mannerheimin ja Paasikiven kenraali, Helsinki 1988.
- Tuuli, Erkki: Inkeriläisten vaellus. Inkeriläisen väestön siirto 1941–1945. Porvoo-Helsinki-Juva 1988.
- Tynni, Kaapre (toim.) Kymmenen kohtalokasta vuotta. Inkerin kansallisten taistelujen varrelta. Helsinki 1929.
- Uola, Mikko: ”Suomi sitoutuu hajoittamaan...” Järjestöjen lakkauttaminen vuoden 1944 välirauhasopimuksen 21. artiklan perusteella. Helsinki 1999.
- Vuorjoki, Yrjö: Akateeminen Karjala-Seura – Kansakunnan peitsi. 1970. Julkaisematon.
- Wikberg, Pekka: Inkerinmaan kasvattajia. Toikat Hietämäeltä. Vaasa 2007.
- Yrjö-Koskinen, Y.S.: Oppikirja Suomen kansan historiassa. Helsinki 1869–1873.

Liitteet

LIITE 1. INKERIN LIITON JÄSENLUETTELO 1922–1944

INKERIN LIITON JÄSENET 1922–1932

I. VAKINAISET JÄSENET

1. Hainari, Tilma, tohtorinrouva	Helsinki
2. Hannikainen, Ida, opettajatar	”
3. Heilimo, Esko, esittelijäneuvos	”
4. Honkajuuri, Mauri, pankinjohtaja	”
5. Eklund, K. F., kirkkoherra	Pohjankuru
6. Elfvengren, Ester, opettajatar	Impilahti
7. Jaakkimainen, Juuso, opettaja	Helsinki
8. Jaakkimainen, Lauri, ylioppilas	”
9. Jalava, E., lääk.tri	Hartola
10. Jamalainen, Eino, fil.maist.	Helsinki
11. Jamalainen, Pekka, ent. postitirehtööri	”
12. Järvinen, Albin, kansak.tarkastaja	”
13. Kijanen, Pekka, fil. maist.	”
14. Koskimies, Eero, hallitussihteeri	”
15. Lappalainen, Hanna, fil.tri	”
16. Larin-Kyösti, kirjailija	Oulunkylä
17. Louhivuori, O. W., fil.tri	Helsinki
18. Mustonen, Juuso, opettaja	”
19. Putkonen, Tauno, lääk.tri	”
20. Ravea, Väinö, maanviljelijä	Sohlberg
21. Reijonen, Hellin, apteekkari	Inkeroinen
22. Salminen, Väinö, professori	Helsinki
23. Suominen, Helli, fil. maisteri	Helsinki
24. Suominen, Olga, opettajatar	”
25. Suominen, Y. K., lääk.tri	”
26. Tirranen, Juho, konttoristi	Honkaniemi
27. Tirranen, Mikko, joht.	Helsinki
28. Tynni, Kaapre, fil. maist.	Pukinmäki
29. Valle, Aarne, lääket. kand.	Helsinki

II. VUOSIJÄSENET

1. Abramoff, Petter, työmies	Viipuri
2. Aemeleus, Hannes, esit.neuvos	Helsinki
3. Akkanen, Sakari, työm.	Terijoki
4. Arifulla, A., liikemies	Helsinki
5. Aulo, Onni, ins.	Enso
6. Barndik, Antti, ylioppilas	Petsamo

7. Behm, Lilja, rouva	Vaasa
8. Bergman, Axel, tri	Ylistaro
9. Blomberg, A. joht.	Kemi
10. Brax, A. J., insinööri	Enso
11. Cantell, L., maist.	Helsinki
12. Castren, E. J., kansliapäällikkö	”
13. Dausten, Dagmar, konttoristi	Ylistaro
14. Eerikäinen, Arvo Ilmari, insinööri	Enso
15. Eklund, Helmi Alina, rouva	Vaasa
16. Eloranta, Johan, joht.	Helsinki
17. Engelberg, Rafael, filosofian tohtori	”
18. Erikoinen, Aleksanteri, opettaja	Kaltimo
19. Forsberg, Sylvia, opettaja	Heinola
20. Friberg, J. Väinö, työnjohtaja	Enso
21. Grönroos, E. N., maist.	Helsinki
22. Gummerus, Herman, filosofian tohtori	”
23. Haakana, Heikki, vakuutusvirkaileija	Terijoki
24. Haakana, Yrjö, liikemies	Viipuri
25. Haapio, Aino, opett.	Helsinki
26. Harjanne, Y., joht.	”
27. Hartonen, Eeva, neiti	Pölläkkälä
28. Harvonen, Eva, neiti	”
29. Heikinheimo, P., rovasti	Ylistaro
30. Heikkinen, Toivo, opett.	Uukuniemi
31. Heino, Aarne, lähettäjä	Perkjärvi as.
32. Heino, I. O., esitt.neuvos	Helsinki
33. Heinrichs, Erik, eversti	”
34. Helme, Väinö, varatuomari	”
35. Helminen, K. E., raut.virkamies	Ylistaro
36. Helminen, Selma, rouva	”
37. Herttua, Vihtori, maanvilj.	”
38. Hiekkänen, Juho, opett.	Kurkijoki
39. Hiillos, Hilma, maisteri	Käkisalmi
40. Hirvensalo, L. A., joht.	Helsinki
41. Husu, Simo, tilanomistaja	Rautu
42. Huurto, Antti, opett.	Kanneljärvi
43. Hyrkäs, Olli, konttoristi	Helsinki
44. Hyvärinen, Eero, fil.maisteri	Viipuri
45. Hyyryläinen, Hilda, opett.	Korpilahti

46. Häggbloom, W., raut.virkam.	Ylistaro	93. Kijanen, Nikolai, opett.	Vieremä
47. Hämäläinen, Antti, kansak.tarkast.	Rovaniemi	94. Kijanen, Tahvo, opett.	Vuoksela
48. Härkönen, Ludvig, kunnallissiht.	Käkisalmi	95. Kinnanen, Anni, opett.	Rautu
49. Ihalainen, Kalle, insin.	Ylistaro	96. Kivikataja, Eero, hallitussiht.	Helsinki
50. Iho, Aapo, opett.	Räyrinki	97. Koivistoinen, Juho, lehtori	”
51. Ikonen, Matti, työm.	Helsinki	98. Kokka, Hilja, pankkivirkailija	”
52. Ilonen, Anni, rouva	Viipuri	99. Kokka, Emma, opett.	Pölläkkälä
53. Ilves, V. A., varatuomari	Helsinki	100. Kokka, Villiam, opett.	Muola
54. Inkinen, Antti, hallitussiht.	”	101. Kokko, Arvo, opett.	Petäjävesi
55. Jahnsson, Hilma, lehtori	”	102. Kokkonen, Juho, opett.	Rautu
56. Jahnsson, Yrjö, prof.	”	103. Kokkonen, Taavetti, maat, tekn.	Posio
57. Jamalainen, Viljo, opett.	Tervola	104. Koljonen, Taavetti, työmies	Helsinki
58. Joronen, Mikko, työm.	Viipuri	105. Komonen, Anni, kirjakauppias	Käkisalmi
59. Junus, Paavo, opett.	Juva, Härkölä	106. Konstén, Ilmari	Eura
60. Juusela, Otto, maanviljelijä	Ylistaro	107. Koponen, Hilda, johtajatar	Leppävirta
61. Jämsä, Aleks, liikemies	Viipuri	108. Koponen, Viktor, opett.	Perkjärvi
62. Järnström, E., eversti	Helsinki	109. Koskelainen, Yrjö, toimitusjohtaja	Helsinki
63. Järvinen, Aune, opett.	Jämsä	110. Kosonen, Santeri, lähetyssaarnaaja	Finnby
64. Järvinen, Johan Waldemar, konemest.	Pölläkkälä	111. Kotiranta, Dagmar, opett.	Lahdenpohja
65. Järvinen, J. V., työmies	”	112. Kotonen, Otto, toimittaja	Viipuri
66. Järvinen, Lauri, ylioppilas	Jämsä	113. Kotkan Inkeri-kerho	Kotka
67. Jääskeläinen, Anni, opettajatar	Rautu	114. Krohn, Kaarle, prof.	Helsinki
68. Jääskeläinen, Juho, työm.	Viipuri	115. Kujanpää, Iisak, liikemies	Ylistaro
69. Jääskeläinen, Matti, työm.	”	116. Kukkonen, Matti, tarkastaja	Hiihola
70. Jääskeläinen, Taavetti, työm.	Haukipudas	117. Kunnas, V., tohtori	Enso
71. *aasonen, Iisakki, opett.	Kuhmoniemi	118. Kupiainen, K., nimismies	Naantali
72. Kaitala, Mikko, suutari	Raivola	119. Kurikka, Aapo, opett.	Läskelä
73. Kalaja, Eero, insin.	Enso	120. * Kurikka, Eugenia, postinhoitaja	Läskelä
74. Kalliala, Ruben, kansanop. joht.	Inkeroinen	121. Kuusela, Vihtori, maanvilj.	Ylistaro
75. Kanerva, Esa, kauppias	Ylistaro	122. Kyander, L., majuri	Helsinki
76. Karjalainen, Lauri, toimittaja	Kemi	123. Kähäri, Matti, talollinen	Pölläkkälä
77. Karhu, Mikko, työm.	Viipuri	124. Käkisalmen Inkeri-seura	Käkisalmi
78. Kariniemi(Qvist), Kaarina, rva	”	125. Kälviäinen, Matti, talollinen	Oulu
79. Karvanen, Matti, autonkuljettaja	”	126. Kälviäinen, Mikko, autonkuljettaja	Viipuri
80. Karvonen, Hertta, pankkivirkailija	Helsinki	127. Kärki, N., maisteri	Helsinki
81. Karvonen, Johannes, kamreeri	”	128. Kärkiäinen, Viki, toimittaja	”
82. Kasonen, Juuso, opett.	Heinävesi	129. Kössi, Simo, työmies	”
83. Kautonen, Alina, opett.	Helsinki	130. Laitakari, Aarne, fil.tri.	Pukinmäki
84. Kekki, Antti, johtaja	Raivola	131. Laitakari, Anna-Liisa, tohtorinrouva	”
85. Kekki, Juho, kauppias	”	132. Lappalainen, Simo, työmies	Uuras
86. Kekki, Väinö, liikemies	”	133. Lankinen, Paavo, agronomi	Parkkala
87. Kemppe, Aatu, opett.	Valkjärvi	134. Larinen, Juhani, maatal. neuvoja	Oulu
88. Kemppe, Sakari, opett.	Jääski	135. * Lattu, Iisakki, taiteilija	Helsinki
89. Kiisseli, Heikki, maatal. tekn.	Koivisto	136. * Lehtinen, laulunopettaja	”
90. Kiisseli, Mikko, ma. talollinen	Helsinki	137. Lehtisalo, Uuno, ylikonemest.	Enso
91. Kiisseli, Yrjö, opett.	Valkjärvi	138. Lehtinen, Wald., joht.	Helsinki
92. Kijanen, Juho, konttoristi	Viipuri	139. Lehto, A. E., fil.maist.	”
		140. Lehtola, E., joht.	”
		141. Letonkoski, Aarne, johtaja	”

142. Leini, Toivo, opett.	Pälkjärvi	190. Palvala, Simo, nimismies	Jaakkima
143. Leinonen, Saima, fil.maist.	Toijala	191. Partanen, Pekka, opettaja	Simpele
144. Leisio, Emil, prokuristi	Helsinki	192. Paturi, Sigfrid, opett.	Kuolemanjärvi
145. Lilius, Lennart, pastori	Lahdenpohja	193. Pekkanen, Martta, fil. maist.	Jaakkima
146. Lindberg, Terésia, rouva	Pakinkylä	194. Pekkanen, Anna, opett.	Rautu
147. Lindholm, S., johtaja	Helsinki	195. Pekkanen, Gabriel	Kuokkala
148. Linni, Eevi, opett.	Lahdenpohja	196. Pelkonen, Jaakko, johtaja	Helsinki
149. Linnoila, Aili, rouva	Helsinki	197. Pellinen, Heikki, lähettäjä	Viipuri
150. Linnoila, B. W., metsänhoitaja	”	198. Pellinen, Tahvo	”
151. Lipiäinen, Paavo, konttoristi	Viipuri	200. Pentikäinen, Ville, opett.	Sairala
152. Lipiäinen, Yrjö, työmies	”	201. Penttilä, O., joht.	Helsinki
153. Louhi, Lempi, opettaja	Käkisalmi	202. von Pfaler, Karin, laulunopett.	Heinola
154. Läärä, Antti, lämmittäjä	Helsinki	203. Pietilä, Hannu, koululainen	Iittala
155. Läärä, Eeva, neiti	”	204. Pietiäinen, Juho, maanviljelijä	Rautu
156. Läärä, Mikko, työmies	”	205. Peronius, Betty, johtajatar	Käkisalmi
157. Läärä, Tuomas, talonmies	”	206. Piipponen, Emil, konttoristi	Helsinki
158. Läärä, Tuomas, kaupanhoitaja	Vuoksela	207. Piipponen, Väinö, opett.	”
159. Makara, Heikki, autonkuljettaja	Helsinki	208. Pitkänen, Tuomas, opett.	Muola
160. Makara, Varpu, rouva	”	209. Pohjanheimo, L., varatuomari	Helsinki
161. Martikainen, Adam, teknikko	Viipuri	210. Priha, Aarne, kapt.	Rovaniemi
162. Matinvesi, A., teknikko	Turku	211. Pukki, Jaakko, maanviljelijä	Viipuri
163. Metiäinen, Aappo, opettaja	Kämärä	212. Pullinen, Erkki, maanviljelysneuvos	Viipuri
164. Mikkola, Eino, fil. maist.	Helsinki	213. Pusa, Juho, konttoristi	Antrea
165. Miinalainen, Yrjö, maanviljelijä	Noitermaa	214. Pusa, Yrjö, autonkuljettaja	Helsinki
166. Mustonen, Ellen, rouva	Helsinki	215. Puro, Maija, rouva	Hämeenlinna
167. Mylläri, Heikki, opett.	Värtsilä	216. Putro, Veikko, kapteeni	”
168. Mylläri, Yrjö, tilanhoitaja	Ruovesi	217. Pärnänen, E., rovasti	Uusikirkko V.I.
169. Mäki, Yrjö, opettaja	Lahdenpohja	218. Pöllä, Juhana, opett.	Muolaa
170. Mäkönen, Kaisu, konttoristi	Ylistaro	219. Pönniö, Antti, rajavartija	Ino
171. Nieminen, J. Hj., johtaja	Helsinki	220. Pönniö, Matti, konttoristi	Terijoki
172. Nikolajeff, A.	Makslahti	221. Pönniö, Matti, rajavartija	Metsäpirtti
173. Nissinen, Väinö, insin.	Enso	222. Pöyhönen, T., autonkuljettaja	Viipuri
174. Nurminen, Juho	Makslahti	223. Rantalainen, Jaakko, maanvilj.	”
175. Nurminen, Matti, liikemies	Rautu	224. Raski, Jaakko, kirkkoherra	Helsinki
176. Oinola, Olga, opettaja	Helsinki	225. Raski, Herman, opett.	Miehikkälä
177. Ojanen, Kusti, tilanomistaja	”	226. Rautanen, Heikki, kauppa-apul.	Sakkola
178. Olkonuora, Olga, rouva	Viipuri	227. Rautanen, Juho	Honkalahti
179. Ollikainen, Mikko, kaupanhoitaja	Petsamo	228. Renvall, Akseli, toimittaja	Kemi
180. Ollikainen, Yrjö, työmies	Helsinki	229. Reijonen, Ester, opett.	Lahdenpohja
181. Olsoni, Naema, prokuristi	Jaakkima	230. Reima, Vilho, kouluneuvos	Helsinki
182. Orkolainen, Juho, vahtimestari	Viipuri	231. Relander, E. J., joht.	”
183. Osonen, Vilho, fil. maist.	Tampere	232. Renqvist, A., prof.	”
184. Paajanen, Heikki, liikemies	Viipuri	233. Reponen, Lahja, fil. maist.	Jämsä
185. Paavilainen, Juho, autonkuljettaja	”	234. Reponen, Liisa, neiti	Tampere
186. Paavilainen, Paavo	Pölläkkälä	235. Rickman, R.R., tohtori	Enso
187. Paavilainen, Taavetti, työmies	Helsinki	236. Rimppi, Albin, hallitussihteeri	Helsinki
188. Paavilainen, Tyyne, kansanop. johtaja	Inkeroinen	237. Rodas, Eugen, tohtori	Enso
189. Palomäki, Vilho, maanvilj.	Jämsä	238. Roni, Ilma, opett.	Kuopio

239. Rytkönen, Antti, opett.	Lahti	281. Tapanainen, Maikki, neiti	Noitermaa
240. Ryöti, Tahvo, konttoristi	Kotka	282. Tapanainen, Ville, tilanhoitaja	Raivola
241. Ryöti, Tahvo, työmies	Kotka	283. Tenhunen, Alma, fil. maist.	Käkisalmi
242. Räikkönen, Arvo, fil. maist.	Helsinki	284. Tiesmaa, Kaarlo, johtaja	Kokkola
243. Räikkönen, Erkki, fil. maist.	"	285. Tiinus, Matti, maanvilj.	Hiitola
244. Räikkönen, Leo, talonomistaja	Terijoki	286. Tiinus, Mikko, maanvilj.	"
245. Räikkönen, Otto, kauppa-koul. johtaja	Rauma	287. Tiisniekka, Helmi, opett.	Jaakkima
246. Räikkönen, Pekka, yliopp.	Porvoo	288. Tiittanen, Tahvo, ylioppilas	Rautu
247. Räikkönen, Sulo, oopperalaulaja	Helsinki	289. Tirranen, Nikolai, konttoristi	Kajaani
248. Räikkönen, Yrjö, kanttori	Kirvu	290. Tiusanen, Mia, opett.	Sortavala
249. Sadeniemi, M., esittelijäneuvos	Helsinki	291. Toikka, Juhana, varastonhoitaja	Helsinki
250. Saikku, Rufus, kouluneuvos	"	292. Toikka, T. J., agronomi	"
251. Salminen, Airi, fil. maisteri	Lahdenpohja	293. Toivola, Nikolai, työmies	Helsinki
252. Salminen, Johan, Niklas, kunnall.neuv.	Tampere	294. Tuomola, Adolf, työnjohtaja	Enso
253. Salovaara, Armas, konttoripäällikkö	Enso	295. Tuominen, Toivo, ylioppilas	Helsinki
254. Saraste, Liisi, opett.	Kaustinen	296. Tuovinen, Matti, pastori	Lahdenpohja
255. Saraste, Toini Annikki, opett.	"	297. Turun Inkeriläinen Kerho	Turku
256. Saraste, Vieno Elsa Eeva, sacr.m.c.	"	298. Tuunanen, Benjam, fil. mast.	Helsinki
257. Savolainen, Anni, opett.	Kemi	299. Tyllinen, P., liikemies	Viipuri
258. Savolainen, Juho, kaupunginjohtaja	Sortavala	300. Uusivirta, Lauri, johtaja	Helsinki
259. Savolainen, Pekka, tilanomistaja	Perkjärvi	301. Uuttu, Aleks, parturi	Viipuri
260. Savolainen, Teppo, fil. maist.	Turku	302. Valkonen, Tatti, opett.	Sakkola
261. Siimes, Juho	Maksalahti	303. Vanhanen, Ida, rouva	Kuusankoski
262. Seppälä, Hannes, opett.	Orimattila	304. Vanhanen, Taavi, monttööri	Helsinki
263. Sihvo, Aarne, kenraali	"	305. Varjovaara, J., pastori	Viipuri
264. Siitonen, Väinö, yliopp.	"	306. Vatjalainen, Liisa, neiti	Kouvola
265. Sinisalo, Uno, toimittaja	Tampere	307. Wegelius, D.A, johtaja	Helsinki
266. Sippola, William, opett.	Helsinki	308. Vesa, Juho, tarkastaja	"
267. Skinnari, Mikko, opett.	Kivennapa	309. Vesanen, V., fil. maist.	"
268. Snellman, J. W., fil. maist.	Helsinki	310. Virolainen, Eino, opett.	Suursaari
269. Snäll, Leo, konttoristi	Pölläkkälä	311. Virolainen, Heikki, opett.	Karstula
270. Sopenen, Nikolai, opett.	Simpele	312. Virolainen, Matti, työmies	Enso
271. Sovo, Paavo, vahtimestari	Viipuri	313. Virolainen, Yrjö, autonkuljettaja	Helsinki
272. Sovo, Tahvo, liikemies	Käkisalmi	314. Vesterinen, Fredrik, opett.	Valkjärvi
273. Summanen, Tuomas, työmies	Kotka	315. Vidlund, Gösta Voldemar, vahtimest.	Enso
274. Suomalainen, Matti, räätälimestari	Viipuri	316. Viipurin Inkeriläinen Kerho	Viipuri
275. Suokas, Matti, tullivirkailija	Helsinki	317. Vilkki, Erkki	"
276. Supponen, Eeva, puutarhuri	Sortavala	318. Virkkala, Helle, fil. maist.	Lahdenpohja
277. Strählman, Karl, kamreeri	Helsinki	319. Vitikainen, Tapani, konttoristi	Kotka
278. Tapanainen, Aino, konttoristi	Viipuri	320. Volmar, Matti, teknikko	Käkisalmi
279. Tapanainen, Fredrik, maanviljelijä	Noitermaa	321. * Voutilainen, A.E., hallitussihteeri	Helsinki
280. Tapanainen, Ida Sofia, puutarh.opett.	Liperi	322. Voutilainen, Saima, rouva	"
		323. Väisälä, Kalle, prof.	Turku
		324. Zink, Hulda, rouva	Jaakkima.

INKERIN LIITON UUDET JÄSENET VUONNA 1933

I. VAKINAISET JÄSENET

1. Appलगren-Kivalo, Hj., prof.	Helsinki
2. Castrén, Jalmar, prof.	”
3. Granth, Veiko, jotta	”
4. Grundström, John, kauppaneuvos	”
5. Hartman, Mauno, insin.	Hyvinkää
6. Heikinheimo, Olli, prof.	Helsinki
7. Hohenthal, S.A., kauppaneuvos	”
8. Kaila, El., prof.	”
9. Kilpi, S., fil. tri	”
10. Klemetti, Heikki, prof.	”
11. Krohn, Ilmari, prof.	”
12. Kuussaari, E., eversti.	”
13. Leidenius, Laimi, prof.	”
14. Linden, V. F., kenraali, ylilääkäri	”
15. Långfors, Arthur, prof.	”
16. Malmberg, Lauri, kenraali	”
17. Melander, K. R., prof.	”
18. Meurman, Yrjö, prof.	”
19. Nevanlinna, Rolf, prof.	”
20. Nyman, Maria, tohtorinrouva	”
21. Poijärvi, Arvi, fil.tri	”
22. Rahola, E., komentaja	”
23. Rantakari, K. N., fil. maist.	”
24. Saarinen, Hannes, pankinjohtaja	”
25. Salminen, Kaarina, prof. rouva	”
26. Serlachius, Allan, prof.	”
27. Sigell, N. V., eversti	”
28. Soini, Vilho, pankinjohtaja	”
29. Somersalo, Aarne, eversti	”
30. Tarjanne, Onni, prof.	”
31. Tulenheimo, Antti, prof.	”
32. Uusikylä, A., pääjohtaja	”
33. Vilckmaa, Hilja, fil. maist.	”
34. Virkkunen, Paavo, teol. tri	”
35. Väyrynen, E., apteekkari	”

II. VUOSIJÄSENET

1. Aarnio, Aksel, opett.	Pori
2. Alanko, O., pankinjohtaja	Hyvinkää
3. Andersson, Åke, konttoristi	Enso
4. Auer, Väinö, prof.	Helsinki
5. Backman, N., ylioppilas	”
6. Brander, Uno, maatalousneuvos	”
7. Ellilä, K. J., maatalousneuvos	”
8. Engman, Arvo, rakennusmestari	Hyvinkää

9. Haminen, Aino, opett.	Heinjoki
10. Heijari, Elina, opettaja	”
11. von Hellens-Hirvikanta, vapaaherratar	Helsinki
12. Heiskanen, FR., fil.maisteri	”
13. Hollo, Elias, fil.tri	”
14. Honkasalo, Brynolf, fil.tri	”
15. Hyytiäinen, Aino Siviä, opett.	Heinjoki
16. Hämäläinen, Aino, konttoristi	Turku
17. Ijäs, Urho, rakennusmestari	Helsinki
18. Ikävalko, Vilho, opett.	Heinjoki
19. Kalske, Aku, toimittaja	Pori
20. Kauppinen, Liisa, opett.	Enso
21. Kokko, Martta, opett.	Heinjoki
22. Konsten, Ilmari, konttoristi	Pori
23. Korpela, Kaarlo, kasööri	”
24. Koski, U., pankinjohtaja	Hyvinkää
25. Kuokkanen, Juho, talollinen	Enso
26. Kuoppamäki, Lauri, teollisuusneuvos	Helsinki
27. Lang. A., johtaja	Hyvinkää
28. Lankinen, Maria Sofia, opett.	Heinjoki
29. Larho, Juho, insinööri	Helsinki
30. Levänen, Elin, opett.	Heinjoki
31. Linkola, K., prof.	Helsinki
32. Lönnroth, Erik, prof.	”
33. Maliniemi, Aarno, fil.tri	”
34. Makkonen, A. H., oikeuskansleri	”
35. Mantere, Oskari, fil.tri., ylijohtaja	”
36. Martikainen, Olli, kaupungininsinööri	”
37. Melart, Arvid, fil.maist., apteekkari	”
38. Molotsoff, Antti, maanvilj.	Kiukainen
39. Montonen, Hilja, opett.	Heinjoki
40. Mustakallio, Juho, koulunjohtaja	Helsinki
41. Myrberg, P. J., prof.	”
42. Niemelä, F., tehtailija	”
43. Nykänen, Yrjö, lehtori	”
44. Oker-Blom, Hj., maatalousneuvos	”
45. Paloheimo, K.A., vuorineuvos	”
46. Palovaara, Kustaa, kirkkoherra	Heinjoki
47. Peltonen, A. F., teol.tri	Raala
48. Pitkäniemi, F. M., fil.tri	Helsinki
49. Pohjola, L., yliopettaja	”
50. Polo'n, Fredrik, pastori	”
51. Poukka, K. A., prof.	”

52. Putro, Juho, maanviljelijä	Uuras	64. Tikkanen, Aarne Sulo, opett.	Heinjoki
53. Railio, Oskar, ravintoloitsija	Pori	65. Tiusanen, Martti, hoviok. ausk.	Hamina
54. Rautjoki, Toivo, insinööri	Helsinki	66. Tudeer, Lauri O. Th., fil. tri	Helsinki
55. Romu, Adolf, konttoristi	Enso	67. Vahter, Tyyni, fil. maisteri	”
56. Sadeniemi, Y., arkkitehti, ylijohtaja	Helsinki	68. Vasunta, Yrjö, fil. tri	Hyvinkää
57. Salminen, Tyne Laina, fil.maisteri	Lohja	69. Veijalainen, Aini, konttoristi	Helsinki
58. Salonen, Eino, varastonhoitaja	Pori	70. Veijalainen, Olga, farmaseutti	Oulu
59. Siren, Harald, konttoristi	”	71. Vesikivi, Hilda, opett.	Heinjoki
60. Sola, Väinö, oopperalaulaja	Helsinki	72. von Weöres, Gyula, fil. tri	Helsinki
61. Sovijärvi, Antti, ylioppilas	”	73. Voipio, Arni, tel. tri	”
62. Tallgren, Oiva Joh., prof.	”	74. Väänänen, Osk. lehtori	”
63. Tarkkanen, Matti, rovasti	”		

LUETTELO INKERIN LIITON VAKINAISISTA JÄSENISTÄ VUONNA 1937.

1. Ackté-Jalander, Aino, laulajatar	Helsinki	32. Donner, Anders, professori	“
2. Ahlström, Vivi, rouva	”	33. Ebb, Karl, johtaja	”
3. Ahonen, Vilho, johtaja	”	34. Ebeling, Vilho, oikeussihteeri	”
4. Aikala, Olga, rouva	”	35. Ehrnrooth, C. J., varatuomari	”
5. Airila, Martti, fil. tri	”	36. Ehrnrooth, Leo, pormestari	”
6. Akrenius, A. insinööri	”	37. Ellilä, K. L., insinööri	”
7. Alanen, Julius, johtaja	”	38. Elo, Emil, johtaja	”
8. Amberla, Arthur A., tuomari	”	39. Elo, T. A. arkkitehti	”
9. Anperla, Kaarlo, insinööri	”	40. Elovuori, Martta, tohtori	”
10. Andersin, Valter, oikeusneuvos	”	41. Elmgren, Gerda, rouva	”
11. Angervuori, K. V., rakennusmestari	”	42. Enckell, Y., tohtori	”
12. Ant’vuorinen, Olli, tohtori	”	43. Erander, Lauri,	”
13. Arvola, M., johtaja	”	maanmittausinsinööri	”
14. Asikainen, Jaakko E., rakennusmestari	”	44. Eskola, Pentti, professori	”
15. Aulanko, John, rakennusmestari	”	45. Etholén, J. A., johtaja	”
16. Aure, O.S., tohtori	”	46. von Fieandt, Kai, fil. maist.	”
17. Bonsdorff, Ilmari, professori	”	47. Forsman, F. F., johtaja	”
18. Borg, K., arkkitehti	”	48. Forsman, Jaakko, fil. tri	”
19. Brofeldt, S. A., professori	”	49. Forsman, V. I., pastori	”
20. Brofeldt, T., metsänhoitaja	”	50. Frey, Elsbeth, rehtori	”
21. Brotherus, H., tuomari	”	51. Gallen-Kallela, Jorma	”
22. Brotherus, Valter, agronomi	”	52. Granath, Veikko,	”
23. Burgman, Adolf, pankinjohtaja	”	53. Grotenfelt, Arvi, professori	”
24. Castrén, Lauri, varatuomari	”	54. Grundström, John, kauppaneuvos	”
25. Castrén, Kaarlo, senaattori	”	55. Gulin, E. G., professori	”
26. Castrén, Jalmari, professori	”	56. Haahti, H. A., rakennusmestari	”
27. Castrén, Manne, johtaja	”	57. Haataja, H., johtaja	”
28. Cautón, A. J., metsäneuvos	”	58. Hainari, Tilma, tohtorinrouva	”
29. Corner, Aijall N. S., prokuristi	“	59. Hakosalo, Heikki, asessori	”
30. Dahlgren, V. W., kauppias	“	60. Hakkila, Esko, oikeusasiamies	”
31. Danielson, Aksel, fil. maist.	“	61. Hallakorpi, I. A., professori	”
		62. Hammar, Onni, johtaja	”

63. Hannelius, H. O., professori	”	110. Kallio, K.S., arkkitehti	”
64. Hannula, Uuno, opetusministeri	”	111. Kannisto, Artturi, professori	”
65. Hartzell, F. Hj., johtaja	”	112. Kari, Kaarina, tohtori	”
66. Havulinna, Aulis, fil. maist.	”	113. Kauppi, O., varatuomari	”
67. Heikinheimo, Olli, professori	”	114. Kauppi, Väinö, kauppatieteen	”
68. Heikkilä, K. O., johtaja	”	kand.	”
69. Heilimo, Esko, esittelijäneuvos	”	115. Kilpi, S., fil. tri	”
70. Heinonkoski, Onni, oikeusasiamies	”	116. Kivi, Väinö, valtioneuvos	”
71. Hellman, Hemming, johtaja	”	117. Klementti, Heikki, professori	”
72. Hillbom, Eero, tohtori	”	118. Kokki, U., johtaja	”
73. Hirvensalo, J. G., maat. neuv.	”	119. Komsu, Toivo, asessori	”
74. Hirvisalo, K. F., professori	”	120. Koskimies, Eero, esittelijäneuvos	”
75. Hohenthal, S. A., kauppaneuvos	”	121. Koskinen, Arvi, insinööri	”
76. Honkajuuri, Mauri, pankinjohtaja	”	122. Koskinen, Helga, lehtorin rouva	”
77. Honkanen, Heikki,	”	123. Kovero, Martti, ylijohtaja	”
rakennusmestari	”	124. Krohn, Hilja, prof. rva, kirjailija	”
78. Hossola, T., johtaja, agronomi	”	125. Krohn, Ilmari, professori	”
79. Huhtala, K., fil. tri	”	126. Kurikka F. J., johtaja	”
80. Hursti, Torsti, toim.joht.	”	127. Kurkiala, R. I., lääket. tri	”
81. Hyvärinen, T., johtaja	”	128. Kuusinen, Kalle, kauppaneuvos	”
82. Hyvönen, J. T., esittelijäneuvos	”	129. Kuusisto, A. V., tuomiorovasti	”
83. Hämäläinen, R. V., oikeuskemisti	”	130. Kuussaari, E., everstiluutnantti	”
84. Hänninen, Emil, tohtori	”	131. Laitakari, Erkki, professori	”
85. Hänninen, Juho, maalarimestari	”	132. Laos, Einar, tohtori	”
86. Inberg, K. J., varatuomari	”	133. Lappalainen-Kurikka, Hanna,	”
87. Ingman, W., johtaja	”	fil. tri	”
88. Inkinen, Antti, hallitussihteeri	”	134. Larin-Kyösti, kirjailija	”
89. Itkonen, Rieti, asianajaja	”	135. Lehtinen, L. E., rakennusmestari	”
90. Jaakkimainen, Juuso, opettaja	”	136. Lehtinen, Väinö HJ.,	”
91. Jaakkimainen, Lauri, maisteri	”	rakennusmestari	”
92. Jahkola, Alarik, tohtori	”	137. Lehto, A. E., maisteri	”
93. Jahnsson, Hilma, prof. rva	”	138. Lehtonen, Yrjö V., oikeusneuvos	”
94. Jalander, Holger, dipl. ins.	”	139. Leidenius Laimi, professori	”
95. Johsson, A. F., talonomistaja	”	140. Leino, Eemeli, tekn. johtaja	”
96. Jotuni, Meri, rouva	”	141. Leino, Väinö E., rakennusmestari	”
97. Joutsen, K. F., talonomistaja	”	142. Leiviskä, Iivari, professori	”
98. Jutikkala, Eino, fil. tri	”	143. Lerche, B., luutnantti	”
99. Jyske, J., maanviljelysneuvos	”	144. Liakka, Niilo, kansliäneuvos	”
100. Jägerroos, B. H., tohtori	”	145. Liljeroos, H., tehtailija	”
101. Jännes, Juho, fil. tri	”	146. Lindberg, Ensio, varatuomari	”
102. Jännes, Niilo, tohtori	”	147. Linden, V. F., kenraali, yllääkäri	”
103. Jääskeläinen, T. A., apteekkari	”	148. Lindroos, Valter, apteekkari	”
104. Kaartinen, Heikki,	”	149. Lindström, N. G., apteekkari	”
rakennusmestari	”	150. Lindstedt, Otto, faktori	”
105. Kaila, E., professori	”	151. Långfors, Arthur, professori	”
106. Kaipainen, Antti, johtaja	”	152. Louhivuori, O. V., fil. tri	”
107. Kaira, Kaarlo, professori	”	153. Luoma, V., johtaja	”
108. Kaisla, K. johtaja	”	154. Luukkonen, J. M., maanmittausins.	”
109. Kallia, R. G., varatuomari	”	155. Lydecken, J. L., tohtori	”

156. Lyytikäinen, Sirkka-Liisa, tohtori	”	205. Ravea, Väinö, maanviljelijä	”
157. Lyytikäinen, William, oikeusneuvos	”	206. Reenpää, Hannes, fil. maist.	”
158. Löfberg, L., rakennusmestari	”	207. Reenpää, Heikki, johtaja	”
159. Madetoja, Leevi, säveltäjä	”	208. Reitz, Lauri, rakennusmestari	”
160. Malmberg, Emil, lehtori	”	209. Relander, E. J., varatuomari	”
161. Malmberg, Lauri, kenraali	”	210. Rewell, Viljo, arkkitehti	”
162. Mannermaa, S. T., varatuomari	”	211. Richter, Edvard, fil. maist.	”
163. Maulo, J. V., rakennusmestari	”	212. Roiha, Johan, insinööri	”
164. Melnder, Gustaf, professori	”	213. Roitto, Eino, johtaja	”
165. Melander, K. R., professori	”	214. Rousti, Hilja, rouva	”
166. Malart, Arvid, apteekkari	”	215. Ruutu, Yrjö, rehtori, fil. tri	”
167. Meurman, Yrjö, professori	”	216. Rydman, Valter, fil. maist.	”
168. Musikka, Väinö J., rehtori	”	217. Saarikoski, Johannes, rakennusmestari	”
169. Mustakallio, Martti, tohtori	”	218. Saarilahti, Jaakko, työnjohtaja	”
170. Mustonen, Juuso, opettaja	”	219. Saarinen, Hannes, pankkiylitarkastaja	”
171. Mäkelä-Äijälä, Signe, tohtori	”	220. Salminen, Kaarina, professorin rouva	”
172. Mäntynen, J., kuvanveistäjä	”	221. Salminen, Väinö, professori	”
173. Neittamo, A., johtaja	”	222. Saurio, Matti, eversti	”
174. Nevanlinna, Rolf, professori	”	223. Sariola, K. A., maanmittausinsinööri	”
175. Niittynen, T., johtaja, rouva	”	224. Schmidt, Gustaf, professori	”
176. Nikander, R. E., johtaja	”	225. Sauramo, M., professori	”
177. Niemelä, Elmeri, rakennusmestari	”	226. Sauvala, E., rakennusmestari	”
178. Nylander, P. E. A., tohtori	”	227. Serlachius, Allan, professori	”
179. Nyman, Maria, tohtorinna	”	228. Sigell, N. V., eversti	”
180. Ohlsson, Gusti, rouva	”	229. Silvo, Harald, tukkukauppias	”
181. Olin, T. E., lääket. tri	”	230. Sinervä, Sirkka, johtaja	”
182. Paatela, J., professori	”	231. Siven, Elis, johtaja	”
183. Paavilainen, Heikki, toim. joht.	”	232. Sjöström, Vieno, tri., prof. rouva	”
184. Paavolainen, L., insinööri	”	233. Sjöström, Wilho, professori	”
185. Paloheimo, G., rouva	”	234. Sohlberg, Sakari, lakit. kand.	”
186. Palosuo, V., metsänhoitaja	”	235. Soini, Vilho, pankinjohtaja	”
187. Patama, Aleksi, johtaja	”	236. Soiro, Jorma Tapani, kaupat. kand.	”
188. Pehkonen, F. A., kork. oikeud. pres.	”	237. Sormunen, E. A., professori	”
189. Pelkonen, Y. A., mestänhoitaja	”	238. Stenij, E. O., insinööri	”
190. Penttinen, Mikko, tehtailija	”	239. Sundelin, G. A., arkkitehti	”
191. Petrowsky, Paul, pankinjohtaja	”	240. Suolahti, Hugo, kansleri	”
192. Peura, Eino, johtaja	”	241. Suomaa, Väinö, maanmitt. ins.	”
193. Piekkola, V. A., kauppias	”	242. Suomalaisuuden Liitto	”
194. Piponius, E. A. professori	”	243. Suomen Luterilainen Evankeliumyhd.	”
195. Polón, Fredrik, pastori	”	244. Suominen, Helli, fil. maist.	”
196. Poijärvi, Arvi, fil. tri	”	245. Suominen, Olga	”
197. Putkonen, Tauno, tohtori	”	246. Suominen, Y. K., tohtori	”
198. Puromies, K. F., talousneuvos	”	247. Suviranta, Bruno, fil. tri	”
199. Puukko, A. F., professori	”	248. Syväranta, Olavi, agronomi	”
200. Rahm, Ilmari, tohtori	”		
201. Rahola, E., komentaja	”		
202. Rajala, V., johtaja	”		
203. Ramstedt, G. J., professori	”		
204. Rantakari, K. N., fil. maist.	”		

249. Särkkä, T., toim. joht.	”	298. Tiusanen, Martin, tuomari	Hamina
250. Tarjanne, Onni, professori	”	299. Andersson, Aug., kunn. neuv.	Harju
251. Tarkiainen, V., professori	”	300. Jalava, E. tohtori	Heinola
252. Tavast-Rancken, Saima, tohtori	”	301. Marjokorpi, Kaarlo, johtaja	”
253. Tawast, Kaarlo, insinööri	”	302. Reijonen, U., rehtori	”
254. Tenhunen, J. A., tukkukauppias	”	303. Sihvola, Lauri, agronomi	Herrala
255. Tertti, Martti, fil. tri	”	304. Tirranen, J., kapteeni	Honkaniemi
256. Teräsvirta, I. A., tohtori	”	305. Austi, Allan, tohtori	Hämeenlinna
257. Tiesmaa, Reino Kustaa, tarkastaja	”	306. Lehtonen, Lyly, maisteri	”
258. Teittinen, Aino, tohtori	”	307. Mattsson, S., maaherra	”
259. Tiisala, K. V., lääket. tri	”	308. Parrukoski, Yrjö, tohtori	”
260. Toikka, Aino, arkkitehti	”	309. Stengerg, Ole, tohtori	”
261. Toikka, T. J., agronomi	”	310. Hartman, Mauno, insinööri	Hyvinkää
262. Toini, Antoinetta, taiteilijatar	”	311. Munck, Ruth, vapaaherratar	”
263. Tolonen, A., rakennusmestari	”	312. Uusitalo, A. O., kunnallisneuvos	”
264. Tudeer, E. A., fil. tri	”	313. Väyrynen, E., apteekkari	”
265. Tukiainen, K. J., varatuomari	”	314. Kärkkäinen, J. A., rehtori	Imatra
266. Tulenheimo, Antti, professori	”	315. Piponius, E. A., tohtori	”
267. Tuomikoski, Lyly, rouva	”	316. Huovila, Anton, taloustirehtööri	Inkeroinen
268. Tuominen, J. K., talousneuvos	”	317. Reijonen, Hellin, apteekkari	”
269. Tynni, Kaapre, maisteri	”	318. Stauffer, Aug., kartanonomistaja	”
270. Urasto, Urho, rakennusmestari	”	319. Lotta-Svärd, Joroisten p.o.	Joroinen
271. Uusikylä, A., pääjohtaja	”	320. Voipio, Aino, johtajat	”
272. Valio, Helmi, rouva	”	321. Becker, Aarne, tohtori	Jyväskylä
273. Valkama, Veikko, tohtori	”	322. Forss, I. W., lehtori	”
274. Valle, Aarne Olavi, tohtori	”	323. Haavio, M., lehtori	”
275. Vannas, Sylviä, prof. rouva	”	324. Harjama, T., lehtori	”
276. Varis, Heikki, fil. tri	”	325. Ihala, H., opettajat	”
277. Vartiovaara, A., tohtori	”	326. Jussila, Erkki, insinööri	”
278. Veijola, J. A., kauppias	”	327. Jussila, Juho, yliopettaja	”
279. Wannervirta, Y., apteekkari	”	328. Järvinen, Vihtori, lehtori	”
280. Vennola, J. H., professori	”	329. Kauno, Aatto, varatuomari	”
281. Wetzer, Martin, kenraali	”	330. Lagus, Julius, varatuomari	”
282. Wichmann, A. R., apteekkari	”	331. Laitakari, A. U., lehtori	”
283. Vihma, Jouko, tohtori	”	332. Laurosela, J., fil. tri	”
284. Vilkema, Hilja, fil. maist.	”	333. Mansnerus, O. V., pankinjohtaja	”
285. Vinnari, Emil, johtaja	”	334. Mansnerus, E., apteekkari	”
286. Winter, F. V., johtaja	”	335. Mikkola, J., seminaarinjohtaja	”
287. Virkkunen, Helmi, prof. rouva	”	336. Mäkinen, Niilo, tohtori	”
288. Wirtanen, V. A., apteekkari	”	337. Nyssönen, A. H., tohtori	”
289. Woss-Schrader, Toivo, varatuomari	”	338. Oksala, K., professori	”
290. Wuorenheimo, Therese, johtajat	”	339. Peltonen, Lauri	”
291. Vuorinne, Taimi, lehtori	”	340. Rydman, T., metsänhoitaja	”
292. Wuoristo, A. L., rakennusmestari	”	341. Schildt, V., fil. maist.	”
293. Välikangas, Ilmari, fil. tri	”	342. Salmi, Alli, rehtori	”
294. Välimaa, Kalle, kauppaneuvos	”	343. Teivaala, Suoma,	”
295. Väyrynen, Saara, tohtori	”	seminaarinopettaja	”
296. Kolho, V. V., johtaja, yli-insinööri	Enso	344. Tenhunen, Alma, lehtori	”
297. Thuneberg, Otto, kunnallisneuvos	Epilä	345. Kärkkäinen, Otto, rovasti	Karhula

346. Palmén, Alexandra, tohtori	Karjaa	393. Holopainen, Erkki, kultaseppä	”
347. Haglund, U., tohtori	Karkkila	394. Ignatius, K.R., tohtori	”
348. Salvén, Paavo, pankinjohtaja	”	395. Jama, A., apteekkari	”
349. Tanner, V., professori	Kuniainen	396. Jatkola, E. J., maaherra	”
350. Gestrin, K., tilanomistaja	Kausala	397. Kaihola, P. H., tukkukauppias	”
351. Vaarantaus, S. V., rovasti	Kerava	398. Kaira, Lauri, apteekkari	”
352. Särkilähti, J., prof. rouva	Kirkkonummi	399. Karikoski, O., metsänhoitaja	”
353. Latvalahti, Matti, johtaja	Kirvu	400. Ollikainen, Hj., kelloseppä	”
354. Hirvisalo, Helmi, tohtori	Kotka	401. Pöndinen, A., neiti	”
355. Kalaja, Arvo, tohtori	”	402. Tikka, J., toimitusjohtaja	”
356. Ryöti, Tahvo, herra	”	403. Virilander, H., tilanomistaja	”
357. Musterhjelm, L., kartanonomistaja	Koski Hl.	404. Piki, E., kartanonomistaja	Mommila
358. Paloheimo, Anni, lehtori	Kouvola	405. Carlberg, tohtori	Mäntsälä
359. Viinikainen, N.G., johtaja	”	406. Herlevi, L., talousneuvos	”
360. Andersin, Fj., pankinjohtaja	Kuopio	407. Kaarlola, Väinö, maanviljelijä	Nummela
361. Hallman, Kai Kustaa, johtaja	”	408. Hiidenheimo, Ida, rouva	Nummi
362. Hellén, G. W., varatuomari	”	409. Sarjakoski, Akseli,	”
363. Karttunen, P., johtaja	”	kunnallisneuvos	”
364. Larsson, K. O. A., johtaja	”	410. Silèn, Henr., agronomi	Nuurannoinen
365. Lotta- Svärd, Kuopion p.o.	”	411. Kärmi, Armi, eläinlääkäri	Orimattila
366. Luukkonen, J., konsuli	”	412. Päärnilä, Siiri, neiti	”
367. Piispanen, Evald, apteekkari	”	413. Rautamo, Albin, laamanni	”
368. Rasinen, Olavi,	”	414. Cederberg, Aarne, agronomi	”
hovieikeuden neuvos	”	415. Mikander, Aarne, agronomi	Pitkälähti
369. Rauste, Aarne, lehtori	”	416. Mikander, Hj.,	”
370. Setälä, Yrjö, lehtori	”	kansanopiston johtaja	”
371. Siimes, N. V., kauppias	”	417. Eklund, K. F., kirkkoherra	Pohjankuru
372. Soininen, P., kruununvouti	”	418. Lotta-Svärd, Porin p.o.	Pori
373. Valkama-Yrjövuori, Salme,	”	419. Hornborg, Viljo, rehtori	Porvoo
tohtori	Kuusankoski	420. Sjöstedt, Ludvig, lehtori	”
374. Kunnaala, U., taloustirehtööri	Kymi	421. Salo, Akseli, insinööri	Rajamäki
375. Lotta-Svärd, Jaakkiman p.o.	Lahdenpohja	422. Alanko, Lauri, johtaja	Rauma
376. Hynynen, H., tehtailija	Lahti	423. Elonen, Santeri, apteekkari	”
377. Kesamo, Vilho, apteekkari	”	424. Ernamo, Ida, rouva	”
378. Pätiälä, Paavo, agronomi	”	425. Karhula, Jalmari, taiteilija	”
379. Söyring, Aino, rouva	”	426. Leino, Frans, tehtailija	”
380. Teivaala, H., kauppakoulunjoht.	”	427. Nordberg, Helmi, rouva	”
381. Törmänen, Edla, rouva	”	428. Lotta-Svärd, Rauman p.o.	”
382. Tanner, Aug., kauppias	Laitila	429. Raiste, M., insinööri	”
383. Riipinen, Hilja	Lapua	430. Rapola, J. K., tohtori	”
384. von Gilse van der Pals, Max, fil. tri	Lohja	431. Teräsalmi, S. H., apteekkari	Riihimäki
385. Österman, Elna, tohtori	”	432. Iho, Aapo, opettaja	Räyriinki
386. Saaremaa, Laila, tohtori	Lappeenranta	433. Lotta-Svärd, Salo- Uskelan p.o	Salo
387. Godenhjelm, Aarne, tohtori	”	434. Alanen, Niilo B., pankinjohtaja	Savonlinna
388. Peurakoski, J., nimismies	Loppi	435. Blumenthal, A. R.,	”
389. Homeri, K.F., johtaja	Luvia	metsänhoitaja	Sippola
390. Kingelin, Birger, opiskelija	Lempäälä	436. Schildt, Yrjö, kapteeni	Sysmä
391. Oesch, Uuno, kartanonomistaja	Mallusjoki	437. Streng, Sofi, rouva	”
392. Alopaeus, Elna, tohtori	Mikkeli	438. Neulainen, E., opettaja	Taavetti

439. Buttenhoff, Fritz, johtaja	Tali	483. Santalahti, Oskari	”
440. Aaltonen, Emil, kauppaneuvos	Tampere	484. Waren-Waris, Erkki, tohtori	”
441. Ahola, Herman, apteekkari	”	485. Wiklund, Axel, kauppaneuvos	”
442. Ahti, Niilo A.T., rakennusmestari	”	486. Vuorela, Juhani, rehtori	”
443. Haarla, Eino, johtaja	”	487. Österbladh, Kaarlo, fil. tri	”
444. Helminen, K., kauppias	”	488. Ekerodde, Hugo, apteekkari	Uusikaupunki
445. Hirvelä, J., tehtailija	”	489. Juvala, Arvo, fil. tri	”
446. Jensen, Harald, insinööri	”	490. Turunen, Lauri, pankinjohtaja	”
447. Koskinen, Julius, varatuomari	”	491. Myntti, Artturi, johtaja	Vaasa
448. Koskinen, Juha, johtaja	”	492. Parkkinen, Jaakko, opettaja	Velkua
449. Lehtinen, U. L., johtaja	”	493. Kiisseli, Yrjö, opettaja	Valkjärvi
450. Linko, Aune, tohtori	”	494. Peltonen, V., oikeusneuvos	Vesilahti
451. Lotta-Svärd, Tampereen p.o.	”	495. Gulin, Axel, apteekkari	Vihti
452. Loukes, B., tohtori	”	496. Printz, Valtter, tilanomistaja	”
453. Lundelin, Aug., isännöitsijä	”	497. Bronow, Bertill, pormestari	Viihuri
454. Mäkkylä, Viljo, tohtori	”	498. Berner, N. A., tohtori	”
455. Peitso, U., tohtori	”	499. Edgren, Robert, konsuli	”
456. Pyhälä, Väinö, tehtailija	”	500. Elminen, J. K., hammasteknikko	”
457. Rauni, Lyydia, opettaja	”	501. Fagerström, Eero, varatuomari	”
458. Ruuskanen, Lauri, johtaja	”	502. Forsman, E. O., johtaja	”
459. Solja, Niilo, varatuomari	”	503. Hackman, Henry, vuorineuvos	”
460. Taug, Joh., johtaja	”	504. Heilimo, Eino, hov. oik.	”
461. Tiitola, Heikki, kunnallisneuvos	”	varapresidentti	”
462. Tähkäpää, Evert, asessori	”	505. Hultin, Lennart, apteekkari	”
463. Willgren, W.J., tehtailija	”	506. Jansson, Herman, johtaja	”
464. Wigren, Yrjö, johtaja	”	507. Jensen, M., johtaja	”
465. Huitu, Pellervo, agronomi	Tienhaara	508. Kiikka, A., insinööri	”
466. Jamalainen, Eino, tohtori	Tikkurila	509. Kosonen, A., isännöitsijä	”
467. Poijärvi, Ilmari, professori	”	510. Ljunberg, Allan, johtaja	”
468. Hyhkö, Alpo, maanmittusins.	Turku	511. Löfgren, Signe, tohtori	”
469. Joutsu, T. Gabr., pastori	”	512. Mankki, Thure, johtaja	”
470. Juva, Einar U., professori	”	513. Mankki, V., johtaja	”
471. Juva, Siiri, lehtori	”	514. Masalin, L., metsänhoitaja	”
472. Kaukonautio, Tyyni, sairaanhoit.	”	515. Ruponen, M., johtaja	”
473. Kilpi, Volter, yliopiston kirjaston hoit.	”	516. Sergejeff, A., kauppaneuvos	”
474. Kiviluoto, Eino, kirkkoherra	”	517. Starckjohann, Herman, konsuli	”
475. Kurkijärvi, Eino, kaupunginjohtaja	”	518. Sutinen, K., talousneuvos	”
476. Kyttä, Vilho U., maaherra	”	519. Tirranen, J., kapteeni	”
477. Lotta-Svärd Turun p.o.	”	520. Tuurna, A., kaupunginjohtaja	”
478. Lotta-Svärd III p.o.	”	521. Wilska, M. A., tehtailija, konsuli	”
479. Malin, Allan, apteekkari	”	522. Äijälä, Ester, lehtori	”
480. Marjanen, A. E., kauppias	”	523. Kalho, J. H., insinööri	Voikkaa
481. Nordling, Ernst W., maanmitt. ins.	”	524. Breglin, Alvar, insinööri	”
482. Toivonen, K., johtaja	”	525. Mylläri, Heikki, opettaja	Värtsilä
		526. Martin, A. E. G., johtaja	Uuras

INERIN LIITON JÄSENET VUONNA 1938

I. VAKINAISET JÄSENET			
1. Paavilainen, toim.joht.	Helsinki	44. Äijälä, Ester, lehtori	Viipuri
2. Tavast-Rancken, Saima, tohtori	"	45. Luukkonen, J. M., maanmittausinsinööri	Helsinki
3. Jyske, J., maanviljelijä	"	46. Tuominen, J. K., talousneuvos	"
4. Ahonen, Vilho, johtaja	"	47. von Fieandt, Kai, fil. maist.	"
5. Tawast, Kaarlo, insinööri	"	48. Hirvensalo, J. G., maatalousneuvos	"
6. Rousti, Hilja, rouva	"	49. Lehtonen, Y. V., oikeusneuvos	"
7. Niittynen, T., rouva	"	50. Lundelin, A., isännöitsijä	Tampere
8. Akrenius, A., insinööri	"	51. Hirvelä, J., tehtailija	"
9. Melander, G., professori	"	52. Haarla, Eino, johtaja	"
10. Arvola, M., johtaja	"	53. Lehtinen, U. L., johtaja	"
11. Pehkonen, F. A., kork. oik. presidentti	"	54. Brunou, B., pormestari	Viipuri
12. Särkkä, T., toim.joht.	"	55. Dahlgren, V. W., kauppias	Helsinki
13. Heikkilä, K. O., johtaja	"	56. Hannula, U., opetusministeri	"
14. Musikka, V., rehtori	"	57. Wuorenhimo, T., johtajatar	"
15. Aikala, Olga, rouva	"	58. Vinter, F. J., johtaja	"
16. Kauppi, V., kauppatiet. kand.	"	59. Toini, Antoinetta, laulajatar	"
17. Brofeldt, S. A., professori	"	60. Hänninen, Juho, maalarimestari	"
18. Hammar, Onni, johtaja	"	61. Aaltonen, Emil, kauppaneuvos	"
19. Elo, Emil, johtaja	"	62. Masalin, L., metsänhoitaja	Viipuri
20. Kuusinen, Kalle, kaup. neuv.,	"	63. Lehtonen, L., maisteri	Hämeenlinna
21. Hursti, Torsti, toim.joht.	"	64. Stenberg, Ole, tohtori	"
22. Ohlsson, G., rouva	"	65. Willgre, W. J., tehtailija	Tampere
23. Angervuori, K. W., rakennusmestari	"	66. Virkkunen, Helmi, rouva	Helsinki
24. Bonsdorff, I., professori	"	67. Toikka, Aino, arkkitehti	"
25. Vennola, M., professori	"	68. Toivonen, K., johtaja	Turku
26. Wilski, M. A., tehtailija	Viipuri	69. Alanko, Lauri, johtaja	Rauma
27. Sutinen, K., tal. neuvos	"	70. Karhula, Jalmari, taitelijä	"
28. Ljungberg, A., johtaja	"	71. Mäkkylä, V., tohtori	Tampere
29. Löfberg, L., rakennusmestari	Helsinki	72. Rauni, L., opettaja	"
30. Vennervirta, Y., apteekkari	"	73. Ekerodde, H., apteekkari	Uusikaupunki
31. Haataja, H., johtaja	"	74. Turunen, L., pankinjohtaja	"
32. Elo, T. A., arkkitehti	"	75. Hynninen, Emil, tohtori	Helsinki
33. Hämäläinen, R. V., oik. kemisti	"	76. Välisalo, johtaja	Viipuri
34. Malmberg, E., lehtori	"	77. Brijlin, A., insinööri	Voikkaa
35. Wetzler, M., kenraali	"	78. Juvala, Arvo, fil. tri	Uusikaupunki
36. Etholén, J. A., johtaja	"	79. Rapola, J. K., tohtori	Rauma
37. Burgman, A., pankinjohtaja	"	80. Homeri, J. K., johtaja	Luvia
38. Fagerström, E., varatuomari	Viipuri	81. Nordberg, Helmi, rouva	Rauma
39. Buttenhoff, F., johtaja	"	82. Hynynen, H., tehtailija	Lahti
40. Kiikka, A., insinööri	"	83. Kingelin, B., opiskelija	Lempäälä
41. Hultin, L., apteekkari	"	84. Ernamo, Iida, rouva	Rauma
42. Andersson, Aug., kunnallisneuvos	Harju	85. Pyhälä, V., tehtailija	Tampere
43. Stauffer, F., kartanonomistaja	Inkeroinen	86. Järvilehto, E. J., kaup. insinööri	Jyväskylä
		87. Vilkevu, A. E., rouva	Seinäjäki,
		88. Arho, Ruth, tohtori	Iisalmi

89. Marjanen, Aino, tehtailijan rouva	Jyväskylä	134. Knape, Evdard, johtaja	Kotka
90. Rintanen, J., johtaja	Vaasa	135. Haukkala, Kaisu, neiti	Siuro
91. Syrjänen, S., tehtailija	Epilä	136. Pastell, Väinö, tilanomistaja	Lempäälä
92. Österblad, Aili, lehtori	Iisalmi	137. Pirinen, V., apteekkari	Äänekoski
93. Heiniö, Rauha, lehtori	Kuopio	138. Metsola, K., värimestari	Hyvinkää
94. Isotalo, Ludvig, opettaja	”	139. Lagus, Aini, johtajatar	Iisalmi
95. Rautter, Artturi W., oikeusneuvos	Turku	140. Aulamo, Väinö, insinööri	Tampere
96. Kauppinen, Kyösti, yhteisk. johtaja	Kuopio	141. Pesonen, Yrjö J., tohtori	Lieksa
97. Uusitupa, Julius, tehtailija	Jyväskylä	142. Koskimies, Elsa, fil. maisteri	Lapua
98. Riihiaho, E., lehtori	Iisalmi	143. Vennervirta, Martta, tohtori	Käkisalmi
99. Streng, Anna, tilanomistaja	Nuoramoinen	144. Lahdensuo, Jalo, maaherra	Vaasa
100. Jordan, A., johtaja	Sortavala	145. Visapää, Ilmari, merikapteeni	Uuras
101. von Bonsdorff, G., johtaja	”	146. Rikkola, Heikki, johtaja	Oulu
102. Soini, Sylvi, johtajatar	”	147. Hyry, Vald., johtaja	”
103. Saloheimo, Hannes, tuomiok. tuomari	”	148. Matinolli, U. J., tohtori	”
104. Gyldeén, E., johtaja	”	149. Riekkö, Aaro, johtaja	”
105. Holmström, K., apteekkari	Lahdenpohja	150. Kupila, S. A., toim.joht.	”
106. Aminoff, A. E., metsänhoitaja	Iisalmi	151. Rosendahl, L., fil. maisteri	”
107. Pulkkinen, A., kihlak. tuomari	Joensuu	152. Kalaja, Eino, yli-insinööri	”
108. Mäkinen, U., tohtori	Lieksa	153. Yrjövuori, Paavo, tohtori	Kuusankoski
109. Jakkula, A. Esteri, fil. maisteri	Vaasa	154. Byström, Kai, prokuristi	Oulu
110. Orhanen, A., nimismies	Sortavala	155. Rovamo, N., kauppias	Varkaus
111. Nyberg, M., lehtori	”	156. Nyström, F. O., ylimestari	”
112. Wegelius, Väinö, pankinjohtaja	”	157. Tervo, P., kauppias	Oulu
113. Stenius, E., hovioikeudenneuvos	”	158. Lagerbohm, Vold., johtaja	”
114. Paananen, Suomen kirk. lähetysj. johtaja	”	159. Vanhala, F. A., apteekkari	”
115. Rytkölä, T., tohtori	”	160. Pulkkinen, Walter, toimitusjohtaja	Mikkeli
116. Ahlqvist, Armas, varatuom., pank.joht.	Jyväskylä	161. Toivonen, Aarne, toimitusjohtaja	Oulu
117. Rancken, Gunnel, lehtori	Joensuu	162. Penttilä, Kaarlo, luutnantti	”
118. Häkkinen, Maija, rouva	Ruovesi	163. Niskala, V., aluepäällikkö	Kuusamo
119. Tähtinen, J., arkkitehti	Tampere	164. Lukkarila, Pekka, johtaja	Oulu
120. Ahlman, Erik, professori	Jyväskylä	165. Pako, O. A., toimittaja	”
121. Hiltunen, Hilma, talousk. johtajatar	Joensuu	166. Salovaara, Kaarlo, rovasti	Pieksämä
122. Rossander, A.A., metsänhoitaja	”	167. Grundström, Alvar, agronomi	Nummela
123. Vaher, Hagar, tohtori	”	168. Karttunen, U., fil. tri, rehtori	Sortavala
124. Lönnström, Axel, uittopäällikkö	”	169. Segermann, B., apteekkari	Oulu
125. Ortamo, N., rovasti	Sortavala	170. Kario, A. V., tohtori	Forssa
126. Richard, E. T., johtaja	Viipuri	171. Tavaija, A., agronomi	Saarijärvi
127. Salo, Laina, tohtori	Seinäjoki	172. Rauhala, R., metsäpiiripäällikkö	Pieksämä
128. Wittfooth, L., kauppias	Rauma	173. Aalto, A., arkkitehti	Helsinki
129. Räikkönen, A., lehtori	”	174. Siukonen, Vilho, fil. tri	Rauma
130. Mikkö, B., tohtori	”	175. Kauhanen, Taavi, fil. maisteri	Joensuu
131. Lehtonen, Aleks, piispa	Tampere	176. Laurila, Ilta, fil. maisteri	Sortavala
132. Jokinen, Elias, kauppias	Jyväskylä	177. Leskinen, J., konsuli	Viipuri
133. Nuolivaara, Armas, fil. tohtori	Viipuri	178. Hallenberg, Anna, kauppaneuvoksetar	”
		179. Starkjohann, Peter, konsuli	”
		180. Kuukanen, Onni, metsänhoitaja	”
		181. Kokkola, A., piiripäällikkö	Hankasalmi

182. Rinkinen, Olavi, insinööri	Vaajakoski	229. Hirvisalo, K. F., tohtori	”
183. Spolander, Lyyli, rouva,	Jyväskylä	230. Johnsson, A. F., talonomistaja	”
184. Pyhälä, Olavi, hoviok. auskult.	Lievestuore	231. Liakka, Niilo, kanslianeuvos	”
185. Huhtala, H., fil. tri	Helsinki	232. Andersin, Fj., pankinjohtaja	Kuopio
186. Corner, F., prokuristi	”	233. Hallman, K. K., johtaja	”
187. Raito, F. E., toimitusjohtaja	”	234. Hellen, G. W., varatuomari	”
188. Heinonkoski, Onni, oik. neuv.	”	235. Karttunen, P., johtaja	”
189. Jääskeläinen, T., apteekkari	”	236. Larsson, K. A. O., johtaja	”
190. Puukko, A. F., professori	”	237. Luukkonen, J., konsuli	”
191. Himberg, Arvo A., konsuli	”	238. Piispanen, Evald, apteekkari	”
192. Lehtinen, Ernst G., insinööri	”	239. Rasinen, Olavi,	”
193. Aro, Eino, faktori	”	hoviok. neuvos	”
194. Pehkonen, Otto P., johtaja	”	240. Rauste, Aarne, lehtori	”
195. Markkula, Auli, varatuomari	”	241. Siimes, N., kauppias	”
196. Melart, Arvid, apteekkari	”	242. Soininen, P., kruununvouti	”
197. Sivén, Elis, johtaja	”	243. Kauno, Aatto, varatuomari	Jyväskylä
198. Välikangas, Dagmar, tohtori	”	244. Lagus, Julius, varatuomari	”
199. Mäntynen, J., kuvanveistäjä	”	245. Mikkola, J., seminaarinjohtaja	”
200. Linko, M., johtaja	”	246. Mäkinen, Niilo, tohtori	”
201. Alanen, Julius, johtaja	”	247. Forss, S. W., lehtori	”
202. Lindberg, Ensio, varatuomari	”	248. Laurosela, J., fil. tri	”
203. Renvall, Heikki, senaattori	”	249. Mansnerus, E., apteekkari	”
204. Roitto, Eino, johtaja	”	250. Jussila, Juho, yliopettaja	”
205. Silvo, Harlad, tukkukauppias	”	251. Jussila, Erkki, insinööri	”
206. Raipola, Jalmari,		252. Oksala, K., professori	”
kartanonomistaja	Hämenkyrö	253. Schildt, V., fil. maist.	”
207. Mankki, Artturi, johtaja, Viipuri	Viipuri	254. Tenhunen, Alma, lehtori	”
208. Ryti, Martti, säästöpankkien		255. Teivaala, Suoma,	”
tarkastaja	Oulu	seminaarinopettaja	”
209. Oluttehdas Oiva- Osakeyhtiö	Kajaani	256. Nyyssönen, A. H., tohtori	”
210. Mankki, Sylvester, johtaja	Viipuri	257. Rydman, T., metsänhoitaja	”
211. Pyrhönen, V., toimitusjohtaja	Tammisuo	258. Alopaeus, Elna, tohtori	Mikkeli
212. Sirola, Juulo, varatuomari	Jyväskylä	259. Ignatius, K. R., tohtori	”
213. Mallasjauhotehdas ja Mylly	Tienhaara	260. Jama, A., apteekkari	”
214. Porkka, Gabriel, johtaja	Viipuri	261. Kaira, Lauri, apteekkari	”
215. Stenius, S. V., asessori	Kajaani	262. Virilander, H., tilanomistaja	”
216. Ipatti, V., tuomari	”	263. Ahola, Herman, apteekkari	”
217. Ronkanen, O., johtaja	Savonlinna	264. Ahti, Niilo, rakennusmestari	”
218. Ebeling, J., metsänhoitaja	Kajaani	265. Koskinen, Juha, johtaja	”
219. Melart, Hugo, pormestari	Kotka	266. Loukes, B., tohtori	”
220. Rikkinen, V., johtaja	Uuras	267. Peitso, U., tohtori	”
221. Virtanen, Irma, tohtori	Savonlinna	268. Wigren, Yrjö, johtaja	”
222. Muttilainen, T., tuomari	Kajaani	269. Taug, Joh., johtaja	”
223. Lehtinen, J., tohtori	”	270. Solja, Niilo, varatuomari	”
224. Rimpiläinen, H., lehtori	”	271. Alanen, Niilo B., pankinjohtaja	Savonlinna
225. Harppe, W. S., metsänhoitaja	”	272. Forsman, E. O., johtaja	Viipuri
226. Rautala, V., agronomi	”	273. Elminen, J. K., hammasteknikko	”
227. Enckell, G., tohtori	Helsinki	274. Jansson, Herman, johtaja	”
228. Hallsten, Onni, kanslianeuvos	”	275. Hackman, H., vuorineuvos	”

276. Ruponen, M., johtaja	”	307. Kaleva, Elina, rouva	Tampere
277. Segejeff, A., kauppaneuvos	”	308. Koskenalusta, A., tilanomistaja	”
278. Starckjohann, Herman, konsuli	”	309. Kurttio, Eljas, tohtori	Pori
279. Tuurna, A., kaupunginjohtaja	”	310. Sutinen, Matti, johtaja	Tampere
280. Huitu, Pellervo, agronomi	Tienhaara	311. Väyrynen, Eeva, tohtori	Kajaani
281. Parrukoski, Yrjö, tohtori	Hämeenlinna	312. Aulis, K., lehtori	”
282. Mikander, Hj., kansanopistonjohtaja	Pitkälähti	313. Karikko, T., kirkon isännöitsijä	”
283. Söyring, Aino, rouva	Lahti	314. Oksanen, V. I., rehtori	Riihimäki
284. Lahden Mallasjuoma Oy	”	315. Kahiluoto, V., pankinjohtaja	”
285. Castrén, A., apteekkari	Salo	316. Savolainen, Ester, lehtori	Sortavala
286. Hujanen, Hilda, fil. maisteri	Kuopio	317. Halme, E., varatuomari	Loimaa
287. Lidman, Thekla, rouva	Tampere	318. Heikkilä, H., kauppias	”
288. Nordlund, Astrid, rouva	”	319. Horelli, Väinö, tohtori	Harjavalta
289. Salovaara, U. I., varatuomari	Salo	320. Railo, K. O, tohtori	Toijala
290. Kaleva, U. A., kartanonomistaja	Lempäälä	321. Leskinen, Aug., insinööri	Tampere
291. Osola, Paavo, pankinjohtaja	Seinäjoki	322. Laitinen, Juho, kunnallisneuvos	Hankasalmi
292. Ohma, K. F., varatuomari	Kotka	323. Kolehmainen, Eemeli, opettaja	Riihimäki
293. Anttila, A., toimitusjohtaja	”	324. Peltonen, Leo, tilanomistaja	Orivesi
294. Noppa, William, rakennusmestari	Tampere	325. Salokangas, A., agronomi	Kangasala
295. Laurila, Helmi, fil. maisteri	Salo	326. Siirama, P., apteekkari	Loimaa
296. Rankamo, Martti, isännöitsijä	Savonlinna	327. Strömmer, Bertel, arkkitehti	Tampere
297. Kärkkäinen, Irja, lehtori	Pori	328. Juvonen, Ida, rouva	Kangasala
298. Tamminen, Kalervo, fil. maisteri	”	329. Kolehmainen, R., tekn. johtaja	Riihimäki
299. Leino, Juho, tehtailija	Salo	330. Salminen, Yrjö, insinööri	Loimaa
300. Virmajuuri, F.V., apteekkari	Pori	331. Teivaala, O. Y., suojelusk. paik. pääll.	Tampere
301. Nuotio, Tuulikki, tohtori	”	332. Armfelt, C. G., kreivi	Halikko
302. Mattila, Jalmari, talonomistaja	Tampere	333. Nikkilä, Anna-Liisa, rouva	Kangasala
303. Seppälä, J. H., kauppias	Helsinki	334. Kantola, V., pastori	Karhula
304. Rahkolin, J. T., johtaja	Vaasa	335. Kostia, O., kansanopiston johtaja	Orivesi
305. Kock, Br., maanmittausinsinööri	Tampere	336. Laakso, Urho, konsuli	Turku
306. Puranen, Anna, rehtori	Pori		

INKERIN LIITON UUDET JÄSENET VUONNA 1938

1. Hambell, V., johtaja	Helsinki	13. Streng, O., professori	”
2. Hiltunen, A., pankinjohtaja	”	14. Keso, U. O., varatuomari	”
3. Lehmuskoski, U., kauppias	”	15. Kekkonen, J., arkkitehti	”
4. Suomalainen, C.V., toimistonjohtaja	”	16. Pohjanpää, L., fil. maist.	”
5. Puhakka, E., insinööri	”	17. Kotilainen, M., fil. tri	”
6. Törrönen, A., lehtori	”	18. Marttinen, E., johtaja	”
7. Antila, N., prok.	”	19. Kaarttinen, H. T., agronomi	”
8. Hallnblad, Britta, lehtori	”	20. Snellman, W. J., yliopettaja	”
9. Blom, John, konttoristi	”	21. Alen, L. S., yliopettaja	”
10. Tarjanne, Eeva, fil. kand.	”	22. Siimes, F. E., insinööri	”
11. Loimaranta, Y., piispa	Viipuri	23. Lehmuskoski, N., fil.lic.	”
12. Salmenkallio, H.A., lehtori	Helsinki	24. Suonerä, K., johtaja	”
		25. Heperanta, E., rehtori	”

26. Harviainen, H., insinööri	”	75. Putkonen, H., metsänhoitaja	Käkisalmi
27. Kieho, A., johtaja	Kouvola	76. Väyrynen, A., maanmittausins.	Sortavala
28. Blomstedt, John, tohtori	Helsinki	77. Sinivaara, Selma, opettaja	”
29. Biese, Y. M., yliopettaja	”	78. Suntela, R., agronomi	”
30. Haataja, E., fil. maist.	”	79. Kanervo, O., lääninrovasti	”
31. Arajuri, J. V., poliisikomentaja	Helsinki	80. Suorsa, Paavo, maanmittausins.	Joensuu
32. Suomalainen, J., pankinjohtaja	Turku	81. Kokkonen, A., rehtori	”
33. Alanne, J. V., tehtailija	Turku	82. Korppoo, Paavo, maanviljelijä	Jämsä
34. Heiskanen, Y., tohtori	Viipuri	83. Fennander, Emil, pankinjohtaja	Lahdenpohja
35. Varpio, V., kirkkoherra	Rauma	84. Kärkkäinen, O., insinööri	Helylä
36. Säikkä, Martta, lehtori	”	85. Vasamies, Helmi, lehtori	Sortavala
37. Tossavainen, H., pankinjohtaja	”	86. Jormakka, P., agronomi	”
38. Meri, Arvo, lehtori	”	87. Haavio, H., fil. maist.	Saarijärvi
39. Jaakkola, E., talonomistaja	”	88. Kärkkäinen, Ahti, kaup. johtaja	Äänekoski
40. Oravala, A., teoll. tri	Vihti	89. Mustonen, M., kirkkoherra	”
41. Ignatius, S., tohtori	Heinola	90. Loune, K., fil. maist.	Saarijärvi
42. Teivaala, H., fil. maist.	Lahti	91. Listo, Tapio, insinööri	Oulu
43. Heininen, E., tohtori	Uusikaupunki	92. Steinbock, A., tohtori	”
44. Viljanen, V., tehtailija	Lahti	93. Halonen, Emil, liikenneitsijä	Varkaus
45. Tapiovaara, K., metsänhoitaja	Hämeenlinna	94. Rossi, Eero, fil. maist.	Pieksämä
46. Karvinen, Väinö, fil. maist.	Kuopio	95. Morja, A., tuomari	”
47. Ikonen, Armas, fil. maist.	Mikkeli	96. Jalkanen, J. I., tohtori	Varkaus
48. Leskinen, J., konsuli	Viipuri	97. Vallinmaa, Y. A., asessori	Oulu
49. Vilska, M. A., konsuli	Viipuri	98. Määttä, K., fil. maist.	”
50. Nieminen, Kaarlo, tohtori	Tampere	99. Halonen, Paavo, tohtori	”
51. Walle, D.F., tohtori	Kuopio	100. Saraviita, Irma, tohtori	”
52. Gulin, V.A., metsänhoitaja	Iisalmi	101. Teerimäki, E. F., johtaja	”
53. Kurki-Suonio, E., kirkkoherra	”	102. Eiramo, H., piiri-insinööri	”
54. Harja, Niilo, johtaja	Seinäjoki	103. Heikinheimo, A.J., pastori	”
55. Tossavainen, T., johtaja	Iisalmi	104. Alho, Vilho, kauppias	Varkaus
56. Koivisto, O., isännöitsijä	”	105. Fagerström, Anna, por.mest. rva	Viipuri
57. Rajala, J., nimismies	”	106. Broms, A., varatuomari	”
58. Puurunen, A., kauppias	”	107. Koskivirta, Aarne, rakennusmest.	Helsinki
59. Tamminen, Yrjö A., pankinjohtaja	Seinäjoki	108. Aaku, Eero, kauppatiet. kand.	”
60. Laurinmäki, O., rehtori	”	109. Siulamo, J., johtaja	Jyväskylä
61. Nederström, Paavo, lehtori	Kuopio	110. Paananen, V., metsänhoitaja	”
62. Kotilainen, Uolevi, varatuomari	”	111. Soini, Matti, pormestari	”
63. Weckman-Varanti, A., tohtori	Iisalmi	112. Matinlassi, Eevi, lehtori	Oulu
64. Pakkala, Erkki, dipl. arkkitehti	Kuopio	113. Vilkki, Elis, opettaja	”
65. Heikinheimo, Otto, metsänhoitaja	”	114. Lauki, Kaisa, lehtori	”
66. von Hertzen, M., rouva	Käkisalmi	115. Kalaja, Liisa, fil. maist.	”
67. Nevalainen, T., rakennusmestari	Sortavala	116. Iisa, Greetta, tohtori	Vammala
68. Pohjala, Erkki, lehtori	”	117. Kalla, A. J., tohtori	”
69. Häyhä, A., kaupunginjohtaja	”	118. Åkerman, A., apteekari	Savonlinna
70. Leander, Eero, insinööri	Lahdenpohja	119. Hyökky, Fr. R., pormestari	Kajaani
71. Virtanen, Lauri, maatalousneuvoja	”	120. Kekomäki, Elli, rouva	Savonlinna
72. Ögård, Helge, tohtori	”	121. Lahdensuo, H., tohtori	Oulu
73. Karjalainen, T. V., tohtori	Sortavala	122. Musterhjelm, C., metsänhoitaja	Kajaani
74. Aarnisalo, Otto, rovasti	”	123. Pajaari, V., tohtori	”

124. Viitasalo, Anni, tohtori	”	155. Pohjonen, V. H., ins.	Pori
125. Kalha, J. E., tuomikunnan tuomari	”	156. Oittinen, W., johtaja	Riihimäki
126. Pulliainen, K., kasööri	”	157. Lehtonen, Maiju, opettaja	”
127. Norkola, R., kaupunginviskaali	Oulu	158. Sanila, O. I., opettaja	Herajoki
128. Katavisto, Max, lääninrovasti	Kajaani	159. Laitinen, Maiju, tal.koul. joht.	Pori
129. Vuoristo, P. S., lehtori	”	160. Hannula, R., rehtori	”
130. Hirvensalo, Yrjö H., metsänhoitaja	”	161. Rekola, Mauno, insinööri	Tampere
131. Selänne, Elias, pankinjohtaja	Salo	162. Salminen, Vilho, kauppias	Loimaa
132. Vuorinen, Onni, tohtori	”	163. Markkula, K., tohtori	”
133. Tuomaala, Herman, varatuomari	”	164. Kallio, Kosti, metsäpiiripäällikkö	”
134. Lunnas, V. V., pankinjohtaja	Savonlinna	165. Huttunen, A. S., fil. maist.	”
135. Virkkunen, Olli, tuomari	Kajaani	166. Salo, M., agronomi	Herajoki
136. Ääri, Anna, rouva	Tampere	167. Hollo, Lauri, maanviljelijä	Loimaa
137. Syrjänen, Arvi, varatuomari	”	168. Lehtinen, S., insinööri	”
138. Halkilahti, Osk., kunnallisneuvos	Salo	169. Nahila, Aino, rouva	”
139. von Knorring, E., konsuli	”	170. Turtola, Urho, johtaja	”
140. Vainio, A. E., tukkukauppias	Tampere	171. Peltari, Niilo, agronomi	”
141. Hallonblad, Torsten, prokuristi	”	172. Härmä, F. V., kaupunginjohtaja	”
142. Wahlroos, P., varatuomari	Pori	173. Leiniö, A., varatuomari	”
143. Teräskallio, Mirjam, lehtori	”	174. Rokio, I., fil. maist.	Virrat
144. Laurila, Anna-Liisa, tohtori	”	175. Pihlgren, G., tehtailija	Toijala
145. Tarén, Elin, tohtori	Salo	176. Virola, Santeri, agronomi	”
146. Virta, Aina, tohtori	Pori	177. Vartiainen, V. V., tohtori	Loimaa
147. Karumo, Olavi, varatuomari	”	178. Kannisto, Yrjö, johtaja	”
148. Saarenheimo, Tyyne, tohtori	”	179. Norrman, A. E., insinööri	”
149. Pikkarinen, Kersti, tohtori	”	180. Säynäjoki, Väinö, tilanomistaja	Orivesi
150. Tuominen, Urho, johtaja	”	181. Nordström, J.G., kauppaneuvos	Turku
151. Vuorinen, K., tohtori	”	182. Lujanen, O., insin.	Riihimäki
152. Mäenpää, M., agronomi	Kotalato	183. Mäkelä, T. Y., tohtori	”
153. Tiitola, Mikko, insinööri	Helsinki	184. Mustonen, Ilmari, varatuomari	”
154. Lehtosalo, Martti, notaari	Tampere	185. Koskela, V., yhteiskoulun joht.	Orivesi

INKERIN LIITON UUSIA JÄSENIÄ VUOSINA 1938–1939

I. VAKINAISIA		12. Kavaste, T. A., johtaja	Rauma
1. Mäkinen, Väinö, asessori	Saarijärvi	13. Vähätalo, U., maanviljelijä	Loimaa
2. Paasikoski, M., apteekkari	Valkeakoski	14. Pojonen, I., insinööri	Jyväskylä
3. Kulkkila, Tauno, maanviljelijä	Kämmenniemi	15. Kijanen, I., tohtori	Helsinki
4. Nikka, Heikki, kirjakauppias	Oulu	16. Äärilä, F. W., liikennepäällikkö	Rauma
5. Parvela, A., fil. toht.	”	17. Fränti, A., kunnallisneuvos	Kajaani
6. Lehto, Viljo, insinööri	”	18. Penttilä, A., professori	Jyväskylä
7. Petäjäs, Hilja, lehtori	Pori	19. Harras, Harald,	
8. Sovijärvi, K., kirkkoherra	Loimaa	maanmittausinsinööri	Helsinki
9. Kolehmainen, P., ekonomi	Riihimäki	20. Tirranen, N., pankinjohtaja	Kajaani
10. Holm, Anna, lehtori	Pori	21. Kassila, Eino, johtaja	Toijala
11. Salo, Oskari, pankinjohtaja	Valkeakoski	22. Suominen, O., konttoripäällikkö	Kajaani

II. VUOSIJÄSENIÄ 1938–1939

1. Eloheimo, V., pastori	Vesilahti	4. Loimaranta-Airila, S., tohtori	Helsinki
2. Kuuliala, J., agronomi	Sääksmäki	5. Scheppe, K., johtaja	Viipuri
3. Harli, Niilo, pankinjohtaja	Kouvola	6. Unhola, I., kauppias	Degerö
		7. Juslin-Pajari, H., apteekkari	Valkjärvi

Inkerin liitto ry:n kertomus XX toimintavuodelta 1942, s. 8–9.

Kohta Jäsenet. Liitossa oli toimintavuoden alussa yhteensä 1 331 jäsentä, joista vakinaisia 785 ja vuosijäseniä 546. Liiton toiminta kertomusvuonna on monessa suhteessa ollut puutteellista, ja on se vaikuttanut haitallisesti myös jäsenten hankintaan. Jäsenmaksujen periminen, samoin kuin jäsenkunnassa vuoden varrella tapahtuneiden muutosten toteaminen on ollut poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi vaikeata, sillä useat jäsenet ovat olleet sodan vuoksi poissa asuinpaikaltaan. Jäsenmaksut olivat kertomusvuonna 25 mk vuosi, 250 mk vakinaiselta jäseneltä ja 100 mk jäsenjärjestöltä.

INKERIN LIITON JÄSENIÄ VUONNA 1943

I. UUSIA VAKINAISIA JÄSENIÄ

1. Enkkelä, Eino, luutnantti	Lahti, Hennala, rak. 3.
2. Jääskeläinen, Jussi, herra	Rutalahti
3. Kekkonen, Matti, herra	Järvenpää as.
4. Paavilainen, Kaisu, neiti	Helsinki
5. Paavilainen, Viljo, herra	Kolosjoki
6. Särkkinen, Matti, herra	Lappee, Lavolan koulu
7. Kuutola, Niina, rouva	Helsinki
8. Huuhka, Matti, herra	Mommila, Tyry
9. Pajunen, Eljas, herra	Jääski, Pajarila
10. Korkka, Esajas, työmies	Lahti, Järvenpää
11. Lundin, Berta, lehtorin rouva	Iisalmi
12. Virolainen, Matti, pastori	Aunuksenlinna
13. Kухalainen, Antti, työmies	Konnevesi
14. Teräväinen, Mikko, kersantti	9 Kpk. 5138
15. Vilenius, Suoma, neiti	Lahti
16. Vilkki, Erkki, herra	Kuopio
17. Pöyhönen, Sohvia, rouva	Ruovesi
18. Pöyhönen, Väinö, puutarhuri	Ruovesi
19. Kähäri, Juho, herra	Räisälä
20. Virolainen, Juho, herra	Nurmijärvi
21. Vunnukainen, Juho, herra	Helsinki
22. Hokkanen, Eeva, rouva	Nilsjä
23. Pönniö, Paavo, herra	Valkjärvi
24. Makara, Antti, herra	Turku
25. Haajanen, Juho, herra	Petsamo

II. UUSIA VUOSIJÄSENIÄ

1. Holkker, Anni, neiti	Oulunkylä
2. Hölkker, Adrian, neiti	Oulunkylä
3. Sokka, Saara, diakonissa	Sortavala
4. Haikonen, Jaakko, työmies	Helsinki
5. Haikonen, Lilli, rouva	Helsinki
6. Airamo, Pekka, herra	Viipuri
7. Aatolainen, Immo, kirkkoherra	Värtsilä
8. Kijanen, Nikolai, herra	Piippola kk
9. Kijanen, Maria, rouva	Piippola kk
10. Aapponen, Aleksanteri, puutarhuri	Turku
11. Paavilainen, Juho, herra	Siltakylä
12. Huuhka, Simo, herra	Juurikorpi
13. Makara, Antti, herra	Turku
14. Kuortti, Aune, rouva	Kaustinen
15. Koivulainen, Antti, korpraali	1 Kpk. 3839
16. Piutunen, Juho, herra	Lieto
17. Korpelainen, Mikko, herra	Kuusisto
18. Hytti, Aleksander, tarkastaja	Rajamäki
19. Steenari, Matti, herra	Hytti
20. Pöntinen, Pietari, herra	Orivesi
21. Hipeli, Matti, herra	Peipohja
22. Hämäläinen, Matti, herra	Viipuri
23. Räikkönen, Yrjö, herra	Viipuri
24. Paavilainen, Anna, lotta	2 Kpk. 1640
25. Hotokka, Anna, rouva	Viipuri
26. Paajanen, Juho, herra	Helsinki

27. Virolainen, Juho, työnvalvoja	Tapanila	36. Martolahti, Juho, herra	Karhula
28. Pekkanen, Juho, herra	Valkjärvi	37. Kälviäinen, Juho, herra	Räisälä
29. Penttinen, Juho, herra	Valkjärvi	38. Piiparinen, Juho, herra	Räisälä
30. Pönniö, Liisa, neiti	Enso	39. Rajatammi, Alina, rouva	Helsinki
31. Lallukka, Hilda, rouva	Enso	40. Silander, Maija-Liisa, rouva	Hämeenlinna
32. Nuppola, Eljas, herra	Helsinki	41. Matwejev, Aleksander, herra	Helsinki
33. Punakivi, Inkku, rouva	Helsinki	42. Inki, Aatu, työjohtaja	Monni
34. Kurikka, Juuso, kirjapitäjä	Korso	43. Rokka, Juho, herra	Helsinki
35. Ammalainen, Jenny, rouva	Pulsa		

INKERIN LIITON JÄSENIÄ VUONNA 1944

I. UUSIA VAKINAISIA JÄSENIÄ

1. Virolainen, Leevi, pastori	Valviala
2. Löthman-Koponen Tilda, johtajat	Pitkälahti
3. Haajanen Juho, herra	Petsamo
4. Säkki, Mikko, merikapteeni	Hiekkaharju
5. Joutsu, Matti, merikapteeni	”
6. Lohi, Andreas, asutustarkastaja	”
7. Soila, Paavo, kapteeni	Lahti
8. Virolainen, Mari, ylioppilas	Helsinki
9. Lotta-Savärd Haapamäen po.	Haapamäki
10. Ylänkö, R.A., johtaja	”
11. Peterzens, Helga, apteekkari	”
12. Peterzens, Ella, neiti	”
13. Nikkilä, Antti, kruununvouti	”
14. Sokajärvi, J.E., everstilutnantti	”
15. Ojala, Tellervo, rouva	”
16. Haapamäen asemanseudun Martta-yhdistys	”
17. Selkämaa, Heikki, vaatturi	”
18. Ritokangas, K., kapteeni	”
19. Vartiovaara, T., eversti	Jyväskylä
20. Olkonen, V., kapteeni	Jyväskylä
21. Linstett, H., kapteeni	Jyväskylä
22. Haapamäen suojeluskunta	Haapamäki
23. Keuruun suojeluskunta	Keuruu
24. Vaissi, Ilmari, luutnantti	Haapamäki
25. Heinonen, Ilmari, sähköttäjä	Haapamäki
26. Pönniö, Matti, majuri	Kajaani, rajavartiosto
27. Pönniö, Vuokko, rouva	Kajaani

II. UUSIA VUOSIJÄSENIÄ

1. Vainikka, Hilma, neiti	Helsinki
2. Braks, Olga, neiti	Helsinki
3. Rokka, Abram, herra	Järvenpää
4. Häyhänen, Alma, neiti	Lohja
5. Yllö, Antero, herra	Kuopio
6. Rantarinta, Harry, näyttelijä	Hanko
7. Karkko, Juho, viilaja	Kauniainen
8. Björn, Aappo, konepiirtäjä	Jyväskylä
9. Joutsinen, Nikolai, herra	Hailuoto
10. Braks, Simo, herra	Rauma
11. Braks, Anna, rouva	Rauma
12. Murtomäki, Hanna, neiti	Haapamäki
13. Kaisti, Olavi, tuomari	Haapamäki
14. Tapionlinna, V.E., opettaja	”
15. Tapionlinna, Sylvia, rouva	”
16. Paloranta, Arvi, konstaapeli	”
17. Paloranta, Elli, opettajan rouva	”
18. Ranta- Pirkola, Tyne, neiti	”
19. Lahtinen, Anna, rouva	”
20. Lahtinen, Eino, myymälänhoitaja	”
21. Hemmingi, Elli, neiti	”
22. Martinen, Bertta, neiti	”
23. Airaksinen, Olavi, paikall. päällikkö	”
24. Nieminen, Kalervo, herra	”
25. Järvinen, Justus, herra	”
26. Aittolampi, Lauri, herra	”
27. Harjula, Aune, rouva	”
28. Durchman, A., insinööri	”
29. Durchman, A., insinöörin rouva	”
30. Härmä, Eva, neiti	”

31. Pohjanlahti, V., herra	”	48. Niemelä, Mirjam, masteri	”
32. Valanne, V., herra	”	49. Eckberg, Hilja, opettajatar	”
33. Skogstet, J., rouva	”	50. Lausa, Vilma, maisteri	”
34. Lehtinen, V., ratamestari	”	51. Sorsa, Raili, maisteri	”
35. Lammi, Matti, herra	”	52. Haapamäki, Taina, maisteri	”
36. Kortemäki, Emmi, neiti	”	53. Soini, Y., kapteeni	Jyväskylä,
37. Ilmonen, Lempi, sairaanhoitaja	”		Sk.piiri
38. Penttilä, Helli, rouva	”	54. Rantanen, V., pastori	”
39. Pelto, Aarne, opettaja	”	55. Virmiö, S., luutnantti	”
40. Niemelä, Valde, herra	”	56. Ahlsten, V., kersantti	”
41. Jäntti, Arvo, konstaapeli	”	57. Pääskynen, E., vääpeli	”
42. Suominen, V.J., rehtori	”	58. Ollikainen, Anni, emäntä	Rautu as.
43. Tarmo, Irja, maisteri	”	59. Ollikainen, Matti, herra	Rautu as.
44. Löytymäki, Eila, neiti	”	60. Summanen, Toivo, teknikko	Karhula
45. Durchman, Kerttu, neiti	”	61. Löthman-Koponen, Tilda, johtaja	Pitkälähti
46. Metsäkylä, Yrjö, maisteri	”	62. Helanen, Vilho, tohtori	Helsinki
47. Heikkinen, Sirkku, maisteri	”	63. Virta, Erkki, maisteri	Helsinki.

LIITE 2. LUETTELO SUOMESSA OLLEISTA INKERILÄISISTÄ HENKISEN ALAN TOIMIJOISTA 1930-LUVULLA¹

1. Aatolainen, Immanuel, pastori	Loimaa	38. Iivanainen, Tauno, luutnantti	Karjalan kaartin rykmentti
2. Aatolainen, opettaja	Pori		
3. Aavikko, Armas, kirkkoherra	Merimasku		
4. Ahtinen, Jussi, maisteri	Kangasala	39. Iivanainen, Toivo, komentajakapteeni	Helsinki
5. Backman, majuri	Pori		
6. Barndik, Antti, ylioppilas	Petsamo	40. Inkinen, Antti, vanh. hallitussihteeri	"
7. Barndik, Juho, kanslisti	–	41. Inkinen, Pekka, opettaja	–
8. Erikoinen, Aleksanteri, luutn.	Kaltimo	42. Jaakkimainen, Helmi, lääkäri	Helsinki
9. Erikoinen, rouva, opettaja	"	43. Jaakkimainen, Juuso, opettaja	"
10. Friis, Kustaa Adolf, varusmestari	Lahti	44. Jaakkimainen, Lauri, maisteri	"
11. Haahtela, Edvard, kirkkoherra	Turku	45. Jamalainen, Viljo, opettaja	Tervola
12. Haapakoski, (o.s.Lattu), rva, toim.apul.	Helsinki	46. Jaatinen, Verner, insinööri	Helsinki
13. Haltsonen, Sulo, fil. maist.	"	47. Jamalainen, Eino, maat. ja metsätiet. tri	Tikkurila
14. Haverinen, Juho	Säiniö	48. Jamalainen, Viljo, opettaja	Tervola
15. Heikkinen, Toivo, opettaja	Uukuniemi	49. Jokinen, pastori	Huittinen
16. Heiskanen, Fredrik, maisteri	Helsinki	50. Junus, Paavo, opettaja (kuollut)	Juva
17. Helle, Laurti, kirkkoherra	Hamina	51. Jääskeläinen, Anna, opettaja	Rautu
18. Helminen, Frans, eversti	–	52. Jääskeläinen, Juhani, pastori	Helsinki
19. Hiekkänen, Juho, opettaja	Kurkijoki	53. Jääskeläinen, Pekka, ylioppilas	"
20. Huurto, Antti, opettaja	Kanneljärvi	54. Jääskeläinen, pankkivirkailija	Lappeenranta
21. Hyrryläinen, Hilda, opettaja	Korpilahti	55. Järvinen, Lauri, opettaja	Kajaani
22. Hämäläinen, Aino, konttoristi	Turku	56. Kaasonen, Iisakki, opettaja (kuollut)	Kuhmoniemi
23. Hämäläinen, Antti, kansakouluntarkastaja	Rovaniemi	57. Kaasonen, Juuso, opettaja	Heinävesi
24. Hämäläinen, Arnold, insinööri	Helsinki	58. Kajanti, Akseli, kirkkoherra	Lohja
25. Hämäläinen, Maikki, rovestinrouva	Ruokolahti	59. Kajanti, Caius, ylioppilas	"
26. Hämäläinen, Onni, kirkkoherra	"	60. Kajava, Kalevi, pastori, fil. maist. luutn.	–
27. Hänninen, Aimo, ylioppilas	Helsinki	61. Kajava, Simo, sotilaspastori	Hämeenlinna
28. Häyhänen, Inkeri, neiti, ylioppilas	Helsinki	62. Kallio, Kaiku, rovasti, kansanedustaja	Helsinki
29. Häyränen, Saima, opettaja	Nunnalahti	63. Karvonen, Hertta, neiti, yliopp. pankkivirk.	"
30. Hölkker, Aleksanteri, luutnantti	–	64. Karvonen, Johannes, kamreeri	"
31. Hölkker, Pekka, luutnantti	–	65. Karvonen, Hertta, pankkivirkailija	Helsinki
32. Iho, Aapo, opettaja	Räyrinki	66. Karvonen, Kalervo, agronomi	"
33. Iho, Aino, opettaja	Räyrinki	67. Kaasonen, Juuso, opettaja, kers.	Heinävesi
34. Iho, Yrjö, ylioppilas	–	68. Kekki, Antti, johtaja, luutn.	Varkaus
35. Iivanainen, Anna, opettajan rouva	Helsinki	69. Kekki, Heikki, vänrikki	Imatra
36. Iivanainen, Eevi, neiti, vakuutusvirkailija	"	70. Kekki, Juho, vänrikki	Parola
37. Iivanainen, Saima, neiti, yliop. opettaja	"		

¹ KA, IA, kotelo 24.

71. Kekki, Kaisu, konttoripäällikkö	Pori	116. Kosonen, Vesa, ylioppilas, vänrikki	
72. Kekki, Matti, rautatievirkamies	Riihimäki	117. Kotsalainen, Katri, talousopettaja	Kangasala
73. Kekki, Väinö, liikemies	Parola	118. Kukkonen, Matti, tarkastaja	Savonlinna
74. Kemppi, Aatu, opettaja, luutnantti	Salo	119. Kuortti, Aatami, opettaja	Korpilahti
75. Kemp, Ella, rouva	"	120. Kupiainen, Konstantin, nimismies	Naantali
76. Kemppi, Juho, maatalousteknikko	"	121. Kurikka, Aapo, opettaja	Läskelä
77. Kemppi, Juho, maatalousneuvos	Kuopio	122. Kvist, Iivari, rautatievirkamies	Helsinki
78. Kemppi, Sakari, opettaja	Somero	123. Kyllönen, Aleksandra, opettaja	Tampere
79. Kemppi, Sofia, rva, puutarhuri	"	124. Kähäri, Anni, konttoristi	Värtsilä
80. Kiisseli, Heikki, maatalousneuvoja	Koivisto	125. Kähäri, Matti, ylioppilas	Helsinki
81. Kiisseli, Pekka, seminaarilainen	Jyväskylä	126. Kälviäinen, Matti, opettaja	Toijala
82. Kiisseli, Yrjö, opettaja	Järvenpää	127. Kälviäinen, Toini, rouva, opettaja	"
83. Kijärvi, Heiki, maatalousneuvoja		128. Känkänen, Katri, opettaja	Rautavaara
84. Kijärvi, Lempi, rouva, yliopp.	Säiniö	129. Kärkkäinen, Väinö, kapt. luutn.	–
85. Kijärvi, Liisa, kerhoneuvoja	Saarijärvi	130. Laitinen, Sofia, lastenkodinjohtaja	Räisälä
86. Kijärvi, Pekka, opettaja	Säiniö	131. Lankinen, Paavo, agronomi	Heinola
87. Kijärvi, Yrjö, opettaja	Myllymäki	132. Lankinen, Sirkka, rouva, opettaja	"
88. Kijanen, Nikolai, opettaja (kuollut)	Kuolajärvi	133. Larinen, Juhani, maatalousneuvoja	Oulu
89. Kijanen, Tahvo, opettaja	Vuoksela	134. Laurikkala, Inkeri, hammaslääkäri	Helsinki
90. Koivistoinen, Anni, ylioppilas	Helsinki	135. Laurikkala, Selim, rouvasti	Hausjärvi
91. Koivistoinen, Heilimä, opettaja	Orimattila	136. Leini, Maikki, , rouva, opettaja	Pälkjärvi
92. Koivistoinen, Irja, ylioppilas	Helsinki	137. Leini, Toivo, opettaja	Pälkjärvi
93. Koivistoinen, Juho, lehtori	Helsinki	138. Leskinen, Mikko, isännöitsijä	Äänekoski
94. Koivistoinen, Santeri, kapteeni	Helsinki	139. Liesmaa (o.s. Sonny), kirkkoherran rva	Ähtäri
95. Koivistoinen, Urho, vänrikki	Kemi	140. Lindberg, Teresia, kirkkoherran leski	Helsinki
96. Koivistoinen, Vappu, neiti, toimistoapul.	Helsinki	141. Lipiäinen, Juho, konttoristi	Kotka
97. Koivistoinen, Yrjö	–	142. Lipiäinen, Paavo, konttoristi, sot. virk.	Savonlinna
98. Koivulainen, Ville, pastori	Urjala	143. Läärä, Eeva, neiti, lotta	Helsinki
99. Kokka, Aino, neiti, toimistoapul.	Helsinki	144. Makara, Aune, neiti, ylioppilas	"
100. Kokka, Aili, neiti, toimistoapul.	"	145. Malm, Sulo, eversti, prikaatin kom.	Hyrynsalmi
101. Kokka, Emma, opettaja	Kymin linna	146. Mansikka, Anni, rouva, konttoristi	–
102. Kokka, Hilja, pankkivirkailija	Helsinki	147. Mansten, Verner, lääninsihteeri	Viiuri
103. Kokka, Kaarina,		148. Marttinen, Eero, fil. maist.	
104. Kokka, Kaarlo, opettaja	Helsinki	149. Marttinen, Toivo, kauppat. kand, luutn.	Rajamäki
105. Kokka, Lyyli, rouva, opettaja	Loimaa	150. Marttinen, Uljas, luutn.	–
106. Kokka, Saimi, valtioneuvoston virk.	Helsinki	151. Matikainen, Tuomas, opettaja	–
107. Kokka, Villiam, opettaja	"	152. Metiäinen, Aapo, opettaja	Porvoo
108. Kokko, Arvo, opettaja	Petäjävesi	153. Metiäinen, Mirjam, neiti, konttoristi	"
109. Kokkonen, Juho, opettaja	Rautu	154. Mesiäinen, Evert	Tallinen
110. Kokkonen, Taavetti, maatalousneuvoja	Posio	155. Moller, Paavo, maanmittausharj., vänr.	–
111. Konkka, Juhani, toimittaja	Helsinki	156. Mustonen, Juuso, opettaja	Helsinki
112. Kontto, Pekka	Narva-Joensuu	157. Mylläri, Eljas, opettaja	Sammatti
113. Koponen, Viktor, opettaja	Perkjärvi	158. Mylläri, Heikki, opettaja	Turku
114. Korhonen, Arthur, ent. opettaja	Kokkola	159. Mylläri, Pekka, opettaja	Lehtimäki
115. Kosonen, Aleksanteri, lähetyssaarnaaja	Perniö		

160. Mylläri, Yrjö, tilanhoitaja	Uusikylä	204. Rautama, Hilda, opettaja	Kemijärvi
161. Nikitina, Anna, opettaja	Noitermaa	205. Rautama, Veli, opettaja	”
162. Nissinen, Olga, opettaja	Jämsä	206. Relander, Eino, edusk. pikakirj.	Helsinki
163. Niukkanen, Helmi, konttoristi	Helsinki	207. Rytkönen, Antti, opettaja	Lahti
164. Nässi, Matti, maatalousneuvoja	–	208. Rytkönen, Juho, opettaja	Virolahti
165. Olkonuora, Heikki, yliopp., vänrikki	–	209. Ryöti, Reino, kaup. virk.	Helsinki
166. Olkinuora, Paavo, vänrikki	–	210. Ryöti, rouva, konttoristi	”
167. Parkkinen, Aira, rouva, opettaja	Velkua	211. Ryöti, Tahvo, luutnantti	Kotka
168. Parkkinen, Anni, rouva, opettaja	–	212. Räikkönen, Arvo, mus. lehtori	Rauma, seminaari
169. Parkkinen, Jaakko, opettaja	Velkua	213. Räikkönen, Aune, leskirouva, opettaja	–
170. Partanen, Juho, maatalousteknikko	–	214. Räikkönen, Erkki, fil. maist.	Helsinki
171. Partanen, Pekka, opettaja, luutn.	Simpele	215. Räikkönen, Klaara, rouva, opettaja	”
172. Parviainen, Salli, rouva, lähetytösvirk.	–	216. Räikkönen, Sulo, oopperalaulaja	”
173. Paturi, Sigfrid, opettaja	Urkala	217. Räikkönen, Olga, kanttori	Lahti
174. Pautsu, Maiju, opettaja	Suojärvi	218. Räikkönen, Otto, kauppalanjohtaja	Rauma
175. Pekkanen, Anni, opettaja	Rautu	219. Räikkönen, Paavo, kanttori	Porvoo
176. Pekkanen, Emil, varatuomari	Helsinki	220. Räikkönen, Pauli, luutn.,	Suomen Pankin virkailija
177. Peltonen, Simo, ylioppilas	–	221. Räikkönen, Pekka, vänrikki	Porvoo
178. Pentikäinen, Ville, opettaja	Sairala	222. Räikkönen, Sulo, oopperalaulaja	Helsinki
179. Peronius, W., rovasti	Luopioinen	223. Räikkönen, Yrjö, vakuutusvirkailija	Tampere
180. Piipponen, Emil, luutnantti	Helsinki	224. Saarinen, Hannes, pankkiylitarkastaja	Helsinki
181. Piipponen, Päiviö, ent. opettaja	Helsinki	225. Savolainen, Anja, neiti, ylioppilas	Turku
182. Piipponen, Väinö, sot. virk.	–	226. Savolainen, Anni, opettaja	Rovaniemi
183. Piirainen, Juho, opettaja	–	227. Savolainen, Esko, ylioppilas	Turku
184. Pirinen (o.s. Tynni), Aale, rva, fil. maist.	Helsinki	228. Savolainen, Iisakki, opettaja, luutn.	Hirvensalmi
185. Pitkänen, Katri, opettaja	Metsäpirtti	229. Savolainen, Jukka, insinööri, toim. pääl.	Helsinki
186. Pitkänen, Simo, maatalousteknikko	–	230. Savolainen, Maija, rouva, opettaja	”
187. Pitkänen, Tuomas, opettaja	Valkeala	231. Savolainen, Olavi, tekn. yliopp., vänr.	”
188. Puolakkainen, maisteri	–	232. Savolainen, Reino, tekn. yliopp. vänr.	”
189. Pärnänen, Evert, rovasti	Janakkala	233. Savolainen, Taimi, rva, yliopp.	Turku
190. Puolakkainen, Olga, fil. maist.	–	234. Savolainen, Teppo, maisteri	”
191. Pyykkö, Helena, alakoulun opettaja	–	235. Siitonen, Eino, kapteeni	Hamina
192. Pöllä, Juho, opettaja	Lemi	236. Siitonen, Saimi, pankkivirkailija	Helsinki
193. Pönniö, Katri, opettaja	Metsäpirtti	237. Siitonen, Väinö, ylioppilas	”
194. Pönniö, Martti, luutnantti	Terijoki	238. Siitonen, Emilie, kirkkoherran leski	”
195. Pönniö, Matti, kapteeni	–	239. Skinnari, Mikko, opettaja	Kivennapa
196. Raikkerus, Santeri, opettaja	Helsinki	240. Sonny, Kurt, lääkäri	–
197. Raski, Herman, opettaja	Taavetti	241. Sonny, Paul, kirkkoherra, lehtori	–
198. Raski, Jaakko, kirkkoherra	Helsinki	242. Sopenan, Nikolai, opettaja	Simpele
199. Raski, Kalevi, vänrikki, viestintäkompp. –	–	243. Suikkanen, Fredrik, opettaja	–
200. Raski, Kauko, lääk. tri, lääk.majuri	Helsinki	244. Suni, Simo, vänrikki	Joutsenon sk.
201. Raski, Reino, kapteeni	Ylesiesikunta		
202. Raski, Sirkka, kirkkoherran leski	Helsinki		
203. Riippinen, Joonas, opettaja	Villakkala		

245. Supponen, Antti, opettaja	Lieksa	283. Tukia, Anni, neiti, sairaanhoitaja	Helsinki
246. Supponen, Mikko, maatalousneuvoja	–	284. Tukia, Matti, kirkkoherra	Puhtipudas
247. Suokas, Matti, luutnantti	Helsinki	285. Tuominiemi (ent. Tarssina), Sanni, op.	Laihia
248. Suominen, Arvo, lääk. tri	Lahti	286. Tuomirinne, Matti, opettaja	–
249. Suominen, Eero, fil. maist.	Helsinki	287. Tynni, Kaapre, fil. maisteri	Pukinmäki
250. Suominen, Helli, maisteri	”	288. Tynni, Katri, lääket. kand.	”
251. Suominen, Rakel, rva, mus. opettaja	Lahti	289. Tynni, Lauri, ylioppilas, vänrikki	”
252. Suominen, Saima, lähetystövirkaillija	Helsinki	290. Tynni, Martta, fil. maist.	”
253. Suominen, Yrjö, lääkäri	Vaasa	291. Tynni, Sylvi, neiti, ylioppilas	”
254. Supponen, Antti, opettaja	Lieksa	292. Uuming, Yrjö, sähkötekniikko	Helsinki
255. Susi, Aira, opettaja	–	293. Valtasaari, Johannes, rovasti	Helsinki
256. Särkinen, Eeva, neiti, lotta	Helsinki	294. Valtasaari, Martti, hamm. lääk., luutn.	”
257. Tapanainen, Aino, konttoristi	Viipuri	295. Varjoavaara, J., pastori	”
258. Tapanainen, Fredrik, tilanomistaja	–	296. Vatjalainen, Liisa, kirjailija	Kouvola
259. Tapanainen, Hannes, Sk. upseeri	Piippola	297. Vehniäinen, rovasti	–
260. Tapanainen, Iida, puutarhaopettaja	Liperi	298. Vehniäinen, lääkäri	–
261. Tapanainen, Jussi, luutnantti, aluepääl.	–	299. Veijola, Väinö, ev. luutn., piiripääll.	Oulu
262. Tapanainen, Maikki, konttoristi	Lappeenranta	300. Vesa, Impi, rva, sairaanhoitajatar	Helsinki
263. Tapanainen, Ville, maatalousneuvoja	Raivola	301. Vesa, Juho, tarkastaja	”
264. Tatti, Pekka, maisteri	Helsinki	302. Vesikko, Liisa, rva, opettaja	–
265. Tiinus, Aino, rva, opettaja	Helsinki	303. Vesikko, Lilja, opettaja	Valkjärvi
266. Thalus, Aleks	Eesti	304. Vesikko, Katri, opettaja	”
267. Tiinus, Aino, opettaja	Kirvu	305. Vesikko, Maikki, opettaja	–
268. Tiisniekka, Helmi, opettaja	Lahdenpohja	306. Vesikko, Niilo, opettaja	–
269. Tiinus, Juho, opettaja, luutn.	–	307. Vesikko, Reino, opettaja	Rauma
270. Tiinus, Jussi, nimismies	Helsinki	308. Vesterinen, Ilona, rva, opettaja	Kustavi
271. Tiittanen, Tahvo, agronomi	Perniö	309. Vesterinen, Frederik, opettaja	”
272. Tiittanen, Tahvo, ylioppilas	Rautu	310. Virkanen, Oiva	Helsinki
273. Tirranen, Elsa, rva, opettaja	Kajaani	311. Virkanen, Sally, kirkkoherran leski	”
274. Tirranen, Jorma, yliopp., vänrikki	Helsinki	312. Virolainen, Anna Maria, rva, opettaja	Karstula
275. Tirranen, Jukka, kapteeni, konttoristi	Viipuri	313. Virolainen, Eino, opettaja, vänrikki	–
276. Tirranen, Maija, rva, opettaja	Helsinki	314. Virolainen, Heikki, opettaja, vänrikki	Karstula
277. Tirranen, Matti, luutnantti	Oulu	315. Virolainen, Jalmari, konttoristi, vänrikki	–
278. Tirranen, Nikolai, pankinjoht., vänrikki	Kajaani	316. Virolainen, Leevi, pastori	–
279. Toikka, Aino, arkkitehti	Helsinki	317. Virolainen, Matti, pastori	–
280. Toikka, Annikki, fil. maist.	”	318. Virolainen, Maria, neiti, ylioppilas	Helsinki
281. Toikka, Lydia, arkkitehti	”	319. Virolainen, Reino, opettaja	Suursaari
282. Toikka, Toivo J., agronomi	”	320. Virolainen, Sofia, opettaja	Helsinki
		321. Voutilainen, Jouko, abitur., sk. tykkim.	”
		322. Voutilainen, Saima, rva, ylikirjaaja	”

LIITE 3. INKERIN LIITON LAATIMA KIERTOKYSELY TILASTOA VARTEN SUOMESSA TOIMINEISTA INKERILÄISISTÄ OPETTAJISTA VUONNA 1930

1. Nimi
 2. Syntymäaika ja paikka
 3. Perheellinen vai ei
 4. Vaimo, inkeriläinen vai tšekäläinen
 5. Milloin tullut Suomeen ja miksi
 6. Onko ottanut osaa aseelliseen otteluun bolshevikkeja vastaan
 7. Opinnot
 8. Milloin saavuttanut opettajapätevyyden Suomessa ja millä ehdoilla
 9. Osanotto kursseihin, missä ja milloin
 10. Opettajatoiminta:
 - a) Inkerissä
 - b) Suomessa: väliaikaisena
koevuosilla
vakinaisena
 11. Tarkastajan, väestön ja työtoverien suhtautuminen työhönne (jäljennökset lausunnoista)
 12. Osanotto yhteiskunnalliseen toimintaa ja paikallisiin sivistysrienteihin (suojeluskunta, sivistysseurat ym.)
- Huom. 1) Kaavake pyydetään täyttämään huolellisesti, osanotosta yhteiskunnalliseen elämään pyydetään liittämään mahdolliset todistukset.
- 2) Kaavake pyydetään palauttamaan viimeistään toukokuun 1. päivään mennessä 1929.¹

¹ KA, IA, kot. 23. Täytetyt kaavakkeet liitteineen saatiin 35 opettajalta.

Henkilöhakemisto

- Ahti Martti 45
Akkanen Sakari 78
Alkio Santeri 48
Ammendi Ewald 119
Andrejev Leonid 56
Appelgren-Kivalo Hjalmar 100, 175, 180
Apunen Osmo 159, 171
Arneberg-Pentti Helmi 145
- Barndik Aleksanteri 79, 173, 176, 196
Berg Karl E. 173
Bergbom Kaarlo 55, 173
Björkstén S.R. 73, 77, 173
Blüher Wippert von 128, 132
Branch Michael 11, 157
- Castrén Jalmar 100, 173
Castrén Zachris 55, 58
Cederberg A.R. 115
- Dannenberg Julia 53
Denikin Anton 20, 161
Donner Kai 60
- Eklund K.F. 176, 185
Elfvengren Yrjö 35, 45, 46, 47, 48, 160, 161
Enckell Carl 16, 18, 19, 157, 171
Engelberg Rafael 53, 54, 55, 63, 64, 66, 73, 77, 103, 107, 108, 161, 162, 171, 176
Erich Mikko 29, 60
Erich Rafael 41, 48, 73
Eskelinen Heikki 164, 171
- Flink Toivo 161, 164, 165, 166, 167, 169, 171
- Gallen-Kallela Akseli 86
Genetz Maria 143
Gorki Maksim 56
Granath Veikko 100
Grundström John 100
Gränö J.G. 115
Gulin Ivar 33, 159, 171
Gummerus Herman 74
- Haapakoski Ilmari 89, 91, 92, 93, 94, 164
Haavio Martti 136, 143, 144
Hackzell Antti 47, 67
Haimi Onni 79
- Haltsonen Paavo 127
Haltsonen Sulo 115, 136, 154, 171
Harva Urpo 115
Haukka Elma 80
Havu Ilmari 164
Heilimo Esko 60, 62, 63, 64, 66, 73, 74, 79, 82, 83, 88, 118, 121, 122, 162
Heinrichs Erik 18, 19, 20, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 57, 60, 62, 134, 136, 157, 161, 170, 171, 172
Hirvisalo A. 145
Hitler Adolf 86
Hokkanen Mikko 73
Holma Harri 74
Holsti Rudolf 18, 37, 41, 49, 58, 59, 83, 160
Homén Theodor 29
Honkajuuri Mauri 60, 64
Husu Antti 78
Häikiö Martti 168
Hämäläinen Albert 115
Hämäläinen Antti 116
Häyhänen Inkeri 79
- Iho Aapo 115, 156
Ingman Lauri 16, 21
Ironsides Edmund 20
Itkonen Toivo 115
Ivalo Santeri 60
- Jaakimainen Lauri 88, 89, 114, 115
Jaakimainen Juho 159
Jaakkola J. 115
Jalander Bruno 50
Jamalainen Eino 79, 89, 103, 122, 143, 144
Jamalainen Pietari 157
Jamalainen Sulo 115
Jeremejev Konstantin 46
Judenits Nikolai 46
Jusupov Felix 46
Jutikkala Eino 115
Juva Einar 115
- Kaasolainen Matti 13
Kaasonen Ilkka 35
Kaila Elmo 86, 100
Kaila Erkki 77
Kaitera Pentti 133, 134, 135, 138, 140, 141, 143, 144, 145, 150, 151, 154
Kaitera Kaarlo 134

- Kajava Antti 80
 Kajava Juho 80
 Kallio Kyösti 48, 52
 Karhu Aune 79
 Karvonen Kalle 79
 Kekki Antti 137, 154
 Kekki Eino 79
 Kekki Juho 78
 Kekkonen U.K. 165, 168
 Kettunen Lauri 115
 Kiisseli Yrjö 102
 Kirjonen Elvi 79
 Kivilinna Väinö 43
 Klemola Erkki 138
 Koivisto Mauno 10
 Koivistoinen Johannes 16, 60, 62, 63, 64, 105, 117
 Kokka Einar 127
 Kokko J.P. 29
 Koljonon Taavetti 71
 Koltšak Aleksandr 19, 20
 Kordelin Alfred 80
 Koskelainen Yrjö 60, 63, 64, 73, 162
 Koskenniemi V. A. 140
 Kotonen Otto 164
 Krohn Julius 53, 56
 Krohn Kaarle 53, 54, 56, 58, 59, 60, 62
 Krohn L.W. 53
 Kukkonen Yrjö 127
 Kulha Keijo K. 165, 166
 Kuortti J. 71
 Kurikka Matti 55
 Kurikka Juho 64, 87, 118
 Kurko Kaarlo 136
 Kähäri Matti 78
 Kälviäinen Eino 127
 Kämpäs Aatami 94
 Kärkkäinen V. 64
 Kössi Helena 78
- Laidoner Johan 22, 23, 27, 36
 Laiho Lauri 85
 Laosaari M. 145
 Larin-Kyösti 176
 Lattu Iisakki 54, 55, 56, 62, 64, 74, 90, 91, 93, 94, 118
 Lattu Inkeri 93
 Laurila Kaarle 74
 Laurila Kari 91, 92
 Leidenius Laimi 100
 Leiviskä Kauko 115
 Liakka N. 60
 Lindén V.E. 100
 Lipiäinen Paavo 78
 Litvonov Maksim 73
 Lloyd George 18, 22
- Lohi Andreas 36, 37, 149
 Loikkanen K. 145
 Louhelainen Otto 167, 171
 Louhivuori O.W. 60, 64
 Lumme Lea 145
 Läärä Eeva 121
- Maiski Ivan 73
 Malin Artur 115
 Malmberg Aino 101
 Malmberg Lauri 180
 Manner Arvo 122
 Mannerheim C.G.E. 16, 18, 19, 20, 21, 22, 46, 47, 121, 150
 Manninen Ohto 167
 Maynard Charles 19
 Melart K. 145
 Meriluoto Alekski 35, 116
 Merjanen Emil 127
 Metiäinen Aappo 77, 116, 143
 Meurman Yrjö 100
 Mikkola J.J. 58, 59, 115, 120
 Mustakallio Martti 139, 145
 Mustonen Juuso 12, 75, 77, 83, 84, 85, 89, 100, 103, 106, 109, 112, 115, 116, 124
 Mylläri Heikki 121, 154
- Nevalainen Pekka 161, 167
 Nevanlinna Rolf 100
 Nyberg Emma 53
 Nygård Toivo 152
 Nyman Maria 100
- Oinola Olga 60
 Ollikainen Mikko 78
- Pakaslahti Aaro 138
 Parikka Eino 164
 Parkkinen Anna 80
 Pekkanen Emil 24, 25, 78, 103
 Pelkonen Lauri 129, 130
 Pellinen Matti 79
 Peltoniemi U. 145
 Peräläinen Juho 13, 109
 Peterson Inkeri 163
 Pitkänen Mikko 13, 16, 36
 Poska Jaan 25
 Potapov Nikolai 46
 Puhakka P. 145
 Puolanne Sanni 145
 Pusa Juho 80, 88
 Pyykkönen Antti 45, 161
 Pärnänen Eetu 115, 116
 Pönniö Matti 78, 107, 127

- Raekallio Ilmari 164
 Randefelt (Pylsy) Matti 94
 Rangell Jukka 128, 137
 Rantakari Kaarle 47
 Raski Juho 118
 Raski Kalle 79
 Reima Vilho 29
 Rein Gabriel 59
 Relander Felix 167
 Ritavuori Heikki 35, 48
 Rodzjanko Aleksandr 21, 25, 27, 28, 158
 Roiko-Jokela Heikki 168, 172
 Rumpunen Kauko 167, 168, 172
 Rupasov Aleksandr 160, 172
 Ryöti Tahvo 78
 Räikkönen Erkki 85, 86, 87, 172
 Räikkönen Otto 25, 78
- Saarinen Hannes 123
 Sadvnikov Aleksanteri 164
 Salminen Kaarina 115
 Salminen Väinö 17, 75, 77, 85, 101, 106, 114, 115, 116,
 120, 121, 122, 123
 Saloheimo Veijo 167
 Salomaa Aili 145
 Savinkov Boris 48, 161
 Savolainen Jukka 23, 77, 103, 116, 126, 127, 128, 133,
 139, 140, 145, 149
 Savolainen Väinö 116
 Seppänen Antti 36, 115, 117
 Serlachius Allan 100
 Setälä E.N. 59, 64, 66, 71, 73, 74, 75, 82, 162
 Sibelius Jean 86
 Sihvo Aarne 46, 47,
 Sihvo Jussi 116
 Sihvo Hannes 172
 Siitonen Vihtori 79
 Sirelius Uuno 58
 Sjögren A.J. 10, 11, 32, 157
 Snellman J.V. 10, 11, 157
 Sohlberg Wilhelm 82
 Soininen Mikael 48
 Soininen Jaakko 124
 Somersalo Arne 100
 Soots Jaan 23
 Sovijärvi Antti 115
 Stahlecker Walter 128
 Stenberg Herman 16, 60
 Stendahl Kaarlo 128, 129, 130, 138, 161
 Styff Andreas 75, 163
 Ståhlberg K.J. 29, 45
 Sunila Juho 64
- Suominen Y.K. 62
 Supponen Matti 127
 Susi Elma 79
 Susi Hilma 79
 Susi Juho 83
 Susi Kerttu 154
 Susi Toivo 80
 Svinhudvud P.E. 29, 46, 84, 86
 Säkki Eetu 36
 Söderholm Ville 164
- Talas Onni 74
 Tallgren A.M. 85, 115
 Talvela Paavo 19, 84, 134, 138
 Talvio Maija 83, 84
 Tapanainen Taavetti 16
 Tapanainen Paavo 25
 Tarkiainen Viljo 58, 59
 Tarsina Tahvo 127
 Telkkinen Maria 75, 76
 Telkkinen Teppo 76, 121
 Tenkku Jussi 145
 Tenkku Liisa 145, 146
 Thesleff Wilhelm 47
 Tiinus Sanna 79
 Tiinus Matti 127
 Tiittanen Antti 47, 61, 62, 63, 83, 85, 103, 108, 118
 Tiittanen Irene 83
 Tiittanen Tahvo 78
 Timonen Senni 129
 Tirranen Juho 56, 57, 62, 64, 71, 73, 74, 76, 77, 82,
 84, 91, 103, 107, 116, 126, 128, 130, 132, 143, 144,
 149
 Tirranen Mikko 16, 25, 29, 64, 118
 Tirranen Nikolai 57
 Toikka Toivo 16, 22, 23, 37, 101, 121, 123, 127, 158
 Toikka Pietari 23, 29, 35, 41, 42, 43, 157, 158
 Tšehov Anton 56
 Tšistikov Aleksandr 160, 172
 Tukia Anni 79
 Tukia Matti 79
 Tulenheimo Antti 100
 Tunkelo E.A. 58, 59
 Turgenev Ivan 56
 Turpeinen Tapio 164, 172
 Turtola Martti 48, 172
 Tuuli Erkki 154, 172
 Tynni Kaapre 14, 25, 35, 36, 37, 41, 42, 43, 58, 59, 62,
 64, 74, 80, 84, 85, 88, 89, 103, 107, 109, 112, 113,
 115, 117, 118, 127, 158, 159, 161, 162, 164, 170,
 171
 Tähtinen Helinä 145

Uimonen Aarne 24, 28
Uola Mikko 164, 172
Uusikylä A. 100

Valle Aarne 76, 124, 127, 135
Valtonen Johannes 127
Waris Harry 85, 179
Varjoavaara Juhani 179
Vesikko Aappo 25
Vesikko Reino 94
Vesterinen Leeni 145
Westerlund Eino 73
Vilkuna Kustaa 168

Virkkunen Paavo 100
Virolainen Johannes 151
Virolainen Leevi 79
Virolainen Maria 80, 144, 146
Virolainen Matti 78, 79
Witting Rolf 128
Voionmaa Väinö 43, 55
Wrangel Pjotr 46, 48, 161
Vuolasvirta L. 145, 161
Vuorjoki Yrjö 65

Yllö Antti 36, 37, 154
Yrjö-Koskinen Y.S. 32, 172

